This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

UC-NRLF
$B 136 962

Digitized by Google

Ewa Christina Perman

Jenny Kardell

1890.

GIFT OF
Elin Kardell Petersen

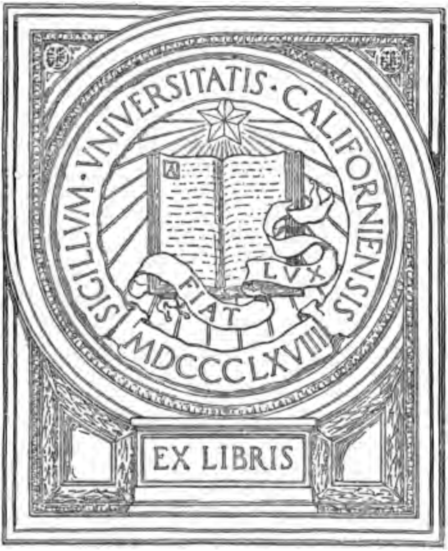

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

CARL XII:s PAGE.

AF

L. D. G.

FÖRF. TILL S. H. T. M. FL.

»Den Carolinska tiden är mig kär.»
TEGNÉR.

Förra Delen.

STOCKHOLM,
A. BONNIERS FÖRLAG.

Digitized by Google

Petersen

STOCKHOLM,
TRYCKT HOS L. J. HJERTA, 1847.

Digitized by Google

PT 9725
G3

FÖRORD.

Man har satt i fråga, om icke den historiska romanen i sig innebär en nödvändighet att antingen vanställa historien och framställa falska bilder med lånade namn, eller ock att, genom tvånget af yttre gifna händelser och på förhand bestämda karakterer, åsidosätta det inre sammanhang ett konstverk fordrar; och på sådan grund har man, om icke rent ut förklarat hela konstarten för ett oting, åtminstone ansett lösandet af dess svårigheter företrädesvis taga i anspråk ett fulländadt mästerskap.

Men gälla icke samma inkast emot romanlitteraturens öfriga grenar? Våra hvardagsromaner äro ju inskränkta till vår egen omgifnings vanliga tilldragelser, och att denna svårighet icke är lätt besegrad, röjes af deras brist eller orimlighet i handlingen, äfven hos talentfulla författare. Afsigts-romanen hvilar likaledes på en slags historisk grund, då den inlägger en idé uti företeelser inom ett visst land och en viss, oftast vår egen, tid. Och hvilket är väl farligare, om man t. ex. med öfverdrift eller i en oriktig dager framställer de olika samhällsklassernas inbördes missförhållanden att slukas af dagens häftiga lidelser, eller om man icke lyckas gifva en trogen bild af det förflutna, hvarom historien redan afgifvit sin opartiska dom?

M776236

Digitized by Google

Vidare vill det synas, som det borde vara lättare, att förklara en persons bevekelsegrunder till de handlingar historien tecknat, och på grund deraf framställa hans helgjutna bild, än att alldeles på egen hand skapa en hel menniska. Och en historisk personlighet utesluter lika litet möjligheten af en konstnärlig behandling för romanförfattaren, som för målaren och bildhuggaren, hvilka i alla tider oklandradt fått välja sina ämnen ur historien. Men äfven om den förstnämnde, för den inre organiska utvecklingen af sitt verk, nödgas ur diktens verld uppkalla sina så kallade hufvudpersoner, så delar han denna lott med hvarje annan romanförfattare, men eger deremot framför dem fördelen att, utan egen rikare uppfinningsförmåga, dels kunna omkring hufvudpersonerna gruppera karakterer af ett högre intresse, dels osökt kunna införa dem i mera storartade händelser, hvilkas sanning till och med tvingar honom att göra sina handlande personer åtminstone sannolika, — en icke ringa förtjenst, trots den missförstådda konstdomaresatsen, att handlingen i en roman bör utgå såsom en sjelfnödvändighet ur de handlande personernas karakterer. Ty i verkliga lifvet gifves det ingen menniska, hvars handlingar icke lika mycket bestämmas af de yttre händelsernas tvång, som af hennes egen karakter, och derföre äro våra romanhjeltar så sällan riktiga menniskor.

Ytterligare har tecknaren af en förgången tid den fördelen att kunna väcka vårt intresse endast genom en trogen framställning af den tidens bruk och öfriga mindre omständigheter, som alltid ingå i en roman, till följd af den

Digitized by Google

nyfikenhet vi alltid känna att veta huru det gick till i fordna dagar; då deremot en teckning af vår egen tid och omgifning, hvarmed vi förut äro fullkomligt bekanta, måste hemta hela sitt värde af en snillrik uppfattning eller en qvick framställning.

I den öfvertygelse att det således fordras mindre egenskaper, om ock mera arbete för att icke helt och hållet misslyckas i försöket att skrifva en historisk novell, än för att dikta en annan, har författaren denna gång till ämne för sin behandling valt ett skifte i fäderneslandets häfder, ett skifte som sjelfmant erbjuder de mest rikhaltigt romantiska elementer. Intet lands historia torde nemligen kunna uppvisa en så stark brytning emellan en nästan sagolik ridderlighets obegränsade försakelser, och de materiella intressenas till den högsta höjd stegrade anspråk, som det olika skaplynnet af Carl XII:s och Ulrika Eleonoras regeringar. Det är en tid, som erbjuder taflor af så djupt gripande skönhet, omvexling och styrka, att författaren i deras åskådande redan vunnit en riklig belöning för de studier hans företag måst föranleda, ehuru mycket de försvårats genom torftigheten af de detaljurkunder, som från denna tid blifvit förvarade åt forskaren. Få tider hafva nemligen lemnat fullständigare källor för den politiska och krigshistorien; men just derföre att dessa ämnen då voro af en så öfvervägande vigt, togos alla pennor uteslutande för dem i anspråk; och för att finna ett enda, händelsevis i förbigående antecknadt drag ur det husliga lifvet, måste man ofta genomsöka hela luntor, icke blott af de egentligen

Digitized by Google

historiska arbetena utan till och med af utlänningars rese-beskrifningar och tillgängliga enskilda bref, hvilka under andra tider pläga sysselsätta sig med alla dessa småsaker, så nödiga för en romanförfattare att känna. Det var en man, som plägade gömma alla obetydliga papper, till och med sina tvätträkningar, och, på tillfrågan om anledningen, svarade: om hundra år äro de manuskripter. Huru många gånger har icke författaren önskat, att den hedersmannen lefvat under tiden för denna berättelse, och att hans manu-skripter nu varit att tillgå.

Som den bokstafligen historiska sanningen emedlertid i detta arbete icke alltid är följd, äfven i sådana delar, der någon ursägt icke kan hemtas från urkundernas tystnad, hafva vid slutet blifvit tillagda några historiska noter, hvilka, om de icke behöfvas för läsarens upplysning, och för att motväga hvad berättelsen innehåller vilseledande, skola ådagalägga att åtminstone icke alla dessa afvikelser härledt sig af okunnighet hos

Författaren.

Digitized by Google

I.

De båda hemmen.

»Klokheten parar sig helst med räddslan
och modet med en viss oeftertänksamhet.»
ALMQVIST.

Sedan Östersjöns glada böljor tröttnat att längre under yra lekar stoja i den rymliga fjärden Örspaken, som norr om Bråvikens mynning öppnar sin af hundrade holmar kransade famn, smyga de sig in i lugna vikar för att sakta smeka Södermanlands älskliga kullar, hvilka sjelfva åter icke äro annat än de sista lätta krusningarne på jordytan efter Kolmordens bakom stormande, bergiga böljor. En half mil söder om staden Nyköping letar sig en af dessa vikar fram genom löfklädda stränder, och efter att nyfiket under vägen hafva tittat in åt båda sidor i hvarje inbjudande dal, tränger han med sin spets ända fram till Stjernholms ståtliga herresäte. Fordom

Digitized by Google

gick han ännu ett litet stycke längre, liksom för att äfven se på en annan herregård, Beneborg, som då var belägen helt nära, men som nu är försvunnen.

Öfver den höga stranden höjde sig Stjernholms vidlyftiga trädgårdar endast genom fyllda terasser, och högst bland dem reste sig, på en mot sjösidan många alnar hög stenfot, sjelfva gården. Den stora hufvudbyggnaden gjorde hvarken genom torn eller prydnader anspråk på att kallas ett slott, utan tycktes snarare genom sin ovanliga bredd och afståndet emellan fönstren söka dölja sin storhet. Men kammen af sitt brutna koppartak bar den i jembredd med de högsta trädens kronor och sjelfva dess massa gaf stället ett visst aristokratiskt anseende.

Enligt nutidens smak skulle man ansett utsigten inskränkt och dyster. Den rymliga gårdsplanen var innesluten af ett högt jernstaket, som stöddes af ofantliga stenpelare. I gallret hade kaprifolium och murgrön klängt sig upp och hindrade ögat att tränga igenom på andra ställen än vid grinderne, hvilkas sirater voro vridna till kronor och adeliga sköldemärken. Men äfven om man gick utom gården, var man långt ifrån att

Digitized by Google

vara ute i den fria naturen. De på tre sidor angränsande trädgårdarne, omgifna af täta klippta häckar och stensatta kanaler, liknade fyrkantiga stora salar, praktfullt möblerade af blomstersängar och frukträd, och de sandade gångarne tycktes lagda emellan de löf-hvälfda dörrarne liksom för att akta den fina gräsmattan, som eljest täckte golfvet. Till och med på den fjerde sidan, der sjön plaskade på ett stenkasts afstånd, hade man sökt att stänga utsigten genom tätt planterade träd, så att vattnet endast här och der glittrade emellan de rörliga löfven.

Samma regelbundna anda hade äfven gjort sig herrskande inomhus. Raka korridorer sträckte sig midt igenom båda våningarne från den ena ändan af huset till den andra, och till och med på de målade jagtstyckena, som voro uppsatta öfver farstudörrarne, röjde de vilda djuren ett beundransvärdt ordningssinne. Såg man ut genom något af de stora fönstren med sina små rutor, så var man i början oviss om hvilken sida utsigten egentligen omfattade, af så lika art voro de olika trädgårdarne. Endast från den en våning högre frontispicen kunde man få en någorlunda fri öfversigt af trakten. Närmast utom-

Digitized by Google

kring trädgårdarne lågo Stjernholms öfriga byggnader, deribland ett litet vackert kapell med sin spetsiga tornspira och en, med fyrkantig borggård byggd, ladugård af gråsten, ådrogo sig största uppmärksamheten. Der bortom utbredde sig vidsträckta, af raka alléer genomskurna åkerfält och omkring dem susade på höjderna den allvarsamma furuskogen.

Såsom en skogens son låg Beneborg vid dess kant med fri utsigt åt både sjö och åkrar. Det var en gulgrå träbyggnad, uppförd i denna gamla nordiska stil, som tyckes vara hemtad från snödrifvan då hon tungt hänger sig öfver den späda grantelningen och endast lemnar den understa randen af gröna fransar oskymd. Lika tungt men också lika skyddande låg det ofantliga spåntaket öfver Beneborgshusets enda våning, timrad ofvanpå en hög gråstensmur. Af trädgårdar såg man rundtomkring spår, men de voro ända till de mosslupna staketen förfallna och endast närmast under fönstren hade en vårdande hand vidmakthållit några rosenqvarter.

Ursprungligen hade dessa båda egendomar varit förenade under en egare, Jöns Månsson Silfverstjerna, hvilken, från en fattig torpare-

gosse, bragte sig upp till Stjernholms anläggare, genom tvenne i vår tid ganska ringa värderade egenskaper, att sjunga psalmer och skrifva latin. En borgare-enka i Nyköping intogs nemligen så myoket af den unga gossen, som gick omkring och sjöng för allmosor, att hon bekostade honom en lärd uppfostran vid universitetet; och då sedermera Drottning Christina vid ett besök i Nyköping behöfde biträde vid författandet af några bref, så skickade hon efter Rektorn i stadens skola Mäster Jöns Månsson, som dervid tillvann sig Drottningens gunst och blef med tiden en både rik och förnäm man.

Silfverstjerna lemnade endast döttrar efter sig och emellan dem blef egendomen delad. I början trifdes mågarne i samma hus och bodde på hvar sin sida om de långa korridorerna, men då familjerna växte till och grannsämjan började tryta, blef Beneborg bygdt och tvenne alldeles skilda gods bildade. I början af förra århundradet egdes Stjernholm af en Burguer von Ritterstein och Beneborg af en Rosenfelt, hvilka voro med hvarandan besvågrade.

Baron Burguer hade tillbragt sin ungdom i Fransysk krigstjenst och der vunnit anseende så-

Digitized by Google

som en skicklig officerare. Återkommen till fäderneslandet rättfärdigade han väl till en del sitt rykte, men som han antagit den Fransyska nationens förfinade seder under Ludvig XIV:s tidehvarf och dessutom i sjelfva verket icke egde det öfverdådiga mod, som utmärkte Carl den tolftes krigare, så blef han af dem ansedd med ett visst förakt och kunde icke vinna den hastiga utmärkelse, som hans ärelystna själ åstundade, ty Carl den tolfte slösade mera på tillfällen att utmärka sig, än på utmärkelser. Burguer hade gjort till sin lefnads mål att uppnå värdigheten af Kongligt Råd, hvarigenom han kunde blifva räknad till den högre adeln, då hans familj icke var nog gammal att af sig sjelf förskaffa honom denna plats. Han trädde derföre, ehuru med största försigtighet, i förening med det missnöjda parti, som under denna tid uppgjorde djerfva planer till en förändring i regements-sättet. Det var likväl endast konungens långvariga frånvaro i Turkiet, som gifvit Burguer mod till detta dristiga steg, och såsom ett dunderslag verkade på honom Carl den tolftes återkomst. Likt skaldjuret, som blifver skrämdt i sin vandring och hastigt drager in hufvud och fötter under skalet,

Digitized by Google

samt låtsar sig dödt, så drog sig Burguer nu, under förebärande af sjuklighet, tillbaka till sitt gods och deltog icke vidare i några allmänna angelägenheter. Det enda man visste var, att han en gång haft besök af grefve Arwid Horn, som ansågs stå i spetsen för de missnöjde. På Stjernholm befallte han trädgårdsmästaren låta alla häckar växa en aln högre, liksom för att blifva ännu fullkomligare dold, och sysselsatte sig föröfrigt med sin sons uppfostran och sin enskilda hushållning. Också frodades Stjernholms åkrar; de feta kreaturen råmade der icke efter föda och vällingsklockans ljud samlade ännu ett talrikt antal arbetsföra män, under det nästan hela riket föröfrigt låg i linda af brist på folk, penningar och omtanka.

Baron Burguers son Henrik, som hade den olyckan att tidigt förlora sin moder, växte upp under sin faders omsorgsfulla men alltför småaktiga ledning. I stället för att, såsom de flesta unga ädlingar då för tiden, utskickas i krigstjenst, fick Henrik hemma studera, under det hans fader ständigt hos honom sökte inplanta fredens företräde framför krigets; och då ingenting är lättare att bevisa än förderfligheten af krig, så

Digitized by Google

var det icke underligt, om det lyckades fadern att derför gifva sin son afsmak, så mycket mera som icke någon jemnårig, eller åsynen af den krigiska glansen kunde elda hans håg. Värre var, att Henrik lärdes att i ingenting lita på sig sjelf, och att alla faror, i synnerhet de krigiska, med flit förstorades för hans lifliga fantasi, hvarigenom hela hans väsende antog ett alltför blygt skick och saknade den hurtighet, som man vill finna hos en yngling, ehuru han för öfrigt på det omsorgfullaste hade fått läna alla riddarliga idrotter och var skicklig både ryttare, fäktare och skytt. Hans i många afseenden högst förtjenstfulla och till och med lärda uppfostran hade sålunda visserligen varit egnad att hos honom utveckla en mängd goda och ovanliga egenskaper; men tillika att ingifva honom ett alltför stort misstroende till dessa egenskaper och att anse denna misstro för sin största dygd. I botten egde han likväl en ganska fast karakter, hufvudsakligen grundad på en oförfalskad liflig rättskänsla, och ett lika ljust som sansadt förstånd. Detta i förening med hans goda, kanske alltför veka hjerta gjorde honom emedlertid tillbedd af alla godsets underhafvande och sjelfva hans fader såg i ho-

Digitized by Google

nom mönstret för en ung man, ehuru han noga aktade sig att visa det, utan tvertom hade tagit till vana att söka ständiga anledningar att gnata på honom. Till vexten var Henrik snarare liten än stor, ehuru större än den spensliga fadern, men af en vig och stark kroppsbyggnad. I hans ansigte fanns ingen skönhet och ingenting utmärkande, men blicken röjde godhet och allvar; pannan tankrikhet och ansigtsdragen hade den slags finhet, som endast en högre bildning förmår gifva.

Emedlertid uppnådde Henrik den ålder, då af honom borde blifva en man, och till och med hans fader insåg, att han måste se verlden. Gerna hade han velat sända honom till Frankrike, men han vågade icke dertill begära konungens tillstånd, som säkert skulle onådigt upptagit en sådan begäran, då fäderneslandet sjelft så väl behöfde sina söner. Det borde visserligen hafva varit en naturlig följd af fadrens grundsatser, att låta sonen välja något fredligt yrke, men härvid kommo grundsatserne i strid med hans fåfänga, ty det krigiska yrket var snart sagdt det enda, som den tiden njöt af något allmännare anseende. Det återstod således ingenting annat än att låta Henrik gå i konung Carls tjenst, och så småningom

Digitized by Google

fattades också detta beslut, ehuru dess verkställighet drog ut på tiden, dels derföre, att fadern hade så svårt att skilja sig från sin ende älskade son och utsätta honom för krigets faror och dels derföre att hela förslaget väckte en så synbar motvilja hos Henrik sjelf.

Det var likväl ett mäktigare band än blygheten, som så odeladt qvarhöll Henriks håg vid hemmet; — det var jungfru Gunhild Rosenfelt på Beneborg. Och i sanning kunde icke hennes skönhet hafva fjettrat äfven den mest på äfventyr begifne ynglings håg; ty en eldigare blick har väl ännu aldrig talat ur en nordisk tärnas ögon, och en qvinnligare stolthet icke bundit löjet på en ung flickas mun. Hon tillhörde en krigareslägt, och hjeltesagor om Carl den tolfte hade utgjort hennes förnämsta uppfostran. Hela hennes väsende hade också någonting enthusiastiskt, som nästan bortskymde det tillfälliga uttrycket af hennes känslor, men gaf henne tillika en stämpel af denna själens adel, som endast kan finnas hos den som lefver för något högre än de hvardagliga behofven. Gunhild hade aldrig sett hvarken fader eller moder. Hennes födsel kostade modren lifvet, och fadren, som då var ute i kri-

Digitized by Google

get, fann några år derefter sin död på slagfältet. Ännu under hennes barndom lemnade jemväl hennes ende broder hemmet, och följde sedan troget sin konung i alla lyckans skiften, utan att på en tid af mera än tio år hafva besökt de sina. Likväl skref han understundom bref hem, som oftast innehöllo uppmaningar om utrustande af soldater till konungens tjenst. Detta skedde ock så länge till dess icke mera en stridbar mansperson fanns på hela Beneborgs gods och icke en så stor summa i penningar, att man derföre kunde köpa en ryttarehäst. Egendomen blef till följe deraf vanskött, ty väl arbetade de hemmavarande qvinnfolken om dagen på åkrarne, men deras krafter förslogo ej långt, och icke alltid räckte natten till för deras tårar öfver förlorade anförvandter. Så uppväxte Gunhild Rosenfelt, under en gammal fasters vård, i ganska knappa omständigheter, mången gång i förlägenhet om sättet att fylla sina oundgängligaste behof. Alla dyrbarheter, till och med de bättre möblerna i boningshuset och en del af kreaturen voro sålda för att tid efter annan förskaffa en liten summa åt den frånvarande krigaren, som icke alltid utfick sin knappa sold af kronan.

Digitized by Google

Gunhilds faster, fröken Kerstin Rosenfelt, var ett äldre fruntimmer utan utmärkta förståndsgåfvor men af ett fromt och stilla sinnelag. Samvetsgrannt hade hon uppfyllt det uppdrag hon mottagit af sin döende svägerska att blifva vårdarinnan af Gunhilds ungdom. Hennes åtgärd sträckte sig dock aldrig derhän att lära den unga flickan några så kallade talenter; gudsfruktan och ett kärleksfullt minne af hennes förlorade eller frånvarande anhöriga, var det enda hon ansåg nödvändigt för Gunhilds uppfostran. Hon använde dertill inga andra medel än bibeln och berättelser om de saknade anförvandterna; men den snillrikaste nyare uppfostringsmetod skulle icke fullkomligare kunna uppnå sitt åsyftade ändamål. Gunhilds varma religiösa känsla hade aldrig blifvit grumlad af något tvifvel, någon ljumhet, och ingen kunde djupare än hon älska sin moder fast hon aldrig fått se henne. Sin fader och brodern, dem hon endast berättelsevis kände, älskade hon, såsom man älskar historiska personer, så att just storheten af deras lidanden och faror utgjorde hennes stolthet och glädje. Hon hade dessutom någonting stort i sin själ, som var vida upphöjdt öfver alla vanliga små bekymmer och utom det

Digitized by Google

medvetandet att vara dotter och syster till män, som uppoffrade allt för konungen och fäderneslandet, utgjorde det hennes största glädje, att äfven hon, ehuru blott en qvinna, kunde bidraga till det stora målet genom de för hennes stånd ovanliga försakelser, som hon underkastade sig. Ingen furstinna kunde med mera stolthet se på sin egen prakt, än Gunhild Rosenfelt såg på sitt armod. Oaktadt sin anspråkslösa hållning och den ytterst enkla drägt hon vanligen bar, hade hon i sitt väsende någonting majestätiskt, som ovillkorligen bjöd vördnad åt hvem som nalkades henne. Likväl var hon icke en af dessa qvinnor, om hvilka man är färdig att tycka, det naturen begått ett misstag, som icke skapat dem till män. Ingen kunde tvertom i högre grad än hon hysa den qvinnligaste af alla känslor — behofvet, eller den omedvetna längtan efter ett likstämmigt men öfverlägset väsende, till hvilket hon kunde öfverlemna sig med kärlek och beundran. Men ännu hade hon icke sett den man, som kunde kufva hennes högsinta själ. Och kraftfull skulle i sanning den mannen vara.

Till följe af slägtskap och det nära grannskapet, hade Burguerska och Rosenfeltska fa-

Digitized by Google

miljerna alltid umgåtts med hvarandra, ehuru litet de i tänkesätt för öfrigt öfverensstämde. Isynnerhet hade Henrik och Gunhild, som i barndomen lekt tillsammans, knutit en vänskap, som hos Henrik snart utvecklade sig till en glödande ynglingakärleks, allt annat uteslutande, lidelse. Henriks fader såg icke denna böjelse med misshag, ehuru han alltid erfor en känsla af förödmjukelse i Gunhilds närvaro. Ty Beneborgs gods gränsade intill Stjernholms, och han satte aldrig i tvifvel, att icke alla Rosenfeltar på manliga linien skulle blifva ihjälskjutna, så att arfvet blefve ensamt dottrens. Gunhild å sin sida värderade Henrik uppriktigt för hans redliga hjerta och hyste mycken aktning för hans ljusa, bildade förstånd, — men han hade alls icke den hjeltenatur, som utgjorde hennes ideal och det hade aldrig fallit henne in, att någonsin hos henne skulle kunna uppstå en gnista kärlek för honom. Gud vet om hon ens visste hvad kärlek ville säga, ty hon hade aldrig läst någon roman och i berättelserna om Carl den tolfte förekom heller ingenting af den sorten. Detta ämne var så främmande för henne, att hon icke en gång märkte, huru djupt hon var älskad af Henrik. För Henriks far kände hon

Digitized by Google

ett gränslöst förakt, derföre att han undandragit sin arm från fäderneslandets försvar, just då det bäst skulle behöft honom och derföre, att han gjorde sig sjelf rik, då sjelfva kungen var fattig. Säkerligen skulle hon också varit ond på Henrik, derföre att han låg hemma sysslolös, om hon icke tyckt, att kriget kunde gå ungefär lika bra honom förutan.

Så stodo sakerna intill året 1718, från hvilken tid vi vilja litet närmare följa dem.

Digitized by Google

II.

Carolinen.

»Carl XII:s regering försatte riket från välstånd i armod; men nationens största rikedom, det stora, i ädel mening höga modet, som trotsar lyckans skiften, den förspillde icke Carl XII.»

BOVALLIUS: Berättelse om riksdagen 1713—1714.

Det var tidigt en morgon i Mars månad, då man vid Beneborg redan hade slutat sin frukost. Den till Sverge då nyss inkomna drycken kaffe hade ännu icke banat sig väg till detta tarfliga ställe, utan här åto ännu både herrskap och tjenstfolk sin välling, de förre med silfverskedar ur porslin och de sednare ur stenfat med trädskedar. Den gemensamma matsalen tjenade äfven till arbetsrum. Vid nedra ändan af detta stora rum hade nu trenne pigor tagit sin plats på en bänk och läto hvar sin spinnrock surra. En af dem sjöng på en visa för att muntra sig vid arbetet, ehuru visan gick i moll, och föröfrigt voro de så upp-

Digitized by Google

märksamma på sitt arbete, att Nornorna icke kunnat vara det mera, då ett menniskolif berodde på hvarje tråsända. En målare skulle icke heller funnit dem en alldeles ovärdig bild af Nornorna, med deras blonda, nordiska ansigten, deras allvarsamma uppsyn och deras hvita klädningar. Hela drägten bestod nemligen af ett linntyg, som var tillklippt i form af en hel fotsid klädning, med en tillslutande krage om halsen.

Vid öfra ändan af rummet satt fröken Kerstin Rosenfelt på en högkarmad länstol och ehuru hon var mycket enkelt klädd, igenkände man likväl adelsdamen, som en gång varit van att visa sig ute i verlden, på en viss prydlig ordentlighet, hvarmed hon låtit vecken af sin klädning nedfalla emot golfvet. Lika oafbrutet som pigorna var hon sysselsatt med sitt arbete, men den liksom inåt vända blicken utvisade, att hon i sjelfva verket tänkte på djupare stygn än nålens.

Möblerna i rummet voro ganska torftiga. En stor spisel samt en midt emot uppställd väfstol delade rummet i två hälfter, af hvilka den öfre, som tillhörde herrskapet, var något prydligare. Det omålade bordet midt på golfvet i den nedra hälften kunde nemligen icke uthärda någon jem-

Digitized by Google

förelse med det betsade björkbordet i den öfre, och ehuru stolarne jemväl derstädes voro utan dynor, så voro de likväl vida beqvämligare än tjenstfolkets bänkar. En ofantlig kista af ek bred-vid dörren bildade dessutom en slags tambur eller dörrsmyg till farstun. Endast väggarna buro några spår af andra tider. Några gamla förrostade vapen hängde der ännu qvar emellan nygjorda väfskedar, och en stång med uppträdda brödkakor hvilade med sin ena ända på ett par greniga elghorn, som utgjorde en jagttrofé från fordna tider. Men de spikar, på hvilka familjens brukbara vapen plägat hafva sin plats, de voro nu tomma och i stället hängde der hushållets nycklar.

Dörren öppnades och Gunhild, som varit ute i något bestyr, kom tillbaka med lätta, elastiska steg, ehuru hennes skor visst icke voro några dansskor, och med en hållning, hvilken en prinsessa skulle afundats, ehuru en af vår tids pigor skulle blygts öfver den hemmaväfda klädningen. Efter henne inträdde en gestalt, som utgjorde en sällsam motsats mot hennes ungdomliga skönhet. Det var er gammal krigare, vanställd af ett förloradt öga och ett krutsprängdt an-

Digitized by Google

sigte samt med tre fingrar afhuggna på den ena handen, klädd i en utsliten ryttarerock, på hvilken de ursprungligen gula uppslagen numera föga skiljde sig från det blå vadmalet i sjelfva rocken. Han stannade vid dörren och gjorde en militärisk helsning, dervid han med ett visst koketteri vände mössan så, att ett hål på densamma, hvarigenom en kula gått in, skulle blifva synligt.

— Jag träffade på gamle Lennart derute, — sade Gunhild, — och bad honom stiga in och berätta litet för oss om kung Carl innan han gick hem igen till sitt torp.

— Gud bevare Hans Majestät, — svarade Lennart; — men hvad som kommer ur min fula sönderskjutna mun, kan intet roa nådig fröken, och dessutom känner jag i dag min blod så uttorkad.

Gunhild, som förstod denna vink, satte fram en ölstånka och klappade honom på kindbenet.

— Se så, din skalk, der är bot för torkan, och hvad din fulhet vidkommer, så har jag ju många gånger sagt dig, att jag aldrig har sett någon karl, som i mitt tycke varit vackrare än du, eller hvilket öga tror du väl kan uttrycka mera mod och fosterlandskärlek, än ditt bortskjutna?

Digitized by Google

Lennart såg ut, som han hade väntat sig denna artighetsbetygelse och satte sig med stolthet ned vid bordet framför ölkannan, under det att Gunhild började med ifver att arbeta på väfven, hvartill hon sjelf smakfullt valt färgerna.

— Jo, jo, — började Lennart, under det han betraktade sin söndriga högra hand; — det är icke alla som äro så beskaffade som vår allernådigste konung, att jern icke biter på dem; ty han går i hetaste elden, utan att det händer honom någonting. När han kommer hem om aftonen efter en batalj och drar af sina stora kragstöflar, så brukar han stjelpa dem upp och ned, och då rinner det kulor ur dem.

Pigorna gåfvo det säkraste tecken till förvåning; de gapade.

— Ja en sådan kung har aldrig funnits och kommer aldrig heller att finnas. Han kryper inte undan bakom kärr och moras såsom Czar Peter, som vi också brukade kalla kärr-pelle. Kung August i Pohlen var väl en starker karl, men han gick åt ändå. I ha'n väl hört hur han blef trakterad af vår Günthersberg? Det är en lustig historia: När kung August först började be om fred, så red kung Carl med några raska gossar

till honom, midt i hans hufvudstad; och när de hade gjort upp sina saker med hvarandra, så började de språka om hvarjehanda, kan tänka. Kung August ville också visa hur stark han var och lyfte den ena hofherrn efter den andra på rak arm.

Då Lennart märkte, att han härvid kom alltför nära gränsen af det otroliga, tillade han, förklarande:

— Se herrskapet skall veta, att Pohlackarne äro icke så stora till växten som vi svenskar, och den tiden voro de särdeles magra, ty vi hade tagit ifrån dem all deras proviant. Emedlertid skröt kung August, att ingen i svenska arméen skulle kunna mäta sig med honom. Då gick kung Carl till dörren och ropte på Günthersberg. Han kom in och bockade sig aldra ödmjukast. »Räta ut den der,» sade August och kastade en hästsko åt honom. Günthersberg var blyg och tafatt, så det dröjde en stund innan han kom sig före med att få hästskon rak. »Tag hit två,» sade August och började sjelf försöka. Han grinade och bände emot knäna, men var icke god till att få dem riktigt raka. »Om det inte vore skada på så mycket hästskor,» sade nu Günthers-

Digitized by Google

berg, »så skulle jag bedja att få tre.» Han hade intet väl fått dem förr än han i ett tag rätade ut dem allesammans. Nu fick August stora ögon. »Men,» sade han, »det der beror på öfning; den egentliga styrkan ligger i sjelfva kroppen. Vi skola försöka att brottas.» Günthersberg kantänka ville inte taga ihop med en så förnäm herre, men August fick honom om lifvet och började snurra omkring med honom på golfvet. Sånär hade han fått omkull honom med ett käringknep, men då blef Günthersberg arg. Först spottade han i högra näfven och så lyfte han August väckert upp i vädret och satte honom så hårdt i fällbänken, att botten gick sönder och det bar i golfvet med Kongl. Maj:t och kronan i Pohlen.

— De der historierna kunna vara rätt bra, — inföll nu Gunhild; — men jag tycker ändå mest om att höra hvad du har sett med dina egna ögon.

— Tror inte fröken att det är sant? Det var ingenting ändå, emot hvad Günthersberg gjorde, när de sedan redo ut igenom stadsporten. Då tog han tag i en ring i taket och lyfte upp både sig och hästen i luften. Dessutom tycker jag, att man borde mera tro på hvad jag hört

Digitized by Google

med mina båda öron, än hvad jag sett med mitt ena öga; ty det man har två vittnen på, är alltid säkert och lagligt.

I denna ton fortsatte Lennart en stund sina berättelser till dess han ändtligen, denna gång såsom alltid, slutade med en beskrifning på det tillfälle, som utgjorde på en gång glanspunkten och vändningspunkten i hans eget lif. Det var en liten träffning med Ryssarne vid en stad benämnd Krasnacut, inom ryska gränsen, der de svenska lifdrabanternas drängar hade åstadkommit stor oreda genom en skamlig flykt, uti hvilken endast Lennart, som var i drabanten Carl Rosenfelts tjenst, jemte några få andra, icke deltagit. Under ett tappert fäktande mot den öfverlägsna fienden blef Lennart illa sårad och stympad, såsom vi förut beskrifvit. Hans herre, som uppsökte honom efter slagets slut, fann honom liggande nästan förblödd på fältet, och frågade de kringstående förgäfves efter något linne att förbinda honom med. Konungen, som i detsamma red förbi och hörde frågan, gjorde sig underrättad om Lennarts välförhållande samt befallde derefter genast sin kammartjenare att taga fram ett af hans egna lakan. Denne invände,

Digitized by Google

att Hans Maj:t icke hade mera än ett par lakan med sig; men konungen svarade: »Jag kan sofva godt i natt utan lakan; men denna raska gosse skall icke vakna i morgon om hans sår ej blifva förbundna.» Dermed red han sin väg; och Lennart lefde lycklig ännu såsom krympling, i det stolta medvetandet, att konungen en natt för hans skuld — den simpla soldatens — hade sofvit på halm. Så snart Lennart kom till denna del af berättelsen, öfvergaf honom hans vanliga skämtsamma ton och rösten darrade märkbart af rörelse. Gunhild hade hört denna beskrifning hundrade gånger, men ännu ingen gång utan tårar, och varmare välsignelser hafva aldrig nedkallats öfver ett krönt hufvud, än de som dervid uppgingo ur Beneborgsbornas hjertan.

— Der rider någon i alléen, — afbröt efter en stund fröken Kerstin. — Säkert är det något bud ifrån staden till Stjernholm; då kanske vi också kunna få några tidningar från vår Carl.

— Och dem kommer Henrik då hit med straxt, det har han lofvat mig, — svarade Gunhild; — men ryttaren tar ju af på vägen hit och kommer sjelf i stället. Ack det är visst fogden, som kommer för att taga ut skatten.

Digitized by Google

Jag tänkte hinna min väf färdig och få sälja den dessförinnan. Nu fattas det oss tio daler.

— Då vare Gud oss nådig! — utropade en af pigorna; — ty Görtzen skall hafva låtit göra jernskrufvar för att sätta på händerna på dem som icke betala.

— För denna gång kan jag rädda oss, — inföll fröken Kerstin. — Utan att Gunhild visste af det, sålde jag sist i staden mitt armband, för att hafva en penning i nödens stund; det är väl sannt, att det är bara Görtzdalrar, men fogden måtte väl taga emot dem ändå för fulla värdet.

Fröken Kerstin framtog derefter ur en låda och uppräknade på bordet tio stycken mynttecken, med stämpeln *Flink och Färdig.*

— Goda faster, hvarföre har du icke omtalat detta för mig. Dessa penningar duga icke längre, de skulle vara invexlade innan denna månadens början, — sade Gunhild klagande.

— Duga de icke, och de äro likväl slagna i år? Är då allting ställdt på att göra oss olyckliga. Det sista af värde jag egde i verlden, har jag sålt, och gömde troget penningarne och dock har jag nu ingenting. Är då denna tyska baron

Digitized by Google

den onde anden sjelf, ty endast de penningar man får af honom säger man förlora sitt värde och förvandlas till aska.

Men denna gång var det icke fogden som kom. Alltsom den enslige ryttaren nalkades, märktes att han var en krigare, med ett långt svärd vid sidan, och Lennart igenkände först i honom en af konungens drabanter. Som en blixt genomfor det nu allas hjertan, att det var Carl Rosenfelt, som ändtligen en gång återbesökte sitt hem. Och det var så. Gunhild skyndade med pilens hastighet ut emot honom vid gården, men stannade der, förlägen och oviss om det verkligen var hennes broder. I hans bruna, ärriga, kraftfulla ansigte kunde hon icke igenkänna ett enda af de veka drag hon mindes af sin bror, och ännu mindre likhet fanns det emellan ynglingens späda växt och den stora, muskelstarka gestalt hon nu såg framför sig. Han å sin sida syntes lika osäker, om denna stolta qvinna, strålande af en fullmogen skönhet, verkligen kunde vara hans lilla syster.

— Är det du, min syster Gunhild? — frågade han ändtligen i det han höll in sin gångare och fäste på henne en mönstrande blick.

Digitized by Google

Det behöfdes icke mera än dessa ord för Gunhild att känna igen sin broders röst. All förlägenhet var med detsamma försvunnen, och medan han långsamt lagade sig till att sitta af, hade hon, inom ett ögonblick, från trappan satt sin lilla fot bredvid hans i den rymliga stigböglen och slog sina armar kring hans hals.

En djup, ovanlig rörelse genombäfvade den unga krigaren, som sedan han var ett barn icke varit föremål för någon anhörigs smekningar och icke smakat en kyss på sina läppar; men han qväfde snart sin känsla, ty Carl den tolftes drabanter hade icke blott utfäst sig att icke älska någon qvinna; de ansågo äfven omanligt att låta sig röras af en systers kärlek. Med en glad och vänlig men skämtsam ton besvarade han derföre Gunhilds helsningar, och sina smekningar sparade han åt sin häst, hvilken Lennart med möda fick tillstånd att föra till stallet.

Efter en liten stund befann sig Carl Rosenfelt i den gamla fädernesalen, placerad emellan sin faster och sin syster. Han fick på länge icke rådrum att göra några frågor om deras tillstånd under hans bortovaro. Gunhild genomgick ordentligt alla hans ärr och måste noga hafva reda

Digitized by Google

på huru han fått dem allesammans, och det blef en hel krigshistoria. Han hade nästan ständigt fäktat vid konungens sida och således nästan ständigt varit med i den hetaste elden, samt derigenom gjort mandom och tapperhet till en sådan vana, att det icke kunde falla honom in att dermed vilja skryta. Det var blott öfver Sveriges och Carl den tolftes ära han var högmodig.

Gunhild var utom sig; hon sög med förtjust blick hvarje ord ur hans mun och kunde icke upphöra att betrakta hans kraftfulla gestalt och åthörder. Än stack hon sin hand i hans stora afdragna elgskinns-handske och skrattade då hon kände den deri borttappad, än mätte hon sin längd med det långa svärdet och än lekte hon med fötterna i hans långa sporrar. Det var icke blott sin bror hon såg och älskade, det var den första *man* hon sett, som svarade emot hennes begrepp derom.

— Men jag känner icke igen mig här i salen. Här ser så torftigt ut, — sade ändtligen Carl, sedan han väl slutat berättelsen om kalabaliken i Bender.

Gunhild, som icke ville säga sin bror, att de nödgats sälja de bättre husgeråden för att

Digitized by Google

skaffa honom penningar, skyndade sig att afleda hans uppmärksamhet.

— Om du vill komma in i din kammare, så skall du känna igen dig desto bättre. Der är ingenting förändradt.

— Men utsigten är sig också olika. Förut såg man ju hela öfra våningen på Stjernholm och nu synes blott ett enda fönster, ehuru träden äro utan löf.

— Det är Henriks fönster, och för den utsigten har han ändå huggit ut, emot sin faders vilja, ty hans far tål icke att se en skymt af något som icke hörer honom till.

— Säg snarare att hans onda samvete fruktar att någon trogen konungens undersåte skall se en skymt af honom. Men hurudan är Henrik; han träder väl i sin faders fotspår, efter han ligger hemma?

— Han har ingen lust för krigsyrket, men eljest är han en redlig gosse och har hjelpt oss i allting medan du varit borta. Du får snart se honom sjelf, ty jag ser han kommer der nere öfver ängen.

— Men om han ämnar sig hit, hvarföre gör han den kroken åt gärdesgården?

Digitized by Google

— Kreaturen äro ute att vattnas, och han är säkert rädd för den onda tjuren.

— En karl som går ur vägen för ett kreatur! Du sade att den gynnaren icke hade fallenhet för krigsyrket, men jag fruktar att han icke en gång duger till vallgosse.

Det var med ett uttryck af obeskrifligt förakt som Carl uttalade dessa ord, och de verkade äfven på Gunhild ofördelaktigt för Henrik, men hon tyckte likväl vara synd, att Henrik skulle stå allt för lågt i hennes brors ögon och bjöd derföre till att urskulda honom.

— Hvarföre skulle han just onödigtvis utsätta sig för en fara, som han kan undvika med några steg?

— Fara? Det finnes intet djur i verlden, som vågar angripa en man som har mod att se det rakt i synen; men att ständigt gå och tänka på att man kan komma i fara, det är ett märke på krukan.

I ett olyckligare ögonblick kunde Henrik icke hafva kommit till Beneborg. Carl helsade honom kallt, och Gunhild, som nu inför sin broder, liksom skämdes för Henrik, mottog honom icke med den hjertliga vänlighet hon eljest plä-

Digitized by Google

gade. Henrik åter, hvars veka lynne helt och hållet bestämdes af det sätt, hvarpå han bemöttes af Gunhild, antog ett ännu försagdare skick än vanligt och desto ömkligare föreföll han Carl, som inom en liten stund började tillåta sig åtskilliga håaliga utlåtelser om dem, som undandrogo fäderneslandet sina armar. Harmen och isynnerhet smärtan att se sig sålunda nedsatt i sin älskades ögon öfvervunno ändtligen till någon del den fruktan Henrik kände för Carl, och han började i sin ordning svara honom med en viss bitterhet.

— Jag tycker, — sade han, — att fäderneslandet väl behöfver några armar hemma också, och lyckligt vore, om alla finge vara det.

— Ja, om du kallar det lycka att sofva mjukt och äta godt; men vet, pilt, att när man har smakat den lyckan att få våga sitt lif för konung och fosterland; — då man vet hvad ära vill säga, — då bryr man sig litet om din lycka, som icke är större än att hvarje kreatur i fullt mått kan njuta henne.

— Består då äran deruti att slagta sina medmenniskor såsom kreatur; och är icke fäderneslandet bättre betjent med att man *lefver* för det än att man *dör?*

Digitized by Google

— Om man lefver eller dör, det står i Guds hand; men att göra sin pligt, utan att fråga efter hvarken det ena eller andra, det är den sanna äran.

— Men hvad har Sverige då för pligt att lefva i krig med alla sina grannar? hafva icke våra fiender bedt om fred. Men högmod går för fall och för ens öfvermod få nu alla plikta.

Detta var en anspelning mot konungen, som uppväckte Carls vrede, och han lade handen på svärdsfästet med sådan häftighet att det skrällde, i det han sade: — Hör på min herr Munvig, om du icke lägger band på din tunga, så skall jag klyfva din förrädiska skalle, så att den aldrig mer skall orda hvarken om krig eller fred.

— Så, du vill inlägga ännu mera ära? Jag tycker du skulle skördat nog af den sorten, då du för att bibehålla en orättmätig konung på Pohlens thron och för att hindra ryska Czaren att hyfsa sina undersåter, har utarmat ditt fädernegods och låtit din syster svälta.

Likt ett ilsket barn i strid med en starkare motståndare, vände Henrik sitt anfall emot den ömtåligaste punkten hos sin fiende och der han således djupast borde kunna såra honom. Han

Digitized by Google

vann sitt ändamål. Carl erinrade sig de vanskötta obesådda fälten han ridit förbi på Beneborgs egor; han kastade en blick på de dåliga möblerna i rummet, — hvartill anledningen nu framstod för honom i en förskräcklig klarhet; — och en obeskriflig fasa bemäktigade sig hans ädla sinne vid den föreställningen, att han, som bort vara sin systers stöd, i stället hade låtit henne *svälta* och under långa år kämpa med fattigdomen för hans skuld. Hans träta med Henrik var i ögonblicket glömd, ty Henrik var en alltför obetydlig fiende för att kunna underhålla hans harm, då han fått något allvarsamt att tänka på, och han fäste i stället en ödmjuk, om förlåtelse bedjande blick på Gunhild, i det han med darrande röst utropade:

— Gud! har du svält, Gunhild? Det visste jag aldrig; men jag borde hafva anat det. Jag har ju icke sett om dig på tio år!

Henrik hade i hettan af sin vrede öfver att se sig behandlad med förakt inför Gunhilds ögon, hvarken besinnat det nästan oädla i ett sådant sätt att afväpna sin fiende eller att han derigenom yppade den hemlighet, som Gunhild icke för sitt lif velat låta komma till hennes broders öron.

Digitized by Google

— Fy Henrik! — utropade hon och såg på honom med ett uttryck af ovilja, hvaruti han läste sin kärleks dödsdom. Derefter tryckte hon sig intill sin broders bröst, vände sitt af skönhet strålande ansigte emot honom och sade med tårar i ögonen:

— Ser jag då utsvulten ut? Men tror du icke, att också jag, om det behöfdes, skulle med glädje kunna lida något för konungen och dig?

Carl nöjde sig likväl icke med denna förklaring, utan gjorde sig genom frågor så väl till Gunhild som fröken Kerstin fullständigt underrättad om deras lefnadssätt under hans frånvaro, och då uppdagades det, att de verkligen mången gång skulle hafva svält, om icke Henrik på det mest grannlaga sätt hade skaffat dem deras förnödenheter. I välvilja förbyttes derigenom Carls oblida sinnelag emot honom och tacksamheten tog lika snart ut sin rätt öfver Gunhilds ovilja; men likväl för sent, att Henrik deraf skulle få någon tröst; ty han hade oförmärkt, med krossadt hjerta, gått sin väg, straxt efter Gunhilds utrop: Fy Henrik!

För att bereda Gunhild någon slags ersättning för de försakelser hon emedlertid måst un-

Digitized by Google

derkasta sig, tillbjöd nu Carl henne att resa med honom till Christinehamn, dit han snart måste återvända för att inställa sig hos konungen, som i denna lilla stad tillbringade några månader jemte sin syster och svåger med hela deras hof. Visserligen erbjödo sig många svårigheter för verkställandet, såsom brist på en utstyrsel, derutí en fröken Rosenfelt kunde visa sig till hofs, och framför allt, att hon skulle taga in och bo i Christinehamn hos en aflägsen slägtinge, den hon alls icke kände; men hvad betydde allt detta emot nöjet för en ung flicka att få se verlden och för en ärans entusiast att få se Carl den tolfte.

Resan blef sålunda besluten och alla anstalter dertill vidtagna med den möjligaste skyndsamhet. Gunhild, så hänryckt hon var öfver sin lycka, öfverlemnade sig icke åt någon overksam förtjusning. Hon uträttade icke allenast hvad som förut borde ske hemma, utan uppgjorde äfven hela planen för resan med en klokhet, som kom Carl att förklara det hon var begåfvad med en verklig fältherreblick. Detta kom så mycket bättre till pass, som Carl icke var af någon förutseende natur. I krig upptog den närmaste fien-

Digitized by Google

den hela hans uppmärksamhet och i fred bråkade han sällan sin hjerna med några slutsatser. Liksom Carl var för Gunhild den första man, så var hon för honom den första qvinna, för hvilken han, efter sin moders död, hade känt någon ömmare känsla. Hennes eldiga känslors heliga låga och hennes öfverlägsna förstånd ingåfvo honom en vördnad, som han just hade svårt att förklara sig. Deras själar blefvo helt och hållet införlifvade med hvarandra under de två dagar Carl dröjde på Beneborg innan han reste bort med sin syster. Hon ville taga afsked på Stjernholm, men då hon icke kunde förmå sin broder att följa med dit, tyckte hon det vara bättre, att ingen kom, än att hon gick ensam.

Fröken Kerstin stannade qvar för att se om huset och de enda afbrott hon fick i sitt enformiga lif, var att Lennart understundom kom och berättade för henne om slaget vid Krasnacut.

Emedlertid gick Henrik drömmande i Stjernholms trädgårdar eller stirrade medvetslöst på gobelins-tapeterna i sin faders salar, med natt i sitt hjerta. Och ingen natt är så mörk, som ynglingahjertats sorg, då det förtviflar om sin första kärlek, ty det har ännu icke lärt sig att

Digitized by Google

ersätta sin förlorade sol med några halflysande lampor. Den första kärleken är den sista barnsligheten, ty endast barn kunna hafva hela sin själ uppfylld af en enda fröjd eller en enda smärta. Lyckliga de som kunna vara barn till sin lefnads slut!

På länge vågade icke Henrik åter besöka Beneborg och då han slutligen en dag, oemotståndligt dragen af sin tärande längtan, med tvekande steg begaf sig dit, så var Beneborgs ros borta.

Gunhild hade lemnat honom utan afsked, och de sista ord han hört af hennes läppar voro: Fy Henrik.

Underliga tankar uppstodo i ynglingens hufvud. En känsla af manlig stolthet började resa sig för första gången i hans inre, och efter många strider med sig sjelf, fattade han det beslut att bekämpa sin kärlek till en qvinna, som så litet värderade offret af hela hans hjerta, att hon icke en gång märkte det, och som så litet var tacksam för att han egnat hela sitt lif att utforska hennes minsta önskningar, att hon kunde lemna honom, kanske för alltid, utan att säga honom ett ord; men Henriks kärlek var list'gare

Digitized by Google

om också icke starkare än han sjelf. Han gick nu till sin fader och begärde att få resa till Christinehamn, såsom han sjelf trodde, endast för att få tillfälle att visa Gunhild, att han icke mera älskade henne. Fadren var icke svår att öfvertala och inom få dagar var äfven Henrik utrustad till resan.

Digitized by Google

III.

Det första äfwentyret.

»Här passerade ett farligt tillibud, som lyckades bättre än första ämnet och anseendet var.»
NORDBERGS Carl XII:s historia.

Det var en mild dag i medlet af Mars, då lätta strömoln med spridda men stora snökorn sakta tassade sig fram öfver den ödsliga skogen, och luften förenade uti sig allt det dystra, som anblicken af en döende alltid ingifver, äfven om det är en fiende, — såsom den nordiska vintern, och allt det vemodsfulla, som tanken på det långa afståndet från en kär vän uppväcker, äfven om vi äro så säkra på att han en gång skall återkomma, som vårt hopp är på våren.

På en smal skogsväg, som letade sig fram genom den otillgängliga marken, ej långt från Christinehamn, färdades tvenne ryttare i sakta mak. Den ena var Henrik, som satt försjunken i sina tankar och insvept i en vid slängkappa,

Digitized by Google

under hvars veck, vid den lifliga gångarens rörelser, då och då framskymtade en rikt broderad rock och dyrbart inlagda vapen. Den andre, hvars drägt utmärkte tjenaren, hade väl en trögare häst, men var sjelf i stället så mycket lifligare. En orubblig gladlynthet syntes hvila öfver hans fryntliga medelålders anlete och lik en lekfull hundvalp försökte han alla upptänkliga medel att få sin unga herre att dela hans munterhet. När detta likväl icke ville lyckas, vände han sig med mera framgång, men också med mera handgripliga medel till sin häst, för att åtminstone upplifva honom, eller också sysselsatte han sig med att uppfånga med munnen den nedfallande snön. Egentligen var Måns, så hette Henriks följeslagare, kammartjenare hos hans fader, hvilken af fruktan för Henriks oerfarenhet hade uppdragit åt denne sin gunstling att tjena sonen icke blott såsom dräng utan ock med goda råd. Deraf kom hans något förtroliga sätt att umgås med sin herre, som dock allt ifrån resans början ådagalagt, att han icke i sjelfva verket erkände någon mentor, oaktadt Måns' på afstånd gjorda påminnelser, huru han många gånger burit Henrik såsom barn på sina armar.

Digitized by Google

Allt som resan nalkades sitt mål trängdes de djupare känslorna i Henriks hjerta mer och mer i bakgrunden för bekymren och föreställningen om huru han skulle taga sig ut vid sitt inträde i brännpunkten för Sveriges politiska och krigiska förhållanden, der hans tänkesätt manade honom att sluta sig till konungens mäktiga motparti, som i hemlighet verkade nästan under dess egna ögon. Att förena sig med ett sådant parti var att spela ett högt spel och Henrik förutsåg, att han i detta afseende skulle möta svårigheter och faror, som kunde sätta en mera verldserfaren man än han i förlägenhet.

Midt under dessa betraktelser hördes hastigt bakifrån steg af en häst och inom några ögonblick voro de båda ryttarne upphunna af en man med allonge-peruk, iklädd en lång räfskinnspels samt ridande på en liten snällfotad fuchs med kortklippt mahn.

— Guds fred! — sade han med en vänlig, behaglig röst, — ämnen j eder till Christinehamn, så tillåten mig att göra sällskap; ty jag älskar icke att rida ensam i skogen, isynnerhet som det snart börjar skymma.

— Är skogen då osäker? — frågade Henrik

Digitized by Google

med en höflig helsning, ehuru han ingalunda fann det angenämt, att af en obekant blifva störd i sina drömmar.

— Icke så vidt jag vet, — svarade mannen i räfskinnspelsen; — men ensamheten framkallar faror i inbillningen, då man deremot endast ser de verkliga om man eger sällskap, vore det också blott af ett barn eller hund.

— Hvarför är ni icke då lika nöjd med sällskap af er häst? — invände nu Måns med en spetsfundig mine.

— Derföre att hästen har en ännu räddare inbillning än menniskan, hvilket hunden icke har. En häst är aldrig så vacker som då han är rädd och har sitt försvar i bakbenen, som han icke kan använda förr än han är vänd till flygt; deraf kan man se att det är hästens natur att vara rädd; men hunden deremot blir ond på allting ovanligt, och förlorar hela sin skönhet då han blir rädd, emedan det icke tillhör hans natur.

Henrik betraktade närmare sin nya följeslagare, som var så färdig att inlåta sig i grundliga undersökningar med obekant folk. Han tycktes icke vara mycket mera än trettio år, ehuru det djupt tänkande och till en del fårade

Digitized by Google

ansigtet bar uttrycket af en äldre man, men tillika af mycken tillgänglighet och lugn.

— Det är med olika menniskor, såsom med olika djur, — fortsatte Henrik, — några hafva af naturen ett mod, som andra sakna, utan att det kan tillräknas hvarken den ena eller andra såsom förtjenst eller fel.

— Han tigger för sin sjuka mor, — mumlade Måns för sig sjelf, som kände Henriks svaga sidor.

— Så är det med det naturliga modet, — svarade den främmande, men öfver sitt andliga eller moraliska mod är hvar och en menniska sjelf herre.

— Huru menar ni?

— Jag menar att ingen rår för, om hans nerver känna en starkare ryckning vid ett skott eller om blodet sammanpressas häftigare emot hjertat vid en hastigt påkommande fara; men detta behöfver icke inverka på den fria viljans bestämmande af våra handlingar; och just det, som egentligen är orsaken till räddhågan, nemligen en liflig inbillning, är också det, som lemnar bästa medel till räddhågans öfvervinnande.

— Det kan jag icke rätt fatta.

Digitized by Google

— Jo, låt inbillningen rätt föreställa sig faran, men lemna den tillfälle att gå litet längre och jemväl föreställa sig farans följder. I de flesta fall skall det då visa sig att dessa äro mindre än följderna af min rädsla och att om jag äfven antager faran såsom verklig, så är hon icke så fruktansvärd, som hon först synes. Det svåraste en fara kan medföra är döden. Nåväl, icke fruktar man i allmänhet döden så mycket. Hvarje menniska vet, att hon skall dö, utan att det inverkar på hennes goda lynne, och det gifves ingen passion, för hvilken icke äfven den fegaste menniska utsätter sig för döden. Det naturligaste modet består deruti, att man icke alls har någon känsla för faran, ty räddhågan består uti en obestämd aning; men det andliga modet vet att öfvervinna räddhågan genom att göra denna aning till ett bestämdt medvetande.

Henrik fann denna lärdom värd att läggas på minnet och började finna behag i den obekantes samtal, ehuru det understundom föreföll honom besynnerligt. Deras belåtenhet syntes ömsesidig, ty det dröjde icke länge förrän denne sade, att han redan från första ögonblicket känt sympati för Henrik; men då Henrik yttrade att

Digitized by Google

han kände ingenting så oförklarligt som sympatiers och antipatiers upphof, så fick han till svar:

— Ingenting kan likväl vara enklare. Sympati och antipati är ingenting annat än den andliga luft som omgifver hvarje menniska och som en likartad eller olikartad älskar eller flyr, liksom hunden uppfångar lukten af sin like, men flyr den af en varg. Deraf kommer det sig ock, att då vi komma till ett ställe, känna vi liksom på sjelfva luften om vi skola trifvas eller icke.

Henriks dräng red nu litet närmare intill Henrik på andra sidan och hviskade honom i örat:

— Jag fruktar att det icke hänger alldeles rätt ihop med den mannen. Jag börjar verkligen känna en slags antipati för honom; jag tycker han luktar litet räf, antingen det nu är hans andliga luft eller det kommer ifrån hans skinnpels.

— Hvarje menniskas väsende, — fortfor denne, — gestaltar sig dessutom i så olika figurer, och endast de, som hafva någon sida öfverensstämmande, kunna trifvas tillsammans. Ert väsende har väl ännu icke fulländat sin form, ty den tredje sidan i triangeln fattas, men då de två äro gifna och vinkeln emellan dem bestämd,

Digitized by Google

så kan den tredje icke blifva på mera än ett sätt. Det återstår endast att hon i erfarenheten verkligen uppdrages.

— Det vore roligt att höra, — yttrade Henrik, — hvaruti de två gifna sidorna i mitt väsende bestå.

— De bestå, hos er såsom hos andra, i *känsla* och *tanke*, men ni finner att af de båda sidornas lutning emot hvarandra bestämmes storleken af den tredje, som är *handling*.

— Nå men hvad är ni sjelf då för en figur? — frågade Måns, som var en något studerad man. — Är min herre en trehörning, så lärer väl ni vara enhörning, eller någon annan dylik figur.

— Jag har flera hörn än du tror, — svarade mannen utan vrede; — men du sjelf, min vän, och ditt förstånd äro två paralella linier som aldrig råkas, om de än oändligen utdragas.

Nu grep sig Henrik an och efter att hafva sagt sitt eget namn, frågade han den obekante hvem han var, samt fick den upplysning, att han hette Svedenborg och var assessor i Bergs-Collegium, stadd på en resa i bergslagerne, samt att han ämnade uppehålla sig någon tid i Chri-

Digitized by Google

stinehamn, under hvilken tid han vänligt erbjöd Henrik sin tjenst.

Just som de tre ryttarne kommo ur skogen till början af den slätt på hvilken Christinehamn är belägen, blefvo de varse en annan större skara af ryttare, som utan att följa någon väg i starkt galopp nalkades åt det håll, hvarifrån Henrik och hans följeslagare anlände.

— Det är konungen med sitt följe, — sade Svedenborg och i detsamma ropade till honom den främste af de ridande:

— Välkommen assessor Svedenborg, det var roligt att återse er. Jag har mycket att tala med eder. Följ med oss till staden.

Henrik igenkände nu, efter porträtter, Carl den tolfte uti den herkuliska gestalten med blå rocken utan kappa. Det enda, som icke motsvarade hans föreställning, var det på sidorna grånade håret och den temligen fetlagda kroppens något framlutade ställning. Bland de öfriga igenkändes hertigen af Holstein på sin ungdom och arfprinsen af Hessen på sin röda väst och sin lilla knubbiga figur.

Sedan de kommit intill hvarandra, fortsatte konungen:

Digitized by Google

— Jag har gjort några förbättringar i mitt förslag att göra åttan till första decimalen i stället för tian, som jag vill underställa era anmärkningar.

— Det väcker min beundran, — svarade assessorn, — att Eders Maj:t under sina höga regeringsomsorger finner tid öfrig att jemväl sjelf omedelbart gagna vetenskaperna.

— Intet smicker. Den som icke har några insigter i matematiken är icke mera än en half menniska. Hvem är det ni har i ert sällskap, som sitter och nästan darrar af köld i sin stora kappa?

Henrik, som hörde dessa ord, rodnade ända upp till hårfästet. Hans första tanka var att kasta bort kappan, men han påminde sig sin broderade rock och skämdes nästan ännu mera för att visa den, då han såg konungens enkla drägt. Han svepte i stället kappan ännu tätare omkring sig för att dölja sin förlägenhet och fäste ögonen på marken.

Emedlertid svarade Svedenborg:

— Det är en ung Burguer von Ritterstein, som kommer för att erbjuda Eders Majestät sin tjenst.

Digitized by Google

— Det är icke min tjenst den slägten söker, — mumlade konungen och höjde på läpparne upp emot näsan, hvilket var ett verldsbekant tecken på hans ovilja. Derefter vände han sin häst emot staden och gaf Svedenborg tecken att följa bredvid sig.

Henriks ystra häst hade redan gjort upp ett slags kamratskap med Svedenborgs och ville nu komma fram i samma linea. Den skicklighet hvarmed Henrik, oaktadt han var invecklad i sin kappa och höll hatten i ena handen, visste att styra honom och sätta sig efterst i tåget, utan att stöta emot någon annan på den trånga vägen, tilldrog sig allas uppmärksamhet, och prins Fredrik af Hessen yttrade till sin granne, hörbart äfven för Henrik:

— Det ser ut att vara en rätt fiffig ung man den der.

För öfrigt tog ingen den ringaste befattning med honom, utan man lät honom med sin dräng hållas på ett litet afstånd efter det öfriga tåget.

Att detta lilla uppträde icke egnade sig att vända Henriks sinne till hängifvenhet för konungens person, var så mycket mera naturligt, som han genom sin hela uppfostran och sina förut

Digitized by Google

fattade tänkesätt var böjd snarare för motsatsen. Emedlertid kände han alla dessa sina tänkesätt förstummade genom Carl den tolftes blotta närvaro. Den enda tanke, som i början redigt framställde sig för honom, var att han såg framför sig den man, som af hela Europa erkändes ega det oböjligaste mod, den största moraliska styrka och den renaste dygd, som kanske någon tids historia kunde uppvisa, och obeskrifligt pinsamt och nedtryckande var för Henrik medvetandet att hafva gjort ett ofördelaktigt intryck på denne man. Förgäfves sökte han lifva sitt sjunkna mod med påminnelsen om den lilla artighet om sig, han hört från prins Fredriks läppar. Den stjernan lyste för matt för att märkas bredvid Carl den tolfte. Under hela tiden såg han konungen inbegripen i ett lifligt samtal med Svedenborg och detta föreföll honom så mycket mera sällsamt, som han blifvit lärd att anse Carl den tolfte för en rå krigare, hvilken icke egde intresse för någonting annat än kulor och svärdsklang, och assessorn såg på intet vis krigisk ut.

Då de anlände till sjelfva den lilla staden Christinehamn, föll det konungen in att rida öfver den tillfrusna ån, som löper tvertigenom sta-

Digitized by Google

den, ehuru den sena årstiden och den blida väderleken bort gifva anledning till farhåga för isens osäkerhet. Också voro icke de främsta utkomna midt på ån, förr än isen brast under fötterna på den unge hertigen af Holsteins häst, så att både häst och karl nedstörtade i vattnet. Konungen, som red närmast intill, hoppade genast af sin häst och räckte hertigen handen, innan han hade sjunkit ned, samt lyckades att få honom upp på isen, men nedföll i detsamma sjelf i den öppna vaken. Nu blef det en uppståndelse. Några hade all möda att hålla sina skrämda hästar, andra hoppade af för att skynda till konungens hjelp. De voro likväl alla på något afstånd och måste, i anseende till den svaga isen, nalkas försigtigt och långsamt, så att innan någon af dem hann fram, hade Henrik, som litet längre fram vid stranden märkt en lång stång liggande, gifvit sin häst sporrarne och skyndat efter densamma. Derpå hoppade han af hästen och sköt hastigt stången framför sig på isen ända till konungen, som genast fattade uti den och ropade med fullkomlig kallblodighet åt Henrik att skjuta stången tvert öfver vaken, så att den hade stöd under båda ändarne. Sedan detta blifvit verk-

Digitized by Google

ställdt, och han befallt, att ingen fick komma honom vidare till hjelp, arbetade han sig med lätthet sjelf upp och stod åter oskadd på den säkra isen.

Både konungen och hertigen hade kommit upp på Henriks motsatta sida och voro således komna öfver sjelfva strömfåran. De som, bland de öfriga, icke redan af sina skrämda hästar blifvit öfverförda på samma sida, redo nu utan betänkande dit och förenade sig alla med konungen, samt lyckades att jemväl hjelpa upp hertigens häst, som ännu låg i vattnet. Henrik ensam var qvar på andra sidan och begaf sig till land för att återfå sin häst, som Måns emedlertid tagit till vara.

Konungen steg till häst, men höll stilla, synbarligen för att invänta Henrik och tacka honom för hans hjelp. Henrik ämnade också först verkligen begifva sig öfver, då han såg detta, men nu först rann det honom i sinnet, att isen gifvit påtagliga bevis på sin osäkerhet och det felades honom mod att trotsa faran; men han kände också i hela sin vidd det förödmjukande i den tanken, att visa rädsla i ett ögonblick, då Carl den tolfte och rikets yppersta hade sina

Digitized by Google

blickar fästade på honom. Han försökte derföre att bemanna sig och ville göra tillämpning af Svedenborgs lärdom, att framhålla rädslans följder för inbillningen såsom en motvigt emot faran. Denna jemförelse ledde likväl i detta fall icke till något annat resultat, än att han skulle våga sitt lif utan något egentligt ändamål, blott för att icke synas rädd. Om således hans mod icke härigenom stärktes, så minskades åtminstone hans egen blygsel öfver att han saknade det, och det var till och med nästan med en slags belåtenhet med sig sjelf, som han vände hästen från ån och följde stranden, utan att låtsa märka det konungen väntade.

Men Måns hade i stället ögonen tillbaka, för att se hvad det kungliga herrskapet tog sig till.

— Kungen sitter allt och grundar på om vi skola komma efter, — sade han; — men om han skulle fråga mig, så skulle jag svara: nej Eders Majestät det är inte årstiden att bada ännu. Se så, nu bär det af upp åt land. Lycka på resan. Den som skall flänga med de der, han får minsann veta af att han lefver. Lilla assessorn, han kom öfver ån han, utan att han ville det; men hans märr ville och dermed gick det.

Digitized by Google

Inkommen i staden fann Henrik snart reda på sin bostad, samt den bonde, som var skickad förut med hans saker. I anseende till det myckna folk, som då var samladt i Christinehamn, hade han endast kunnat få en liten dålig vindskammare, med ett sluttande golf och ett otätt fönster, i den ena ändan af staden. Här inrättade han sig emedlertid på bästa sätt och fann sig slutligen rätt väl, synnerligen derföre, att denna kammare utgjorde hans eget hem, en känsla hvaraf han nu för första gången kom i erfarenhet.

Då han kommit sig i ordning var redan natten förhanden och Henrik gick till hvila, utan att samma dag gå ur sitt rum. Resans händelser föresväfvade honom länge i början med oordnad häftighet, men föreföllo allt efter som de af tanken hunnit uttömmas allt mer och mer betydelselösa och likgiltiga till dess han ändtligen föll i en god sömn.

Digitized by Google

IV.

Prinsessans fest.

»Midt under de häftigaste krigsanstalterna var konungen en temmeligen tid i Christinehamn under början af året 1718 uti glättigt umgänge med hela den kungliga familjen och hofvet.»

Handl. rörande Skandinaviens historia. Del. VII.

Följande dagen skulle prinsessan Ulrika Eleonora gifva en liten fest, hvilken konungen lofvat att bevista. Den rymligaste sal som fanns i staden att tillgå hade derföre för tillfället blifvit prydd med mycken omsorg, bland annat med en transparent, föreställande på ena sidan konungens namnchiffre med en kunglig krona och tvenne palmqvistar samt bredvid på andra sidan en myrtenkrans, likaledes under en kunglig krona, innefattad i kärleksknutar och med det latinska ordet *Optatur* inuti. Midt emellan de båda kronorna var anbragt devisen *Makalös*, hvilken med dess bekanta dubbel-mening jemte allt det öfriga skulle

Digitized by Google

beteckna huru lifligt man önskade, att konungen ville välja sig en gemål.

Redan klockan half sex på aftonen började gästerna samla sig och bland dem var äfven Henrik till sin egen icke ringa förvåning. Damerna grupperade sig i hörnen och invid väggarne, der endast några få af de så kallade sprätthökarne syntes ega mod att nalkas och tilltala dem. Henriks öga upptäckte dock snart Gunhild, hvars strålande skönhet ådrog sig nästan allas blickar. Det var dessutom någonting i hennes klädsel, som genast måste fästa uppmärksamheten. Hon hade nemligen icke pudradt hår, ehuru i öfrigt uppsatt efter tidens mode, och icke sminkade kinder. Hvilken annan, som tillåtit sig dessa afsteg från allmänna bruket, skulle fått ett sjukligt utseende och en matt färg, men Gunhilds glänsande mörka hår och hennes skära, blomstrande hy voro af en så hänförande natur, att ingen kunde förneka deras företräde framför alla konstens hjelpmedel. Också hördes från herrarne endast utrop om hennes skönhet, under det att samma medgifvande af damerna var uppblandadt med mången bitter anmärkning om det behagsjuka i hennes tilltag.

Digitized by Google

Under det Henrik, sorgfälligt döljande sig för hennes blickar, stod försjunken i hennes betraktande och lät alla vackra föresatser om sin kärleks afsvärjande flyga sin kos, den ena efter den andra, kände han ett lätt slag på sin axel och fann bredvid sig en medelålders man med en ståtlig växt, en furstlig hållning och ett manligt skönt ansigte, som tillika uttryckte mycken slughet. Henrik hade i första ögonblicket svårt att igenkänna honom, men påminte sig snart grefve Arwid Horn, som han sett för några år sedan hos sin fader.

— Så har då min vän Burguer, — sade gref Horn vänligt, — ändtligen låtit er flyga ur boet. Det är längesedan jag uppmanade honom dertill.

— Min far uppmanade mig att ställa mig så snart som möjligt under eders excellens beskydd; men han trodde icke att ni skulle befinna er här.

Gref Horn drog sig litet afsides innan han svarade, liksom för att gifva plats åt några ankommande damer.

— Nej han kunde väl icke tro, att jag sjelfmant skulle sticka mitt hufvud i lejonets gap.

Digitized by Google

— Öppnar väl lejonet sitt gap mot andra än sina fiender?

— Det »makalösa» lejonet handlar icke såsom andra. Hela verlden vet, att jag, den fordna gunstlingen, mottogs i Ystad, efter en flerårig skiljsmässa, med de enda orden: »Ni har blifvit ett hufvud högre, sedan jag såg er sist, gref Horn.» Hvar och en som kan öfversätta lejonspråket på svenska, vet att dessa ord betyda, att jag bör göras ett hufvud lägre.

— Det kan icke vara möjligt.

— Det var likväl jag, som räddade hans krona, genom att åtskilja ständerna, som umgingos med djerfva planer; men derföre, att jag icke ville låna mig till ett verktyg att utkrama den sista blodsdroppan ur fäderneslandets invånare för att i förbund med otrogna turkar föra orättmätiga krig, derföre är mitt hufvud förverkadt.

— Men fly då, medan tid ännu gifves.

— Nej aldrig. Jag har handlat efter mitt samvete och skall tåligt afbida mitt öde. Döden fruktar jag icke och önskar blott att icke öfverlefva mitt olyckliga fädernesland.

Henrik kände sig med värma dragen till en man, hvars handlingssätt han ansåg hvila så väl

Digitized by Google

på de ädlaste bevekelsegrunder, som det mest sjelfuppoffrande mod.

— Konungen skall aldrig våga tillfoga er något ondt, — yttrade han med häftighet.

Med synbart välbehag öfver Henriks sinnesstämning, svarade gref Horn:

— Tala sakta min vän; men hvad tror ni, att konungen icke skulle våga? Det har hittills endast fattats honom ledighet att utrota så väl mig, som flera andra, hans och fäderneslandets uppriktiga vänner. På hans mildhet i sådana fall är Patkull ett talande exempel.

— Men detta olyckliga krigs utgång, skall snart visa äfven för honom sjelf, att endast de som tillstyrkt fred hafva menat uppriktigt.

— Det var äfven länge mitt hopp, som jemväl var på vägen att uppfyllas; ty alla tillgångar voro uttömda och nödvändigheten skulle då hafva stäfjat äfven den mest obändiga håg; men olyckan förde då i hans väg en man, som med åsidosättande af alla moralens bud, och utan någon tillgifvenhet för ett land, som icke var hans, visste att med jernskrapa hopsamla de sista skärfvarne i riket, och således göra det möjligt att nedstörta hela riket i den afgrund, på hvars brant det så

Digitized by Google

länge vägt. Denne man är Görtz. Hans lif är fäderneslandets död; men han kan icke få sin död så länge en annan lefver.

Dessa sista ord uttalade Arwid Horn med en illa qväfd häftighet och en hämndgirig blick, men han sansade sig genast och fattade Henrik i handen.

— Ni är icke den som misskänner min ifver, om ni fått en gnista af er ädle faders tänkesätt. Om några oförmodade händelser skulle inträffa, så räkna på mig, såsom er och fäderneslandets vän.

Derefter lemnade han Henrik och gick för att emottaga prins Fredrik och prinsessan Ulrika Eleonora, hvilka nu just inträdde i salen.

Grefve Horns rörelser denna afton voro dock alla noga bevakade, och hans lifliga samtal med den nykomne ynglingen väckte en icke ringa uppmärksamhet. En och annan hade till och med uppsnappat några ord af samtalet. De löpte från mun till mun, förstorade, såsom vanligen plägar ske, och i den nästa polisrapport, som afgafs till konungen, var Henrik noterad såsom ganska starkt misstänkt för förrädiska stämplingar.

Digitized by Google

Emedlertid hade Horn kanske aldrig förvärfvat en uppriktigare anhängare än den han genom detta samtal vunnit uti Henrik, som redan började öfverlägga med sig sjelf, huru långt man kunde vara skyldig att drifva lydnaden för konungens vilja, tvärtemot ens egen öfvertygelse om det allmänna bästa. Såsom vanligt, uti filosofiska undersökningar af detta slag, stannade han ungefär der som han började, men en god stund hade emedlertid derunder förflutit, innan han erinrade sig, hvar han för tillfället befann sig. Så snart han gjorde detta, skyndade han sig att uppsöka Gunhild, sedan fruntimmer och herrar nu blifvit något mera blandade om hvarandra. Han fann henne helt och hållet upptagen af en liten artig herre, som vid närmare påseende var ingen annan än sjelfva prins Fredrik. Henrik kunde således icke gå fram och helsa på henne förr än prinsen lemnade henne, och det tycktes han icke vara sinnad att göra så snart. Hans ögon spelade så lifligt, att de väl hade kunnat väcka svartsjuka hos en mera om sin framgång säker älskare än Henrik, hvilken likväl kände sig något lugnad deraf, att Gunhilds ansigte endast uttryckte en underdånig vördnad och uppmärksamhet, men

alls icke strålade med den glans, som han visste att det kunde ega, då hon var lifvad af något som hon verligen tyckte om.

Ändtligen hördes ett sorl; man ropade: konungen kommer, och alla makade åt sig.

Carl den tolfte inträdde i sin vanliga drägt, men tycktes något förlägen för det myckna fruntimmerssällskapet. Han gick fram till sin syster och kysste henne på handen, samt sade:

— Mon Coeur har fuller skäl att vara ond på mig, som kommer så sent; men jag har haft så mycket att beställa, att det varit mig omöjligt att komma förr.

Prinsessan, som i sitt yttre hade ingenting utmärkande, svarade vänligt och underdånigt, men utan behag:

— Vi få vara tacksamma för hvarje ögonblick vi få se Eders Majestät. Måtte min älskade käre broder snart utkora sig en gemål, så kunna vi stackars fruntimmer sedan få någon, som bättre kan föra vår talan.

— Ingen kan göra det bättre än Mon Coeur; men såsom jag sagt, jag har i dag haft många bref, som skola afgå till arméen, och har icke

Digitized by Google

kunnat komma förr; hvarföre jag hoppas att Mon Coeur ville denna gången ursägta mig.

Så stod den stolte konungen och gjorde afbön i omständliga ordalag inför sin syster för en obetydlig försummelse, mest, såsom det tycktes, för att slippa ingå i samtal om allvarsammare ämnen. Prinsessan visade honom derpå sinnebilderna på väggen och bad att de icke skulle tala förgäfves. Carl, som framförallt gerna velat undvika detta ämne, blef slutligen nödgad till ett svar:

— Jag har länge tänkt att gifta mig; men de ständiga krigen hafva hittills hindrat mig att välja en gemål efter mitt sinne; ty jag vill veta hvem jag får, så att jag sedan kan vara belåten med henne.

Samtalet fortsattes en stund emellan de båda syskonen vänligt, men endast om likgiltiga saker och något egentligt förtroende syntes icke ega rum dem emellan. Konungen tycktes snarare rätt nöjd, då han fick vända sig till några andra kringstående. Han märkte snart Henrik och gick genast till honom, samt fäste på honom en genomträngande blick, i det han sade: — Tack för det ni hjelpte mig ur vattnet i går; men

Digitized by Google

hvarför kom ni icke öfver ån, så att jag fick tacka er straxt?

Henrik, hvars obenägenhet emot konungen stigit till sin höjd genom det sista samtalet med gref Horn, öfvervann just derigenom den förlägenhet, som eljest ofelbart skulle bemäktigat sig honom, då den fruktade hjelten för första gången talade honom till. Han svarade frimodigt:

— Derföre, Eders Majestät, att jag såg en bro öfver ån ett litet stycke längre upp, och jag trodde mig bättre kunna använda mitt lif till Eders Majestäts tjenst än att äfventyra det på svag is.

— Hvad det beträffar, så borde ni varit öfvertygad, att vi i vår tur skulle lemnat er samma hjelp, som ni oss. Emedlertid är jag nöjd med ert uppförande; ni var icke rädd för isen, då det kom an på att hjelpa upp en menniska och ni har haft mod nog att visa för mig, det ni var rädd, då något mod icke behöfdes. Assessor Svedenborg har berömt era kunskaper. Jag utnämner er till page hos mig, och då krigsrörelserna börja, skall ni få ordres att inställa er.

Under det konungen talade detta, plockade han med fingrarne sönder Henriks fina broderade

Digitized by Google

manchetter, hvilka han ansåg för ett onyttigt plagg, och vände sedan den alldeles förbluffade ynglingen ryggen, utan att gifva honom tillfälle, hvarken att aflägga några tacksägelser eller hvad kanske mera varit i Henriks sinne, att förklara det han saknade all håg för den militäriska banan. Det låg likväl ett ädelmod i konungens handlingssätt att vilja fästa Henrik vid sin person för att belöna en liten tjenst, oaktadt alla omständigheter i öfrigt tycktes utvisa, att Henrik icke behagade honom, hvarken i och för sig sjelf eller genom sina slägtförhållanden. Och ehuru Henrik inom sig hyllade grundsatser, som ålade honom att ogilla så godt som hela konungens regering, så var han likväl fördomsfri nog att kunna till sitt rätta värde uppskatta allt ädelt, äfven hos en motståndare, och en liflig önskan gjorde sig gällande hos honom att icke göra sig någonting sådant ovärdig. Borde han väl då mottaga en plats, på hvilken konungen företrädesvis egde rätt att vänta förtroende och tillgifvenhet? Men hvad skäl skulle han väl finna för att undanbedja sig en sådan ynnest? Dessa tankar stormade inpå honom och hindrade honom ännu länge att helsa på Gunhild, och då han ändtli-

Digitized by Google

gen ville göra det, råkade han ännu värre ut än förra gången. Nu var det konungen sjelf, som talade med henne.

Konungen, som gerna ville vara höflig emot fruntimren, men hade mycket svårt att hitta på hvad han skulle säga dem, fick se Gunhild, hvars enklare hufvudklädsel behagade honom. Han gick derföre och sade henne en liten artighet öfver att hon icke följde den utrikes ifrån hemtade förskämda smak, som i allmänhet gjort sig gällande och önskade att flera ville följa hennes exempel, liksom han sjelf sökt att införa opudradt och kortklippt hår bland karlarne.

Sedan han sagt detta, tyckte han sig också hafva uppfyllt all rättfärdighet och såg sig redan om efter någonting annat. Gunhild svarade heller ingenting, men ur hennes blick lågade en tacksamhet och hängifvenhet, hvaraf hennes ansigte förklarades så som Henrik ännu aldrig sett det. Han skulle föredragit att vara föremål för en sådan blick framför alla verldens skatter. På konungen gjorde den dock intet intryck, utan han vände sig likgiltigt till prinsessans hoffröken Emerentia Düben, med hvilken han hade lättare att komma sig före, dels emedan han kände

Digitized by Google

henne af gammalt och dels derföre att hon förstod att sjelf underhålla samtalet.

Nu vågade sig Henrik fram till Gunhild, men hon hvarken såg eller hörde. »Carl den tolfte har talat vid mig och berömt mig,» var hennes svar på Henriks helsning.

— Nå ja, detsamma har han gjort med mig, — svarade Henrik litet förtretad; — men det hindrar mig icke, att komma ihåg dig Gunhild.

— Förlåt mig Henrik. Jag har icke bemött dig så som du förtjenat; men lita på, att jag i mitt hjerta är tacksam för allt hvad du varit för mig. Men en sak Henrik, tjena din ädle, herrlige konung troget, troget Henrik; minns du, att du aldrig plägat neka din Gunhild, hvad hon riktigt hjertligt bedt dig om.

Härvid stego tårarne henne i ögonen och hon räckte sin af rörelse darrande hand åt Henrik, som sjelf nästan var färdig att falla i tårar. Ehuru han alltförväl insåg, att Carl den tolfte hade mera del än han sjelf i Gunhilds upprörda sinnesstämning, så genomströmmade honom likväl en salig känsla vid denna vänskapsbetygelse, som var nästan den första han påminte sig hafva

Digitized by Google

erhållit af Gunhild i uttryckliga ord, och i den delen gick hans minne långt nog tillbaka.

— Så troget jag kan, Gunhild, vill jag tjena min konung, — svarade han rörd; — men kom också du ihåg, att man måste mera tjena Gud än menniskor. Och låt mig säga dig än ett ord, Gunhild, ett varnande ord ur djupet af mitt hjerta, som du vet menar dig väl. Jag känner betydelsen af din minsta blick och förstår att läsa uti djupet af din själ. Jag har i dag skådat någonting i dina ögon, som jag der aldrig förr har skådat. Låt icke din beundran, din vördnad föra ditt hjerta med sig — i olyckans afgrund. Älska fritt din konung, Gunhild, såsom undersåte, men älska icke Carl den tolfte, såsom qvinna. Vakta ditt hjerta, medan tid är, ty hvad skulle väl eljest blifva af dig!

— Du yrar Henrik. Eller huru kan du tro mig nog vansinnig att höja mina ögon till verldens oförlikneligaste konung; men en man ville jag vara, för att ega rättighet att offra mitt lif för honom.

— Jag hoppas, att det endast är stundens öfverspänning, som kommer dig att tala så, Gunhild; eljest skulle det bevisa, att mina far-

Digitized by Google

hågor voro alltför grundade. Kom ihåg emedlertid, att du icke är en man och att Carl den tolfte icke förtjenar en qvinnas kärlek. Naturen och hans egen vilja hafva hos honom utrotat det qvinliga element, som måste finnas i hvarje manlig själ, om den skall kunna sammansmälta med en annan. Det hjelper icke, att qvinnan vore aldrig så manlig. Man kan icke löda ihop stål med stål, det måste vara ett mjukare ämne, som förenar dem. Ett sådant är ömheten i menniskosjälen; men hos din hjelte finnes ingen ömhet. Han är hård. Han vågar väl sitt lif tusende gånger, men aldrig af ömhet, såsom du ville göra det för honom, utan blott för sina kalla grundsatser. Dem följer han och bekymrar sig föga om hela verlden dervid skulle förgås.

— Låt oss icke tala längre så, att vi icke förstå hvarandra, utan säg mig i stället, hvarföre du kommit hit och hvad du ämnar taga dig till.

— Hvarföre jag kommit hit? Det skulle du ännu mindre förstå, om jag sade det, och hvad jag ämnar taga mig till, vet jag sannerligen icke sjelf ännu.

För att lifva den i sig sjelf något tröga och för de flesta temligen ledsamma aftonen, företog

Digitized by Google

man sig nu att ställa till lekar. De gamla svenska lekarne äro till största delen i afseende på sin sammansättning icke särdeles sinnrika, men de voro för sin tid hvad dansen är för vårt sällskapslif, nemligen en, genom vissa reglor medgifven, något större frihet i umgänget, än hvad bruket i allmänhet tillåter, och hvarigenom man får tillfälle att visa den man vill ett litet företräde, utan att sådant faller i andras ögon så mycket, som om det skulle ske utan en dylik anledning. Så var det äfven med denna dagens lekar. Konungen sjelf var kanske den enda, som var helt och hållet opartisk samt endast sträfvade för att leken skulle hafva sin ordentliga gång och ingen tillåtas göra orätt. Härvid gick han stundom nog hårdhändt tillväga, och det hände ibland annat Gunhild, då hon en gång af misstag ställde sig på orätt plats, att konungen fattade uti hennes bara arm och förde henne dit hon skulle. Gunhild kände liksom en elektrisk stöt genomfara sig, då den så beundrade monarkens hand vidrörde henne; men hon fann sedan, att denna känsla icke var så hastigt öfvergående, som dylika pläga vara. Det hade visst icke varit konungens mening att taga hårdt uti,

Digitized by Google

men af det skälet, att han icke kunde taga sakta och att Gunhild hade fint skinn, fick hon en ganska märkbar blånad på sin arm, hvaröfver hon kände sig helt förlägen, långt sedan smärtan var förbi, både på konungens och sina egna vägnar.

Prins Fredrik blef ständigt vald af sin gemål och måste för skams skuld oftast välja henne tillbaka. Någon gång försökte han likväl att komma lös för att taga Gunhild, men motarbetades häruti af Henrik, som, med den oskyldigaste uppsyn, visste begagna lekens reglor så, att prinsen aldrig fick henne.

Slutligen då den unge hertigen af Holstein började gäspa allt för starkt, tog konungen afsked, och hela sällskapet var snart derefter, innan klockan tio på aftonen åtskildt.

Hemkommen på sin lilla kammare fann Henrik luften alltför qvaf för alla de stridiga känslor, som trängde sig på honom. Utan att ens tända ljus eller aflägga sin kappa, öppnade han derföre fönstret och ställde sig deruti med korslagda armar för att låta den kalla nattluften lugna och svalka sig. Omständigheterna hade för honom öppnat ett tillfälle, som mången skulle afundats honom, att beträda en bana den det berodde på

Digitized by Google

honom sjelf att göra lysande, under konungens egna ögon, och kärlekens röst manade honom häftigt att följa denna väg. Han sökte väl intala sig sjelf, att den motvilja han ändock inom sig kände att antaga konungens tillbud, härrörde deraf, att han ansåg konungen endast ådraga riket ofärd, men han kunde icke dölja för sitt sunda omdöme skefheten i denna slutledning; ty äfven med antagande, att konungens planer voro förderfliga, så måste man erkänna, att de skulle blifva ännu mera förderfliga om de illa utfördes än om de väl utfördes, och det måste således vara hvarje undersåtes pligt att med alla krafter understödja dem, såvida han icke ville rent af motarbeta dem. Att verksamt uppträda emot konungen, hvilket ville detsamma säga som att söka åstadkomma en revolution, dertill hade Henrik ännu icke beslutat sig och kände icke heller dertill någon utgångspunkt, ehuru det icke var någon hemlighet att hufvuden funnos som derpå arbetade. Henrik måste således bekänna för sig sjelf, så gerna han än velat dölja det, att verkliga skälet hvarföre han så mycket tvekade att antaga konungens anbud var ingenting annat än *fruktan*. Att vara page hos Carl den tolfte, var detsamma

Digitized by Google

som att ständigt uppsöka faran, och sådant låg på intet sätt i Henriks håg; men det mötte ock sina stora svårigheter att uppfinna något giltigt skäl att undanbedja sig en sådan ynnest, utan att röja den verkliga anledningen.

Midt under dessa betraktelser kommo tvenne personer gående på gatan, hvilkas lifliga samtal på fransyska snart ådrog sig Henriks uppmärksamhet, ehuru mörkret hindrade honom att igenkänna dem.

— Jag var icke i stånd att komma till något inbördes förstånd med henne, — sade den ene, — och jag tror sannerligen, att kungen, min svåger, i henne gjort en eröfring, ty hon följde honom beständigt med ögonen. Dessutom bevakades hon af den unge Burguer, som var påtagligen kär i henne och, jag tror, med afsigt hindrade mig att få henne i leken.

— Det är sannt, att Ers Höghet råkat ut för Hans Maj:t, såsom rival; men det är en rival, som icke vet att begagna sin lycka; och om Ers Höghet tillåter mig att taga hand om den saken, så skola vi fånga den lilla dufvan i sin egen snara. Hon vill minsann flyga högt.

Digitized by Google

— Denna flicka har gjort ett underbart intryck på mig. Ack hvarför skall just hon vara den enda, som står mig emot. Jag ville gifva allt, för att ega henne..., erbjuda henne ett formligt giftermål.

— Till venster, förmodar jag?

— Naturligtvis, eftersom jag redan är gift till höger; men vi furstar hafva ju ett privilegium dertill, eftersom vi icke såsom andra menniskor få låta vår högra hand följa hjertats val.

— Nå väl! Jag för henne i Ers Höghets armar..., och Ers Höghet betalar mina skulder?

— Äfven dem du gör hädanefter; men på hvad sätt vill du uträtta detta, då jag sjelf icke hos henne kunnat vinna den minsta framgång?

— Låt det bli min sak. Då man vet en qvinnas hemlighet, har man henne i sina händer.

Längre kunde Henrik icke höra de båda vandrarnes ord, som alltför mycket tycktes förlita sig uppå, att det var natt i Christinehamn, derföre att alla ljus voro släckta.

— Gunhild måste varnas för de nedrige, — tänkte Henrik i det han sakta igenstängde fönstret, — och sådan är då denna prins, åt hvilken min fader vill anförtro fäderneslandet.

Digitized by Google

V.

Snaran.

»Love, in its first dim and imperfect shape, is but imagination, concentrated on one object.»

BULWER.

Gunhild bodde i Christinehamn hos en gammal jägmästare, kusin till hennes fader, hvilken på ålderdomen hade lemnat sitt yrke och satt sig ned i denna lilla stad. I hans hus bodde nu jemväl hans dotter, en medelålders fru, med sin lilla åttaårige son, under det hennes man, fältprosten Lomberg, följde arméen. De voro ett stilla och tarfligt men välmående folk, som med verklig slägtkärlek på Carl Rosenfelts första vink emottagit hans syster, hvilken snart kände sig hemmastadd hos dem.

Få dagar efter den nyss beskrifna festen satt Gunhild en morgon och sydde vid ett fönster, som var så beläget, att man, ehuru blott från en enda punkt, snedt ifrån fönstret kunde

Digitized by Google

se en skymt af porten till det hus, deruti konungen bodde. Detta var Gunhilds favoritplats; hon plägade der sitta och se alla som passerade ut eller in i kungshuset, utan att hon ändå ifrån gatan kunde synas sitta i fönstret.

Hon höll det fina linne, hvarpå hon arbetade, så hopveckladt, att ingen kunde se, att det skulle blifva en skjorta. Anledningen hvarföre hon sökte dölja det, var likväl icke, såsom kanske fallet hade varit, om hon lefvat i vår tid, att hon fruktade för blotta namnet eller att synas medvetande om tillvaron af ett sådant plagg. Men hon var rädd att någon skulle fråga henne till hvem hon sydde skjortor. Svaret skulle brydt henne, ty de voro ämnade åt ingen annan än konungen sjelf.

Gunhild hade märkt ett enda fel hos Carl den tolfte, hvilket, ehuru obetydligt det än i sjelfva verket var, likväl aldrig kunde undgå att pinsamt stöta hennes fina qvinnliga känsla. Det var, att Hans Majestät icke höll sig så alldeles snygg. Icke nog att hon en gång sett en fläck på hans linne, som hade utseende af spilld mat; hon hade sett samma fläck flera dagar, ehuru något fördunklad af andra. Att konungens sinne var så

Digitized by Google

upptaget af högre och vigtigare föremål, att han glömde all omsorg för sin egen person, det utgjorde i alla andra fall ett ämne för hennes beundran och hon kunde äfven i detta fall förlåta det; men hon kunde icke föreställa sig möjligheten, att det icke skulle vara honom behagligt, om han utan allt besvär kunde njuta renlighetens ljuflighet och hon tillskref alla dessa fläckar blott bristande omtanka hos hans omgifning, som bestod af krigare liksom han sjelf, hvilka icke förstodo hvad till en omhuldande fruntimmersvård hörer.

Det var denna brist som Gunhild till någon del ville söka afhjelpa, och det enda, som härvid gjorde henne bekymmer var, huru hon skulle få sitt verk i konungens händer, utan att han eller någon annan kunde ana hvarifrån det kom.

Under tiden glömde hon likväl icke att allt emellanåt kasta en blick igenom fönstret för att se om någonting tilldrog sig bredvid konungens hus och vid ett sådant tillfälle fann hon derutanför en liten släda förspänd med tvenne hästar och en skjutsbonde väntande bredvid. Ehuru oansenligt detta ekipage var, måste det likväl vara ämnadt åt konungen, ty någon annan kunde icke

Digitized by Google

hafva låtit sin släda köra fram till denna port; och då konungen alltid plägade rida vid kortare utfärder, så kunde detta icke betyda någonting annat, än att han nu skulle företaga en längre resa.

En betjent kom och lade en kappa i slädan, men någon annan packning förmärktes icke. Det rann då Gunhild i sinnet, huru väl konungen nu kunde behöfva hennes skjortor och som hon redan hade några färdiga, som lågo tillreds, prydliga och stärkta, lade hon hastigt ihop dem till ett litet paket och ropade till sig jägmästarens lilla dotterson, som satt lekande i andra ändan af rummet.

— Lilla Edvard, — sade hon, då gossen kom, — vill du göra moster Gunnil en tjenst; men du skall göra det så att ingen ser det och icke tala om det för någon.

— Hvarföre får jag icke tala om det? — frågade Edvard med ett barns vanliga nyfikenhet.

Gunhild var förlägen för ett svar, ty det var henne motbjudande att säga äfven den oskyldigaste osanning, till och med för att blott afleda ett barns otidiga uppmärksamhet; och det förekom henne nu, som det kunde vara något ondt

Digitized by Google

hon hade i sinnet, efter hon önskade det doldt för andra. Snart öfvertygade hon sig likväl att hennes syftemål var så rent att om det äfven af verldens konstlade förbildning skulle ogillas, så kunde det likväl aldrig misskännas af det enkla barnasinnet, och efter något betänkande svarade hon derföre öppet:

— Jo, ser du, jag vill gifva honom, som skall åka i den der slädan, någonting, som han väl behöfver; men jag vill icke, att han skall veta derom.

— Är han fattig då? — frågade vidare Edvard, som hade lärt att man borde öfva välgörenhet i tysthet.

— Icke just det.... Man kan vilja gifva ibland åt andra än fattiga.

— Då är det någon som moster håller mycket af?

Gossens frågor började, just genom deras naturliga enfald, att gifva henne den första aningen om den farliga väg, hvarpå hennes hjerta befann sig. Ännu kände hon sig dock ega mod att taga sin tillflygt till sanningen.

— Ja, det är en, som jag och vi alla böra hålla mycket af. Det är kungen. Nu vet du

Digitized by Google

det, nyfikne; men tyst dermed. Gå nu ned med detta paket och smyg det i slädan utan att någon märker det, och sedan kan du traktera dig hos sockerbagaren för denna slanten.

Gossen sprang och lyckades att obemärkt kasta paketet i slädan.

Icke många ögonblick derefter såg Gunhild konungen komma ensam utför trappan och stiga upp i sin släda. Då han satte sig, stötte han med ena foten emot paketet. Gunhilds hjerta klappade med bäfvan, då konungen tog upp det och öppnade ett hörn för att göra sig förvissad om innehållet. Knappt hade han erfarit detta, förr än han vårdslöst kastade det tillbaka på trappan, vinkade åt skjutsbonden att sätta sig upp och så bar det af gatan utåt i starkt traf.

Åsynen af all detta smärtade Gunhild, icke så mycket derföre, att allt hennes arbete varit förgäfves och att en sådan omtanka varit en bättre lön värd; men derföre, att hon tyckte, det konungen icke borde föraktat sjelfva saken, då hans uppmärksamhet en gång blifvit vänd derupå.

Emedlertid återkom Edvard snart med den ena handen full af konfekt och i den andra ett

Digitized by Google

litet bref, hvarmed han förstulet närmade sig Gunhild.

— Detta fick jag, — sade han, — med tillsägelse att lemna det åt moster, så att ingen såg det, och att icke tala om det för någon.

— Då skulle du icke hafva tagit emot det.

— Men moster sjelf skickade mig ju på samma sätt?

— Det var olika. Det var till kungen jag skickade dig.

— Men om nu detta också är från kungen? Jag igenkände den herrn som lemnade mig brefvet och han hör till hofvet.

— Hvad säger du? — frågade Gunhild och rodnade ända upp till hårfästet. — Tycker du att kungen skulle skrifva till mig! Men kanske brefvet är från Henrik.

Gunhild tog brefvet och bröt dess sigill. Det var af följande innehåll:

»I lären icke blifva litet förvånad öfver detta bref, men jag har måst taga min tillflygt till skrifvande för att undvika uppseende. Man har nog ändå pratat om att jag utmärkte er på balen härom aftonen. Ty som ni vet, brukar jag sällan tala med obekanta damer. Undantag gifvas

Digitized by Google

dock, och jag har ännu mycket att säga er. Jag har i dag föregifvit en resa, men stannar i det lilla huset vid korsvägen utom stadens norra tull. Låt mig träffa er der klockan 9. Jag vet att I plägen promenera eder åt detta hållet och I kunnen således utan att väcka misstankar komma dit. Frukta intet att bevilja mig detta möte. Ni kan lita på er konungs redlighet. Bränn genast upp detta bref och vid allt hvad heligt är yppa icke för *någon* hemligheten.

Eder hulde

Carolus.»

Med den högsta förvirring flögo Gunhilds ögon och tankar öfver innehållet af detta bref. Oerfaren af verlden, föll det henne aldrig in att misstänka, det något bedrägeri kunde dölja sig härunder. Men sådan hade hon icke tänkt sig Carl den tolfte, som han framstod för henne i detta bref. Hvad kunde han hafva att säga henne? Och framför allt, hvarföre skulle det ske i sådan hemlighet? Icke behöfde någon af hans gerningar frukta dagsljuset. Fåfängt sökte hennes förstånd besvara dessa frågor; men tyvärr var hennes hjerta nog svagt att icke med stränghet fordra ett bestämdt svar derpå.

Digitized by Google

Det är en sorglig men af erfarenheten vitsordad sanning, att just de menniskor som lefva i de högsta och ädlaste idéer oftast äro utsatta för misstag i lifvets vigtigaste frågor. Deras åsigter om verkligheten äro icke så mycket alstrade af tingens egna natur, som af deras egna öfverspända känslor, dem de ofta nog med alltför liten anledning passa in på yttre förhållanden. Svärmerskan bär idealet inom sig och har sin lefnads roman på förhand färdigskrifven i sitt hjerta. Hon behöfver blott finna en enda liten omständighet i lifvet som öfverensstämmer dermed; och hon tror att hela hennes dröm är sanning — till dess att bubblan brister för det minsta vidrörande.

Hade Gunhilds hjerta klappat endast för konungen och icke för menniskan Carl den tolfte, så skulle den fina qvinliga instinkten hafva varnat henne för detta försåt; men nu blef konungen i stället en advokat för menniskan, hvarmed hennes hjerta sökte söfva instinktens vaknande oro. Ty ehuru i brefvet icke fanns taladt ett ord om kärlek, och ehuru hon kände sig fullkomligt viss, att föremålet för det begärda samtalet icke kunde vara af någon ömmare art, upp-

Digitized by Google

stod likväl hos henne en dunkel aning — ja bekännom det — ett omedvetet, oroligt *hopp*, att egentliga orsaken hvarföre konungen ville se henne var, att hon icke var honom likgiltig.

Der stannade ock hennes fantasis utflygter. Med hennes beundran för Carl den tolfte lät sig icke förena den ringaste misstro om renheten i hans handlingssätt, och så djerf var icke hennes tanke, att hon drömde sig såsom drottning vid hans sida. För hennes hjerta var det nog att föreställa sig en tyst, aldrig uttalad kärlek, som just skulle skatta sig lycklig att få ådagalägga sin styrka och sin renhet genom att lida och försaka.

Men äfven med dessa tänkesätt kände hon modet svigta för ett beslut att bevilja konungen detta möte, och redan denna fruktan borde hafva öfvertygat henne att hon var i begrepp att beträda en orätt väg; ty den som vill göra det rätta, känner alltid en inre tillförsigt, hvilka faror som än hota honom.

Ehuru gerna Gunhild skulle länge och noga velat granska brefvet och begrunda dess innehåll, vågade hon icke motsätta sig befallningen att genast bränna upp det, helst hon hvarje ögon-

Digitized by Google

blick kunde blifva öfverraskad af sina slägtingar, som kunde göra henne frågor, dem hon icke fick besvara.

Hon begagnade derföre ett ögonblick, då lilla Edvard hade sin uppmärksamhet vänd åt annat håll och kastade brefvet på den nyss antända elden i spiseln.

Sedan förmådde hon icke längre fortsätta sitt arbete, utan dolde ansigtet i händerna under de stormande känslornas inre kamp.

Den gången glömde hon sin vanliga tillflygt, bönen.

Hon återkallades till besinning efter en stund, då Henrik inträdde i salen, med ett bestämdare och mera beslutsamt utseende än Gunhild någonsin förr hos honom förmärkt.

Sedan han med en blick öfvertygat sig att ingen mera fanns i rummet, gick han fram till fönstret och satte sig på en stol bredvid henne.

Gunhild såg på honom, undrande hvad som skulle blifva utaf. Deras ögon möttes, men de förstodo hvarandra icke.

Med en i början af rörelse darrande röst, som dock småningom klingade säkrare, begynte Henrik att tala:

Digitized by Google

— Jag fruktar nog, att hvad jag i dag har att säga endast kommer att göra dig obehag och bringa mig sjelf sorg, men det måste ändock en gång ske, och jag har mina orsaker, hvarföre jag vill göra det just i dag. Allt ifrån min späda barndom har jag älskat dig, Gunhild, med hela min själs värma. Vid den ålder, då äran och lefnadslusten pläga drifva ynglingen ut i vida verlden, har du utgjort det enda föremålet för mitt lifs sträfvan. Kanske är det just derföre som jag icke vunnit mitt mål. Du har icke en gång märkt min kärlek; ett säkert bevis att du icke besvarat den. I detta fall har jag aldrig gäckat mig med några dåraktiga förhoppningar, och jag har redan någon tid försökt att vänja mig med den tanken att sjelf bekämpa mitt eget hjerta. Det har likväl icke velat lyckas, så länge ännu möjligheten af ett hopp finnes. Jag vet att jag nu äfventyrar utsläckandet af hoppets sista gnista och kanske skulle jag icke nu hafva talat med dig på detta sätt, om det endast varit för min skull; men, Gunhild, du är omgifven af försåt, som du icke anar, och, blif icke ond derföre att jag upprepar det, ditt eget hjerta är på väg att inleda dig i farlighe-

Digitized by Google

ter. Med all din själsstyrka behöfver du ett stöd, som du saknar, ty din broder är oftast borta och kan dessutom icke vakta dig för verldens list. Du anser mig kanske icke vara den man, som kunde blifva ditt stöd och likväl, fastän naturen icke begåfvat mig med det mod du så mycket beundrar, så flyter likväl icke en bloddroppa i mina ådror som jag icke med glädje skulle utgjuta för din skull. — Hvad söker du i verldens hvimmel? Icke kan du der finna ditt ideal, ty om sjelfva Carl den tolfte ville göra dig till sin gemål, så skulle han i längden icke motsvara det begrepp du gör dig om en man. Upphör att fordra af lifvet hvad det icke kan gifva. Men ett lugnt och fridsamt hem, hvilket stormarne lemnat orördt, och ett hjerta, som endast klappar för dig; — det är icke mycket, men det är hvad jag kan bjuda dig. Vill du emottaga det?

Gunhild hade blifvit blek under Henriks tal och drog djupt efter andan innan hon svarade:

— Oroa dig icke för min skull, gode Henrik; jag är väl en svag qvinna, men jag har Gud i hågen och han är stark i de svaga. Låt mig likväl rätt innerligt tacka dig för det du

Digitized by Google

ville vara mitt stöd; o! att jag vore värdig att mottaga det! Men himlen har icke skapat oss för hvarandra. Icke skulle jag kunna skänka dig den stilla fridfulla lycka, som du så väl förtjenar. Snart men likväl försent skulle du finna det, om jag emottoge din erbjudna hand. Bättre är då, om ock ditt hjerta nu skulle svida, ty det måste hafva en öfvergång! På mina knän vill jag bedja Gud derom; ty vet Henrik, den bittraste sorg jag ännu erfarit, är den tankan, att jag är den som stört ditt själs lugn och kanske hindrat dess utveckling.

Gunhild brast härvid ut i en häftig gråt. Hon hade icke vetat sjelf, huru mycket hon verkligen höll af Henrik, förr än hon nu såg sig nödsakad att afsäga sig för alltid offret af hans rika, varma hjerta. Dessutom kände hon sig beklämd af en hemsk aning, för hvilken hon icke kunde göra sig reda, men som hon kände stod i sammanhang med det olycksaliga brefvet. Gerna hade hon velat fråga Henrik till råds i denna sak, men dels vågade hon icke röja hemligheten och dels skulle det föga öfverensstämt med hennes svar till Henrik, att hon icke behöfde hans stöd.

Digitized by Google

Henrik var en liten stund öfverväldigad af sin smärta, men hemtade sig snart.

— Gråt icke Gunhild, — sade han allvarligt men icke ovänligt. — Jag är icke så omanlig, att jag önskar ditt medlidande. Frukta icke heller att jag mera skall tigga din kärlek. Jag har yppat mitt hjerta för dig och du har yppat ditt. I mig skall du icke mera besväras af en älskare, och att vara en vän och en kär slägting, det hoppas jag du icke vill neka mig. Emedlertid skiljas vi nu och du skall icke återse mig förr än jag hunnit så ombilda mitt väsen, att jag kan se dig med lugn. Länge kommer det att dröja, — kanske gifves det blott ett läkemedel som kan afkyla denna eld. I sådant fall är det mitt sista farväl jag nu säger dig. Tack för alla de stunder af ren barndomsfröjd du skänkt mig, tack för alla de hoppfulla blickar du låtit mig kasta in i lifvets lycksalighet, tack för den vänskap du visar mig nu, hvaraf jag skall medföra minnet, såsom det dyrbaraste jag eger på jorden. Gud välsigne dig Gunhild och göre dig så lycklig, som jag hade velat göra dig.

Gunhild snyftade högt och kunde icke yttra ett ord. Äfven Henrik måste skynda sig bort,

Digitized by Google

ty allt stål, som fanns i hans själ, började vekna för elden i hjertat, som häftigare lågade upp för hvarje ord som han talade. Under detta utbrott af sina känslor glömde han att närmare utveckla den första anledningen till sitt besök, som var att varna Gunhild för prins Fredriks anslag, och efteråt fäste han dervid mindre vigt, emedan han uti Gunhilds sinnesstämning fann en säker borgen för all fara från detta håll.

Det dröjde länge innan Gunhild åter kom sig före, och äfven sedermera tyckte hon, att hennes väsende undergått någon inre förändring. Sjelfva det utsatta hemlighetsfulla mötet hade för henne förlorat det retande behag, hvarmed hon förut emotsett detsamma. Liksom man under en djup sorg af gammal vana förrättar sina göromål utan att fästa någon uppmärksamhet dervid, så lagade hon sig nu i ordning till sin promenad, när den bestämda stunden kom, endast derföre att hon icke orkade ännu en gång tänka sig in i saken och göra sig reda för hvad hon var i begrepp att företaga.

Digitized by Google

VI.

Den höge älskaren.

»Af det täcka könet var han (Fredrik I) alldeles ingen fiende; tvertom... och varade denna sensibilité för könet allt in på sena åldern hos herren, såsom varandes af ett ganska starkt och eldigt temperament.»

SCHÜTZERCRANTZ: Svenska Konungars Olycksöden.

Straxt efter middagen infann sig prins Fredrik till häst, jemte en adjutant på den för Gunhild bestämda mötesplatsen, som var belägen endast några hundrade alnar utom Christinehamns tullport. Sedan han låtit leda hästarne bakom stugan, så att de icke skulle synas från vägen, gick han in i den lilla kammaren, som enligt förut träffade anstalter, var satt i ordning för hans räkning.

Kort derefter inkom äfven hans följeslagare. Det var general-adjutanten Siquier, en redan äldre man, till börden fransos, med ett muntert,

Digitized by Google

lättsinnigt utseende, talande en dålig svenska, liksom hans herre, med hvilken han umgicks på en viss förtrolig fot.

— Det är tid, — yttrade prinsen, — att du förklarar mig hela denna gåta. Hvad har du för anledning att tro, det jag skall finna henne här? Jag vill nu veta allt.

— Nå väl, jag har skrifvit henne till och begärt detta möte.

— Du har väl icke komprometterat mitt namn?

— Jag har gjort hvad som är ännu värre. Jag har författat ett kärleksbref i konungens namn.

— I konungens? Är du från vettet. Detta upptåg kan kosta dig lifvet.

— Var utan fruktan Ers Höghet. Jag har beräknat följderna och känner mitt folk. Fröken Rosenfelt med sin vördnad för kungen skall icke våga motsätta sig den minsta af hans önskningar. Jag befallde henne genast bränna upp brefvet och hålla allt hemligt. Hon skall icke förråda någonting.

— Kom ihåg emedlertid att jag har ingen del i detta bedrägeri och skulle aldrig tillåtit det om jag anat dina planer.

Digitized by Google

— Jag vill stå ansvaret; Ers Höghet skall skörda frukten.

— Du tror då att hon kommer, att hon ingenting misstänker?

— Jag hyser icke det ringaste tvifvel derom. Mitt bref var skrifvet helt och hållet i kung Carls anda. Torrt och tråkigt med sneda rader och en och annan dugtig plump, som skall vittna om den kraftiga handen. Hvem som helst skulle blifvit narrad af det brefvet; men aldrahelst en oerfaren landtlolla, som redan förut vågat höja sina blickar till konungen och inte begär bättre än att få någon förevändning att inbilla sig, det han också är kär i henne.

— Men hvad skall jag väl säga henne när hon kommer? Hennes sinne skall endast blifva mig ännu mera frånvändt genom detta svek.

— Jag tror min själ att Ers Höghet känner sig förlägen! Kommer villebrådet inom skotthåll, så är det jägarens fel om han icke skjuter det. Hvad kan man begära mera än ett hemligt möte?

— I vanliga fall är det så; men kom ihåg, att vi hafva här att göra med en flicka af en

Digitized by Google

stolt själ och en vördnadsbjudande dygd, som bort mera grannlaga behandlas.

— Deruti har Ers Höghet påtagligen orätt. Det är just hennes stolthet som måste brytas. Sedan är hon en vanlig menniska. Och en större triumf öfver hennes stolthet kan väl icke gifvas, än att kunna lockat henne hit. Hon har icke mera något annat val än att gifva sig på nåd och onåd. Hennes finkänsliga själ skall underkasta sig allt heldre än att utsätta sig för att vi, i besittning af hennes hemlighet, göra henne till vårt åtlöje.

— Men en sådan seger är icke en seger öfver hennes hjerta.

— Bah! Hjertat gifver sig nog också i sin ordning. Ser hon blott att hon icke kan räkna på en konung, skall hon nog nöja sig med en prins och snart inse att hon vinner ojemförligt på bytet.

— Jag finner i alla fall hela denna sak mindre ridderlig!

— Utan tvifvel, — svarade Siquier stött öfver alla dessa invändningar; — men det borde Ers Höghet besinnat, innan ni uppdrog åt mig att bereda er tillfälle att träffa henne. Dock

Digitized by Google

ännu kan allt hjelpas. Vi begifva oss genast härifrån och skicka henne ett återbud.

— Nej tärningen är kastad; och om hon kommer har du förtjenat den utlofvade summan.

— Godt! Skada blott att vi hafva så dåliga penningar nu för tiden i landet. Har Ers Höghet sett de nya mynttecknen som nu skola komma ut?

— Nej.

— De äro preglade med Saturnus, Jupiter och alla möjliga gudar utom Venus och Bacchus, hvilka likväl äro de enda som jag dyrkar. Lofva mig, att när ni blir konung, så få vi mynt äfven för dessa gudomligheter.

— Skall du vänta så länge, så fruktar jag du får icke mycken nytta af dem.

— Hvem vet. Någon gång skall väl en kula också hitta vägen igenom konung Carls jernskalle och då . . .

Den talande fick härvid ögonen på ett litet porträtt af Carl den tolfte, som tycktes fixera honom ifrån väggen med en bister blick, och han tystnade tvert.

Fredrik, som förstod anledningen, såg sig omkring i rummet, för att finna något som kunde

Digitized by Google

afleda uppmärksamheten. Der fanns blott ännu en tafla, illa gjord med vattenfärg af någon sockenmålare i trakten och föreställande en qvinna med ett blodigt hufvud i den ena handen och ett svärd i den andra. Under stod att läsa: »Detta är den Judithan, som högg hufvudet af Olle i Fernäs», hvilken sista försvenskning af Holofernis namn förmodligen skulle vara ett sinnrikt skämt med någon granne.

— Man måste säga, — sade prinsen, — att taflorna här i rummet icke äro valda för tillfället. Vi borde i stället hafva skaffat hit Frans den förste och Agnes Sorel, Maria Stuart och Rizzio eller Gustaf Adolf och Ebba Brahe.

— Det behöfves icke, det är nog, att vi skaffat hit denna bild, — sade Siquier med en smickrande åtbörd och förde prins Fredrik framför en spegel, der han ock lät sig väl behaga. Han kunde likväl knappt ordna mer än en lock i sönder af sin stora friserade peruk, ty sjelfva spegelglaset var icke större än ett vanligt spelkort, ehuru den konstigt arbetade ramen upptog en qvadratalns rymd. Fredrik var likväl medvetande att hans figur kunde tåla en fullständigare mönstring. Hans ljusblå, stora och lifliga

Digitized by Google

ögon, hans väl proportionerade, mildt leende mun och det fylliga genom konstens och perukens tillhjelp vid fyratio års ålder ännu temligen ungdomliga ansigtet voro af den art, att dess egare alltför väl kunde anse sig i besittning af ett fördelaktigt utseende, ehuru en annan snart ledsnade dervid. Drägten var dessutom praktfull, med en ljusgrå sidenrock och en röd lång väst, båda rikt galonerade med silfver. Det fina kråset och manchetterna, på hvilka icke funnos det minsta damm eller skrynkla, buro jemväl vittne om den omsorg, hvarmed Fredrik skötte sin klädsel.

Under det Fredrik sålunda mönstrade sig sjelf, hade Siquier tagit sin plats vid fönstret och det dröjde icke länge förr än han utropade:

— Hallo, der ha vi vår sköna!

— Verkligen? Detta är det lyckligaste ögonblick i mitt lif.

— Befaller Ers Höghet att jag skall aflägsna mig?

— Nej stanna qvar så länge. Det är min afsigt att gå varligt tillväga.

— Ers Höghet har rätt. Min närvaro skall ingifva henne förtroende och lugn, om hon förstår att läsa i mitt stadiga, allvarsamma ansigte.

Digitized by Google

Nu öppnades dörren och Gunhild stod der, skön som en gudinna, med en högre färg på sina kinder, dels förorsakad af den friska luften, dels kanske ock af blodets inre svallning. Då hon icke märkte några spår af främmande utanför stugan, hade hon mera oförfäradt, än hon sjelf väntat, stigit in. Den första anblicken af prins Fredrik afslöjade på en gång för henne sammanhanget af saken i hela dess förfärande sanning. I ett nu hade blodet flytt från hennes kinder och lik en hvit lilja, svigtande på sin stängel, var hon nära att digna till jorden.

Fredrik var utom sig öfver åsynen af en så bländande skönhet, hvilken det skiftande färgspelet gjorde ännu mera förtrollande. Han gick emot henne några steg med glädjedruckna blickar och sade:

— Välkommen min fröken! .... Men, ni bleknar..... Och ni har skäl att vredgas öfver den list, som fört er hit. Tro dock att jag är oskyldig deruti. Det är denne, kanske alltför trogne tjenare, som kände mitt hjertas tärande låga att se er, och uppfunnit denna utväg.

Gunhild stod mållös och förintad, krafterna felades henne att vända om och gå ut.

Digitized by Google

Prins Fredrik tydde hennes tystnad till sin fördel och fortsatte:

— Du ser framför dig din tillbedjare, din Fredrik, som med glädje för dina fötter lägger ned all sin höghet för att vid din sida smaka den sanna lyckan, den ljufva kärleken.

Han ville fatta hennes hand, men Gunhild ryckte den undan och höjde den hotande.

— Prins, ni glömmer hvem ni är och vet icke med hvem ni talar.

Hennes skick var härvid så vördnadsbjudande och hennes blick så stolt, att Fredrik kände sig förstummad och skulle säkert lemnat henne rådrum att komma undan; men Siquier, som var vida otillgängligare för bättre känslor, steg fram till prinsen och hviskade halfhögt:

— Ers Höghet släpper fogeln ur buren. Tillåt mig att reda den här saken. Jag känner huru man skall behandla fruntimren.

Och derefter fattade han temligen omildt uti Gunhild och förde henne halft med våld ett stycke fram i rummet.

— Hör på min fröken, — sade han, — när man tager emot kärleksbiljetter och infinner sig på klockslaget till ett utsatt rendez-vous, så tje-

Digitized by Google

nar det föga till att sedan slå några krumbugter, fast man icke finner den man trodde.

— Tro icke, — inföll nu Fredrik, — att jag hyser några elaka afsigter, jag erbjuder er min hand på samma gång som mitt hjerta.

— Ni skall veta, — fortsatte Siquier, — att Hans Durchlaucht har två händer. Den ena har han gett bort, men den andra får ni.

— Befall denne herre att han släpper mig, — yttrade Gunhild nästan hotande.

— Lofvar ni då att dröja; att icke förskjuta mig?

Ödmjukt bönfallande vände sig Gunhild derefter till Siquier.

— Släpp min hand, min herre! om ni eger en gnista ädelmod i ert bröst.

— Jag fruktar för, att jag icke har något af den sorten.

— Hvad betyder detta, prins. Tror ni väl att ni skall kunna tvinga mig som är en svag qvinna. Se likväl hvad en förorättad qvinna förmår att göra!

Härvid pekade hon på Judith med det blodiga hufvudet, samt vände sig derefter emot konungens porträtt.

Digitized by Google

— Och så länge Carl den tolfte är konung i Sverige, så må den darra, som vill förtrampa en värnlös, ty hennes hämnare lefver.

Prins Fredrik, som hade mera vördnad för bibelns bokstaf än för dess anda, kunde aldrig så lätt tystas, som med en påminnelse om Skriften, och Siquier, som icke fruktade någon Gud, hade en panisk förskräckelse för Carl den tolfte. Lika lifvadt som Gunhild kände sitt beklämda sinne genom den af taflorna ledda tankan på Gud och konungen, lika mycket sjönk modet hos Fredrik och hans tjenare. Gunhild begagnade ögonblicket och flydde ur rummet.

Rofvet var likväl för dyrbart för att frivilligt släppas; i nästa ögonblick skyndade prins Fredrik ut efter Gunhild.

Trenne af konungens drabanter redo i detsamma förbi. De höllo in sina hästar då Gunhild förskräckt kom utspringande; men då de sågo prinsen, tycktes tvenne af dem åter vilja fortsätta sin ridt och icke blanda sig i saken, af aktning för prinsens person, vid hvars kärleksäfventyr de icke voro ovana. Men en af dem, som var Carl Rosenfelt, då han såg sin syster

Digitized by Google

förföljd, vände sin häst emot prinsen och tilltalade honom med en röst, kokande af vrede.

— Eders fursteliga nåde! Denna flickan är min syster och jag är en adelsman!

— Då kommer ni rätt illa till pass; men jag hoppas att ni för min skull icke räknar så noga med er syster, — svarade, med låtsadt lugn, Fredrik, som ansåg, att rolen af en lycklig älskare var den bästa, som i så fatta omständigheter återstod för honom att spela.

— Huru har du kommit hit, Gunhild? — frågade nu Carl, vändande sig till Gunhild, med en forskande blick, men utan misstroende.

Gunhild slog ned ögonen och svarade icke.

— Låt oss icke göra något väsen af denna sak, — sade nu prins Fredrik och närmade sig Carl. — Det är bäst för oss å ömse sidor. Jag vill i korthet för er bekänna hela sanningen. Förtjust af er systers skönhet har jag redan länge brunnit af kärlek till henne. I dag hade jag skriftligen anhållit om ett möte med henne här. Hon kom, men min plumpa adjutant, som är i stugan, skrämde henne bort.

— Säg att han ljuger, Gunhild, och vid Gud, hans furstliga rang skall icke skydda honom!

Digitized by Google

— Om det icke vore för er älskvärda systers skull, så skulle ni icke ostraffadt föra ett sådant språk. Nu vill jag endast bedja er att lugna er och icke tillräkna henne alltför strängt en svaghet, som hon delar med hela sitt kön.

Härmed gick Fredrik åter in i stugan för att åtminstone afbryta detta obehagliga uppträde och rådgöra med sin vän huru alla följder deraf skulle kunna undvikas.

Åter vände sig Carl till sin syster och hans bruna ansigte hade nu mörknat, så att det nästan var svart.

— Är du brottslig Gunhild?

— Ja! Likväl icke så, som du tror.

— Icke så brottslig? Ha, jag förstår. Derföre att du icke hunnit fullborda din vanära. För honom som ser till uppsåtet gör detta likväl ingen skilnad.

Då hela uppträdet nu sålunda öfvergått till ett familjförhållande emellan bror och syster, hade Carls kamrater den grannlagenheten att aflägsna sig i sakta skridt.

Gunhilds belägenhet var så beklagansvärd, som endast en finkänslig själs kan vara. Väl frikallade samvetet henne fullkomligt från det

Digitized by Google

brott, hvarför hon misstänktes af sin broder. Men hennes samvete anklagade henne icke derföre mindre nu då förtrollningen blifvit löst och hennes stränga grundsatser på en gång återvaknat till medvetande. Hon insåg hela blindheten i sitt handlingssätt och bäfvade för sig sjelf vid den frågan, om hon skulle varit fullkomligt skuldfri, ifall det verkligen varit Carl den tolfte som skrifvit brefvet, och om hon skulle egt samma styrka att motstå en kärleksförklaring af honom. Häruti gjorde hon sig sjelf orätt, ty hennes kärlek till konungen var så helt och hållet grundad på det rena och ädla i hans karakter, att den skulle försvunnit i samma ögonblick hon förlorade tron derpå. Emedlertid tyckte hon sig nu sjelf hafva rusat till afgrundens brant, eller rättare sagdt, hon tyckte sig redan hafva nedstörtat deruti och ännu vara i fallet emot det bottenlösa djupet. Hon gick så långt i sjelfanklagelse, att hon nästan kände det som en försynens nåd, att det var Fredrik och icke konungen, som hon träffat. Något urskuldande för sin vredgade broder ville hon derföre icke försöka, utan afbidade ödmjuk det straff han skulle finna för godt att ålägga henne, och hvilket hon, med

Digitized by Google

kännedom om hans och hela slägtens tänkesätt, förutsåg icke skulle blifva mildt.

— Du har således intet att säga till ditt försvar, — fortfor Carl Rosenfelt efter en hemsk stunds tystnad.

— Nej, — hviskade Gunhild knapt hörbart.

— Så må du då aldrig mera träda inom dina fäders salar, ovärdiga afkomling af en ädel slägt, som, fattig på egodelar och utmärkelser, likväl alltid varit stolt öfver ett namn utan fläck, till dess att du oskärat det. Gå, vänd tillbaka till din föraktlige älskare. Verlden skall kanske prisa dig lycklig och täfla om din ynnest; men må det medvetandet följa dig öfverallt, att du gjort de dina olyckliga och att jag icke mera erkänner dig för min syster!

— Gud, min broder! Hör mig... haf barmhertighet!

Men till utseendet känslolös för hennes qvidande smärta gaf Carl sin häst sporrarne för att upphinna sina följeslagare. Inom honom var det likväl icke så. Der kände han något underligt, som han icke visste hvad det var, men som i sjelfva verket var en benägenhet att gråta; och gerna skulle han med sitt lif återköpt sin systers

ära, den han, äfven inför verldens ögon, ansåg förlorad, då så många varit vittnen till denna händelse.

Såsom hufvudman för sin slägt ansåg han för en pligt emot gångna och kommande generationer att bevara dess heder; och han kände ingen annan rättvisa än att straffa, ingen annan läkarekonst än att afskära en skadad lem. Hvarje mildare åtgärd skulle han ansett för en svaghet, som väl skulle gjort honom sjelf lycklig, men hvarför han icke kunnat stå till svars.

Så kan äfven ett ädelt menniskosinne urarta ända derhän, att anse för en dygd, då det gör våld på sina ädlaste känslor.

— Detta gick galet, — sade Fredrik då han åter inkom i stugan och missmodigt kastade sig på den hårda träsoffan.

— Måtte blott den sista villan icke blifva värre än den första, — svarade Siquier, hvars mod nu endast uppehölls af hans lättsinne. — Berättar hon nu för brodern hela tillställningen, och han sedan för kungen att jag skrifvit ett bref i dess namn, så är mitt lif icke många fyr-

Digitized by Google

kar värdt. Vore jag blott säker, att hon brännt upp det olycksaliga brefvet, så skulle jag kanske kunna räddas genom den himmelska gåfvan att kunna ljuga, som Försynen förlänat mig.

Siqnier gick derpå fram till fönstret för att se huru samtalet emellan Gunhild och hennes broder skulle aflöpa. Då han såg att Carl Rosenfelt red bort i vredesmode, utan att någon förklaring dem emellan egt rum, utropade han:

— Vi äro räddade! De förträffliga tjurskallarne med deras ädla stolthet, som hindrar dem att aftvå sin egen vanära! Hon skall tillhöra Ers höghet och mina skulder skola blifva betalda.

— Du menar det?

— Det finnes intet säkrare sätt att få en qvinna att falla, än om man lyckas sätta en fläck på hennes rykte, och omständigheterna hafva gynnat oss, så att det nu blir gjordt. Verlden skall nu i alla fall anse henne för er älskarinna, så att hon ingenting kan förlora i rykte genom att blifva det, men väl vinna en lysande och lycklig framtid.

— Jag gör mig likväl verkligen förebråelser för hennes skull.

Digitized by Google

— Bah! Vet Ers Höghet, hvad min vän Ninon de l'Enclos en gång sade mig i Paris? »En toute autre occasion, il vaut sans doute mieux être dupe que fripon; mais en galanterie les sots seuls sont des dupes, et les fripons ont toujours les rieurs de leur coté.

— Nå, som jag sade nyss; tärningen är kastad; och förgäfves skulle jag också bjuda till att bekämpa denna känsla. Har du någonsin sett någonting skönare än hon, då hon stod der i dörren lik en vredgad gudinna?

— Jag kan icke neka, att hon mera förargade än förtjuste mig. En liten fröken med ett så obetydligt namn, ta sig en sådan air!

Så fortsatte prins Fredrik och hans gunstling samtalet och uppgjorde nya planer för att bringa denna angelägenhet till ett önskadt slut.

Ensam vandrade emedlertid den arma Gunhild till staden. Lifvet låg framför henne såsom en ogenomtränglig natt och det förflutna såsom ett ödelagdt fält, der hvarje blommande ungdoms hopp i ett ögonblick blifvit förbrändt till aska.

Hade icke hennes lefvande gudsfruktan uppehållit henne, så skulle hon icke förmått gå många

Digitized by Google

steg. Nu höjde hon sin blick förtröstansfullt till himmelen och suckade: Gud skall förlåta mig, om också menniskorna fördöma mig.

Hon genomgick i minnet den olycksdigra dagens alla händelser, och utropade för sig sjelf.

— O! Henrik, Henrik! hade jag lyssnat till ditt kärleksfulla råd; jag hade icke gått här eländig och förskjuten. Du läste i mitt hjerta klarare än jag förmådde det sjelf. Kunde du det äfven nu; ditt goda hjerta skulle icke förtrampa mig, fastän jag stungit dig som en orm. Men både Henrik och den goda, goda faster Kerstin skola nu afsky och förakta mig!

Vid tankan på dessa namn, sammanväxta med hvarje minne från det barndomshem, Gunhild aldrig mera med sin fot skulle få beträda, svällde den tårfyllda kalken öfver bräddarne och Gunhilds tårar hjelpte våren att smälta den kalla drifvan under hennes fötter. Äfven isen i hennes broders bröst skulle de smält, om han sett den rena källa från hvilken de flöto.

Digitized by Google

VII.

Pagen.

»Il est vrai, qu'il en coute un peu pour le corps, d'être avec Sa Majesté, mais en échange l'esprit s'en trouve d'autant mieux.»

GÖRTZ.

Fredrikshalls fästning är belägen vid en tvär bugt af den smala Idefjorden, som sedan emot söder sträcker sig djupt ned i landet, nästan parallelt med kusten, på ett afstånd derifrån af omkring två mil. För att äfven från detta håll kunna afskära all tillförsel till fästningen, hade Carl den tolfte, på den snillrike matematikern Svedenborgs förslag, beslutat att låta föra ett par galèrer och några mindre båtar öfver den landtunga, som skiljde hafvet från Idefjordens södra ända. Detta företag mötte otaliga svårigheter i anseende till traktens vilda otillgänglighet, men under Svedenborgs egen ledning hade de likväl

Digitized by Google

alla blifvit öfvervunna, och den lilla flottiljen stod nu i en lång rad, lik ett par stora gäss med sina gåsungar, uppställd på ett gärde bredvid byn Pilegård, derifrån endast en sluttning af ett par hundrade alnars längd återstod till en vik af fjorden.

Den lilla viken nedanför, ehuru långt in i landet, hade icke förlorat något af sin vilda skärgårdsnatur. Kala klippor omslöto den på båda sidor, hvilka i synnerhet till venster reste sig med skarpa former lodrätt öfver vattnet. På ett ställe hade ett klippstycke, genom en naturens lek, antagit konturerna af en kyrka med sitt torn, hvaraf också denna sten fått namn af *Hällmarks kyrka.* Den högra stranden, ehuru jemväl hög, var mera sluttande och tillgänglig. På andra sidan fjorden höjde sig det norska landet och midt framför vikens mynning låg en liten holme, emellan hvars trädtoppar masterna af en fientlig flotta tittade fram.

Det var en varm afton i Juli månad och den nedgående solen gjöt sitt milda försonande skimmer öfver de skarpa bergstopparne, under det hon med långa skuggor dolde dalarnes dystra ödslighet. Naturen hade gått till hvila, men ännu hördes hugg af yxor ur den närbelägna

Digitized by Google

småskogen, blandade med rop af båtsmännen, som höggo granris och kaflar att lägga under fartygen för den återstående delen af denna deras färd på ett ovant element.

Emanuel Svedenborg sjelf, som just slutat utstakningen af den linea på hvilken fartygen skulle föras ned i vattnet, hade satt sig på en liten höjd, för att hvila efter dagens mödor. Hans tankar voro icke längre riktade på den blifvande krigstheater, som låg för hans fötter och hvars egentliga machinist han var. I högre rymder sväfvade hans tankar, och ehuru han då ännu icke börjat det ande-skåderi, som sedermera gjort honom så namnkunnig, så hade likväl redan hela hans uppfattning af verldsbyggnadens system och af sammanhanget emellan det gudomliga, andliga och naturliga lifvet, blifvit utbildad till en sådan klarhet och nästan matematisk påtaglighet, att den började antaga en slags objektivitet för honom sjelf och han satt försjunken i åskådandet af egna tankar, såsom voro de verkligheter.

Med dessa den lugna tankens forskningar blandade sig snart vemodsfulla minnen ur det verkliga lifvet. Ack huru ofta växer icke vår filosofi först upp på hjertats svedjeland! Döden

Digitized by Google

hade bortryckt Emanuels trolofvade i blomman af hennes ålder och slitit ett af de ömmaste band, som blifvit knutna emellan känsliga själar. Det var naturligt, att kärleken då jemväl skulle blifva ett föremål för hans betraktelser.

— I himlen gifvas inga andra äktenskap, — utropade han helt högt, — än emellan likstämmiga själar. Inga själar äro likväl från begynnelsen skapade lika, utan det är kärleken, som först lägger grunden till en sådan likhet, i det den inbildar den enas vilja i den andras väsende, och sedan är det under det jordiska äktenskapet, då man ständigt lefver tillsammans efter en gemensam vilja och då man har alla nyttor gemensamma som själarne oupphörligt sammansmälta; ty sådana själarne äro vid döden, — icke ögonblickligen vid dödstillfället, utan sådana de genom hela lefnaden blifvit utvecklade, — sådana förblifva de i evigheten. Man vakte sig derföre att älska någon ond eller att älska någon menniska för något annats skuld än det goda som finnes hos henne; ty den man hängt vid under lifvet, den kan man icke skiljas ifrån efter döden, och om det onda då är öfvervägande, så drager det med sig det goda till helvetet.

Digitized by Google

Likväl är icke sammanlefnaden det enda, som kan bringa själarne i en inre verklig öfverensstämmelse. Likasom det var genom sitt lidande och död som Christus försonade menniskoslägtet med Gud, så kunna menniskorna aldrig komma hvarandra närmare än genom att lida och försaka för hvarandra. Och att gifva sitt lif för en annan, måste, för det eviga, der tid och rum icke finnas, betyda mera än en hel lefnad tillbragt i samdrägt. Hennes själ flydde till himlen, men förde dit min bild med sig. Trogen, trogen skall jag bevara hennes till dess vi återse hvarandra. Ha! jag tycker mig se henne redan, hur hon ler emot mig med ett förklaradt anlete, strålande som en ädelsten.

Svedenborg märkte icke, att en ryttare hade sakta nalkats och åhörde honom. Det var Henrik, som med liflig uppmärksamhet lyssnade till dessa ord, hvilka anslogo en sträng i hans inre, hvilken ännu icke alldeles förklingat. Dels hänförd af det underbara intryck han erfor från mannen med siareblicken, som satt allena i den dunkla skymningen och syntes afslöja himmelens lönligheter för osynliga åhörare, dels ock ledd af en naturlig känsla att varseblifvandet af

Digitized by Google

hans oförmodade närvaro skulle verka minst störande, om han visade sig deltagande i dessa utgjutelser, afbröt Henrik icke sin gamla bekante med någon helsning, utan inpassade i stället en fråga i hans tankegång, en fråga dessutom, hvarpå Henriks eget hjerta törstade efter svar.

— Men en ren och trogen kärlek, som blifvit obesvarad på jorden; skall den icke besvaras i himlen?

Utan att finna något sällsamt i detta afbrott, svarade Emanuel Svedenborg, likasom på en invändning framkastad af honom sjelf:

— Nej, den blir aldrig besvarad.

Henrik suckade djupt.

— En sådan kärlek, — fortfor hans vän, — skall snart förblekna af sig sjelf och icke längre vilja hafva något svar. Dock har den icke tändts förgäfves. Den är ofta den första stråle, som tränger ända ned till bottnen af själen och gifver ljus åt de djupa känslor, som förut slumrat i mörker, men hvilka, en gång uppkallade till verksamhet, snart skola söka sig ut i ljuset, så att de icke mera behöfva sin första matta ledstjerna.

Henrik kände att det låg en sanning i dessa ord. Från den stund han började se sin kärlek

Digitized by Google

i dess rätta ljus, hade liksom en klarare dager öfver allt annat uppgått i hans själ, och den stolthet, som hjelpte honom att bekämpa sitt eget hjerta, gaf åt hela hans väsende en manlighet, som han förut saknat, bland annat mod, att följa Carl den tolfte vid sidan till kriget. Alla ädlare känslor hade verkligen så blifvit satta i rörelse inom hans i sjelfva verket något makliga natur, att han med säkra och stadiga steg kunde gå sin bana fram i en slipprig tid, utan att vilseledas af de talrika irrsken, som från alla håll ville locka honom.

— Jag ser med glädje, — fortsatte Svedenborg, utan att han syntes anse sig ombyta samtalsämne, — på er krigaredrägt, att ni söker förströ er sorg med att tjena er konung och ert fädernesland.

Henrik rodnade. Han hade icke väntat, att den svärmande tänkaren skulle gjort en så träffande tillämpning af hans fråga och derigenom blifvit förtrogen af hans djupaste hemlighet. Emedlertid fann han bäst att icke vidare låta sig märka, och svarade:

— Vore jag blott säker att tjena mitt land på samma gång som min kung! men tyvärr, jag

Digitized by Google

ser endast dess undergång framför mig. Det är sannt, att konungen skulle kanske snarare lyckas, om icke så många af hans egna undersåter motarbetade honom och helst sågo hans fall; men för hvilken konung har väl någonsin ett land underkastat sig så stora uppoffringar, som Sverige för Carl XII. Suckar icke hela riket under ett namnlöst elände, utan att en enda röst ens högljudt knotar, och ehuru kanske icke en enda tror på en lycklig utgång, så följa tusende sinom tusende denna konung — i döden. Den som beräknar sina planers framgång på ännu större uppoffringar, han tager miste om menniskoslägtets natur, och kan icke lyckas.

— Jag undrar om konungen sjelf hoppas; hurudant finner ni hans lynne?

— Kungen talar hvarken med mig eller någon annan om sitt lynne. Likväl ser jag, att han bär ett stort, ja ett gränslöst lidande inom sig; och bland de böcker han läser, har jag funnit en med titel »*Antimelancholia*», som han lånat från Lunds bibliotek. Aldrig undfaller honom likväl ett klagande ord, aldrig en suck från hans läppar och aldrig hindrar honom hans sorg ett ögonblick att utföra sina värf. Så har väl

Digitized by Google

ingen burit olyckan, som Carl XII; och det är denna hans storhet, som dragit mig oemotståndligt till honom.

— Är han i grannskapet?

— Han har befallt mig vänta sig här. Vi hafva ridit tillsammans från Strömstad på mindre än två timmar öfver berg och moras. Medan han red in i Pilegården för att ombesörja kanonernas transporterande till sjön, har jag varit med ordres till major Stockman att genast ställa upp sina grenadierer, ty konungen skall mönstra dem. Han vill ännu i natt sätta fartygen i vattnet.

— Godt, — svarade Svedenborg och gick åter ned till arbetet, det han skötte med noggrannheten af en verkmästare, som aldrig tänkt på någonting annat än tumstocken och vattenpasset.

Efter några minuter kom konungen ridande ifrån byn och Henrik följde honom till högra stranden af viken, utmed hvilken en bataljon grenadierer voro uppställda.

Konungen red framför deras leder och talte vänliga ord vid sina till större delen i kriget grånade knektar, hvilkas bruna, barska ansigten för

Digitized by Google

tillfället voro ovanligt lifvade af konungens närvaro.

— Fienden får en het dag i morgon, — sade han, — han har alltid blifvit förlägen då han fått se mina raska granadörer, men ännu mera flat lärer han väl blifva, då han får se dem komma seglande på en flotta ifrån landet. Äten er nu mätta och sofven ett par timmar, till dess vi få ned fartygen i vattnet; sedan skola vi få arbete. All packning kunnen j lägga af och rockarne också. Det är trefligare att slåss i skjortärmarne, när det är varmt.

— Gud bevare konungen! — skallade det från de hänryckta soldaternas läppar med denna egna trädhårda klang, som uppkommer då en mängd karlröster häftigt uttala samma ord.

Svagt, som en liten fogels prasslande i löfven, men tillräckligt starkt ändå för att fattas af en vaksam fiendes öra, trängde detta ljud genom den tunna aftonluften ända till danskarnes flotta.

Under tiden nedfördes fartygen på kaflar allt närmare sjön. De tunga, klumpiga skrofven, som i natten höjde sig svarta öfver horisonten och sakta framskredo under ett doft dån, hade någonting spökligt med sig — icke något af våra

Digitized by Google

moderna spöken af bara luft, utan af den gamla sagans väldiga jättar och troll.

Konungen lemnade sin häst till en stalldräng; gick sjelf för att närmare se på arbetet samt befallde Henrik att emedlertid uppsöka ett passande ställe till nattläger i grannskapet.

— Vänta icke på mig, — sade han, — utan lägg dig genast; du, som icke är van att strapsera, kan behöfva hvila; ty vi hafva varit i jemn rörelse i dag, och du måste hafva dina sinnen friska till i morgon, då du första gången skall i elden, gosse.

Nattlägret var snart tillredt. Det bestod deruti att Henrik bredde ut konungens kappa på en liten gräsplan emellan tvenne berghällar, och rullade fram en flat sten till hufvudkudde, på hvilken han lade en liten bönebok.

Sjelf lade han sig på marken bredvid; men konungens sista ord, att han dagen derpå skulle i elden, voro just icke egnade att så snart kalla sömnen öfver hans ögon. För hans föreställning låg det ingenting trefligt uti att slåss, ej en gång i skjortärmarne, och han kunde icke frånvisa sig den tanken, att denna natt icke osannolikt vore den sista han skulle upplefva. Det var en un-

Digitized by Google

derlig känsla, som stämde sinnet till andakt. Sedan tyckte han det icke vara så farligt om han ock skulle dö. I lifvet var han i sjelfva verket icke så mycket kär, som icke mera rädd för döden; men att få döden af en kula, var ju som att taga in ett läkemedel i form af piller, — det går utan att man hinner känna smaken. Sedan han sålunda en gång vänt sig vid tanken på det fruktansvärdaste, som kunde hända, började den ungdomliga fantasien taga ut sin rätt och framställa ljusare bilder. Nu tyckte han sig gå fienden till mötes med ett lugn och en djerfhet, som väckte sjelfva Carl den tolftes häpnad. Genom något dristigt företag, som icke närmare behöfde utredas, blef han till och med en orsak att Fredrikshall föll i svenskarnes händer och hans hjelteära sträckte sitt rykte öfver hela Europa.

Dessa fantasier voro för Henrik så angenäma, att det var med en känsla af obehag, som han märkte konungen återkomma. Han beslöt till och med att icke låta störa sig, utan låtsa som om han redan sof.

Henriks väsende och hela hans lynne hade någonting inställsamt, hvilket, i förening med hans finkänslighet och goda omdöme satte honom

Digitized by Google

i stånd att på förhand bedöma hvad som skulle behaga eller icke behaga konungen, och att rätta sig derefter. Detta kunde icke annat än göra honom till en angenäm följeslagare åt Carl den tolfte, som sjelf icke kunde böja sig efter någon. Också hade han verkligen fästat sig vid ynglingen och tyckte om att hafva honom med sig. Nu gick han helt sakta fram för att icke väcka Henrik och undvek varsamt allt skrammel, då han aflade sitt stora svärd. Han ämnade äfven draga af sig de hårda kragstöflarne, i hvilka han icke gerna sof; men då luften kändes kylig, oaktadt natten var vacker, och mycket dagg föll, lät han dermed vara och tog i stället sin kappa samt bredde den — öfver Henrik.

Denne, som noga märkt konungens alla rörelser och kände sig djupt rörd deraf, slog upp ögonen och mötte konungens blick, då han svepte kappan om honom. Den nästan faderliga ömsintheten deruti gjorde ett sådant intryck på Henriks blödiga hjerta, att han sprang upp och utropade, öfverväldigad af sin känsla.

— Tag mitt lif Ers Majestät. Utan knot skall jag lägga mitt hufvud under bilan, men min kärlek till Eders Majestät tvingar mig att

Digitized by Google

tala. Låt icke alla de hjertan förblöda, som klappa så varmt som mitt för sin ädle konung. Skänk friden åt detta arma land och de skola andas blott för att välsigna Honom.

Det var ett vågadt försök, som sällan aflopp ostraffadt, att oombedd vilja gifva Carl den tolfte råd. Under de sednare åren af sin lefnad kände han likväl stundom ett behof att redogöra för sig sjelf för sitt handlingssätt, hvars riktighet så mycket tycktes motsägas af de händelser som deraf blefvo en följd. Han leddes häraf ofta djupt in i rent filosofiska forskningar och fann uti dem ett särdeles behag. Vare sig att hans lynne nu för tillfället var så stämdt, eller att Henriks värma, som påtagligen flöt från en ädel källa, behagade honom; nog af, han smålog och svarade med godhet.

— Tror du då icke att jag lika myeket längtar efter freden som du, eller någon annan morsgris; men med ära måste den slutas.

— Ers Majestäts ära fyller redan hela verlden. För den behöfver icke mera göras.

— Vore det endast för mitt beröm; jag skulle aldrig dragit svärdet ur skidan och jag skulle i detta ögonblick åter insticka det; ehuru

Digitized by Google

den ära, hvarom du talar, skulle i samma ögonblick förblekna; ty Carl den tolfte vore icke den han är, om han icke hade samma mål orubbligt för sina ögon. En dårskap vore då mina segrar och en uselhet mina motgångar; men då redan en hedning kunde uttala den höga grundsatsen: »Fiat justitia et pereat mundus»; huru mycket mera förtröstansfullt bör icke en Christen kämpa för rättvisans sak, en Christen som vet att en Gud uppehåller verlden, och att icke en menniskas minsta hufvudhår kan röras utan hans vilja. Jag har icke, under lyckligare skiften sökt eröfra nya länder; men olyckan skall icke heller förmå mig att bortskänka en tum jord af mitt ärfda konungarike. Består icke all dygd deruti att göra det rätta utan afseende på följderna?

— Men Christendomen sätter kärleken högre än rättvisan; och att förlåta är mera än att straffa.

— Det är blott den starkare som kan förlåta. Den besegrades förlåtelse är vanmakt. Gud sjelf förlåter endast den som ångrar sin synd.

— Hvem kan bestämdt säga hvad som är rätt i jordiska ting? Hvem vet om alla Sveriges besittningar ifrån början på ett fullkomligt rättvist sätt tillkommit? Måste man icke således i

Digitized by Google

dylika fall antaga förmågan att bibehålla dem, såsom den naturliga måttstocken för deras rättmätighet.

— Riktigt! Och derföre skall jag också uppbjuda min yttersta förmåga för att skydda mina besittningar. Förmår jag det icke; skall Sverige duka under, så är det icke mig som ansvaret derföre drabbar.

— Men om det nu vore ett mindre ondt både för Sverige och för de besittningar, som i sjelfva verket redan gått förlorade, om de falla ifrån, än att fortsätta ett förtärande krig?

— Om det är så, så skall icke vår Herre länge fortfara att snart sagdt hvarje dag göra underverk för att bevara mitt lif; ty min skyldighet är att göra redo för alla de undersåter han anförtrott åt min vård, eller att dö under bemödandet att göra det.

Henrik kände sig, om ej öfvertygad, likväl kufvad af en så hög och ädel, men tillika djupt tragisk lefnadsåsigt och blygdes öfver sin barnslighet att hafva försökt med några känslosamma råd rycka Carl den tolfte ur sin bana, hvars fasthet icke en gång af sjelfva hopplösheten kunde rubbas. Något hopp att Sverige, så utmattadt

Digitized by Google

som det var, skulle kunna ännu en gång besegra halfva Europa och sluta en fred utan uppoffringar, var icke tänkbart. Det fanns således ingen annan utgång ur denna labyrint, än Carl den tolftes död, och denna visshet uppfyllde Henrik med ett outsägligt qval, ty han älskade nu konungen kanske innerligare än sin egen fader. Han förmådde icke längre fortsätta samtalet, utan suckade endast knappt hörbart:

— Gud, gifve Eders Majestät en lång lefnad.

— Ske Hans vilje. — Och nu lägg dig till hvila, gosse. Glöm, om du kan, hvad du har hört; men, vid min onåd, nämn aldrig för någon dödlig, så länge jag lefver, att du hört Carl den tolfte tveka om sina planers framgång. Det skulle blott öka den modlöshet hos mitt folk, som ensamt har kommit mig att stundom till hälften misströsta.

Konungen sträckte ut sig på marken och inom några minuter tillkännagåfvo de långa, jemna andedragen, att han låg i en tung sömn. Henrik svepte kappan om honom och satte sig vid hans fötter, utan att vidare tänka på sömn. Det förekom honom nästan, såsom om han satt vid ett älskadt lik. Den kroppsliga tröttheten

Digitized by Google

tog dock slutligen ut sin rätt. Hans hufvud sjönk småningom ned och stannade icke förr än emot konungens knän. I denna ställning förblef han, lika hårdt insomnad, som konungen.

Digitized by Google

VIII.

Drabbningen

»Den korta stund, som våra slupar varit i vattnet, och den hastighet, hvarmed fienderna gingo till strids, satte vår lilla flotta i en slags villervalla, som kunnat hafva svåra följder, om fienderna vetat att deraf straxt begagna sig.»

Träffningen vid Lidefjöl; i Stockholms Magazin för 1780.

Vid dagningen syntes åter alla svenskarne i rörelse. Fartygen voro nu framförda till sjön, vid ändan af viken och stodo färdiga att när som helst åka ned i vattnet utför de uppbyggda rännorna. Kanoner, segel och åror med flera tillbehör för deras utrustning lågo upplagda på de slätaste hällarne af venstra stranden, der vattnet var djupast, så att fartygen kunde lägga till för att intaga sådan last. På den högra stranden höllo grenadiererna korum.

Aldrig hade den uppgående solens strålar brutit sig emot så många nya föremål i den ödsliga viken, hvars enda vanliga invånare, några

Digitized by Google

små beckasiner, flögo skrämda och skrikande kring stranden. En lätt vind ifrån land började krusa vattnet, som likväl låg alldeles lugnt inuti viken, och på himmelen fanns icke en molnfläck.

Ännu skymd af den långa skuggan från norska landet, nalkades obemärkt en liten båt.

Nu slog man ifrån stöttorna, som höllo båtarne stilla, och allas ögon samlades kring det vackra skådespel som deraf uppstod. En båt som går af stapeln bär sig nästan åt som han vore lefvande. Tjusad, och ifrigare ju närmare vattnet han kommer, störtar han sig utan besinning i det lockande elementet och synes vilja dyka ned deruti, men då de kalla böljorna omsluta hans fylliga former är det liksom han hissnade och med ett väldigt språng ville åter lyfta sig ur vattnet. Sedan den första förskräckelsen är öfver, dansar han med de behagfullaste vaggningar, fri och lätt omkring, till dess han ändtligen stannar, lik en snäll häst, som efter att, för en stund lössläppt, ystert hafva njutit sin frihet, lydig inväntar sin ryttare. Åtföljda af sjömännens glada hurrarop, sköto sålunda trenne vackra slupar den ena efter den andra ned i vattnet och klöfvo det med sina hvassa kölar. Derefter kom

Digitized by Google

ordningen till den största galeren. Hon rusade åstad med knak och brak, och redan började ett hurra uppstämmas till hennes ära; men det drog ut på första stafvelsen, ty galeren stannade med fören djupt nedborrad i dyn. Det långgrunda vattnet kunde icke lyfta henne upp.

Detta var en ganska ledsam händelse, ty det låg någonting envist i galerens tvungna ställning, som visade att hon var hårdt fastnad, och det gifves knapt någonting ohandterligare än ett fartyg till hälften på vatten och till hälften på land. Härtill kom att de skrockfulla sjömännens lynne nedstämdes af ett sådant förebud. De skakade betänksamt på sina hufvuden, menande att »Castor» nu fått en sådan vana vid landet, att han ville följa botten åt på sjön också.

Under det man gjorde några fruktlösa försök att med tillhjelp af de flytande sluparne lyfta upp Castor, var kanske Henrik den ende bland alla, som med oro tänkte på fiendens grannskap, och då hans ögon följde hans tankar märkte han snart den lilla båten, som nu var midt på sjön och hastigt närmade sig det svenska landet.

— En fiendtlig båt som kommer för att spionera, — utropade han.

Digitized by Google

— Hvarföre just en fiendtlig, — svarade konungen, det kan ju lika väl vara en fredlig skärgårdsbåt.

— Årorna skulle icke blänka så emot solen, om de icke skifvades på örlogsmannavis, — genmälde Henrik, som uppfödd i skärgården var van att på afstånd bedömma båtar.

I detsamma gjorde båten en liten girning, som visade att den roddes af flera par åror och således gaf styrka åt den förmodan att det var en örlogsbåt.

En böjning af läpparne upp emot näsan var det enda tecken, hvarpå man kunde märka konungens missnöje att se hela sin plan att öfverrumpla fienden röjd.

I sjelfva verket blef svenskarnes ställning härigenom ganska farlig. Ett anfall af fienden, innan den lilla flottan var i ordning, kunde medföra dess hela förlust, och det var föga sannolikt, att fienden skulle släppa ett sådant tillfälle ur händerna, sedan han en gång upptäckt det. Den befälhafvande officeraren vid flottan, som insåg detta, nalkades konungen och frågade ödmjukt:

— Tillåter Ers Majestät mig att föra en kanon upp på berget och gifva den der båten ett

eller ett par skott, så tror jag att vi skulle kunna skrämma bort honom, innan han fullkomligt kunnat upptäcka den oreda, hvaruti vår flotta för närvarande befinner sig.

— Nej, skräm honom för all del icke. Ju längre han ror häråt, ju längre skall det dröja innan han hinner tillbaka för att berätta hvad han sett, och det är endast litet tid vi behöfva på oss för att göra fienden välkommen. Ett skott skulle i ögonblicket underrätta honom, att här funnes en beväpnad styrka och han skulle då rusta sig i ordning ännu innan båten kom tillbaka.

— Vi kunna ändå icke blifva färdige i tid.

— Vi skola åtminstone med hvarje minut blifva mera färdiga än vi nu äro. Arbeta blott, och tänk på ingenting annat.

Sedan man öfvertygat sig att icke den andra galeren skulle röna samma öde som den första, blef äfven den satt i vattnet och detta lyckades fullkomligt, äfvensom med de tvenne återstående sluparne. Derefter började man med största möjliga skyndsamhet att tackla och bevära alla de kringflytande båtarne, hvilket mötte många svårigheter, dels emedan det var trångt utrymme

Digitized by Google

invid berget der kanonerna med mera skulle tagas in och dels emedan man endast hade några få små båtar, på hvilka folket kunde föras ombord. Emedlertid beordrades tvenne kompanier af grenadiererna att härvid biträda; och den lilla viken erbjöd inom kort den lifligaste anblick.

Derefter vände konungen åter sin uppmärksamhet på Castor, och lät ombord på honom fastgöra långa trossar, hvilka fördes i land längre ut emot högra stranden der de två återstående kompanierne af grenadiererne ännu stodo uppställde. I denna linea var vattnet på några alnars afstånd från galeren tillräckligt djupt för att hålla henne flott, och alle man fingo derföre taga i trossarne och draga af alla krafter. I början gick det icke ur fläcken, men sedan några sjömän tillkommit, hvilka med sina rop koncentrerade grenadierernas ansträngningar, började det tunga skrofvet röra sig, först ett par tum med hvarje tag, men slutligen så hastigt, att en del af folket, som väntat sig mera motstånd, till de andras förlustelse, förlorade jemvigten. Då de åter reste sig upp, funno de Castor simmande lös och ledig vid sidan af Pollux. Den danska båten hade emedlertid kommit nära till mynningen

Digitized by Google

af viken och stannade emellanåt några ögonblick som det tycktes helt förvånad, att man så obehindradt lät honom nalkas. Småningom blef han allt djerfvare och djerfvare och kom slutligen in i sjelfva viken der han gjorde en liten rund på ett knapt bösshålls afstånd från den beväpnade styrkan på stranden och fartygen, samt återvände sedan i god ro, under det att de svenska soldaterne skuro tänderna af förargelse öfver att se en fiende så nära och icke få nedergöra honom.

Prinsen af Holstein åtföljd af några generaler och andra officerare, bland dem äfven Carl Rosenfelt anlände nu på en lustridt och blefvo mycket glada, då man berättade dem, att de troligen inom en liten stund skulle få blifva åskådare till ett litet afbrott i den enformiga belägringen.

Henrik, som icke kunde slå ifrån sig den tanken, att denna dag möjligen skulle blifva för honom den sista, tyckte att han vid ett sådant tillfälle gerna kunde bryta sin föresats, att icke tala med någon om Gunhild, hvilket endast upprörde smärtsamma känslor. Han hade icke hört ett enda ord om henne nämnas, sedan hans och hennes själar togo af hvarandra ett evigt farväl. Denna tanka, en gång väckt, var okufvelig, och

Digitized by Google

Henrik närmade sig till Carl, som stod inbegripen i samtal med sina kamrater.

— Huru mår din syster? — frågade han, sedan de helsat hvarandra.

Ett moln drog sig öfver Carls panna. Han ansåg det icke möjligt, att Henrik skulle vara okunnig om hvad som förefallit mellan honom och Gunhild, hvilket han visste utgjorde ett samtalsämne för hela landet, och han fann derföre i Henriks fråga endast ett försök att förolämpa eller reta honom, på samma sätt som han gjort under deras första möte på Beneberg. Konungens närvaro förbjöd Carl att gifva det svar hans hjerta förestafvade, eljest hade hans värja icke längre suttit i slidan, men nu bet han sig i läpparne af stumt raseri.

En af de kringstående, som insåg sanna förhållandet, tog Henrik i armen och hviskade honom något i örat.

Henrik tog ett steg tillbaka med en åtbörd så föraktlig och så stolt, att den skulle anstått en konung.

— Herre, — sade han, — välj någon annan än mig till förtrogen af de lögnaktiga ord ni icke vågar uttala högt.

Digitized by Google

— Vågar? Lögnaktiga ord? Jag skulle icke våga uttala hvad hela verlden vet, att fröken Rosenfelt är en viss hög persons förklarade älskarinna.

— Du är hennes bror Carl och jag, som blott är hennes kusin, har icke rätt att dig i förväg tysta smädarens tunga.

Med sänkt hufvud och ångestsvetten droppande från hans panna, svarade Carl:

— Tro icke att någon skulle tala så i min närvaro, om han icke talade sanning. Men ve mig, mitt svärd måste numera sitta i skidan, då den Rosenfeltska slägtens ära angripes.

— Välan då, om hennes egen broder sällar sig till hennes förtalare, så vill jag åtaga mig hennes sak; och jag åtager mig att bevisa på hvad sätt man behagar, att den som säger något förklenligt om fröken Gunhild Rosenfelt, han är en lögnare, eho det vara må.

Härvid lade Henrik handen på värjfästet och mätte de kringstående med en säker blick, som icke förfelade sin verkan, i förening med detta käcka språk af en yngling, hvars väsende man eljest funnit nästan försagdt eller åtminstone långt från utmanande.

Digitized by Google

Till och med den af Henrik förolämpade officeraren, som var en ärans man, kände sin vrede afväpnad af den rena öfvertygelse, som skenbarligen dikterat Henriks ord, och han skyndade sig derföre icke att upptaga den kastade handsken, utan lemnade Carl rådrum att föra Henrik afsides.

— Du yrar Henrik! — sade denne. — Jag har ju sjelf träffat henne på ett möte med prins Fredrik, dit hon gått ensam på hans begäran, såsom hon sjelf erkände.

— Nå hvad mer? Känner du din syster så litet, att du tror, det denne ömklige furste kunde vara farlig för hennes heder?

— Äfven jag sade detta till mig sjelf, och oaktadt jag förvisat henne för alltid ur min åsyn, var jag nog svag att ännu en gång gå hem till henne der hon bodde i Christinehamn. Man berättade mig att Siquier, prinsens förtrogne i kärlekssaker, hade hvarje dag besökt henne och slutligen hade hon en afton försvunnit. För att blanda bort korten hade väl Siquier dagen derefter jemväl infunnit sig, men då man sade honom, att hon var borta, hade han visat sig så

Digitized by Google

förlägen, att man kunde se det ingen visste bättre än han sjelf hvar hon var.

— Och hvar är hon nu?

— Det vet jag icke, och önskar jag aldrig måtte få veta det.

— Och så kan en bror tala? Hade hon ock felat aldrig så mycket, vore det icke din skyldighet att i första rummet räcka henne en räddande hand? I stället är det just du som brännmärkt hennes namn oskyldigt inför verlden och stött henne ut, kanske i en afgrund af lidande och olyckor! Ja, se icke på mig så förundrad, derföre att jag säger *oskyldigt*. Hade du, såsom jag, skådat in i hennes rena hjerta, du skulle icke ett ögonblick, icke af några omständigheter hafva förnedrat dig med att misskänna henne.

Medan Henrik så utgöt sin smärta och sin harm emot Gunhilds broder, sköt den fiendtliga flottan fram bakom holmen midtemot, och man räknade snart ända till fjorton fartyg, som uppställde sig på en linea och nalkades i god ordning.

I det skick hvaruti den lilla svenska flottan för närvarande befann sig, kunde en sådan syn

Digitized by Google

icke annat än verka nedslående på svenskarnes sinnen; ett sorl af bestörtning gick igenom leden och fann ett eko isynnerhet på sjömännens läppar.

Men nu ljöd konungens klara stämma högt öfver sorlet: — Der se vi fienden, gossar, låtom oss önska honom välkommen med ett hurra!

Det låg någonting på en gång så gladt och lugnt modigt i tonen, hvarmed dessa ord uttalades, att de ovillkorligt ingåfvo förtröstan hos massan af folket, och de som insågo, att fienden för ingen var mindre välkommen än för konungen i detta ögonblick, fattades af en sådan beundran för den fullkomliga sjelfbeherskning, hvarmed han visste dölja detta, att äfven de med hjerta och hals instämde i det trefaldiga hurra-rop, som satte hela luften i skakning med sin styrka.

På Carl Rosenfelt och Henrik verkade detta afbrott välgörande. Ögonblickets vigt var nog stort för att bortjaga de qvalfulla känslor, som Henriks ord voro på vägen att väcka hos Carl, och ehuru Henriks själ var uppfylld af ett enda föremål, verkade likväl den första åsynen af en anfallande fiende, för ögonblicket döfvande på

Digitized by Google

hans veka sinne, och han skyndade till konungens sida.

Carl den tolfte kastade en mönstrande blick på de sina. Den skördade icke många anledningar till förhoppning. I full ordning voro endast tvenne slupar, försedda med hvar sin större kanon i aktern och en mindre på hvardera sidan. Pollux, den ene af de stora galererna, hade fått in sina kanoner, men mycket återstod ännu vid dess takling, och han låg ännu orörlig vid berget. De öfriga båtarne, jemte Castor, voro i ett mer eller mindre ofullständigt skick och en af sluparne flöt ännu alldeles tom på vattnet.

För afståndets skull kunde man ännu icke med säkerhet bedömma fiendens styrka. Af den icke obetydliga fart, hvarmed dess fartyg roddes emot vinden, slöt man likväl att ingen af dem var så stor som Castor eller Pollux, men deremot voro de i antalet vida öfverlägsna.

Konungen sprang ned till stranden och langade med egen hand några åror ombord på Pollux, ett arbete, som visserligen i och för sig föga bidrog till det stora hela, men som hade den verkan att sätta i rörelse alla sysslolösa händer bland befäl och underbefäl, som hittills an-

Digitized by Google

sett sig för goda att sjelfva deltaga i det kroppsliga arbetet. Det började också omedelbart fortskrida med en förvånande skyndsamhet.

Derefter befallte konungen att de färdiga fartygen genast och de öfriga alltefter som de blefvo bestyckade, skulle lägga sig framom de andra och med sitt artilleri hindra fienden att intränga i viken. Som emedlertid vikens mynning var nog bred för att kunna med så få stycken verksamt beskjutas inifrån, öfver hela dess vidd, gafs befallning att alla fartygens kanoner skulle verka närmare utmed den venstra stranden, der vattnet var djupast och der fienden således helst skulle vilja framtränga.

För att försvara inloppet närmast den högra stranden, uppställde konungen längs derutmed de två kompanier af grenadiererna, som icke användes ombord på fartygen. En liten bergshöjning skyddade här truppens flank emot den ankommande fienden, men just på sjelfva denna kulle och således först utsatt för fiendens eld, tog konungen sjelf sin plats, derifrån han också hade fri öfversigt såväl öfver sin egen och fiendens flotta, som den lilla soldathop, han nu sjelf skulle kommendera.

Digitized by Google

Klockan var omkring sju på morgonen då den fiendtliga flottan var på ett kanonskotts afstånd; en frisk vind blåste ifrån land och solen lekte så gladt med böljorna, att Henrik fann dem nästan lättsinniga i en så allvarsam stund. Han tog omärkligt sin plats bakom en kapten af infanteriet, som lyckats bibehålla sitt goda hull oaktadt mångåriga besvärliga fälttåg.

På en gång syntes rökkolonner skjuta fram från bogkanonerna på alla fiendens fartyg, derpå följde en knall, och Carl den tolfte hörde åter sin älsklingsmusik, de hvinande kulorna.

Salvan besvarades kraftfullt från svenska sidan, och fienderna, som icke väntat sig detta, hvilade på årorna och stannade en stund, som det tycktes, obeslutsamma om sättet för anfallets fullföljande.

I sjelfva verket var svenskarnes position så väl vald att segern icke var fienden så lätt som man skulle förmodat i anseende till hvad som fattades i utrustningen. Grenadiererna på land kunde icke beskjutas, om icke fienden ville lägga sina fartyg just der de voro utsatta för svenska fartygens hetaste eld, och ville fienden åter intränga i viken nära den stranden der svenskarnes

Digitized by Google

kanoner icke spelade, så måste han med ett fartyg i sender defilera inom skotthåll för grenadiérernas musköter, hvilket på de små galererna med deras låga relingar icke kunde aflöpa utan stor mansspillan.

Med förnöjelse såg derföre konungen att fienden stannade och åtnöjde sig med att under tiden på afstånd underhålla en föga verksam eld. Hvarje minut var ovärdelig för svenskarne, och kunde man blott uppehålla fienden en stund på detta sätt, så var man honom vuxen.

En af fiendens fartygs chefer tycktes också hafva insett detta, och som det var hvar och en af dem under kanonaden tillåtet att verka på egen hand, lät han sitt folk åter sätta sig till årorna och styrde inåt viken, så nära den högra stranden, att svenskarnes kanoner icke der kunde verka utan fara att skada sina egna soldater på stranden. Sitt manskap placerade han så godt sig göra lät i skydd för grenadierernas väntade eld och sjelf stod den käcke kaptenen på akterdäcket af sitt fartyg och vinkade med hatten åt sina kamrater att följa sig.

Man undrade hvad han ensam tänkte taga sig till inuti viken, ty ingen af de andra följde honom; men af det beslutsamma i hans rörelser

var det uppenbart, att han hade någon djerft beräknad plan. Kanonerna, som stodo på däck, kunde icke väl serveras, utan att allt för mycket utsätta manskapet för de svenska grenadiererne; men i stället började ifrån den danska galeren en spridd men liflig eld ur handgevären, dervid de som sköto lågo på knä bakom den låga relingen och endast tittade upp då de aflossade skotten.

Redan började en och annan falla i grenadierernas leder, och dessa visade någon otålighet öfver att overksamma stå och låta sig nedskjutas.

— Kom ihåg gossar, att vi aldrig skjuta förr än vi se hvitögat på fienden, — sade konungen med vänlig stämma. — Nu se vi inte mera hufvudena på dem, men det är också tillräckligt bara vi få dem i håll. Låt se att ni sigten rätt.

Några sekunder derefter kommenderades gefyr för det längst ut på udden stående kompaniet, och många af danskarnes hufvuden höjde sig aldrig mera öfver relingens kant.

Emedlertid var det icke heller lugnt på land. Den tjocka kaptenen, som stod framför Henrik, fick en kula i bröstet, så att blodet stänkte på

Digitized by Google

de kringstående, äfven på konungen. Han märkte det och sade med vanlig röst: »Förlåt Ers Majestät.»

Han hade knapt uttalat dessa ord förr än han sjönk död till konungens fötter.

Det andra kompaniet gaf likaledes den fientliga galeren sin salva då den passerade, och jemväl då sträcktes många till däcket; men sedan hade också dess chef något rådrum, som han med utmärkt skicklighet begagnade.

Den minsta af svenskarnes slupar, hvars utrustning icke var påbörjad, då fienden först syntes, hade äfven sedermera blifvit lemnad oviderörd, emedan man fann mera skäl att använda allt arbete på dem som voro närmare färdiga. Den flöt således ännu fri omkring och hade af vinden blifvit förd något ut ifrån de andra. Innan man anade faran var den danska galeren invid honom och liksom örnen slår klon i sitt rof, kastades derifrån en dragg ombord på slupen, hvarpå galeren gjorde en snabb vändning och rodde åter tillbaka med den svenska båten i släptåg.

Ett triumferande hurra skallade från danska flottan.

Förlusten af denna slup kunde väl i sig sjelf vara obetydlig, men de som hade vana att bedöma utgången af träffningar, insågo genast att på dess återtagande berodde, hvilkendera sidan skulle kunna tillvälla sig äran af segern. På den stund striden varat, hade man nemligen redan öfvertygat sig, att svenskarnes position var så stark, att fienden icke skulle förmå tillfoga dem något verkligt nederlag. Finge han derföre draga sig tillbaka med oförrättadt ärende måste segern anses tillhöra svenskarne. En annan sak vore det, om fienden gjorde ett anfall, tog ett af svenskarnes fartyg och återvände dermed segrande.

Slupen måste derföre återtagas, kosta hvad det ville.

Snappopp, det af de svenska fartygen som låg längst åt höger och således kunde röra sig utan att blifva utsatt för de sinas eld, satte sig genast i rörelse.

Frågan var, om han skulle förr än den danska galeren hinna till vikens mynning, ty längre kunde han icke följa, utan att sjelf blifva tagen af hela fientliga flottan.

Här blef nu en kapprodd, som snart visade sig slå ut till danskens fördel.

Digitized by Google

Några grenadierer kastade sig då i en ökstock, som stod vid stranden och rodde ut för att genskjuta och om möjligt kapa tåget, hvarmed den svenska båten släpades. De blefvo allesammans nedskjutna af danskarne och färgade vattnet med sitt blod.

Nu var den danska galeren nästan midt för konungen på återvägen. Han kastade en blick på Snappopp, som nu påtagligen syntes komma förseent, och sade:

— Vi kunna icke taga igen vår slup förrän i eftermiddag.

Henrik, som alldeles glömt bort att skjuta första gången, lade nu an med sin karbin på den danska kaptenen, som ännu stod lika blottad på akterdäcket, och helsade ödmjukt på Carl den tolfte, som han igenkänt. Men då Henrik väl fått geväret sigtadt emot mannens bröst, svek honom beslutsamheten att trycka af skottet. Det rann för honom, att han var på väg att döda en tapper och hederlig man, och han tog åter geväret från ansigtet; men i samma ögonblick fattades han hastigt af en annan tanke.

Han sprang ned ända till vattnet; kulorna fräste omkring öronen på honom, men han stod

Digitized by Google

qvar ändå och väntade till dess galeren hade passerat på några famnars afstånd ifrån land, hvarintill den hållit så nära som möjligt för att komma undan Snappopp; då först brann Henriks skott af. Den svenska slupen följde icke längre den danska. Henriks kula hade skurit af tåget.

Nu kom svenskarnes ordning att hurra, och då Henrik återvände, utropade konungen:

— Bravo min gosse, jag slår vad att ditt hjerta slår lugnare nu, än när du i din barndom öfvade dig att skjuta så på pricken.

Härvid lade han sin hand vänligt emot Henriks hjerta. Det klappade så våldsamt, att Carl den tolfte studsade.

— Hvad är det? — utropade han. — Men den som icke darrar på handen när hjertat slår så, han har en själskraft, som är mera värd än allt mod i verlden.

Snappopp hade emedlertid åter fört den förlorade slupen i säkerhet och med detsamma hissade Castor sin flagg, till tecken, att han var färdig att bryta upp. Konungen gaf också genast befallning om anfall och nu ryckte den svenska flottan emot fienden med förlig vind och lustigt mod.

Digitized by Google

Ännu stod konungen qvar på sin plats såsom åskådare, ehuru numera utan ändamål, och oaktadt kulor ännu ganska ofta flögo omkring honom, och en till och med gaf honom en kontusion för bröstet.

Den käcke danske kaptenen, som tagit den svenska båten, var ett bland de första offren för den hetare strid som nu begynte, och genast efter hans fall började danskarne draga sig tillbaka. Under oupphörligt skjutande jagades de småningom ända bort emot norska landet.

Carl den tolfte gick nu fram till sina tappra grenadierer och höll ett tal. Det var likväl hvarken långt eller grannt.

— Nu hafva vi gjort skäl för vår frukost, ty vi se fienden på ryggen, — sade han. — Sedan skola vi begrafva våra fallna kamrater. Måtte vi alla, när det en gång behagar vår Herre, få en lika vacker död som de. Gud vare med er gossar!

Derefter vände han sig till Henrik.

— Du Burguer är dagens hjelte, och såsom bevis af mitt välbehag....

— Ers Majestät, — föll Henrik in, — om min lyckträff gjort Ers Majestät något nöje, tillåt mig att sjelf begära en nåd.

Digitized by Google

Konungen höjde på läpparne. Han tyckte icke om att blifva afbruten i sitt tal och ännu mindre att man af honom begärde nådebevisningar.

— Hvad önskar du? — frågade han med sträf röst.

— Tillstånd att få resa bort på någon tid.

— Resa bort midt under belägringen? Hvad kallar dig så hastigt?

— Familje-angelägenheter.

Nu höjde sig konungens läppar tre gånger å rad och en rodnad färgade hans kinder.

— Din familjs angelägenheter lärer jag väl sjelf komma att sköta en dag.

Ingen af de närvarande vågade höja sina ögon till konungens ansigte, sedan de sett detta det högsta utbrott, som hans vrede någonsin tagit sig; men Henrik syntes oförfärad, bugade sig och drog sig tigande tillbaka i ledet bland de öfriga.

Konungen fäste en lång och genomträngande blick på honom, under det hans ansigte småningom klarnade. Derefter sade han det enda ordet:

— Res!

Några minuter sednare satt Henrik till häst och galopperade öfver stockar och stenar raka vägen till Strömstad.

Digitized by Google

Bland Carl den tolftes krigare föranledde detta uppträde mycket tal och många gissningar. Att baron Burguer von Ritterstein på Stjernholm var en af konungens hemliga fiender, hade ryktet redan länge sagt, och derpå fann man en bekräftelse i konungens ord. Sonen hade man aldrig riktigt kommit under fund med, men han sökte ofta ensligheten, och kanske var icke heller hans samvete så rent. Vore väl någon konspiration just nu i görningen efter konungen, som man visste hade väl reda på allt, blifvit så förtörnad på Henriks sällsamma begäran? I så fall var det underligt att Henrik fick tillstånd att resa: men detta var likt konungens vana att trotsa och förakta faran.

I sådana gissningar uttömde man sig; men ingen anade, att Henrik reste för att söka upp Gunhild och blifva ett värn för den förskjutna.

Digitized by Google

IX.

Småskrifwaren.

»Le premier, même dans un mauvais genre, est toujours le plus grand et souvent le meilleur; le second est ordinairement le plus méchant de tous... Le premier qui peut tout est moins tyran que l'autre qui, ne pouvant jouir de la puissance plenière, s'en venge en abusant du pouvoir qu'il a pu s'arroger.

BUFFON.

Längs sluttningen af den kulle, hvarpå sjelfva staden Stockholm är belägen, löper Vesterlånggatan, liksom upphängd i festoner af talrika gränder, hvilka under namn af brinkar sprida sig från medelpunktens höjd nedemot sjöstranden. De flesta af dessa brinkar hafva ett temligen otrefligt utseende och sjelfva Vesterlånggatan har numera enligt en författares träffande uttryck »någonting gråaktigt i sitt sätt att vara». Siraterna på ett och annat hus dervid tala likväl ännu brutna ord om ett mera lysande tidehvarf, och under

Digitized by Google

tiden för denna berättelse spelade hon samma rôle som Drottninggatan nu. Samma tids annaler tala ock om »Aristokraterna på Svartmangatan» såsom de stoltaste. Det var naturligt att äfven Tyska Kyrkbrinken, som sammanbinder dessa båda gator, då jemväl skulle anses ganska aktningsvärd, för sitt nära grannskap med de förnämsta gatorna.

Två trappor upp i hörnet af denna brink och Vesterlånggatan, med utsigt åt båda, fanns ett rum, som var temligen ljust och rymligt, sedan man väl hittat dit uppför de mörka trapporna och genom en smal, krokig gång. Der bodde sekreteraren Johan Håkansson, tjensteman vid polisen och en af dessa »småskrifvare», hvilka på Sveriges öden haft ett icke oväsentligt inflytande, ehuru deras namn ej gått till efterverlden. I synnerhet hör man just i brytningen till den så kallade Frihetstiden »de Store» beklaga sig öfver Småskrifvarnes välde, hvilket de aldrig förmådde undandraga sig, dels derföre att det bestod uti intelligensens egen öfverlägsenhet och en uteslutande kunskap om formerna; men dels ock derföre att de i sin obemärkta ställning kunde, utan att röjas, anlägga och genomdrifva sina

Digitized by Google

listiga planer. Sällan lyckades de likväl tillskansa sig sjelfva någon upphöjdare plats i samhället, under en tid, som ännu fäste mycken vigt vid adelig börd och ansåg oundgängligt för rikets stora att ega de yttre egenskaper, som svårligen kunna förvärfvas utan en deråt ifrån början egnad uppfostran. Deraf hände sig att dessa småskrifvares karakter oftast antog någonting bittert och lättretligt i sitt väsende, och Håkansson var en af dem, som hos sig förenade det ljusaste hufvud och den största slughet med det lägsta småsinne. Det var en krypväxt, som ville klänga upp och snärja sjelfva ekens krona, ty afundsjuka var dess rot och skadeglädje dess blomma.

Hans rum var försedt med den mångfald af möbler, som måste uppkomma, då sängkammare, matsal och arbetsrum äro förenade inom fyra väggar, men öfver det hela hvilade ändå en viss enhet, genom den mängd papper som öfverallt funnos utbredda, såsom det tycktes med den fullkomligaste vårdslöshet, men i sjelfva verket ganska klokt ordnade efter de flesta skrifvares erfarenhetssats, att man behöfver vida mindre frukta att papper förkomma än att de förläggas. Derföre var här också allting synligt, som ej

Digitized by Google

fick glömmas och ej behöfde döljas; men sådant fanns här äfven, och detta var gömdt med mycken skarpsinnighet. De hemligaste papperen lågo nemligen på golfvet bredvid spiseln och deröfver voro kastade en hög af papperslappar och annat skräp, som svårligen kunde blifva föremål för uppmärksamhet af någon annan än en städerska. Tre sådana hade deremot fått afsked derföre, att de icke kunnat hålla sig på nog långt afstånd från denna hög. I chiffonierens lönnlådor funnos endast några oskyldiga uppsatser, vittnande i allmänna ordalag om det mest brinnande och oegennyttiga nit för fäderneslandets väl och den djupaste afsky för allt svek. Det var en fin beräkning, att man i händelse af misstankar skulle få en sådan föreställning om hans innersta tankar, under det alla bevis på hans brottslighet kunde med en stöt af foten öfverlemnas åt lågorna.

Sjelf satt Håkansson en kulen höstdag vid sitt skrifbord. Han var en trettio års man, med ett blekt lidelsefullt ansigte och en flammande osäker eld i sina grå, djupt liggande ögon, som beskuggades af buskiga ögonbryn. Ett ända till ytterlighet yfvigt och sträft, blondt, i rödt stötande hår, tycktes föröfrigt hafva sugit all saft

Digitized by Google

ur det torra och tunna ansigtet, som uppbars af en lång och stel hals. Också var det med en synbart pinsam känsla af sin fulhet, som Håkansson emellanåt vände sig emot en liten spegel i pappfodral, som likväl endast för sådant ändamål blifvit uppställd på en stor pappersiunta framför honom. Ett skönt utseende och ett värdigt skick ansåg han för så oväderliga förmåner, att blotta medvetandet om saknaden af det förra hindrade honom att någonsin förvärfva det sednare. Hans ärelystnad förmådde aldrig lösgöra sig från fikandet efter små yttre utmärkelser, ehuru hans ande var kraftfull nog att uppkasta djerfva planer till omstörtande af ett konungarike.

På bordet lågo några bref dem Håkansson långsamt och med mycken uppmärksamhet genomläste, ehuru under tiden ingen vagn och knapt någon fotgängare på gatan undgick en hastig blick från hans spejande falköga.

Hans ansigte klarnade ända till skymten af ett smålöje vid läsningen af ett bref med Strömstads poststämpel. Han lade det åter omsorgsfullt ihop och sade betänksamt för sig sjelf: — Ändtligen har jag lyckats få konungen att yttra

Digitized by Google

några hotande ord emot herrar kongl. råder. Af fruktan för sitt lif måste de nu blifva konspiratörer, om vi rätt blanda korten. Enda sättet att ingifva dem mod är också att skrämma det i dem. Om jag kunde begripa hvad som gör de uslingarne så rädda för Carl den tolfte. Sjelfva den djerfve Arwid Horn, som trotsat döden i tusende skepnader, vågar ej taga ett verksamt steg emot honom, ehuru han dervid hade intet att våga men allt att vinna. Och jag, som knappast törs gå på gatan sedan det är mörkt; jag... den obetydliga... föraktade skrifvaren... jag bäfvar ej för planer mot Carl den tolftes spira... emot Carl den tolftes lif. Hvad har man att frukta af den som föraktar sina fiender? Hvars politik är att blunda? Och som icke straffar på misstankar. Sannerligen, den som icke nöjer sig med misstankar emot mig, han skall få göra att skaffa sig bevis; ty jag skrifver aldrig en rad utan att tänka på huru den skall kunna försvaras inför hela verlden och komprometterar mig aldrig muntligen för mera än en i sönder. Under Carl den tolftes regering går jag säker; men hvarföre då störta honom? Jo, derföre att jag hatar detta stolta krigareslägte. Aristokraterne äro väl om

Digitized by Google

möjligt ännu högmodigare, men de äro icke så oåtkomliga för bearbetning. Dem kan man leda med intriger, inifrån. Carolinerne deremot med deras eviga storsinthet måste man bryta utifrån. De skola brytas.

Derefter satte sig Håkansson att skrifva, men han hade icke dermed hunnit långt förr än steg hördes i trappan, då han genast stoppade det påbörjade brefvet ned i en bordslåda och drog i stället framför sig en diger matrikel öfver Stockholms befolkning, hvilken låg till hands. Den mörka gången till dörren förekom alla hastiga öfverraskningar.

Efter ett långsamt trefvande, som tydligen röjde någon obekant med lokalen, ropade en otålig stämma utifrån:

— Bor sekreteraren Håkansson i polisen här, så öppna och gif litet dager i den här förbannade mörka hålan.

Håkansson, som af ingen artighet kunde dåras och af intet smicker söfvas, blef deremot bragt i raseri af den minsta ohöflighet, och gick nu att öppna dörren, högeligen uppbragt öfver den ankommandes framfusighet.

Digitized by Google

Ännu mumlande på en svordom öfver mörkret inträdde nu en medelålders man, som efter en vårdslös helsning, utan krus kastade sig på en stol, som han röjde ledig från pappersluntor. Derefter började han:

— Jag har ett hemligt uppdrag att anförtro er.

— Jag kunde märka det derpå, att ni började framställa det redan i förstugan, — svarade Håkansson hvasst, under det han lät blicken halka ned emot golfvet för att icke visa den ilska som deri lågade.

— Spar ert skämt för era gelikar, min herre. Vet ni med hvem ni talar?

— Jag vill minnas jag haft er för i polisen.

— Herre! Jag är general-adjutanten Siquier.

— Riktigt! Nu minnes jag. Det var ni som i prinsens namn reqvirerat varor hos en handlande, dem prinsen aldrig fått. Ni hade svårt nog att få saken nedtystad.

Siquier bleknade, men fann för godt att svälja sin harm öfver Håkanssons triumferande hånlöje, och började åter, med en ton, som redan blifvit mycket höfligare.

Digitized by Google

— Hans Kongl. Höghet önskar få reda på ett ungt fruntimmer, som under ett lånadt namn troligen vistas här i staden, nemligen en fröken Rosenfelt. Hon är fattig och prinsen vill hjelpa henne. Kan ni skaffa mig reda på henne innan jag reser i öfvermorgon, så lofvar jag er en god betalning.

— På så kort tid fruktar jag det icke låter sig göra, men jag kan ju gifva de upplyssningar jag lyckas anskaffa till prinsessan Ulrika Eleonora, som nog har den nåden att befrämja det välgörande ändamålet, genom att underrätta sin gemål om upptäckten.

Medan Siquier sökte efter ord att afböja detta förslag, hann Håkansson att bekämpa sin vrede, som alltid mot hans vilja gaf sig luft uti dylika stickord, och då det alls icke låg i hans afsigt att stöta sig med prinsen af Hessen, hvars förtrogne Siquier var, antog han nu hastigt en annan ton.

— Ni ser, herr general-adjutant, att med halfva förtroenden vinner man icke hos mig mycket. Jag känner både er och det välgörande ändamål hvarför ni kommit hit, bättre än ni tror; men frukta icke att det kommit i osäkra händer

Digitized by Google

derföre att vårt samtal börjat mindre artigt å ömse sidor. Gif mig blott alla upplysningar ni kan om er sköna, så skall jag nog fånga henne, och det utan att prinsessan eller någon annan derom skall få den minsta aning.

Ehuru med ovilja såg Siquier sig sålunda nödsakad att steg för steg gifva sina och sin furstes hemligheter fångna. Det tycktes på Håkansson som han visste allt förut, och Siquier var icke nog skarpsinnig att inse det den andre genom samtalet endast ledde sina obestämda aningar till en fullkomlig visshet om förhållandena. Likt lättsinniga menniskor i allmänhet var han af naturen talsam, och hade svårt att hålla någonting hemligt; och Håkansson slutade icke förr än han fått den noggrannaste kännedom om hela intrigen emot Gunhild Rosenfelt och alla omständigheter vid hennes försvinnande. Han erhöll också visshet om, att prins Fredriks tycke för Gunhild, efter hennes flykt, växt till en verkligt djup lidelse, för hvilken han nästan var färdig att våga hvad som helst. Till och med Gunhilds utseende måste Siquier fullständigt beskrifva.

Efter alla dessa meddelanden ville Siquier skynda bort, ty han kände inom sig en aning om

Digitized by Google

det olyckabådande i all slags beröring med denne man, från hvilken man sällan kunde bortgå utan att vara missnöjd med sig sjelf och hela verlden. Men till hans förvåning fattade Håkansson honom i handen, då han skulle gå, och fäste på honom en genomträngande blick.

— Ni reser till Fredrikshall? — frågade Håkansson.

— Ja!

— Hvad ämnar ni göra der?

— Jag hoppas konungen skall använda mig till något.

— Konungen? Aldrig! Hör på! Jag skall säga er hvad ni bör göra. Ni skall skjuta en kula igenom hufvudet på Carl XIII!

Siquier studsade.

— För hvem tager ni mig, herr sekreterare?

— För en menniska med sundt förstånd, utan fördomar och med mod. Om jag icke deruti misstagit mig, så har ni intet annat parti att taga, än det jag föreslagit eder.

— Jag förstår er icke.

— Jag skall förklara mig. Fröken Rosenfelt har icke, såsom ni tror, bränt upp ert

Digitized by Google

bref. Hon har tvertom lemnat det i konungens händer.

— Hvad säger ni? Och konungen?

— Är ursinnig öfver den dubbla djerfheten att både förfalska hans namn och att använda det i en kärleksaffär.

— Men huru har hon fått tillfälle att gifva det åt konungen, då brodern, hennes enda kanal dit, brutit med henne?

— En prest vid namn Brenner har åtagit sig angifvelsen.

— Man skall aldrig kunna bevisa att det är jag som skrifvit brefvet.

— Er stil lärer likväl icke vara särdeles förställd; och gossen, som frambar brefvet, har känt igen er.

— Dessutom skall man icke kunna anställa en process, som till någon del äfven skulle kompromettera prinsen af Hessen.

— Deri har ni rätt. Och derföre har man beslutit att expediera er i tysthet.

— Carl den tolfte lönnmördare? Omöjligt!

— Nej, man tänker ej heller på ett lönnmord; men på en hemlig domstol och en hemlig execution. Sådant öfverensstämmer dessutom

Digitized by Google

mest med kungens tycke nu för tiden. Hela Europa känner att hans politik, som förr var svärdet och den ridderliga rättvisan, numera är sveket och falskheten, som söker stifta split och uppror hos sina fiender för att blifva dem vuxen. Hela den inre förvaltningen drifves numera af spioner på embetsmännen. Med ett ord, Carl den tolfte är icke densamme, och mannen som verkat förändringen heter Görtz. Det är ock han som gjort upp planen till ert dömmande och som sjelf skall välja edra domare. Ni vet af gammalt, att han icke är er vän.

— Jag måste genast fly.

— Ni kan det icke. Polisens ögon bevaka er.

— Ha! det är sannt, jag talar med en polistjensteman.

— Ni kan prisa er lyckliga stjerna att denne vill ert väl. Ni kan ännu rädda er; men också endast med en kula igenom konungens hufvud. Den dag er blodsdomstol organiseras faller också ert hufvud. Ni är säker till dess Görtz kommer till konungen, men ej ett ögonblick längre.

— Förfärlige! Ni vill tvinga mig till ett konungamord; men hvad kan förmå er sjelf till ett sådant anslag?

Digitized by Google

— Jag tänker icke göra er till min förtrogne deraf, men ni kan vara öfvertygad att jag har lika mycket skäl att oroas öfver hvarje dag konungen lefver som ni.

— Och hvarföre har ni just valt mig till utförandet af denna ädla plan?

— Det vill jag säga er. I hela Sverige finnes icke en förnuftig menniska, som icke ser att Carl den tolftes regering leder till rikets förderf. Det är derföre som rikets store uppbjuda all sin förmåga att göra hans regering omöjlig; men hela deras åtgärd består också endast uti att sätta sig på tvären, utan någon bestämd plan eller något bestämdt syfte. Genom Görtzens talent skola också alla deras företag, åtminstone för en längre tid, blifva fruktlösa. De bereda *sig* på kungens död, men de hafva icke mod att bereda *honom* döden. Emedlertid har man på dem sina ögon fästade såsom på kungens fiender. Skulle han blifva mördad, så vänder sig naturligen misstanken genast på dem. På er kunde den svårligen falla, som är en utlänning, fri från alla parti-intressen. Dessutom bör det vara en lätt sak att skjuta Carl den tolfte så, att han anses hafva stupat för fiendens kulor. Verlden är sannerligen vida mera

förundrad hvarje dag, som den hör att han ännu lefver, än den skall blifva den dag man förkunnar hans död. Ni vågar således oändligen litet genom att skjuta kungen, men oändligt mycket genom att låta honom lefva, och jag vet att några grundsatser icke besvära eder och att denna tanke förr icke varit er helt och hållet fremmande.

— Jag skulle kanske vara i stånd att vilja mörda Carl XII, men jag skulle aldrig våga det. Hans blotta åsyn kufvar mig. Dessutom är det icke en så lätt sak som ni föreställer er. Carl den tolfte är öfverallt följd af beundrande blickar som bevaka honom, och för närvarande har han bland annat en page, som är trognare än skuggan vid hans sida.

— Ah! jag vet; ni menar den unge Burguer. Och jag medger, att så ung han är och så obetydlig han synes, så har han redan korsat många af mina beräkningar. Han har en karaktersfasthet, som är omöjlig att besegra och till och med svår att anfalla, emedan den är dold under den mest undfallande yta. Han måste ur flera skäl göras oskadlig eller rödjas ur vägen, och jag tager den saken på mig. Gif mig er hand på att ni sedan tager er an kungen.

Digitized by Google

— Nej! Och om jag gjorde det skulle jag aldrig välja min förtrogne ur hans egen polis.

— Ah! Ni misstror mig; men ni har inte skäl dertill. Sjelfva de upptäckter och uppmaningar jag gjort er, böra vara en säker borgen, att jag icke förråder er. Dock för att fullkomligt lugna er i detta afseende, så vill jag icke ens begära något svar af er, i den fullkomliga öfvertygelse, att förnuftet vid närmare besinnande ändå skall taga ut sin rätt. Rom bygdes inte på en dag. Fundera på saken, vänj er så småningom vid tanken; gå sedan, utan afsigt och utan vapen och se er om efter tillfällen att verkställa den. Då skrämmer ni er icke sjelf, och får en viss vana vid jagten. Sedan laddar ni ert gevär säkert och skarpt; men allt utan afsigt, att just detta skott skall uppfylla ändamålet. Ni fortsätter och finner tillfällen, men begagnar dem icke... flera gånger... Slutligen försöker ni att sigta åt olika håll... men icke åt kungen, ända till dess ni känner att handen icke längre darrar. Då vänder ni er dit, och sedan behöfves det icke mera än en liten rörelse af ert pekfinger. Hvarje menniska har ett medfödt naturligt anlag att mörda, om hon blott icke genom upp-

Digitized by Google

fostran förqväfde det. Se på en gosse som leker med en liten insekt. Förr eller sednare slutar han alltid med att döda den. Det är detta anlag som ni måste åter uppodla, om ni vill rädda er från en säker undergång och gifva er en lysande framtid såsom den blifvande konung Fredriks gunstling. Att ni med detsamma räddar Sverige bör icke heller afskräcka er. Och nu farväl. Handla helst utan medbrottsling, men om ni behöfver någon, så välj ingen förr än ni rådfrågat mig.

Siquier såg villrådig och förvånad ut under hela detta tal. Slutligen utbrast han:

— Ni måste tillstå att ni är den mest utstuderade bof som någonsin lefvat.

— Nå än se'n då!

Det lugna hån, hvarmed dessa ord uttalades, gjorde på Siquier ett djupare intryck än allt hvad Håkansson förut talat. Han gick utan att vidare säga ett ord. Då hans steg ej längre genljudade från trappan, utropade Håkansson för sig sjelf:

— Det utsädet hoppas jag föll i god jord. Han blef dugtigt skrämd af min lilla osanning om brefvet. Siquier är just en sådan man som

Digitized by Google

skall begå ett konungamord. Modig, lättsinnig och ruinerad. Tre hufvuddygder! men han har ett fel, och det är att vara talträngd. Och möjligen kan han icke en gång hålla tyst med vårt samtal; man måste vara beredd på allt.

Derefter satte han sig ned och skref på ett papper:

»General-adjutanten Siquier kom i dag upp till mig och beklagade sig öfver att Hans Maj:t skulle fått veta, det han uti H. M:s namn skrifvit ett kärleksbref, sägande sig frukta den värsta utgång af denna sak. Som jag hörde, att mannen var desperat och tänkte på fasliga utvägar att undgå den hotande faran, ställde jag mig såsom hans medhållare och för att utröna huru långt han kunde gå, föreslog jag honom att mörda Hans Maj:t. Väl gaf han härpå intet bestämdt svar, men icke heller studsade han för förslaget. Detta har jag tecknat till minnes, men finner detsamma för närvarande icke föranleda till någon annan åtgärd, än att hafva mannen noga under ögonen.»

Derpå skref han datum och sitt namn samt inlade skrifvelsen i en af chiffonierens lönnlådor.

Digitized by Google

— Så länge Carl den tolfte har makten, — tänkte han, — kan ingen annan än han låta visitera mina gömmor, och då skall man finna detta bevis på min oskuld. Skulle någon annan komma till väldet, så förflytta vi dessa papper i eller bredvid spiseln.

Hans tankar togo härefter en annan rigtning, som vida mera tycktes störa hans lugn än det tillämnade konungamordet. Han steg upp och gick af och an på golfvet, endast då och då stadnande för att kasta en blick i spegeln.

— Det lider intet tvifvel, — utbrast han, — att icke fröken Rosenfelt och jungfru Törnedal äro en och samma person. Jag borde hafva begripit det straxt på hennes förbehållsamhet om sin förflutna lefnad och på det antagna namnets sorgliga frändskap med det verkliga. Hvilka oändliga fördelar skulle jag icke kunna draga af att ensam ega hemligheten af prins Fredriks älskarinnas vistelseort! Men han skall aldrig ega henne! ty *jag* älskar denna qvinna. Jag känner icke mera igen mig sjelf; men det är likväl en sanning, att jag, som ända hittills hyst det mest outsägliga förakt för hela qvinnoslägtet, jag älskar denna Gunhild Rosenfelt. Jag älskar henne

Digitized by Google

så, att jorden bränner under mina fötter, blott jag tänker på henne; men hon är icke heller såsom en af de andra qvinnorna, de hafva alla afskytt mig för min fulhet, men hon märker den icke, för öfverlägsenheten af mitt förstånd; hon beundrar mig, och.... ja, jag tror det, hon *älskar* mig. Hon skall åtminstone komma att så göra; det må kosta mig hvilka uppoffringar som helst... till och med att jag skulle nödgas blifva hederlig karl! Dock hvarföre skulle icke kärleken låta förena sig med förnuftet? Låt vara att det är ett nytt problem. Jag vill lösa det. — Hvarföre skulle jag icke lika väl kunna begagna henne till lockfogel för prins Fredrik, derför att jag älskar henne? Det vore ju en dubbel triumf att först genom hennes utlofvande få allt hvad jag af honom vill, och sedan hånle åt hans felslagna förhoppningar. — Jag gifter mig med henne under hennes förställda namn. Sedan är det jag som ensam föreskrifver vilkoren. För att öfverskyla mesalliancen, måste man sedan adla mig, och en gång med foten på riddarhuset, vill jag öppet bjuda en konung spetsen. — Ha! det skall blifva en lek. Verlden skall se den skönaste qvinna, Gud har skapat, tillbedja mig, »den fula

Digitized by Google

skrifvaren», och konungarne skola darra för mitt minsta missnöje!

Han stadnade åter framför spegeln, som nu visade ett ansigte ännu vederstyggligare än vanligt, genom det sataniska uttryck hvaraf de glödande dragen voro fyllda. Derefter fortsatte han sina betraktelser.

— Men är icke denne unge baron Henrik Burguer von Ritterstein mig också här i vägen? Och just hans kärlek till fröken Rosenfelt, som jag hittills ansett såsom det, hvilket i längden skulle göra honom oskadlig, finner jag nu vara hans farligaste egenskap, sedan jag fått veta hvem fröken Rosenfelt rätteligen är. Man skrifver till mig från Christinehamn, att han endast sysselsatt sig med undersökningar om hvart hon tagit vägen, och att han nu begifvit sig till Stockholm för att fullfölja dem. Från första stunden har jag känt ett ovillkorligt hat emot denne försigtige pojke, som genom sina grundsatsers fasthet alltid kommer mig att tvifla på riktigheten af min egen enda grundsats, att man aldrig skall följa några grundsatser; ty han är icke såsom kungen och hans bussar, hvilka lefva för en idé i sönder, blinda för alla andra. Han har mera

likhet med mig sjelf deruti, att han listigt letar sig fram emellan alla svårigheter, och skillnaden oss emellan är endast den, att hans mål är att vinna ära i sina egna ögon och mitt att vinna den i andras. Skulle hans mål äfven föra honom till mitt, då vore hela min bana förfelad, då skulle kanske mitt samvete vakna och jag blifva dess offer. Hans fall deremot skall gifva mig lugn. — Endast detta är tillräcklig anledning till en strid oss emellan på lif och död. Lägg härtill att han täflar med mig om min älskarinnas hjerta! Hvem vet hvad han skulle kunna åstadkomma om han nu upptäckte hennes tillhåll? Hemlighetens bevarande är för mig af högsta vigt, ty han har börden och utseendet framför mig. Troligen är han redan anländ till staden; ett afgörande steg måste genast tagas; innan han anar sin fiende, kan han icke parera slaget.

Derefter tog Håkansson hatt och käpp, svepte en kappa omkring sig och lemnade rummet.

Digitized by Google

X.

Ormsaltaren.

»Tå han smeker med sitt mjuka tal, tro honom intet; ty sju styggelser äro uti hans hjerta.»
Ordspråksboken.

Utkommen på gatan styrde Håkansson sina steg emot Söder och tittade under vägen in uti ett poliskontor, der han träffade en af sina värda medbröder, en liten fetlagd man med svart hår och klipska ögon.

— Är kungens kammarpage Burguer ännu kommen till staden? — frågade Håkansson.

— Redan i går middags, — var svaret.

— Hvar uppehåller han sig? och hvad gör han här?

— Hela aftonen i går tillbringade han hos excellensen Horn, men i dag har han hela dagen gått gata upp och gata ned för att titta in i alla fönster. Den karl jag skickat att följa ho-

Digitized by Google

nom, blef slutligen så uttröttad, att han måste släppa honom ur sigte.

— Så! Han var hos grefve Horn i går. Du vet hvar han bor?

— Ja.

— Skicka då ett bud till honom och låt säga honom, att någon frågat efter honom i polisen, men nämn ej hvem. Säg att man vill träffa honom vid nedra slussen klockan nio i afton för att tala med honom om en slägting, som behöfver hans beskydd.

— Godt!

— Kom ihåg: *en slägting, som behöfver hans beskydd.*

— Hvad är din mening med honom?

— Ingen annan än som jag säger. Denna gång menar jag uppriktigt. Farväl! Skicka ändtligen ett pålitligt bud.

Härefter fortsatte Håkansson sin väg öfver Södermalm, men som han gjorde ännu en och annan krokväg, hinna vi honom i förväg till ett litet prydligt stenhus i en af Hornsgatans gränder, med grönmålade bänkar på förstuguqvisten.

I detta hus hade den förskjutna Gunhild Rosenfelt funnit en tillflyktsort, lugnare och frid-

Digitized by Google

fullare än hon i första häftigheten af sin smärta någonsin vågat hoppas.

Under vistandet i Christinehamn hade hon nemligen gjort bekantskap med en i Stockholm bosatt tysk handtverkares familj, hvilken följt hofvet till landsorten för att vinna afsättning åt sina arbeten. Det var egentligen handskmakaren Hufigs dotter, med sitt glada och trefliga ansigte, som först lockat Gunhild in i hans bod, och, uppfödd på landet, såsom Gunhild var, utan allt begrepp om hvad bördsföreträden ville säga och utan att egentligen ega någon högre grad af så kallad bildning, förstod Gunhild icke annat än att hastigt nog knyta en slags vänskap med den vackra handskmakaredottern, hvars okonstlade väsende intog henne. Maria Hufigs föräldrar voro ett hederligt och ärbart borgarefolk, som för ingen del ville tränga sig upp i en klass dit de icke hörde; men det var likväl med välbehag som de sågo en fröken emellanåt, utan något ärende helsa på deras dotter. Fåfängan slumrar sällan helt och hållet hos någon menniska, och dessutom vet man att det är för sin egen skull man är värderad och ej för några egennyttiga afsigter, då man ser sin vänskap ef-

Digitized by Google

tersökt af dem som innehafva en högre ställning i lifvet. Gunhilds uppförande påkallade ock motsvarande känslor hos hennes nya bekanta, och af alla älskvärda egenskaper, tränger knapt någon djupare till hjertat, än den att kunna *utan nedlåtande* umgås vänligt med dem som äro under en. Största företrädet af en upphöjd ställning i lifvet är derföre, rätt uppfattadt, det att kunna blifva mera älskad. Gunhild hade på detta sätt förvärfvat sig några trofasta om än föga mäktiga vänner, hvilka just genom sin yttre obetydlighet blefvo henne desto mera nyttiga.

Efter den olyckliga dagen, som gjorde en så våldsam brytning i Gunhilds förhållanden, och då hon började finna sin ställning hos jägmästaren Rosenfelt allt mera odräglig, helst prins Fredrik genom Siquier icke upphörde att förfölja henne med sin efterhängsenhet, fattade hon hastigt det beslutet att åtfölja de återvändande Hufigs till Stockholm.

Hon yppade för dem allt, och dessa menniskors enkla hjertan förstodo henne. För dem föreföll hela tilldragelsen ej heller så ovanlig, att de derföre icke skulle tro henne. De kände mången borgareflicka, som under dessa tider mo-

Digitized by Google

digt emotstått svekets och listens bemödanden, men likväl fallit offer för förtalet. Under det vänligaste deltagande och med verklig glädje emottogo de hennes förslag att hos dem arbeta och lära sig yrket. Hon följde dem till Stockholm och var inom kort såsom barn i huset, samt sydde handskar rätt så bra som Maria, hvars moder till och med påstod, att teckningen var ledigast på de broderier Gunhild stickade på handskarnes utsida.

Med hemligheten af sitt namn troget bevarad och sällan med foten utom den lilla trädgården kring huset, undgick Gunhild i denna aflägsna del af staden alla prins Fredriks efterspaningar och på samma gång nästan alla yttre påminnelser om sitt fordna lif, som drömlikt låg bakom henne, utan att hon tänkte någonsin mera dit återvända.

Inom henne var det likväl icke så lugnt och stilla som utom. Der föregingo tvertom stora förändringar.

Gunhilds entusiasm för det mod som trotsar allt och den kraft som besegrar allt, sådana de funnos förverkligade hos Carl den tolfte och hans kämpar, hade ledt henne, såsom hon tyckte, till

afgrundens brant, och hon hade sjelf fått erfara den hårda orättvisa, som kunde vara förenad med dessa oböjliga grundsatsers tillämpning. Väl kunde behofvet att beundra, hvilket utgjorde en af grundtonerna i hennes inre, ej härigenom upphöra, men det tog en annan riktning.

De som svärma för stora och höga idéer, tycker man ständigt borde framgå på samma väg; men det är ej så. De söka inpassa sina idéer på verkligheten omkring dem, och till en tid går detta bra, men förr eller sednare finna de att målet icke motsvarar deras sträfvan, och då väckas ofta hos dem helt motsatta åsigter. Icke den renaste karakter, icke det ljusaste förstånd, icke en gång det mest blixtrande snille räddar öfverspända själar från sådana inre hastiga hvälfningar.

Gunhild hade i sitt nya hem fått kasta en blick in i en ny sida af lifvet — det anspråkslösa, borgerliga, som endast fordrade huslig trefnad, men som också derpå gjorde så rättmätiga anspråk, att Gunhild, innan hon visste ordet af, kände sina sympatier väckta för lugnet och det menskliga oberoendet, och hon började sätta sträfvandet derefter högre än *sjelfuppoffringen*, som hon förut satt främst af alla samhällsdygder.

Till utvecklingen af dessa idéer bidrogo uti icke ringa mån de täta besöken af en nära slägtinge till fru Hufig, eller till »mor» Hufig, såsom en borgarehustru då ännu lät kalla sig. Det var Johan Håkansson, som visste gifva sitt lidelsefulla hat emot allt upphöjdt skenet af en ren låga för frihetens heliga sak och förstod att fängsla Gunhilds sinne genom den kloka djerfheten af de planer han för henne utvecklade. Hon lärde sig att hos honom beundra själens *vighet*, då hon förr endast satt värde på dess *styrka*.

Håkansson hade icke misstagit sig deruti, att Gunhild glömde hans kroppsliga fulhet för öfverlägsenheten af hans förstånd; hon gick längre; hon såg endast det verkligt stora i hans egenskaper och var blind för hans själs fulhet. I sjelfva verket var således hennes stämning emot Håkansson ganska gynnsam, hvilket icke förminskades deraf att han synbarligen var af henne betagen. Dock fanns icke hos henne en gnista verklig kärlek för honom; dertill voro deras själar bildade af alltför olika grundelementer. Hon sökte likväl nästan att inbilla sig sjelf, att hennes ömmare känslor vore rörda; ty med all sin högsinthet, med all sin kärlek för stora idéer,

hade likväl Gunhilds hjerta nu blifvit en gång väckt, och en adertonårig flickas hjerta svăfvar sedan ständigt i faror, ehuru oftare i inbillade än verkliga.

Tvenne hvarandra mera olika vänner än Gunhild och Maria kunde knappast gifvas. Den förra tog allting djupt och allvarsamt och hennes yttre var endast genomskinligheten af hennes inre. Hela den andras väsende var deremot lekande och så fullt af naivetet och behag på ytan, att man icke ens brydde sig om undersöka hvad som kunde finnas på djupet.

Redan deras utseende angaf denna olikhet vid första ögonkastet. Gunhilds ansigte bildade den fullkomligaste oval, med fina nästan grekiska drag, infattad i ett rikt, glänsande, nästan svart hår. De mörka ögonens djupt svärmiska blick var nu mera beslöjad af ett mildt svårmod, som gaf henne ett uttryck af ödmjukhet, hvilket hon förut saknat, men som gjorde henne om möjligt ännu mera intagande. Hela hennes ansigtsbildning likasom hennes växt var så plastiskt fullkomlig, att redan på det längsta afstånd, derifrån man endast dunkelt förmådde skönja grundlinierna, kunde man ana att hon måste vara en skön qvinna.

Temligen nära måste man deremot komma Maria Hufig, för att blifva öfvertygad att det runda ansigtet icke komprometterade ansigtsdelarnes inbördes förhållande och att den lilla trubbiga näsan ändå hade en mjuk finhet i sin böjning. De ljusblå ögonen voro klara och i sig sjelfva icke små, ehuru de ofta nog syntes helt smala af ett skälmskt leende, som alltid lyfte de undra ögonlocken nära upp till de öfra. Hyn var utmärkt skär och frisk, om också icke så hvit som Gunhilds, och håret vackert blondt och något krusigt. Till växten var Maria mindre och mera satt än den smärta Gunhild, men små, vällagda händer och fötter gåfvo likväl ett säkert intyg att i Marias kroppsbildning fanns ingenting klumpigt eller illa formadt.

De båda flickorna sutto nu inbegripna i en liten tvist, som likväl icke afbröt deras arbete, under det mor Hufig allt som oftast passerade emellan salen och köket för att ordna aftonmåltiden, hvilken alltid borde vara färdig då Hufig sjelf återkom från sin bod vid Tyska Kyrkobrinken.

— Jag kan icke begripa hvarföre du tycker så illa om honom, — yttrade Gunhild efter en stunds tystnad.

— Jo derföre, att han är otäck, — var Marias svar.

Läsaren gissar, att det var fråga om Håkansson.

— Det är han visst inte. Det är sannt, han är icke vacker.

— Nej det skall vår Herre veta.

— Men vackra karlar har jag aldrig tyckt om. Det ligger någonting qvinligt i all skönhet, som icke bör finnas hos dem. Johans ande är deremot manligt djerf och detta, i förening med hans högsinthet i karakteren och skärpa i omdömet, gör honom till en af de utmärktaste män jag känner.

— Vet du hvad hans kamrater kalla honom för? Det tycker jag är ett namn som så förträffligt karakteriserar honom.

— Hvad är det då?

— *Ormsaltaren.* Jag vet icke om han fått namnet af Ormsaltaregränden der han bodde förut, eller om gränden fått det af honom, hvilket jag håller troligare.

— Så dumt! Hvad vill en Ormsaltare säga?

— Ja, det är någonting som man intet riktigt vet, men man hör att det är någonting styggt.

Man skall allt tycka bra mycket om de otäcka hala ormarne, om man vill göra sig besvär att salta dem. Men alltid när jag tänker på Johan så föreställer jag mig att han har fullt med ormgift i sina byrålådor, som han har saltat in för att det skall hålla sig.

— Om du icke vore så barnslig, skulle jag tro, att du vore elak.

— Jag är bara så rädd att han skall bjuda oss på en af sina anrättningar. Men ack, att du skulle börja tala om trollet, ty nu kommer det. Söta Gunhild lofva mig att du icke tycker om Johan!

I detsamma hördes en ringning på klockan till den stängda förstugudörren och mor-Hufig gick att släppa in sin brorsson.

Håkansson inträdde med ett ansigte, som bar stämpeln af ett djupt bekymmer, och helsade bekant på alla de hemmavarande, ty Gunhild var så införlifvad med familjen, att äfven slägtingarne räknade henne dit. Det var sedan endast några ögonblicks verk för honom, att med några stickande ord göra Maria så förargad eller ledsen, att hon, för att slippa honom, gick och satte sig i andra ändan af salen hos sin moder, som

Digitized by Google

der nu tagit sin plats. Detta var just Håkanssons syftemål, och han visste göra gadden af sitt tal så fin, att den icke kunde märkas af Gunhild, på hvilken eljest ett sådant uppförande skulle gjort ett obehagligt intryck. Han hänsyftade nemligen på förhållanden som voro äldre än Gunhilds bekantskap med Maria och som hans ord till tonen voro vänliga, trodde Gunhild att Marias missnöje var utan anledning och endast härledde sig från hennes antipati emot honom.

Ehuru rummet var temligen stort och oaktadt Håkansson tog sin plats bredvid Gunhild så, att han vände ryggen emot Maria och hennes mor, skulle ändock ett samtal med vanlig röst af dem bort höras, isynnerhet som de sjelfva endast emellanåt talade med hvarandra; men Håkansson förstod att tala på ett sätt, som gjorde att de, af hvad han sade, icke kunde fatta något sammanhang, utan att han ändå hviskade eller med afsigt tycktes ej vilja höras. Han uttalade alla i afseende på sjelfva saken likgiltiga ord temligen tydligt, så att ofta halfva meningen hördes, men af den andra, som just innehöll det egentliga, endast ett otydligt, ehuru ej lågt mum-

Digitized by Google

mel. Dessutom voro både Maria och hennes mor vana att höra Håkansson tala med Gunhild om ämnen, hvarför de icke hade något intresse, så att de icke heller nu lemnade mycken uppmärksamhet åt hans ord.

— Ett allvarsamt ärende, som jag knappt har mod att framföra, har i dag fört mig hit, — började Håkansson med en känsla, som icke var diktad, ehuru de flesta af de ord han talade voro osanna. — Förlåt mig derföre om jag börjar med en liten inledning. Olik andra unge män, som så ofta egna sitt lif åt kärleken och någon gång åt äran, har min ungdoms uteslutande passion varit *fäderneslandet*. Kanske var det af nödvändighet, ty jag var för ful att vinna en qvinnas kärlek och jag var för vanbördig att vinna ära. Men försvara de förtrampades rätt, det kunde jag äfven såsom ful, blott jag icke gjorde anspråk på tacksamhet, och stäfja förtryckaren i sin bana, det förmådde någon gång äfven den föraktade vanbördingen. Ofta kände jag likväl en oändlig tomhet vid den tanken, att jag icke på samma gång kunde sträfva för min egen lycka, att jag icke hade någon, åt hvilken jag kunde förtro mig utan att blifva missförstådd, och det föreföll mig

Digitized by Google

som skulle mina krafter, min ståndaktighet fördubblas om jag vunne en sådan fast punkt som aldrig svek mig, äfven då lyckan bedrog mig på mina varmaste bemödanden för ett älskadt fosterland. Då såg jag er. Jag vill icke tala om det intryck er första åsyn gjorde på mig, ty inga ord skulle kunna beskrifva det, och jag skulle behöfva edra uttrycksfulla ögon för att kunna låta er läsa i min blick hvad jag kände, då ni icke stötte mig tillbaka; då *ni* var den första qvinna af hvilken mina heligaste känslor åtminstone icke blifvit gäckade. Man sade att ni var en fattig bergsmansdotter ifrån Wermland, och för första gången kände jag inom mig ärelystnadens gnista tändas. Jag vill bjuda denna bergsmansdotter en plats på statens högsta tinnar, tänkte jag; men denna gnista släcktes snart. Till följe af min tjenst är det min skyldighet att vara underrättad om allt hvad som tilldrager sig inom denna stad, och jag erfor snart att ni var en fröken Gunhild Rosenfelt, som undanflytt en viss hög herres nedriga förföljelser.

— Min Gud, — inföll Gunhild förvånad. — Ni har redan länge vetat mitt namn! Derom har ni likväl aldrig gifvit mig någon aning.

Digitized by Google

— Ja, jag har vetat det länge, — fortfor Håkansson med oförskämdt hyckleri, — fastän jag icke velat oroa er dermed, att jag upptäckt er hemlighet. Er högsinta själ skall kanske ej fatta, att kännedomen om ert rätta stånd hos mig skulle kunna verka någon förändring i min kärlek, och likväl var detta händelsen. Ingen skall säga att jag, på hvad sätt som helst, velat vara ett verktyg för hennes förnedring, tänkte jag. Jag beslöt att kufva min kärlek, nej icke att kufva den, ty det hade varit att beröfva mig lifvet; men att aldrig låta er få någon aning om dess låga. Det är icke svaghet som kommit denna föresats att rubbas. Oaktadt alla de mått och steg jag genom min ställning varit i tillfälle att taga för att bevara er från upptäckt, har man likväl erhållit kännedom om er vistelseort, och prins Fredrik har ännu icke glömt er. Edra slägtingar hafva öfvergifvit er; ni är värnlös och skall icke kunna undgå den hotande stormen, om icke . . . .

Gunhild, som under hela detta tal varit sysselsatt med sitt arbete, skyndade sig nu att afbryta Håkansson, utan att likväl lyfta ögonen från arbetet:

Digitized by Google

— Hvad kunna de göra mig? Familjelifvets helgd skola de icke våga störa och jag hör nu till denna familj.

— Så tänkte äfven jag, men snart genomskådade jag hela den fintligt anlagda planen och jag fruktar, att det icke gifves mera än ett sätt att rädda såväl er, som hela detta hus.

— Hvad säger ni?

— Ni vet, att farbror Hufig är tysk till nationen. Hans inflyttande hit har redan länge väckt motvilja hos de svenska mästarne i samma borgerliga yrke, hvilka afundas honom hans förtjenst och anse den såsom ett intrång i deras rätt. Just genom sin landsman prins Fredriks bemedling har han likväl hittills fått qvarstanna. Men i går underskrefs i rådet, på prinsens anstiftan, resolutionen, som ålägger Hufig att genast lemna riket. Detta beslut, hvars verkställighet bringar honom och hans hus till tiggarstafven, har icke tillkommit till följe af de svenska handtverkarnes klagan, icke heller af något hat emot Hufig sjelf; men man har fått reda på att ni i hans hus funnit ett säkert skydd, och det är detta skydd man vill beröfva er, i händelse ni ej godvilligt skulle foga er efter prinsens vilja

— Kan det vara möjligt, att menniskor äro så elaka!

— Tyvärr! Man säger att prinsen icke känner några gränser för sin kärlek till er och att han vill trottsa allt för att få ega er. Blir min farbror förvist riket, skall svårligen någon annan våga hysa eder, och om någon gör det, skall man snart hitta på någon dylik utväg att skilja er derifrån, och Hufigs kunna icke medtaga er till Tyskland; de skola der icke kunna med sitt handtverk förvärfva sig den aldra knappaste nödtorft. Men gif mig rätt att blifva er beskyddare, blif min maka. Ni skall i hela verlden icke finna någon som älskar er trognare, och såsom min hustru skall ingen af jordens konungar kröka ett hår på edert hufvud. Väl äro trådarne af min makt fina och omärkliga; men med dem skall jag dock skaka Sverige i dess innersta fibrer, om så behöfves. Tro mig, mitt ord är i denna dag kraftigare än Carl den tolftes svärdshugg, och prins Fredrik skall på knä vid edra fötter afbedja sin förolämpning, om ni vill blifva den oansenlige sekreteraren Johan Håkanssons maka. Svara mig fröken Gunhild, om ni vill?

Digitized by Google

Men Gunhild svarade icke genast. Håkanssons tal gjorde på henne ett underligt intryck. Det var anlagdt med den förståndets finkänslighet, som är sluga själar egen, och kunde derföre icke undgå att så godt som öfverväldiga Gunhilds förstånd, då hon aldrig satte i tvifvel sanningen af hvad hon hörde; men just denna brist på sanning i djupet gjorde, att det icke anslog Gunhilds känsla, så mycket som både hon och Håkansson föreställt sig. Det var ett *något*, som Håkanssons föreställning icke kunnat åstadkomma, och, ehuru omärkligt, var likväl detta något sjelfva udden på den träffande pilen, som gjorde att den icke genomborrade, ehuru den var rätt sigtad. Den omständigheten, att Gunhild sjelf ville känna sig beveckt, verkade dessutom i motsatt riktning, ty ingenting kyler så mycket hjertat, som den kärlek man vill truga på sig sjelf.

Gunhild skulle derföre hafva följt sitt hjertas innersta röst och afböjt Håkanssons anbud, om hon endast tagit sig sjelf i betraktande; men ett neutralt hjertas motvigt emot en friare är icke så stor, att det icke med lätthet uppväges af yttre omständigheter, och dessa talede nu alla för Håkansson; mest den föreställningen, att Hugos

skulle i annat fall blifva lidande för hennes skull.

Håkansson hade redan börjat visa tecken till otålighet öfver Gunhilds tystnad, innan hon svarade.

— Gif mig betänketid Johan. Jag var så alldeles oförberedd på hvad ni sagt, att jag måste sansa mig, innan jag svarar.

— Ni kunde icke vara oförberedd på min kärlek; men jag förstår..... det är endast på lämpliga ord till ett afslag, som ni ej är beredd.

Den djupa lidelse, som nu målade sig på Håkanssons ansigte, gjorde ett djupare intryck på Gunhild än alla hans ord, men förskräckte henne tillika. Hon svarade med bäfvan:

— Nej vid Gud! I detta ögonblick vore jag mera benägen att antaga än att afslå ert ädelmodiga anbud, men jag begär ett par dagars anstånd för att öfverlägga med mig sjelf.

I Håkanssons misstänksamma själ framstod nu den tanken, att något annat tycke var anledningen till Gunhilds tvekan, och han kunde icke motstå begäret att derom göra sig förvissad.

— Besinna er då, — sade han — men kom ihåg, att hvarje dags uppskof är förenadt

Digitized by Google

med fara. I morgon vill jag hemta mitt svar, och låt oss nu tala om någonting annat. — Vet ni att er slägtinge baron Henrik Burguer har kommit till staden, utan att man vet i hvad afsigt; men man tror att han åtagit sig rôlen af medlare emellan er och prinsen, samt att han således är här för att öppna underhandlingar med er.

— Då känner man icke honom, — inföll Gunhild med häftighet, och hennes ögon lyste af glädje vid underrättelsen att Henrik var i närheten. — Är han i Stockholm så måste jag träffa honom; han är min trofastaste vän och min klokaste rådgifvare. Hade jag förr lyssnat till honom, så hade allt varit bra. Skaffa mig att få se honom.

Håkanssons ansigte förvreds konvulsiviskt. Likasom, då man hastigt aftappar vattnet ur en damm, en mängd ödlor och grodor, som dolt sig deri, blifva synliga och kräla på bottnen, så låge hatet och hämnden blottade i hans bleka ansigtsdrag, derifrån blodet flytt. I medvetande häraf vände han sig bort, så att Gunhild icke skulle läsa in i hans själ. I stället vände han sig då

Digitized by Google

emot Maria, och hon ryste öfver förfärligheten af denna anblick, men gladde sig snart att Gunhild sagt någonting som så kunnat förarga honom.

Många ögonblick dröjde det likväl icke förrän Håkansson åter vände sig till Gunhild med en vänlig uppsyn och fortsatte samtalet.

— Jag har heller aldrig lyssnat till de misstankar man velat ingifva mig emot baron Henrik; och ehuru det är oförsigtigt vill jag bereda er nöjet att träffa honom; men han känner mig icke, och skall kanske misstro mig till följd af de försigtighetsmått jag med honom måste taga. Gif mig något tecken att jag är skickad af er.

Efter något betänkande framtog Gunhild ur sitt skrin ett perlband af röda koraller, som låg inveckladt i ett papper. De flesta perlorna fattades likväl redan deruti, och Gunhild aftog nu ytterligare en, som hon gaf åt Håkansson.

— Gif Henrik denna, — sade hon, — jag är säker att han vet, hvarifrån den kommer. Bed honom komma hit så snart han kan.

— Jag kommer hit i morgon bittida för att höra mitt öde, om ni ej alldeles glömt bort att jag finnes, sedan ni fått veta att baronen är i staden; då skall jag säga er när han kommer.

Digitized by Google

— Nej! Jag måste träffa honom innan jag ger er svar; men frukta icke Håkansson, att ni i honom har någon medtäflare. Hans och mitt hjerta äro för evigt skiljda.

Håkansson tycktes likväl icke härom vara öfvertygad, men som klockan redan var öfver half nio på aftonen måste han för denna dag lemna Gunhild i ro.

Han tog afsked och gick; men Gunhilds vänliga helsning kunde ändå icke komma hans mulnade blick att klarna.

Gunhild satt ännu med perlbandet i handen. Det väckte hos henne vemodiga minnen. Hon hade för ett par år sedan fått det till julklapp af Henrik, med en liten vers, som ännu låg derbredvid. Hon läste den nu åter med mera uppmärksamhet än någonsin förr. Den lydde så:

»En julegåfva lägges för skön jungfruns fot
Med hjertans lust och innerlig gamman.
Må Gunhild taga mildsint små perlorna emot,
Dem bandet en gång fogat tillsamman.
De äro väl ej äkta, som vänskapen är,
Som detta ringa offer åt kära vännen bär,
De hafva endast värde för sin mening.

Med trogen tjenst jag löser dem åter en och en,
Jag löser dem väl ridderligen alla,
Sätt upp hvad pris i fordren, som oförfärad Sven,
Jag går åstad, — i velen blott befalla,
Och när en gång jag samkat dem alla i min hand,
Skall någons hals jag smycka med det återlösta band,
Men knuten vill jag hålla sjelf i händer.

Nu förstod Gunhild att detta lilla julerim haft en vida djupare betydelse än hon anat vid dess mottagande, att vissa ord deruti tillkommit icke allenast för rimmets skull, såsom hon föreställt sig, utan voro snarare halfqväfda uttryck af en ynglings öfversvallande känsla. Hon påminte sig huru hon sedan ganska illa hushållat med detta perlband och skickat den ena perlan efter den andra till Henrik, då hon behöfde några små tjenster, samt huru han alltid uppfyllt hennes önskningar och merändels öfverträffat dem. Hela hennes barndom och ungdom hade varit så omhuldad af Henrik, att hon nu knappt kunde derifrån uppkalla ett enda minne, utan att hans bild på något sätt var dermed förenad.

— O! hvilken förblindelse, — tänkte hon, — att försaka ett så kärleksrikt och trofast hjerta, blott för en obestämd, dunkel aning om

Digitized by Google

något ändå bättre.... Och skall jag väl ännu en gång låta förvilla mig af denna känsla? Är jag icke nu i samma belägenhet? En hederlig och i många afseenden utmärkt man bjuder mig sitt hjerta och en oberoende ställning i lifvet. Det är sannt, han har icke i sina ögon denna blick af det renaste guld, som Henrik; men huru skulle väl en sådan som jag någonsin mera kunna göra anspråk på en Henrik. Det guld man en gång låtit sjunka till bottnen flyter aldrig mera upp; endast den lätta spånen kommer tillbaka, om man nedtrycker den i djupet. Jag känner Henrik. Hans själ är stolt, fast hans yttre är ödmjukt. Redan som gosse begärde han sällan något, af fruktan för afslag; aldrig någonting två gånger; och sällan tog han emot, om man ville gifva, hvad man en gång nekat honom. — Nej det är tid att jag blifver en ödmjuk varelse, sådan som qvinnan bör vara; men jag vill se Henrik ännu en gång, innan jag för alltid öfvergifver mitt stånd, och rättfärdiga mig i hans ögon.

Maria närmade sig nu åter och såg Gunhild vänligt i ögonen.

— Hvarför ser du så ledsen ut? — sade hon. — Jag tycker du borde vara glad att Jo-

Digitized by Google

han gick före qvällsvarden ... förlåt! Jag trodde icke du skulle taga det illa; men kanske sörjer du öfver dina borttappade perlor, ty har du icke mera än de der fem qvar af hela bandet, så är det i sanning bedröfligt.

För att afleda Marias tankar från Håkansson, som utgjorde det enda men ständiga tvisteämnet emellan de båda vännerna, berättade nu Gunhild huru hon fått korallbandet och visade Maria den åtföljande versen.

Marias sinne var kanske bland de minst poetiska, men hon tyckte grufligt om att läsa vers. Det gifves nemligen menniskor, som så älska det prydliga, putsade eller nätta huru helst det uppenbarar sig, att de, utan närmare afseende på innehållet, finna behag i vers blott för att det är vers. Men här var innehållet dessutom fullkomligt i Marias smak. Det påminte henne om hennes favorit-sagor om Feer, som gifvit halsband åt sina älsklingar, med löfte att uppfylla en önskan för hvarje perla och att finna detta på sitt sätt förverkligadt, fann hon alldeles förtjusande.

— Gud, så snällt! — utropade hon — Och den som skrifvit detta, säger du, är i staden och

Digitized by Google

skall komma hit i morgon?... Hvad han måtte vara hygglig och god!... Säkert är han vacker också?

— Icke precist, men han ser så ädel ut.

— Ack, hvad det skall bli roligt att se honom! Jag tycker riktigt om honom. Vill du hjelpa mig med ena armen på min nya klädning i afton, Gunhild, så kan jag få den färdig till i morgon.

— Gerna! Men kanske kommer han inte, — suckade Gunhild.

Och hon hade skäl till denna sorgliga aning.

Digitized by Google

XI.

Mötet.

»Den goda viljan är det naturligen skarpa ögat för det goda.»

GEIJER.

Före den utsatta timman stod Henrik väntande och stödde sig mot ledstången till den nedra vindbryggan vid Söder sluss, hvilken vid denna tid var en ganska väl afpassad mötesplats för enskilda samtal. Den låg i hjertat af staden och var likväl temligen folktom, emedan nästan all rörelsen då gick öfver den större öfra bron.

Spöklikt höjde bryggans vindspel sina armar i mörkret, icke upplyst af en enda lykta. Endast stjernorna kastade ett svagt sken på en och annan vandrares ansigte, hvilken skyndade hem vid den redan sena timman.

Mera än de flesta stora städer erbjuder Stockholm dessa underbara öfverraskningar, som sinnet erfar, då man hastigt förflyttas från den mensk-

Digitized by Google

liga civilisationens brännpunkter ut i den fria naturen. Alla dessa trånga gränder, som tyckas liksom sprängda genom omätliga massor af hus, föra oss oftast inom en liten stund ut till en fri punkt, der vi höra naturens enklaste ljud, vågornas plaskande eller sångfåglarnes drillar; och mångenstädes kan man på några stegs afstånd höra allt verldsbullrets gny under det man har en obegränsad utsigt öfver stjernhimmeln med dess oändliga tystnad. . . . . .

En sådan punkt är Södersluss, och Henrik fattades oemotståndligt af det stora naturskådespel, som utbredde sig framför honom. Tindrande med hundrade ljus i terasser öfver hvarandra reste sig Mosebacke öfver hafsytan och bildade en stjernhimmel i smått, under den verkliga som glimmade derofvan i full klarhet. Och oaktadt dessa tusende sinom tusende lysande stjernor som fyllde icke allenast ögat utan själen och hjertat med ljus, var ändå allting på nära håll mörkt i Oktober-aftonen. Osynliga vågor slogo hemlighetsfullt emot stranden; menniskoröster hördes ur djupet, åror knarrade och tåg gnisslade, utan att man kunde se hvad som förorsakade alla dessa ljud. . . . . .

Digitized by Google

Sådana skådespel hafva mera inflytande på oss, än man vanligen tror. Själens förändringar inom oss förberedas långsamt och omärkligt, men komma, då de mognat, likt revolutioner i en stat, på en gång till stånd och klarhet för oss sjelfva. Vanligen tillskrifver man ensamheten helt och hållet denna utveckling, men den lefvande bild af något storartadt intryck från naturen, som så ofta är oupplösligen förknippad med minnet af dessa våra inre ombildningar, tyckes visa, att, liksom himlakropparne verka ebb och flod jemte otaliga andra inflytelser på vår planet, så framlockas eller ordnas också våra inre rörelser af det oändligas i naturen åskådande. Deraf kommer en slags sugning i sinnet, som vi känna vid betraktandet af naturskönheter, af vårluften och af himlahvalfvet. Deraf kommer det att älskande så gerna vilja svärja hvarandra en evig trohet då de komma ut i månskenet.

Henrik hade alltid trott att hans ungdomskärlek var så fastväxt vid hela hans väsende att endast döden skulle slita den derifrån; men i detta ögonblick tyckte han, att hans hjerta åter var fritt; att hans kärlek redan öfverlefvat sig sjelf, och att det mera var tomheten i hans inre

än någon verklig sorg, som stundom gjorde honom så dyster. Men hvarför kände han väl då ännu liksom en elektrisk stöt genombäfva sitt inre vid Gunhilds nämnande; hvarför var det med en sådan ifver han fullföljde hennes uppsökande?

Det var *hämnden* som dref honom.

Hämnden är en af de naturligaste känslorna i menniskosjälen. Barnet nyttjar dertill sina späda händer nästan lika snart som det börjar smeka sina föräldrar; men den är tillika en hjertats egenskap och yttrar sig aldrig häftigare än vid en gäckad kärlek. Den försmådde älskaren utbryter långt mera sällan i en qvidande sorg än i en lågande hämnd. Han vill genomborra sin rival eller sin älskarinna och till och med om man undersöker de sjelfmord, som ske af kärlek, skall man finna, att de flesta hafva sin anledning, icke uti en smärta som gör sjelfmördaren lifvet tungt, utan i en känsla som säger honom att han åtminstone på detta sätt skall kunna tillfoga den känslolösa ett samvetsqval, ett sår lika djupt som det hon gifvit honom. Ej en gång de ädlaste själar äro fria från detta hämndbegär; men det tager hos dem en kristligare riktning. De

vilja samla glödande kol på den älskades hufvud, och deri ligger just den mest förfinade hämnd. Det är visserligen sannt, att en sådan hämnd till följd af sin natur öfvergår till den ädlaste förlåtelse i samma stund den vinner sitt syftemål, men det hindrar icke, att detta syfte i sin första grund är hämnd. Mången kan vitsorda det ur sin egen erfarenhet, och åtminstone var fallet så med Henrik.

Midt under dylika betraktelser kände Henrik ett lätt slag på sin skuldra, och då han vände sig om, tilltalade honom en obekant röst:

— Baron Burguer von Ritterstein?

— Till er tjenst; och med hvem har jag den äran att tala?

Det undföll icke Henriks uppmärksamhet, att den obekante, i stället att gifva ett nöjaktigt svar på frågan, ställde sig så, att det lilla ljus som fanns i luften föll på Henriks ansigte, under det hans eget blef fullkomligt beskuggadt.

— Med den, — svarade han, — som bedt er om ett samtal vid denna timma; och denna perla torde tillräckligt öfvertyga er att jag är i rätta ärender stadd.

Digitized by Google

Henrik mottog perlan, mönstrade henne noggrannt vid stjernljuset och stoppade henne derefter hos sig, oaktadt den obekante utsträckte handen för att återtaga henne, under yttrande:

— Tillåt mig att återställa perlan till dess egarinna.

— Jag är dess egare och har endast pantsatt den. Hvad önskar hon som skickat er, att jag skall göra för att lösa den åter? Och framför allt hvar är hon?

— Hon är tyvärr på ett ställe der hon alltför mycket har behof af eder hjelp. Ni vet att hon försvann från Christinehamn, utan att någon menniska visste hvart. Allmänheten tror, att hennes gömställe är väl bekant för prins Fredrik, och anar icke att det just är för honom hon döljer sig. Ni som känner henne har säkert icke förorättat henne med denna grundlösa misstanka. Hon hade i Christinehamn gjort bekanskap med min hustru...

— Är ni då handskmakaren Hufig, min herre?

Håkansson studsade och besinnade sig ett ögonblick innan han svarade:

— Ja! Men hur i Guds namn vet ni det?

Digitized by Google

— Genom otroliga mödor lyckades jag ändtligen utleta, i hvars sällskap hon lemnat Christinehamn, men jag hade hittills förgäfves sökt att få reda på er här. Man kände er icke i handskmakare-embetets låda.

— Ah! man känner mig nog der, men af afund mot en främling, som icke vunnit burskap i yrket, har man troligen icke velat säga er hvar jag fanns. Man fruktade att förlora en kund i er. — Nog af, ni vet då att fröken Rosenfelt fann en tillflygt i mitt hus. Prins Fredriks utskickade upptäckte henne likväl snart, och för att beröfva henne mitt skydd, uppfunno de den sinnrika planen att förvisa mig riket; men fröken Rosenfelt förekom dem. Hon flydde till Finland på min broders fartyg och blef mottagen af hans svägerska som bor i Åbo. I början var allt bra; ty ehuru ryssarne intagit hela landet, behandla de likväl invånarne i allmänhet väl. Men i går återkom min bror från en resa till Åbo, och medförde till mig sorgliga underrättelser. En rysk general hade sett henne och blifvit icke mindre betagen i hennes skönhet än prins Fredrik. Men ni vet att ryssarne göra icke så mycket ceremonier. Hon ville fly till-

Digitized by Google

baka till Sverige, men han har förbjudit henne lemna staden. Hon skickade mig helsningar med min bror, som måste lemna henne, att om hon icke snart erhåller en manlig beskyddare, har hon att frukta allt. Hon anropade mitt bistånd, men lemnade tillika min bror den lilla perlan och sade, att om man visade den för er och omtalade hennes belägenhet, vore hon viss att ni skulle trotsa alla faror för att rädda henne.

— Hon kunde omöjligt veta att jag nu skulle vara i Stockholm.

— Nej, hon visste det icke heller. På min broders fråga hvar ni var, svarade hon: »Jag vet icke, men Gud skall kanske sända honom till mitt beskydd.» Ni känner hennes förtröstan på himmelen, och denna gången har hon icke blifvit sviken. Försynen har påtagligen här omedelbart verkat. Hade ni ej kommit och jag af en händelse derom erhållit kunskap, så vet jag i sanning icke hvad som hade varit att göra. — Oaktadt jag är familjfader och väl behöfver vara hemma, var jag dock besluten att begifva mig till henne och der söka tillfälle att fly med henne hit. Hon är oss alla så dyrbar, att till och med min hustru, ehuru med tårar af fruktan, upp-

Digitized by Google

manade mig att resa. Ryssarne hafva här i stadan en hemlig beskickning, med hvilken jag är något bekant, och emot löfte att gifva dem några upplysningar, deruti jag icke kunde finna något ondt, och som jag dessutom gaf falska, erhöll jag ett pass till Finland, likväl under ett förställdt namn, hvarmed man obehindradt kan resa hvart man behagar emellan ryska trupperna. Jag tyckte min plan redan bragt till ett lyckligt slut, ty med detta pass borde det icke vara svårt att äfven kunna återföra fröken Rosenfelt. Redan hade jag erhållit tillstånd att medfölja ett af ryssarne i hemlighet befraktadt fartyg, som i morgon bittida afgår till Åbo, och beredt mig på resan, då min hustru i dag på morgonen, troligen af ängslan för min skull, blir träffad af ett nervslag, som försatt henne i en hvarje ögonblick öfverhängande lifsfara och som gör det omöjligt för mig att nu lemna hemmet. — Döm om min glädje då jag i detta ögonblick erfor er ankomst. Jag är säker att ni, herr baron, vill öfvertaga mitt värf och att ni skall fullborda det mycket bättre än jag.

— Jag är färdig till allt, som kan befordra Gunhilds väl.

Digitized by Google

— Gud välsigne er derför. Jag hoppas dessutom att ni icke skall löpa någon fara. Ni kan begagna mitt pass, beskrifningen passar på er lika bra som på mig; vi äro af samma storlek och något ljuslätta. — Se här är det — kaptenen på fartyget är underrättad om min ankomst, men känner icke mitt utseende, så att ni endast behöfver infinna er der i morgon bittida klockan fyra.

Henrik mottog passet och gjorde sig vidare noga underrättad om det afseglande fartygets läge, om passets innehåll, om det uppgifna ändamålet för resan och så vidare, hvarefter Håkansson gjorde tusende ursägter derför att han icke kommit hem till Henrik, utan på detta sätt stämt möte med honom på gatan. Allt detta, äfvensom den brådskande skyndsamset, hvarmed Håkansson nu gick tillväga, förklarades likväl ganska naturligt af hans nästan döende hustrus tillstånd, som icke tillät honom att lemna henne mera än på en liten stund.

Sedan allt var aftaladt skiljdes de åt och gingo hvar åt sitt håll, men Håkansson stannade snart och såg efter Henrik, hvars gestalt snart försvann i mörkret.

Digitized by Google

— Jag hade fattat en bättre tanka om honom än han förtjente, — sade han för sig sjelf med förakt. — Han visade ju knappt tecken till misstro, oaktadt min vidunderliga historia, som jag måste så godt som extemporera. Men der ser man att väl begynt är hälften brunnet. Derigenom att jag straxt visade honom perlan, afskar jag genast alla misstankar, och all slughet hvilar i grunden icke på något annat än misstankar. Men i sanning, det var i grefvens tid jag fick honom fatt. Han hade redan kommit underfund med, att Gunhild var hos Hufigs. Jag menar det visade rådighet att så finna sig i ögonblicket och spela gubben Hufigs rol .... Nu skall den unge riddaren icke hinna mera än laga sin kappsäck i ordning och begifva sig af, utan alla vidare efterforskningar. Jag hoppas ryssarne skola knipa honom. Hvarom icke vill jag brygga honom ett hemkomst-öl.

Derefter gick Håkansson åter till det poliskontor han besökt på vägen till Hufigs. Samme man satt nu derinne och skref.

— Vill du göra en rapport som skall grundlägga ditt rykte såsom poliskarl, — afbröt honom Håkansson, — så har jag en sak åt dig, som

Digitized by Google

jag sjelf af vissa orsaker måste afstå, ehuru jag bekänner att jag ogerna gör det.

— Jag begriper icke hvar du snokar upp allt. Jag gör mig icke ro hvarken natt eller dag och ändå får jag aldrig något anmärkningsvärdt. Man har nu hotat mig med tjenstens förlust och någonting af värde att berätta skulle nu komma mig särdeles väl till pass.

— Nå väl, sätt dig då att skrifva. Jag skall diktera.

Den andre tog ett nytt ark papper framför sig och spetsade sin penna. Håkansson gick af och an på golfvet och dikterade utan den minsta omsägning:

»Underdånig rapport.

Som friherre Carl Johan Burguer von Ritterstein på Stjernholm, såsom är E. K. M. väl bekant, städse visat sig illasinnad, och äplet icke plägar falla långt ifrån trädet, har man med uppmärksamhet följt den unge baron Burguer, hans son, ehuruväl det borde synas, som äfven sinnets medfödda arghet borde utplånas af den nåd E. K. M. täckts visa baronen genom att såsom kammarpage fästa honom vid Dess höga person.

Digitized by Google

Icke desto mindre har man förnummit, att sedan nyssbemälde herre i går morgons anländt till hufvudstaden, Gud allena vet i hvad ärende, har han tillbringat hela dagen hos H. E. grefve Arwid Horn. Denna omständighet, som redan för sig sjelf är af betänklig art, vinner en ökad betydelse deraf, att baronen redan i dag på eftermiddagen har uttagit ett falskt pass hos sekreteraren Håkansson, hvilken efteråt upptäckte, att den föregifne hofmästaren Hesselberg var ingen annan än baron Henrik Burguer, som sedermera hemligen låtit visera sitt pass hos den ryska beskickning, som med E. K. M:s goda minne sig härstädes i hemlighet uppehåller, samt ämnar i morgon begifva sig med ett af samma beskickning till Ryssland förhyrdt fartyg. Eders Kongl. Maj:t vet, att grefve Horn förut stått i hemliga underhandlingar med det ryska hofvet och det lider intet tvifvel att baron Burguer är skickad för att fortsätta dem. För sina bekanta här i staden lärer han uppgifva, att han reser till Finland för att uppsöka en slägtinge, nemligen en fröken Rosenfelt, som är försvunnen, men som icke den ringaste anledning förefinnes, att hon begifvit sig till Åbo, utan man tvertom har

Digitized by Google

säkra spaningar att hon vistas i Stockholm, så är detta uppenbarligen en tom förevändning. Oaktadt alla dessa anledningar, har man likväl icke vågat på eget beråd arrestera baronen, emedan han hörer till Eders Kongl. Maj:ts egen omgifning, och emedan det i alla fall torde blifva svårt att öfverbevisa honom om hans förräderi; men skulle Ers Kongl. Majestät finna för godt att förebygga följderna af hans onda stämplingar, så anhåller man endast att derom blifva skyndsammast underrättad, då man skall träffa säkra anstalter att knipa honom, så snart han åter sätter foten på fädernejorden, innan han hunnit afgifva sin redogörelse för den som afsändt honom.

Till styrkande af här uppgifna förhållanden bifogas en attest af sekreteraren Håkansson, och tillgänglig bevisning skall vidare anskaffas.»

— Det kan vara nog för denna gång, — tillade Håkansson. — Det är konungens ömtåligaste punkt, att man blandar sig uti hans underhandlingar med främmande makter, och om du skickar denna rapport med kuriren i morgon bittida, hoppas jag att vi om åtta dagar eller något mera skola hafva en arresterings-order

Digitized by Google

för baron Burguer och en polismästare-fullmakt för dig.

— Du är den ädelmodigaste man jag känner. Att låta mig draga vinsten af en sådan upptäckt!

— Tag nu reda på att fartyget riktigt går af i morgon och att vår baron är med, samt låt mig veta om något hinder möjligen skulle hafva mött.

Ett sken af tillfredsställelse spridde sig öfver Håkanssons ansigte sedan han fått detta ärende uträttadt. Likväl ansåg han icke den redan utlagda snaran ofelbar, utan satte sig att skrifva bref till åtskilliga personer i Finland, alla i syftemål att göra Henrik misstänkt hos ryssarne och förmå dem att gripa honom såsom en svensk spion. Af dessa bref blefvo likväl få skrifna i Håkanssons eget namn. De som, i händelse af upptäckt skulle komprometterat honom, skrefvos af venstra handen, hvarmed han skref en lika ledig stil som med den högra, men helt olika; så att svårligen någon menniska kunde tro, att de voro tillhöriga samma person.

Likt spindeln i medelpunkten af sin väf öfvertänkte Håkansson derefter alla trådarne i sina

Digitized by Google

planer, och fann dem ganska goda. Han begaf sig hem och sof så lugnt om natten, som man plägar säga att endast de göra, som hafva ett godt samvete.

Digitized by Google

XII.

Handskmakaredottern.

»Ce n'est pas dans les classes supérieures et dans le monde poli qu'il faut étudier les caractères distinctifs des femmes en général.»

De Weiss.

Henrik Burguer var likväl icke så lätt vilseledd som Håkansson föreställde sig. Hans blick var tvertom ganska skarp, och i mörkret hade han genomskådat mera af Håkanssons svarta planer, än någon annan gjort på ljusa dagen.

En ringa omständighet under samtalet väckte genast Henriks misstanka — en liten ouppmärksamhet, hvartill Håkansson säkerligen icke skulle gjort sig skyldig, om icke hans lidelser varit inblandade i saken. Hans kärlek till Gunhild var nemligen så häftig, att han icke kunde lida att se någon hennes klenod i sin rivals händer. Derföre bad han återfå perlan, som han lemnat, för att återställa den åt egarinnan. Detta skulle lik-

Digitized by Google

väl för honom varit omöjligt, om Gunhild verkligen, såsom han nyss uppgifvit, vore i Finland, och Henrik insåg, att sjelfva begäran derom icke kunde hafva sin grund i någon glömska af förhållandet, utan måste vara en glömska af den rol den obekante ville spela.

Den ifver hvarmed Håkansson ville påskynda hans afresa, och de anstalter dertill, som på förhand voro vidtagna, ökade Henriks aning, att han talade med en person, som hade sin uträkning vid att Gunhild icke skulle träffa en pålitlig vän. Ty lika säker som Henrik var, att perlan kom från Gunhild, lika säker var han ock, att han icke med hennes vetskap eller vilja fördes bakom ljuset.

Likväl behöll Henrik dessa misstankar inom sig, dels af beräknad klokhet för att sålunda möjligen komma Håkanssons planer något närmare på spåren, men dels också derföre, att han för ögonblicket icke visste hvad som vore att göra.

Henrik behöfde i allmänhet gerna litet tid på sig för att fatta sitt beslut, och hans misstag, tvertemot ungdomens vanliga, härledde sig oftare från för mycken sans än af förhastande. I hans själ fanns ingen egentlig naivetet; alla hans hand-

Digitized by Google

lingar voro beräknade; men de voro beräknade af ett sundt förstånd och en ren känsla.

Efteråt var Henrik tveksam, huruvida han icke bort söka öppet afslöja bedragaren och icke släppa honom ur sigte förrän han uppgifvit Gunhilds vistelseort, men ögonblicket var en gång förloradt, och hade kanske aldrig bort begagnas, emedan om upptäckten misslyckats, hvilket ganska lätt kunnat ske, så hade man endast slagit allarm och satt fienden ännu mera på sin vakt.

Emedlertid fördubblade Henrik sina bemödanden att i Stockholm uppsöka Gunhild, i stället för i Finland, och uppgiften om hennes resa dit fann han efter all anledning endast vara en dikt för att locka honom bort. Bland annat innehöll det pass, han erhållit af Håkansson, en så noggrann beskrifning på Henriks egen person, att den svårligen kunde passa så väl på någon annan, och oaktadt mörkret hade Henrik hos den obekante upptäckt yttre egenskaper, som icke öfverensstämde med passet. Detta var således synbarligen ifrån början uttaget för Henriks räkning.

Det dröjde ända till aftonen följande dagen innan Henrik fick reda på handskmakarens Hu-

Digitized by Google

figs bod vid Tyska kyrkbrinken, och då han ändtligen anlände dit, voro bodarne redan stängda; så att Henrik måste tillbringa ännu en natt i ovisshet och oro.

Morgonen derefter var han i god tid ute och nalkades varsamt stället med klappande hjerta. En mängd klädstånd finnas ännu i dag anbragta i sjelfva muren till Tyska kyrkan, som med sin fasta byggnad och sin smärta tornspira intagit en vördnadsbjudande plats midt i starkaste trängseln af husen i Stockholms stad. Dessa bodar, som i sin mån bidraga att gifva kyrkan i våra ögon ett egendomligt medeltidsaktigt utseende, voro fordom vida prydligare och utgjorde en af dåvarande Stockholms förnämsta bazarer, ehuru hvar och en af dem var så liten, att tröskeln utgjorde det enda rum, som var lemnadt köparen framför den lilla disken.

På den uppslagna dörren till en af dessa bodar märkte nu Henrik en ofantlig målad handske, hvarpå Hufigs namn stod skrifvet med en stor bokstaf på hvarje finger. Innanför disken satt en ung flicka med ansigtet till hälften doldt i sina händer, och som det tycktes gråtande. Henriks första känsla sade honom, att han såg

Digitized by Google

Gunhild, men redan den andra blicken öfvertygade honom att så ej var. Han var emedlertid glad, att den person han här först påträffade ej var densamma, som för honom utgifvit sig för handskmakaren Hufig, utan i stället ett fruntimmer, af hvilket han kunde hoppas att utleta sanningen. Ty han var nog menniskokännare för att veta, det vägen till en handtverkaredotters förtroende hvarken är så lång eller så krokig som till en hoffrökens. Den förfinade sällskapsbildningen lägger nemligen allt flera hvarf omkring vår öppenhjertighet. En bondflicka är färdig att omtala för den första, som frågar henne, hela sin ställning, sitt förhållande till sina närmaste anhöriga och mera dylikt, under det man af en flicka ur en högre krets först förvärfvar sig ett sådant förtroende genom hela års bekantskap; likasom man i en bondstuga genast kommer in i det innersta af huset, men i ett palats måste genomgå en mängd af rum, innan man får se värden sjelf. Hos en handtverkare har man vanligtvis att passera salen, innan man träder in i det aldraheligaste, och hans dotter talar icke om sina husliga förhållanden för någon obekant; men hon anser för bekant den som hon ser för andra

gången. Man behöfver icke svälta ut hennes hjertas fästning med suckar och tystnad, men det går icke heller an att storma det genast. Någon belägringskonst måste användas; icke så mycket för sjelfva sakens skull, som icke mera derföre att det lilla hjertats kommendant skall anse sig med godt samvete kunna kapitulera, hvartill hon redan från fiendens första åsyn känner mycken håg.

Med sådana åsigter, stödda på en ganska ringa erfarenhet, nalkades Henrik, i föresats, att, innan han yppade sitt rätta ärende, på afstånd höra sig för, huruvida den lilla bodmamsellen kunde vara delaktig i den intrig, som den föregifne handskmakaren för Henrik utlagt.

Han steg in i boden och bad att få köpa ett par handskar.

Maria Hufig, ty det var hon som satt i boden, behöfde blott ett ögonblick för att aftorka sina tårar och antaga den näpnaste lilla köpmansmine i verlden.

— Hvad befalles det af för sort? — frågade hon och kastade en mönstrande blick på Henriks smärta gestalt och fina klädsel. — Jag kan förstå att det skall vara ett par fina danshandskar.

Digitized by Google

— Nej tvertom, jag behöfver ett par kraghandskar af elghud, som kan stå emot ett dugtigt hugg.

— Ämnar *Herrn* sig ut i kriget då? — frågade Maria med en misstrogen mine.

— Ja; och jag kommer derifrån också, — svarade Henrik något stucken.

Maria blef helt ängslig öfver hans ton och skyndade sig att tillägga:

— Jag trodde icke att ni var krigsman, emedan ni ser så ung och så... god ut; men de äro ofta de tappraste. David var ju liten, och han slog likväl den store Goliath; och kungen skall ha en page, som en gång räddat hans lif ur sjön, och en gång ensam drifvit en hel fiendtlig flotta på flykten; men skall se ut nästan som en liten snäll gosse och skrifver de aldrasötaste vers.

— Verkligen?

— Ja; men han är inte så beskedlig som han ser ut. Tvertom måtte han vara rätt hårdhjertad.

— Hvad har ni för anledning att tro det?

— Åh, det är intet värdt att tala mera om den saken. Jag har gråtit deröfver hela morgonen;

Digitized by Google

men det hjelper ändå intet. Här äro ett par handskar, som jag tror skola passa.

Henrik, hvars nyfikenhet i högsta grad stegrades af denna början, fann likväl snart att han måste dämpa den, ty då Marias uppmärksamhet väcktes genom några af Henriks frågor och hon tyckte sig märka, att han ville utforska henne, blef hon hastigt helt sluten och talade endast om handskar. Han måste derföre, ehuru motvilligt, återflytta samtalet på för honom likgiltiga ämnen, och såsom den genaste vägen att göra sig förtrogen, valde han att säga Maria en mängd handlöst utkastade artigheter; ty så blyg Henrik var då det gällde att uttrycka sina inre verkliga känslor, så lätt föreföll det honom, då han sjelf ingenting kände, att lekande antaga tonen af en älskare. Han hade något af skådespelare i sin natur, som gjorde det svårast för honom att spela sin egen rol.

Vi vilja emedlertid skona läsaren från ett upprepande af detta samtal. Artigheter äro nemligen ofta fadda, äfven för den till hvilken de sägas, men alltid för andra; och näst en ungkarls artigheter, torde ingenting mindre i allmänhet tåla att uppskrifvas, än en ung flickas försök att

afböja dem, särdeles då hon deraf finner sig road eller smickrad. Ju mera okonstlad hon är, desto sämre falla hennes ord; men lyckligtvis tala hennes ögon och kinder vid dylika tillfällen ett qvickare och mera intagande språk än hennes mun.

Den lifliga vexlingen i Marias uttryck af förlägenhet och frambrytande nöje öfvertygade snart Henrik, både att hon hörde honom gerna och att hos henne icke fanns mycken förställningsförmåga. Ja han märkte till och med, att han redan inom en halftimma kommit så långt i Marias ynnest, som han förmodat vara minst två hela dagars arbete; ty det allvar, som i bottnen låg utbredt öfver hela hans eget väsende och trofastheten i sjelfva hans blick hade gifvit åt hans skämt en större betydelse i Marias ögon än orden inneburo. Men Henrik var icke den som fann ett nöje uti att leka med bedragna qvinnohjertan, och han beslöt derföre genast vid denna upptäckt, att upphöra med den antagna rolen af beundrare och i stället rycka fram med hvad som verkligen låg honom om hjertat, äfven med fara att Maria skulle neka honom att öppet gifva honom de begärda upplysningarne.

— Och nu, sedan vi blifvit litet mera be-

kanta, — sade han — nu kan ni säga mig hvarföre ni satt och gret när jag kom?

En eld, som en gång blifvit framlockad ur gnistan, hemtar sedan sin näring af hvad helst som kommer den närmast, och Maria, som i Henriks fråga endast såg ett deltagande för hennes sorg, kände sig verkligt rörd af det djupa, oförställda allvaret i hans ton, och svarade utan förbehållsamhet:

— Jag var ledsen derföre, att min käraste vän är förlofvad.

— Förlofvad!

— Ja; ni tycker väl att jag snarare borde vara glad deråt; men jag kan omöjligt tåla hennes fästman, och jag kan icke låta bli att tänka, det hon i längden måste blifva olycklig med honom.

— Men hvem är då er bästa vän? Säg för Guds skull, att det icke är Gunhild Rosenfelt!

— Tyst! nämn henne för all del icke med det namnet! Men huru kan ni veta att hon är hos oss, och hvem jag är.... Ni blir så blek.... Ni mår väl icke illa?

— Bry er icke derom; men om ni vill göra en god gerning, så berätta mig allt hvad ni vet

om er vän. Jag anar att något svart bedrägeri är utlagdt för att göra henne olycklig.

— Nej! Det är allt hon sjelf som bedrager sig. Känner ni Ormsaltaren?

— Ormsaltaren? Nej.

— Han som bor här nere i hörnet. De kalla honom så, fast han eljest är sekreterare och heter Håkansson. Honom är det hon tänker gifta sig med. Huru hon kan vilja hafva honom är väl obegripligt, men man bör kanske inte undra så mycket på det ändå; ty, ser ni, hon har aldrig velat gå utom gården hos oss, af fruktan att blifva upptäckt; och till oss har ingen kommit mera än Johan Håkansson, som är vår slägting, och när man icke någonsin ser mera än en ung karl, och icke kan jemföra honom med några andra, ser ni, så märker man inte så mycket, hur otäck han är. Helt annat är det med mig, som står här i boden ibland om förmiddagarne. Jag ser så många hyggliga herrar, så jag är icke så lätt fångad, jag. Dessutom är Gunhild förskjuten — af hela sin slägt, och tycker väl att hon behöfver något annat stöd än oss. Likväl ville hon nödvändigt först rådgöra sig med den der pagen, som jag talte med

er om. Det var den enda af hennes slägt som hon trodde skulle bry sig något om henne; och som hon fått höra att han kommit till staden, skickade hon bud till honom att han skulle komma till henne. Hade han kommit, så skulle han nog kunna hafva afstyrt allt, ty jag tror att Gunhild bara inbillar sig att hon tycker om Håkansson; men hon tycker att hon icke bör ge honom nej och derför tvingar hon sig. — Nå den der pagen, Gudbevars, som väl lärer vara en ung förnäm baron, som rynkar på näsan åt allting, och är färdig att fördömma alla utom sig sjelf; han lät svara, att han icke kändes vid några slägtingar, som gifvit sitt goda namn och rykte till spillo. Ni skulle sett huru hon gret, när hon fick det svaret, och om det finnes någon rättvisa i himmelen, så skall väl icke den blifva ostraffad som bringar en sådan sorg på en oskyldig.

— Hör på, ett ord! Är er far en temligen liten och mager karl, med en hes och spädt röst?

— Min far? Nej han är tjock och fet och har en stark basröst.

— Hvem skickade Gunhild då budet med till sin slägting?

— Med Ormsaltaren.

— Den bofven! Och hon gaf honom en perla till ett tecken.

— Ja! men ni vet ju allting förut; hvad är det värdt då att jag berättar?

— Jo, jag vet nu intet mer. Hvad har skett sedan Gunhild fick det nedriga svaret?

— Ja, nedrigt må herrn väl kalla det. Jo, det fick hon i går morse, och sedan kunde hon icke komma sig för på hela dagen, så att Johan icke fick något svar, fast han kom igen hvar halftimma. Ändtligen på aftonen lofvade hon, att hon skulle gifva honom bestämdt besked i dag på morgonen klockan tio; men före skulle han ej få komma.

— Men huru kan ni vara säker då, att hon svarar honom ja?

— Hon sade mig det då jag gick hemifrån. Hon var i dag alldeles lugn och stilla, men blek som ett lärft. Jag vet att hon icke haft en blund i sina ögon på hela natten. »Mitt beslut är nu fattadt,» sade hon, »jag skall icke längre ligga er till last och draga olyckor öfver edra hufvuden. Jag vill försöka, att åtminstone i handling visa mig värdig den ädla, oegennyttiga kärlek

Digitized by Google

som bjudes mig.» Förgäfves försäkrade jag henne, att hon icke låg oss till last och att inga olyckor genom henne kunde dragas öfver våra hufvuden. Hon svarade blott: »Du vet icke hvad jag vet; men försök ej att öfvertala mig; ty har detta beslut kostat mig ansträngning, så är det också, en gång fattadt, i förhållande dertill oryggligt.»

Då Maria slutade dessa ord, började klockan i Tyska kyrkotornet att spela upp den långsamma melodi, hvarmed hon förbereder vissa timmslag. Henriks ögon riktades med fasa på urtaflan. Visaren var några linier från tio.

— Ännu fattas hon några minuter, — sade han, — och allt kan kanske hjelpas. Men jag känner Gunhild. Har hon en gång gifvit sitt löfte, skall hon aldrig återtaga det, hur bedrägligt hon än blifvit dertill lockad. Ni måste genast följa mig hem till henne. — Men skynda! O! att jag hade min springare här.

— Hvem är ni då? och hvad har ni att göra med Gunhild?

— Jag är hennes slägting, pagen Burguer, om hvilken ni talat.

— Ni? Ack min Gud! Jag som talat på det sättet om er.

Digitized by Google

— Bry er icke derom. Hade jag uppfört mig så som ni tror, så hade era ord ändå varit alltför milda. Men förlora icke tiden, utan kom nu genast med.

— Intet går det an att jag går ensam med er på gatan. Då säga de att vi äro förlofvade.

— Låt dem säga hvad de behaga. Kom blott, eller kan ni tydligt beskrifva stället för mig.

— Nej det är svårt att hitta dit. Vi kunna gå bakgator, så att ingen ser oss. Jag skall bara bedja mor Eklund att se efter boden medan jag är borta.

Maria satte härvid en halsduk öfver hufvudet, kastade en hastig blick i sin lilla spegel och sprang in i boden bredvid, der mor Eklund uppehöll henne med flera svårigheter, icke så mycket af oginhet som icke mera af nyfikenhet att få veta hvem den herrn var, som Maria tänkte följa.

Ändtligen kom hon dock åter ut till den otålige Henrik, som genast satte sig i sådan fart, att Maria måste fatta honom under armen för att vara i stånd att följa med.

— Jag tror vi gå så gerna de stora gatorna, — sade hon derpå helt förnöjd. — Som sagdt

är hvad gör det hvad de säga. De kunna ändå icke tycka annat än att jag fått en rar fästman.

Sedan de väl förswunnit bakom ett gathörn, fann mor Eklund händelsen vara af den vigt, att en konklav derom måste hållas. Hon torkade derföre sin lilla nioårige son om näsan och skickade honom ut att sammankalla samtliga bodpersonalen i hela brinken.

Det var nemligen en öfverenskommelse inom detta lilla samhälle, att så snart någon hade en nyhet att meddela, skulle man samlas vid hörnet af Prestgatan, derifrån hvar och en från gatan kunde se om någon gick in i hans bod.

Kallelsen hörsammades denna gång med en förvånande skyndsamhet; ty mor Eklund var känd för att icke fara med småsqvaller.

— Nå hvad sägen j go' vänner, — tog hon till ordet för sina nyfikna åhörare, — om Maria Hufig, som går ifrån boden såhärdags med en ung herre.

— Sade hon er intet sjelf hvart hon gick? — frågade en liten borsthindare, som alltid gjorde klyftiga inkast, hvilka satte en berättare i förlägenhet.

— Jo, — fortfor mor Eklund, med det lugn, som känslan af en stor sak allena ingifver, — hon sade att den herrn nödvändigt måste träffa hennes far innan klockan slog tio.

— Nå då tycker jag de hade allt skäl att gå när klockan börjat spela.

— Visserligen, men se jag såg att samma herre gick in i boden innan klockan hade slagit nio, och att samma herre sedan icke gick derutur förrän nu. Om det hade varit nödvändigt för honom att träffa mäster Hufig innan tio, hvarföre stod han då der och pratade till dess det var omöjligt att hinna fram i tid?

Borstbindaren stod der förintad, nedtryckt af det allmänna föraktet, som träffade honom för de obehöriga tvifvel om nyhetens värde han vågat anspela.

— Kors! och jag som visste af ingenting, — inföll nu en gumma från hörnboden till Svartmangatan, — då jag får se en ung herre, alldeles som ni säger mor Eklund, komma med Hufigsflickan under armen. Och de gick så fort så hon var redan helt andtruten, men prata skulle hon ändå, och det gjorde hon kapitalt så

Digitized by Google

länge jag såg dem; men han bara teg och tog ut stegen det längsta han kunde.

Den omständigheten att Maria hållit herrn under armen, tycktes göra ett djupt intryck på församlingen, och en stunds bestört tystnad följde, till dess slutligen en flicka, som sålde spetsar, afbröt densamma:

— Minsann kan hon vara belåten med den fästmannen: ty så vidt jag kunde se, var det äkta spetsar i hans manchetter.

— Fästman? — inföll en skoflickare, hvars uppgifter man i allmänhet icke ansåg fullt tillförlitliga. — Ni må tro mig eller icke, så kan jag aflägga ed derpå, att när jag i går var uppe hos excellensen Horn på Stora Nygatan med ett par skor, som voro beställda för hans egen räkning, och medan jag stod der och väntade i förmaket, så kom samma herre, som nu gick bort med Maria Hufig, ut ur excellensens egen sängkammare, och kammartjenaren sjelf gick och öppnade dörren för honom; och att han är en adelsman, det är så säkert som att jag står här. Men nu frågar jag om Hufigskan ser ut att få en adelsman till fästman.

Samtlige gummorna ruskade härvid betänk-

Digitized by Google

ligt på sina hufvuden, och tyckte saken få ett allvarsammare utseende.

Borstbindaren, som så småningom återhemtat fattningen, äfventyrade ännu en fråga till mor Eklund.

— Men hvarför släppte mor henne bort, utan att låta henne göra verkligt reda för sig?

Det hade varit en lätt sak för mor Eklund att bemöta detta lömska anfall med det enkla svaret, att hon icke hade sig någon uppsigt anförtrodd öfver Maria Hufig; men mor Eklund var för stolt att söka sådana undflykter, och hon ville icke ett ögonblick förneka sin moraliska skyldighet emot samhället, att taga reda äfven på hvad som icke angick henne. Hon svarade derföre med dämpad vrede:

— Vänta bara. Jag ville icke nu, men morgondagen är också en dag.

— Ja, men det är långt dit, — genmälde borstbindaren triumferande, — och ordspråket säger: hvad du kan göra i dag, uppskjut icke till morgondagen.

Mor Eklund läste i allas blickar, att opinionen vändt sig till borstbindarens fördel, och hon kände sig förlägen för ett svar, då lyckligtvis en

Digitized by Google

köpare, som gick in i hennes bod, gaf henne en giltig anledning att hastigt aflägsna sig.

Hennes läpp krusades vid bortgåendet af ett ädelt förakt, och hon mumlade emellan tänderna:

— Det är tacken för det jag stod och sträckte på halsen en half timma, så att det värker i honom ännu, bara för att den der herrn icke skulle kunna gå ur Hufigs-boden, utan att jag såg det.

De öfriga återvände ock kort derefter, hvar och en till sitt, sedan man kommit öfverens, att med uppmärksamhet följa den vidare utvecklingen af detta intressanta uppträde.

En ung bundtmakare hade tyst, men med ett djupare deltagande än nyfikenheten, afhört mor Eklunds berättelse. Med långsamma steg och sorgen i hjertat gick äfven han tillbaka till sin bod, ty Maria var honom kär och en annan hade fört henne bort.

Digitized by Google

XIII.

Riwalerne.

»J'ai trouvé le secret d'être plus diplomate que tout le monde: c'est de dire toujours la verité.»

MÉRY.

Hemma hos Hufigs satt emedlertid Gunhild Rosenfelt, ensam, blek och orörlig, stirrande på väggurets visare, som allt mera närmade sig den romerska siffran X, hvilken nu föreföll henne såsom ett kors, ämnadt till hennes hjertas grafvård.

En genomvakad natt hade förmått henne fatta ett beslut, fast och oryggeligt, men den hade icke förmått i minsta grad försona henne sjelf med detta beslut.

Ju närmare stunden kom, ju säkrare kände hon, att den innebar ett farväl till all jordisk lycka, ja till hvarje dröm om jordisk lycka.

Dock vacklade ej hennes sinne.

Digitized by Google

Ännu en gång höjdes hennes blick till himmelen och hennes läppar började röras:

— O Fader! Jag bad Dig så träget i går, att Du ville sända mig en jordisk vän, som kunde råda och styrka mig i denna pröfningen. Han kom icke. Säkert derföre, att jag bad icke rätt. Kanske derföre, att under denna bön dolde sig ett fåfängligt hopp att denna kalken skulle tagas ifrån mig. Men se jag är nu redebogen att uppoffra allt, som är mig kärt, som kan göra mig glädje på jorden. Skänk mig blott en stråle af Din eviga sannings ljus, som tröstande säger mig att jag handlar rätt. Det är allt hvad jag begär, o Gud! — Långa timmar har jag tänkt och noga öfvervägat, hvad jag i denna stund borde göra, och dock är det mörkt omkring mig; och dock vet jag icke om jag ej begår en synd på samma gång som jag sliter hoppet ur mitt eget hjerta. Upplys mig om Din vilja, ty jag är för svag att genomskåda den, fast anden är villig.

Så bad hon länge och med brinnande andakt; men hon kände icke nu den vederqvickelse bönen förr alltid gifvit henne. Tvertom blef hennes bröst allt mer och mer beklämdt. Hon hade förr känt sig förskjuten af menniskor. Hon kände

Digitized by Google

sig nu förskjuten af Gud; och hennes hjerta var nära att brista. Dock afföt hon icke att bedja.

Långsamt och högtidligt ljöd nu det väldiga tioslaget genom rymden och klockornas klang hade ännu icke förtonat, förrän nyckeln vred sig i låset och Håkansson trädde in.

Gunhild tycktes icke märka honom, ty hennes blick vändes icke ifrån höjden och hennes läppar stannade icke i sin rörelse.

Den djerfve Håkanssen qvarblef vid tröskeln, kufvad af hennes anblick och vågade icke nalkas. Han hade hittills trott, att det var den stolta värdigheten i Gunhilds väsende som alltid ingifvit honom en så oförklarlig vördnad. Nu deremot var hvarje spår af stolthet ur hennes drag försvunnet; den ödmjukaste undergifvenhet hvilade der i stället, och likväl hade han aldrig funnit henne så vördnadsbjudande. Men ännu mera. Han hade hittills trott, att det var den skära färgtonen på hennes kinder, hennes läppars glöd och det af en svärmisk eld lågande, om än vemodiga uttrycket i hennes ögon, som gjorde henne så bländande. Nu buro kinderna liljans färg och läpparne kristallens. Ur ögat blickade endast den hopplösa försakelsen, och dock hade han al-

Digitized by Google

drig sett henne så skön. Det var en skönhet, som afsagt sig alla skönhetens vanliga retande hjelpmedel; en skönhet, ännu mera fläridfri än Rafaels madonnor, emedan dessa ändå andas en jordisk kärlek, om också blott den osjelfviska moderskärleken; men i Gunhilds uttryck fanns i denna stund intet annat än en längtan efter himmelen.

Medan Håkansson sålunda betraktade henne, vaknade i hans inre en röst af hans bättre väsende, som länge slumrat. Han kände sig manad att kasta sig till Gunhilds fötter och utropa: »Förlåt att jag vågat höja mina blickar till dig; jag är dig icke värdig!»

Hade han följt denna gryende föresats, så skulle han säkert kommit Gunhilds hjerta vida närmare än han var; men denna lilla späda tanke, den enda som hos honom skjutit upp på hjertats grund, hade redan i sitt upphof förfrusit bland de väldiga ismassor, som höllo hans bröst så svalt. Kanske skulle han det oaktadt hafva hyckat en sådan känsla för att vinna sitt mål, om icke just den omständigheten, att han verkligen för ett ögonblick erfarit ett intryck deraf, hade gjort den misstänkt i hans ögon. — »Nej, man-

nen verkar på qvinnan endast genom sin öfverlägsenhet och fasthet,» sade honom hans återvändande kalla beräkning, och med lugna steg gick han fram till den bedjande flickan.

— Gunhild! — sade han. — Jag ville icke störa er,... men jag kan ej längre uthärda denna väntan. Minuterna hafva varit nog långa före klockan tio. Efter äro de outhärdeliga.

En slags inre frossa hade bemäktigat sig Gunhild vid ljudet af Håkanssons röst, och hon behöfde några sekunder att hemta sig. Derefter började hon med halfqväfd röst:

— Jag bad Gud, att han skulle gifva mig förmåga att uppföra mig emot er, så som ert ädla hjerta förtjenar och min tacksamhet föreskrifver.

— Min Gunhild! — utropade Håkansson med strålande blick och ville trycka henne till sitt hjerta, men Gunhild sköt honom bort och tillade:

— Hör mig först! och ni vill kanske ej gifva mig er hand. Jag vet ej om jag är olika danad med andra unga flickor, eller om lifvets skiften ombildat mig så; men jag tror, att jag kan icke älska såsom andra. Åtminstone älskar jag er icke.

— Ha!

Digitized by Google

— Men om ni det oaktadt skulle vilja mottaga offret af en oförställd beundran, en djup aktning, en varm tillgifvenhet och ett lif helt och hållet helgadt åt er. Om ni tror, att ni dermed skulle blifva lyckligare än ni är...

— Älskade Gunhild! Detta af er är tusende gånger mera, än någon annan skulle kunna gifva mig; och kanske skall min gränslösa kärlek en gång lyckas väcka äfven en varmare känsla hos er. Med varmaste tacksamhet skulle jag mottaga en sådan gåfva af er i utbyte mot mitt hela väsende. Säg att *ni* vill gifva mig det, och vi äro ett.

Gunhild dröjde att svara, först af bäfvan, men sedan derföre att hon hörde häftiga steg af en springande nalkas.

Dörren flög upp och i samma ögonblick stod Henrik emellan henne och Håkansson.

Den sednare ryggade flera steg tillbaka och utropade ännu utan fattning:

— Hvad! är ni icke i Finland!

Gunhild hade i första öfverraskningen af Henriks åsyn icke kunnat återhålla ett svagt anskri af glädje; men i nästa ögonblick erinrade hon sig hvad som var å färde, och då hon såg

Digitized by Google

Håkanssons förvirring, sade hon till Henrik, med en mildt förebråande stämma:

— Hvarföre så, Henrik?

— Derföre att jag icke nog skyndsamt kunde hinna hit för att afslöja denne niding, som med svek och bedrägeri velat nästla sig in i ditt hjerta.

Håkansson hade emedlertid nu redan återkommit till sig sjelf och svarade med det fullkomligaste lugn:

— Ah! ser jag rätt, så är det den unge kusinen, som intet *hade tid* att besöka en värnlös slägting, derföre att elaka tungor förtalat och tvingat henne söka tillflykt i ett borgarehus. Har samvetet verkligen vaknat hos er, efter ni nu kommer på detta sätt vanvettigt rusande hit. Lyckligtvis är ert beskydd numera icke af nöden. Gunhild har fått en annan beskyddare, mera pålitlig än ni. Gunhild, gör mig bekant med denne herren; såsom er trolofvade har jag äran att räkna slägt, och vill på den grund icke räkna så noga med honom för hans brist på seder.

Denna vändning var af Håkansson beräknad på Gunhilds redbara väsende. Han tänkte, att hon skulle anse det redan till hälften utsagda ordet såsom till fullo utsagdt; men han visste

Digitized by Google

icke med hvilken noggrannhet Gunhild denna gång vägt hvarje ord hon talat till honom; han visste icke, att hon ännu tänkt framställa frågor och vilkor, innan hon gaf sitt bestämda löfte, och framför allt han besinnade icke att Gunhild långt ifrån att, såsom Håkansson, önska Henriks förödmjukande, i stället var i sitt hjerta partisk för honom.

Hvad Gunhild först och främst ville undvika, var den uppstående trätan emellan de båda karlarne, och för att häruti lyckas, beslöt hon att sjelf upptaga striden mot Henrik.

— Det är verkligen sannt, — sade hon, — att jag var på väg att afhandla ett så allvarsamt ämne med Johan Håkansson.

— Det är således ännu icke afgjordt, — utropade Henrik med strålande ögon. — Gud vare lofvad; jag har då hunnit hit i tid.

— Men *om*, — fortsatte Gunhild, — det verkligen vore afgjordt, eller *om* jag ämnade ofördröjligen fullända hvad du afbrutit, hvad hade du att säga derom, Henrik?

— Himlen förbjude att du längre skulle hysa en sådan afsigt, sedan du hört hvad jag har att berätta.

Digitized by Google

Henrik lagade sig till att börja sin berättelse, då Håkansson häftigt föll honom i talet:

— Gunhild! Skall jag hållas i denna ovisshet, medan vi höra på baron Burguers lefvernesbeskrifning. Vill ni följa mig i rummet bredvid, så kunna vi fortsätta vårt samtal.

— Det är icke *min* lefvernesbeskrifning, — sade Henrik, — utan en liten del af *er*, min herre, som jag går att förtälja.

— Så mycket mindre kan den då intressera mig att höra, och ehuru jag är öfvertygad att ni skulle måla min person i de mest smickrande färger, fruktar jag ändå att er berättelse icke heller skulle göra er kusin särdeles nöje. Mitt lif har flutit ganska omärkligt fram, och hvad ni sett deraf har isynnerhet varit obetydligt; men kanske ni endast vill beklaga er för Gunhild öfver den lilla lexa jag gaf er i förrgår. Nå jag medgifver att mina ord voro något hårda, men ni måste också erkänna, att ert uppförande var ingenting mindre än ridderligt, och knappt kunde ursäktas af er ungdom.

Oaktadt den kännedom Henrik redan egde om Håkanssons karakter, blef han likväl så förvånad öfver denna lugna oförskämdhet, att han

Digitized by Google

icke genast kom sig före att svara. Håkansson fortsatte derföre efter något uppehåll.

— I alla händelser, har ni hört hvilket viggtigt ärende oss emellan afhandlades, och jag förmodar att ni kan lägga band på er talträngdhet endast några få minuter, såvida icke möjligen ert eget ärende skulle vara af samma art som mitt. Jag påminner mig nu, att ett rykte i dag spridt sig i staden, att ett betydligt arf tillfallit en fröken Rosenfelt, men jag kan upplysa er att det icke är Gunhild. Och dessutom, min baron, så borde ni veta, om ni känner Gunhild, att sättet att vinna hennes hjerta icke är att förtala sin rival. Jag kan således i intet fall se någon nödvändighet för er att tala nu. Hvar och en som eger ett varmt hjerta skall deremot tillstå, att hvarje minuts dröjsmål i min belägenhet är fruktansvärdt. — Vill ni följa mig ut Gunhild?

Men Gunhild följde ändå icke och Henrik tog till ordet.

— Jag skall icke uppehålla er hälften af den tid, ni låtit er egen tunga flöda af alldeles opåkallade dikter. Hör mig blott ett ögonblick, Gunhild. Har icke denne man för dig uppgifvit

Digitized by Google

att handskmakaren Hufig skulle förvisas riket för att beröfva dig ett skydd?

— Jo!

— Denna uppgift är diktad. Jag har gjort mig underrättad, att ett sådant beslut i rådet aldrig varit i fråga.

— Det kungliga kansliet, — svarade Håkansson, — är edsvuret, att icke yppa rådets beslut förr än de äro justerade. Derföre har man gifvit er ett sådant svar.

— Men hur har ni då fått kännedom om detta ojusterade beslut?

— En väl ordnad polis har sina öron öfverallt.

— Men jag har af riksrådet Horns egen mun, att någonting sådant aldrig varit påtänkt.

— Jag visste icke att grefve Arwid Horn valde sina förtrogna bland konungens pager. Man kan se hvad allmänna ryktet ljuger, som säger att icke allt vore väl emellan dessa herrar.

Då Henrik såg det förgäfves att söka bringa Håkansson till tystnad i detta ämne frågade han Gunhild vidare:

— Har du icke skickat samme man med denna perla, för att bedja mig komma till dig?

Digitized by Google

— Jo!

— I stället uppgaf han för mig att du öfverrest till Finland, för att rädda Hufigs från förföljelse och ville förmå mig att hufvudstupa resa efter.

— Jag råda er att resa till Finland! — utropade Håkansson med den mest naturliga förvåning. — Nej min herre, jag har länge vetat att de bästa dårhusen finnas i Frankrike, och skulle jag befatta mig att råda er resa någorstädés, så blefve det endast dit.

— Men hvarföre skrek ni då i första häpenheten öfver min ankomst hit: »Är icke ni i Finland?»

— Yttrade jag något sådant? — frågade Håkansson med tecken till en började förlägenhet.

— Ja, det hörde jag ända ut i förstugan, — inföll nu Maria, som omärkt ökat sällskapets antal. — Hörde icke du det också, Gunhild?

— Nej, jag hörde verkligen icke hvad som sades i detta ögonblick.

— Att säga sanningen, — upptog Håkansson, — blef jag verkligen så häpen öfver att se en menniska lik en galning komma inrusandes,

Digitized by Google

att jag icke kan påminna mig, huru mina ord fölle. Men i sjelfva verket håller jag ganska troligt att jag sagt någonting sådant; ty om ni minnes uppgaf ni sjelf vid ert samtal, att ni ämnade resa till Finland, och att ni derföre icke hade lägligt att uppsöka Gunhild.

— Ni vågar upprepa denna skändliga lögn, att jag nekade att uppsöka Gunhild? Jag som rest ända från Norge, som utsatt mig för min konungs vrede endast för att söka henne.

— Herre Gud! så rörande. Skada blott att era handlingar vederlägga era ord. Om ni var så angelägen att träffa Gunhild, hvarföre har ni icke kommit till henne förr än nu?

— Derföre att jag icke visste hvar hon var.

— Ni visste redan innan jag såg er, att hon var hos Hufigs.

— Men jag visste ej hvar Hufigs bodde, och jag har användt hela tiden att få veta det.

— Som hvarannan gatpojke kunde hafva sagt er! Nej, herr baron, ni är fin nog i hyckleri, men ni inbillar icke förnuftigt folk sådant. Har ni än flera beskyllningar att göra mig? Som ni ser voro de der icke egnade att störta mig.

Digitized by Google

Henrik var brydd. Han fann, att för sanningens makt var Håkansson oåtkomlig, och i snarfyndiga svar, var Henrik honom underlägsen. Han visste icke mera hvad han skulle säga, och yttrade endast:

— Nej jag har icke några flera beskyllningar att göra er, än dem jag redan gjort.

— Då öfverlemnar jag, trygg, åt Gunhild att döma oss emellan.

Men huru annorlunda utföll icke denna dom än Håkansson väntat; ty Gunhild grundade den icke endast på det nu hållna samtalet. Det låg för henne nu klart, hvarför Håkansson förefallit henne så ogenomtränglig med all sin låtsade öppenhet, och så hemsk med alla de ädla grundsatser han förde på tungan.

— Herr Håkansson! — sade hon, med en blick, hvari all den fordna stoltheten återvändt. — Jag har uppväxt tillsammans med Henrik, och ända tills nu någon tid, sett honom hvarje dag. Under denna tid har jag icke hört honom säga en osanning, och jag tror på hans ord, så som på mina egna ögon.

Maria Hufig föll härvid in:

— Jag har väl icke sett Johan Håkansson

Digitized by Google

ifrån *hans* ungdom, men alltsedan min barndom vet jag att han ständigt narrat mig och att man aldrig kunnat lita på hans ord.

— Ni har ovärdigt sökt bedraga mig, — fortfor Gunhild. — Jag förlåter er det för den tillgifvenhet jag tror att ni uppriktigt hyst för mig. Men jag ber er, skona mig hädanefter från er åsyn. Vårt sammanträffande bör efter denna stund vara lika pinsamt för er som för mig.

Detta var för mycket för Håkansson. På någonting sådant var hans hånande lugn icke beredt. Ett anfall af raseri grep honom; han stampade med foten, hans näfvar knötos, pupillerna i hans ögon sammandrogos och hans tänder gnisslade.

— Ha! — ropade han. — Ett ord af denna pojke är således tillräckligt att åstadkomma ända till och med min förvisning ur dens åsyn, som några minuter förut ganska gynnsamt upptog ett anbud af min hand! Men vänta min herr baron, vi skola se, om edra ord alltid hafva denna betydelse; vi skola undersöka huru fast tungan månde sitta i den hals som talar så väldiga ord; och ni min stolta fröken! räkna icke för mycket på det inflytande ni utöfvat på mig, min kärlek

Digitized by Google

är icke något barns, som låter afspisa sig med fagra ord. Jag älskar er; det är sannt; triumfera så mycket ni vill öfver denna bekännelse; men kom ihåg hvad jag säger, och ni skall se om icke också mina ord kunna vara att lita på: *Ni skall blifva min, eller er lott skall blifva värre än döden.*

Efter dessa hotande ord, uttalade med den vildaste häftighet, följde en stunds hemsk tystnad, under hvilken Håkansson tycktes sjunka tillbaka i en mindre öfverspänd sinnesstämning. Han lyfte sina ögon och mötte Henriks blick. Den röjde så mycken fasthet och kraft, men tillika så mycken vrede öfver Håkanssons tal, att denne, hvars personliga feghet nu väcktes, fann det rådligast att genast begifva sig bort.

Han hade knappt hunnit till dörren förrän Maria kom och räckte till Henrik en dugtig hasselkäpp.

— Något bör han väl hafva för sina gemenheter, — sade hon, — skynda er efter honom i förstugan. På dåliga menniskor, säger min far, är det intet annat än stryk som hjelper.

Henrik kunde ej annat än le åt den uppbragta Maria och gjorde ingen mine af att vilja

Digitized by Google

begagna käppen. Men Marias harm var för stark att icke på något sätt söka sig ett utbrott. Hon lemnade väl käppen, men sprang ut efter den bortskyndande Håkansson, och då han redan var ute på gården, ropade hon efter honom, ända till dess han försvunnit ur hennes åsyn:

— Ormsaltare! Ormsaltare!

Gunhilds första tanka var deremot på den himmelska Försynen som räddat henne just i det ögonblick hon trodde sig öfvergifven. Hennes fromma sinne upplöste sig i helig tacksamhet emot den evige förbarmaren, hvars välsignelse hon nedkallade öfver sin jordiske räddare. Och denna gång kände hon sig bönhörd. En himmelsk frid bredde sig öfver hennes sorger och hoppets englar lekte åter i hennes hjerta.

Derefter vände hon sig till Henrik och sökte hans ögon. De hade redan länge sökt hennes. Hvad deras blickar i detta ögonblick talade, det förstodo de icke sjelfva, ty några ord hade då dem emellan icke behöfts. Men nu hade de i stället tusende saker att säga hvarandra och voro till och med så förlägna huru de skulle lägga sina ord, att de icke hunno börja sina meddelanden förrän Maria återkom och det var försent.

Digitized by Google

Maria hade nemligen, då hon sjunde gången ropade ordet Ormsaltare, kommit till besinning af hvad hon gjorde, och råkade då i den fullständigaste förtviflan, deröfver att Henrik nu nödvändigt måste fatta den tanken om henne att hon var ondsint. Rodnande af blygsel återvände hon in i salen, saktmodig som ett lamm.

Henrik, som genast anade anledningen till hennes nedslagenhet, sade henne tröstande, att den vrede man känner öfver oförrätter, som äro tillfogade en annan, den är endast en godhetens frukt.

— Då är den åtminstone en dålig frukt, ett galläple, — svarade Maria skälmskt, men med en tacksam blick på Henrik.

Hennes goda lynne var dermed återkommet och meddelade sig snart till de båda andra, som ock hade skäl att vara glada, och som njöto af stunden, efter de icke kunde tala om det förflutna eller tillkommande.

Mäster Hufig och hans hustru, som gått bort för att lemna Håkansson tillfälle att ostörd fria, blefvo icke litet förvånade, då de vid återkomsten funno deras flickor skrattande och skämtande med en ung främling.

Digitized by Google

Efter berättelsen om hvad som tilldragit sig, ansågs dock Henrik, när han gick, af samtlige husets invånare såsom en gammal vän.

Digitized by Google

XIV.

Missförståndet.

»Nichts ist bedeutender in jedem Zustande, als die Dazwischenkunft eines Dritten.»

GOETHE.

Liksom den lilla bleckfisken flyr för den omvända magnet-nålen, men hastigt nalkas densamma, blott man håller den rätt, så hade Gunhild förr icke känt den naturliga frändskapen emellan hennes och Henriks själar, derföre att det missförhållande dem emellan då egde rum, att den manliga öfverlägsenheten åtminstone till skenet då snarare fanns hos henne än hos honom. Det behöfdes icke mera än att detta förhållande omvändes, för att de skulle känna sig oemotståndligt dragna till hvarann.

Ett halft års sjelfverksamhet, under ofta nog brydsamma yttre omständigheter, hade med en förvånande hastighet utbildat Henrik, och af den skygge alltför tillbakahållne ynglingen gjort

Digitized by Google

en man med fasthet i viljan och kraft i sina handlingar. Af hans fordna blyghet var intet mera synligt, än en vacker blygsamhet, förenad med det lugn, som endast kan ingifvas af medvetandet, att man icke intagit någon ställning, som man ej kan försvara. Hans yttre hade också härigenom erhållit en ny pregel af trygghet och bestämdhet, som ingaf aktning hos hvem som helst, men som alldeles uppfyllde Gunhild med beundran, just för den anspråkslöshet som dermed var förenad.

Kanske skulle likväl icke ensamt denna förändring hos Henrik hafva förmått framkalla de känslor, som nu väcktes hos Gunhild, om icke hennes egen karakter under samma tid utvecklat sig i en alldeles motsatt riktning, såsom vi förut antydt. Och säkert skulle Henrik, som redan var på väg att öfvervinna sin ungdoms kärlek, hafva motstått dess förnyade inflytande, om Gunhild varit samma stolta, på sig sjelf förlitande qvinna som fordom. Men nu afväpnades hans hämndlystna hjerta af hennes fromma ödmjukhet.

Det dröjde icke länge förrän Gunhild sjelf kom till visshet att hon älskade Henrik ur sitt hjertas innersta djup; och Henrik insåg lika snart,

Digitized by Google

att om han en gång upphört att älska Gunhild, så var det endast för att börja ånyo så mycket häftigare. Men ingendera anade den andras kärlek, och förhållandet dem emellan blef oklarare än någonsin, fastän deras hjertan aldrig varit hvarannan så nära.

Det är en egen art hos vissa menniskor att af för mycken brist på lättsinne och egenkärlek, skapa sig svårigheter och se omöjligheter der inga finnas; att omhölja sig med sjelfbeherrskning, der endast uppriktighet behöfdes; att förskansa sig med stolthet emot ödmjukheten; att vilja försaka och uppoffra sig sjelf för den, som de just derigenom bereda den djupaste sorg; och att, med ett ord, använda den största envishet och sinnrikhet för att plåga sig sjelfva.

Intet solsken kan blifva herrligare än dessa själars klarhet för hvarandra, om töcknet dem emellan faller; men också ingen himmel mörkare, än om detta töcken får sammanpacka sig till ett tungt moln; och hvilketdera som skall hända, kan ej på förhand beräknas.

Gunhild ansåg det icke möjligt, att Henrik skulle kunna ännu älska henne, som en gång afslagit hans anbud; henne, som nu var förskjuten

Digitized by Google

af de sina och brännmärkt af hela verlden, och som, om äfven i sig sjelf oskyldig, likväl hade visat en oförlåtlig oförsigtighet, såväl då hon utsatte sig för den första faran, som nu då hon varit färdig att sammanknyta sitt lif med en man som hon icke kände bättre, än att hon rent af misstagit sig om hela hans karakter. Hon insåg ej, huru det var möjligt, att Henrik kunde visa henne så mycken vänskap som han gjorde, och om hon derföre älskade honom desto mera, så aktade hon sig också desto sorgfälligare att falla honom besvärlig genom det minsta uttryck af en kärlek, som hon trodde, att han ej kunde besvara.

Henrik å sin sida var lika angelägen att icke gifva luft åt de känslor, dem han ansåg skulle stämpla honom såsom svag i Gunhilds ögon, och hans ädelmod förbjöd honom också att begagna den ställning Gunhilds tacksamhet hade gifvit honom, för att förnya några anspråk på hennes hjerta.

Under sådana ömtåliga förhållanden söker sinnet gerna en afledare, i hvad det först kan finna. För Henrik och Gunhild, som i Hufigs hus tillsammans tillbragte största delen af de efter återträffandet närmast följande dagarne, blef Ma-

Digitized by Google

ria en sådan afledare. Det var deras ställning inbördes, långt mera än hennes egenskaper, som för dem gaf henne vigt och betydelse; ty ehuru Henrik aldrig skulle kunnat undgå att se Marias täckhet och behag, så fäste han sig för litet vid ytan, för att han deraf endast skulle erfarit något djupare intryck, och ehuru ljuf den känslan alltid måste vara för en ung man att se sig tillbedd af en ung flicka, så mycket mera för Henrik, som Maria var den första, för hvars tycke han såg sig föremål, så skulle han likväl gjort allt för att afvända detta tycke, om han icke just deruti funnit en undflykt för en mäktigare känsla, som beherrskade hans bröst.

Maria var nemligen nästan beständigt i Gunhilds sällskap och då Henrik icke ville visa att det var för Gunhilds skull, som han icke kunde skiljas derifrån, så föll det sig naturligt, att han antog ett uppförande, som om det vore för Marias, eller åtminstone som han lika mycket drogs till dem båda. Och Gunhild, som var utan anspråk på Henriks hjerta, gjorde allt för att ställa Maria framför sig, ehuru hon kände såsom dolkstygn hvarje litet företräde, som Henrik visade Maria.

Digitized by Google

Denna sistnämnda åter, märkte alls icke den vulkaniska eld, hvaraf hon var omgifven. Lika lättrörd som lättrogen och alldeles betagen af Henrik, trodde hon sig hafva gjort föga mindre intryck på honom, samt såg i alla Gunhilds tillgöranden endast en afsigt att lätta föreningen emellan henne och Henrik.

Så stodo sakerna då de båda flickorna sutto en eftermiddag sysslolösa i skymningen och hvar för sig i tysthet, men lika ifrigt, väntande på Henrik, som vid denna stund merändels brukade anlända.

— Skulle du vilja göra mig en tjenst, Gunhild! — yttrade ändtligen Maria rodnande och med en förlägenhet, som genast lät Gunhild förstå åt hvad håll hon syftade, och som gjorde Gunhild icke mindre förlägen.

Då Gunhild icke genast svarade, fortsatte Maria:

— Det vore, att vid något passande tillfälle... liksom i förbigående, förstår du, nämna för baron Henrik, att min far är af en gammal adelig tysk slägt, ehuru han icke här i främmande land förmått hålla sitt adelskap uppe.

— Det har du aldrig talat om förr.

Digitized by Google

— Nej, ty sanning att säga, har jag tyckt det vara ingenting att skryta af, isynnerhet som min farfar icke lärer varit någon bra karl utan fått rymma för något ondt som han gjort. Men ser du nu.... skratta icke åt mig Gunhild.... nu tycker jag det ändå kunde komma till pass, ifall baron Henrik tyckte om mig, och skulle vilja gifta sig med mig, så vore det icke något riktigt missgifte, ty jag är ändå af adel, om den också är litet dålig.

Gunhild blef tankfull. Hon hade hittills i Henriks uppförande emot Maria endast sett ett bevis, att han icke älskade Gunhild, och detta var för henne smärtsamt nog; men hon hade aldrig föreställt sig, att Henrik och Maria en dag skulle komma att tillhöra hvarandra. Marias ord väckte nu tanken på en sådan möjlighet och denna tanke var qäfvande.

— Tror du då att Henrik verkligen tycker om dig? — frågade hon Maria.

— Ja det tror jag; just derföre, att han ingenting sagt derom... Jag känner karlarne... Man kan se på ögonen på honom, att han har någon käresta, och egentligen vet jag icke hvarföre han annars skulle komma hit morgon, mid-

Digitized by Google

dag och qväll. Någondera af oss måste det vara, och som du sjelf sagt att det icke är du, så är det lätt att gissa ut den rätta; men troligen tänker han, att hans slägt skulle taga illa, om han friade till en borgaredotter, och derföre kommer han sig intet för. Förstår du nu Gunhild? Ser du, sjelf kan jag icke tala om adelskapet för honom, ty då skulle han kanske ana min lilla uträkning, och det ville jag ändå inte.

— Nå, men älskar du Henrik riktigt innerligt af hela din själs djup?

— Å ja kors, min själ är inte så fasligt djup, men bra söt är *han*, och sedan är det så förargligt att höra hvad de prata i Tyska kyrkbrinken.

— Hvad säga de då?

— Åh, de tissla och tassla, och mor Eklund är denna gången aldravärst. Liksom det vore så farligt, att jag gick hit ensam med baron Henrik midt på ljusa dagen. Men de se, att det ligger någon hemlighet derunder, eftersom jag icke kunde tala om, att det var dig han ville träffa, och då skola de uttyda allting till det värsta. Intet för det jag bryr mig det minsta om hvad de säga, men nog är det bra förargligt,

Digitized by Google

och nog skulle det vara roligt att en dag få berätta dem, att det var med min fästman jag gick.

— Nå ja, om det intet behöfs mera än att jag talar om att du är af adel, så skall jag visst göra det, bara du är säker på att det är sannt.

— Ja, du skall sjelf få se pergamentsbrefvet. Min far säger väl att han skulle vara glad, om det dugde att göra ett par handskar af, men han gömmer det ändå i samma låda som sina penningar.

Då Henrik straxt härefter anlände, skyndade Maria sig ut, emedan hon kände, att hon icke skulle kunna låta bli att rodna vid den vigtiga underrättelsens meddelande.

Henrik tycktes emedlertid denna gång knapt märka Marias frånvaro, och gaf icke Gunhild något rådrum att förtälja hennes adeliga börd. Han såg ganska betänksam ut, och vände sig genast till Gunhild.

— Jag kommer från posten, — sade han, — der jag väntade få bref från din broder, som jag tillskrifvit om ditt återfinnande; men der fanns ej något, och jag kan icke dröja här längre; men jag vill ogerna lemna dig här. Vill du tillåta mig föra dig till Beneberg? Om din bror är en menniska, kan han icke misstycka det.

Digitized by Google

— Litet känner du min broder. Just derföre att han så djupt hållit af mig, skall han blifva desto mera obeveklig. Han skall misstro sitt eget hjerta att tala till min förmån och fordra de mest fullständiga bevis på min obrottslighet, för att öfvertygas... Och sådana bevis kan jag aldrig gifva honom.

— Men han har ju inga bevis på din brottslighet.

— Ack! man behöfver blott andas på en qvinnas ära och den är fördunklad för hela lifvet. Mannens ära kan man icke ostraffadt angripa, ty han får våga sitt lif för att värna den; men qvinnan får icke, kan icke försvara sig emot elaka tungor. En beskyllning, en misstanke är nog för att störta henne.

— Emedan det är mannen som skall försvara qvinnan. O! Gunhild hvarföre tillät du icke mig att försvara dig. Jag har icke misstrott dig ett ögonblick, och du kunde tro mig nog låg att icke vilja komma till dig då du bad derom.

— Det är sannt, jag trodde att också du ej mera ville se mig; men Gud är mitt vittne, att jag derföre aldrig trodde dig handla efter an-

Digitized by Google

dra än höga och ädla grundsatser. Jag sade till mig sjelf: Hvarföre skulle han, som af alla mest har skäl att beklaga sig öfver mig, vara den ende som trodde mig väl. Och i sjelfva verket talade omständigheterna så emot mig, att jag fann, det ingen kunde göra annorlunda. Det skulle icke heller kännas så tungt, om jag icke sjelf varit vållande till min olycka.

— Icke rådde du för dessa omständigheter.

— Nej, men jag skulle aldrig blifvit beroende af dem, om jag icke öfverskridit de gränser, som verlden utstakat för en ung flickas frihet. O! den som vet hvad hennes frid tillhörer, den träde aldrig utom dessa gränser, huru tryckande de än stundom kunna kännas. Men det är så med en qvinnas ära, att så länge hon håller sig inom sin anvista krets, så misstror ingen henne utan grund, men sätter hon blott foten utom, så är hon ett rof för förtalet, och alla omständigheter uttydas då till det värsta.

— Du har rätt; men vi skola blott laga att dessa omständigheter blifva upplysta och förklarade, och ingen menniska skall mera tillräkna dig den minsta skuld.

Digitized by Google

— Ack Henrik! huru skola de väl kunna blifva upplysta. En qvinnas heder är någonting, hvarom man ej kan tala offentligen. De lömska angreppen deremot smyga sig mun från mun och kunna aldrig vederläggas sedan de en gång blifvit satta i omlopp.

— Jo, sanningen kan tränga lika omärkligt och ännu säkrare fram; och jag hoppas att just det som bringat denna olycka öfver ditt hufvud, äfven skall taga den ifrån dig. Jag menar din broder Carls stränghet. Hela verlden känner hans oböjlighet, och hans försoning skall öfvertyga alla om din oskuld.

— Jag tror det också, men jag skall aldrig lyckas öfvertyga Carl. Hade jag blott icke brännt upp det olyckliga brefvet, så kunde kanske allt hjelpas; ty Carl skulle icke lägga mig till last, att jag hörsammat konungens vilja, och om han sett de ordalag, i hvilka brefvet var skrifvit, så skulle han medgifvit, att jag icke haft någon anledning att ana det svarta försåtet.

— Ditt uppförande efteråt bör öfvertyga honom, att det åtminstone icke var prins Fredrik du sökte.

— Det har också varit mitt hemliga hopp,

Digitized by Google

men du har sjelf sagt mig, att Carl nu tror, att mitt gömställe är bekant för prins Fredrik, och det behöfs blott att han verkligen upptäcker det och fortsätter sin förföljelse, för att ännu mera stärka Carls misstankar.

— Jag vill tala med prins Fredrik. Om han har en gnista hederskänsla i sitt bröst, så skall han icke vägra att sjelf gifva dig upprättelse inför din broder; men nekar han det, så skall jag vända mig till kungen. Han är ädel och storsint. Han tillåter icke, att den ringaste af hans undersåter förorättas, vore det också af hans egen svåger.

— Hvad du är god Henrik, som vill göra allt detta för mig! Men det skulle skada dig sjelf, och kom ihåg, att på det vilkoret vill jag icke blifva åter lycklig.

Så talade Henrik och Gunhild länge, utan att göra sig reda för, huru innehållet af deras tankar och ord gaf omisskänneliga bevis på en djup ömsesidig kärlek. Man är så van att se kärleken uttryckt blott i fraser och blickar, att man har svårt att känna igen den, om den någon gång afkläder sig dessa och i stället uttalar sig i gerning. Här dolde sig kärleken dessutom

Digitized by Google

bakom en onaturligt lugn och sval ton, under det att blickarne endast sökte undvika hvarandra.

Det var redan alldeles mörkt och Gunhild hade tändt ljus, då Maria kom inspringande med förskräckelsen målad på sitt ansigte, och ropade:

— Baron Henrik! De vilja arrestera er!

— Hvilka? — frågade Henrik.

— Åh, hvem annan än Håkansson! Det roade mig att titta ut igenom köksfönstret i det svarta mörkret. Då hörde jag stegen af en karl som smög sig ifrån fönstret härutanför, derifrån han betraktat er i ljusskenet. På rösten igenkände jag Håkansson, då han talade till sina kamrater, som visst voro en fem eller sex karlar: »Han är der,» sade han, »och rätta stunden är inne för att gripa honom; men dörren är stängd, och då vi göra allarm för att slippa in, skall han kanske fatta misstankar och komma undan genom fönstret åt andra sidan. Gå ni, två man, omkring huset och gif oss tecken när ni kommit fram.»

— Det är icke möjligt, — svarade Henrik, — jag vet väl att elaka tungor beröfvat mig konungens förtroende under min frånvaro, men jag kan aldrig tro, att han skulle vidtaga sådana åt-

Digitized by Google

gärder emot mig ohördan. Tvertom fick jag för några dagar sedan befallning att snart återkomma till Fredrikshall.

— Men tror ni då att jag står och narras? Johan tog derpå en af kamraterne afsides åt mitt håll till, så att jag måste draga mig tillbaka ur fönstret, men fast de endast hviskade, så hörde jag ändå huru de sade, först den andra: »Hvarföre kunde vi icke få knipa honom hemma, så hade vi sluppit detta bråk?» och då svarade han: »Derföre att mitt ändamål vore förfeladt, om han icke grepes inför *hennes* ögon. Men nu måste det också ske, ty han ämnar resa i morgon, och kommer han till kungen, så är allt förloradt.» Derefter sade den andra: »Kungen har ju sjelf befallt det.» — »Ja,» svarade Johan, »men kungen, som förut kallat honom, hade skickat ännu en gång befallning till honom att genast inställa sig i Fredrikshall, och endast i den händelse han ej reste inom sex timmar efter det han fått brefvet med denna befallning, skulle han arresteras. Du begriper, att jag icke lät honom få detta bref. Här är det, uppbrutet. Tag du det och stoppa det oförmärkt i fickan på honom, medan vi gripa

Digitized by Google

honom, så att jag finner det vid den visitation vi skola anställa på hans papper.

— Ha! — utropade Henrik, — hans skurkaktiga plan är blottad af er Maria, och skall ej skada mig. Jag fruktar honom icke.

— Jo Henrik, — inföll nu Gunhild, — frukta allt af Håkansson. Får han dig väl i sitt våld, så skall han så smida omkring dig med ränker, att du svårligen skall slippa lös.

— Ni måste gömma er, — tog Maria till ordet. — Kom in här i skänken och kryp upp på stora skåpet, der är ni väl dold bakom den stora uppstående takkransen. Jag har sjelf legat der en gång, och man kunde icke hitta på mig fast jag både jamade och pep som en katt.

— Nej, — återtog Gunhild, — som under tiden släppt ned gardinen åt gårdssidan, så att man ej utifrån skulle kunna se hvad som inom rummet förehades, — Håkansson skall genomleta hela huset, om han ej finner dig; men ännu måste det dröja några ögonblick innan hans utskickade hinna omkring halfva qvarteret till andra sidan af huset. Förlora icke tiden, gode Henrik, utan skynda dig ut genom fönstret.

Digitized by Google

— Gunhild har rätt, — svarade Henrik, — och jag kan icke neka, att jag ogerna ger mig fången åt Håkansson. Jag vill skynda till kungen och lyfta på den skurkens slöja.

Henrik tryckte de båda flickornas händer och ett lätt språng genom det öppnade fönstret, förde honom derefter ned i trädgården.

— Hvart skall jag taga vägen, så jag ej möter dem? — frågade han.

— Håll dig utmed stenmuren till venster. I hörnet vid planket kan du lätt klättra öfver till grannens trädgård och derifrån kommer du ut på gatan. Gå bara tyst!

— Och akta så mycket ni kan blomsterrabatterna, — tillade Maria, som icke en gång i detta allvarsamma ögonblick öfvergaf tanken på sina nysatta rosenbuskar.

Henrik försvann snart i mörkret och Gunhild lyssnade en stund efter honom. Ännu hördes ingen ankommandes steg.

Derpå stängde hon fönstret och släppte ned gardinen äfven åt denna sidan.

— Nu kommer det an på, — sade hon till Maria, — att uppehålla dem här så länge, att Henrik får tid på sig att komma undan, — om

Digitized by Google

möjligt ur staden. Sätt du stolen framför skänkdörren Maria och dig sjelf deruppå, när de komma in; så skola de tro, att vi söka dölja honom derinne, och öda tid med att leta.

— Hvad du är rådig, Gunhild; men, hu! Jesus, hvad jag börjar bli ängslig. Det är så svart ute. Tänk om de träffa på honom och mörda honom i mörkret.

— Inga sådana fantasier nu! Var munter och förslagen som vanligt. Tänk på att du kan rädda honom, så blir du glad.

Nu hördes en stark hostning från trädgårdssidan och genast derefter slag på porten.

— Gudskelof, de hafva ej träffat Henrik, — sade Gunhild. — En gång till kunna de få klappa innan vi låtsa höra det.

Det dröjde ej heller länge förrän ett förnyadt, starkare och otåligare klappande hördes.

— Kom Maria. Du måste föra ordet såsom dotter i huset. Låt se, att du kan vara näsvis nu och göra svårigheter.

De båda flickorna gingo ut i förstugan.

— Hvem är der? — frågade Maria, ej utan en darrning på rösten, som dock snart försvann,

Digitized by Google

sedan hon fick börja munhuggas med »Ormsaltaren».

— Johan Håkansson, — blef svaret.

— Jag vet icke hvad du kan hafva otaldt här?

Jo, jag har ett ärende; öppna bara så skall du få veta det.

— Nej; far och mor äro borta, och vi släppa ingen in. Aldraminst dig.

— Stå icke och huttla Maria. Jag måste in, säger jag. Ni har dessutom släppt in baron Burgüer, och det är till honom mitt ärende är.

Ja, honom släppa vi visst in, så ofta han vill komma, ty han är intet en elak menniska som du. Men olyckligtvis gick han sin väg nyss. Vore han här, så skulle du snart blifva mindre stor i orden.

— Öppna genast säger jag. Jag vet att han är här, och jag kommer för att arrestera honom i konungens namn!

— Du ser ut att komma i konungens namn du!

Nu hördes flera röster instämma med Håkansson, och i konungens namn yrka att blifva insläppta; och efter några ytterligare invändnin-

Digitized by Google

gar öppnade Gunhild ändtligen dörren, som de eljest hotade att spränga, och drog sig med Maria åter in i salen, der Maria intog den öfverenskomna platsen framför skänkdörren.

Då Håkansson inkommit med sina följeslagare och han icke här såg Henrik, började redan hans ilska tändas, ty ehuru han ännu var öfvertygad att Henrik fanns i huset, så gick likväl en del af den effekt förlorad, som hans hämndgirighet beräknat, om han skulle likt en stöfvare nödgas uppvädra sitt rof, i stället för att med örnens säkerhet slå ned derpå i Gunhilds åsyn.

— Hvartill detta narrspel, — sade han. — Jag har ju sjelf nyss sett baron Burguer genom fönstret härinne. Sägen så gerna först som sist hvar han är, såvida ni icke viljen anses sätta er emot konungens befallningar.

Maria som nu öfvervunnit all fruktan, sedan hon fått se sin gamla fiende öga mot öga, svarade listigt:

— Gud bevare oss att sätta oss emot konungens befallning; men, ser du, icke kunde vi hindra, att medan du gick in genom dörren på ena sidan, så hoppade han ut genom fönstret på den andra.

Digitized by Google

Håkansson lyfte på gardinen och såg den utanför posterade polisbetjentens fysionomi genom rutan.

— Du ljuger, — sade han till Maria. — Huset är omgifvet med vakt och han har icke kunnat undslippa. Men bort med dig. Jag har lust att se hvad du har i skänken.

Då Maria icke visade någon lust att röra sig ur stället, tog han henne vid armen och slängde henne utan krus undan.

Så väl skänken som alla husets vinklar och vrår blefvo härefter genomletade, och Maria var derunder outtömlig i små finter att leda misstankarne åt olika håll för att draga ut på tiden. Än ställde hon till buller bakom soffor och skåp och än låtsade hon, som hon sökte i smyg öppna en dörr eller ett fönster för att bereda någon tillfälle att undkomma.

Då allt sökande vidare var förgäfves och Håkansson, som skar tänderna af vrede, redan var i begrepp att gå, tog Maria honom afsides och sade:

— Du hade gjort mycket klokare om du i stället att fara fram med hot och pock på detta sätt, hade bedt mig vackert att säga hvar han är.

Digitized by Google

Narrad af Marias uppriktiga ton, kände sig Håkansson hastigt åter lifvad af hoppet att finna sin man, och ehuru förödmjukande det var, började han bedja Maria i de enträgnaste och ödmjukaste ordalag att säga honom var Henrik var.

— Han är undan dina klor, — svarade Maria triumferande.

— Jag tager er alla till vittnen, — utropade Håkansson i raseri, — huru denna förhärdade flicka uppenbarligen har vidgått sin delaktighet uti att rycka missdådaren undan lagens arm!

I detsamma hördes en röst utifrån trädgården:

— Här hafva vi spåren efter honom!

Man hade tändt på ett bloss och funnit Henriks spår i blomstersängarne.

Alla begåfvo sig nu bort för att efter denna ledning uppsöka flyktingen.

— Gud ske lof! — sade Maria. — Hornsgatan är icke så mjuk som mina blomstersängar och de skola snart förlora detta spår.

Men Gunhild kände sig ännu ängslig och bad Gud, att Henrik måtte undkomma.

Det hörde till olikheten i deras karakterer, att den enas mod lifvades till rådighet och handling i farans ögonblick, och mera ju större den

var, men sjönk småningom allt som faran aflägsnades, under det den andra var försagd i det afgörande ögonblicket, men återfann sig sjelf, så snart faran ej längre var alldeles ögonskenlig.

Digitized by Google

XV.

Andeskådaren.

»Undervisningen om dessa ting kan icke förkunnas, utan genom den, som af gudomlig nåd har fått tillstånd att vara i sällskap med Englar uti andliga verlden, och tillika med menniskor uti den naturliga verlden.»

SVEDENBORG.

Under tiden hade Henrik trefvat sig fram i mörkret, så godt han kunde, genom Marias trädgård. Detta mötte dock många svårigheter. Än stapplade han öfver en sten, än trampade han djupt ned i den lösa trädgårdsjorden och än ref han sönder händer eller kläder på de taggiga buskarne. Ändtligen lyckades han dock komma till hörnet, der han, enligt Marias anvisning, borde klättra öfver till grannens gård.

Planket var så högt, att han med möda räckte med ena handen taga deröfver, och det fordrades derföre en viss gymnastisk skicklighet för att ifrån marken öfverstiga detsamma. Också misslycka-

Digitized by Google

des de första försöken, dervid något buller icke kunde undvikas, och det var kanske endast förskräckelsen deröfver, som gaf hans nästa ansats den häftighet, att han kunde få det ena benet öfver planket, så att han blef sittande grensle derpå.

Medan han här något andades ut efter sin ansträngning, öfvertänkte han det vådliga i sin belägenhet. Hans flygt skulle, i händelse han ertappades, utgöra en ganska bindande liknelse emot honom, och vore då så mycket oklokare, som några verkliga bevis om hans brottslighet eljest icke kunde finnas. Men å andra sidan var lagskipningen i landet under denna tid så godtycklig, att Henrik alltför väl insåg huru Håkansson ganska lätt skulle kunnat lyckas att åtminstone en längre tid hindra honom att lägga sin oskuld i dagen. Konungen hade nemligen, icke utan skäl, men såsom allmänheten trodde, på baron Görtz's anstiftan, fattat ett sådant misstroende till alla embetsmyndigheter, att knappt en enda fick utöfva sin makt. Vid sidan af alla förvaltande verk voro satte konungens ombudsmän, som nästan i allt förforo efter behag och i stället för de vanliga domstolarne tillsattes i nästan

Digitized by Google

alla politiska frågor särskilda kommissioner. Henrik erinrade sig bland annat, huru en man vid namn Hesselberg, oskyldigt misstänkt för stämplingar med Norge, hade redan åratal hållits fängslad, ehuru icke den ringaste anledning förekommit emot honom. Under sådana förhållanden var det naturligt, att den tjensteman som lyckats förvärfva sig personligt förtroende, skulle i hög grad kunna missbruka det om han ville, och att Håkansson icke saknade en sådan vilja var utom allt tvifvel.

Framför allt var det således klart, att sedan Henrik en gång försökt undkomma, låg det mycken vigt deruppå, att han lyckades.

Han vågade emedlertid icke genast begifva sig vidare, emedan han nu tydligen hörde steg af en gående i trädgården. De blefvo likväl svagare allt som de nalkades huset. Dock var Henrik icke ännu längre bort än att han hörde slagen på porten och ropen af Håkansson, som ville komma in.

Vid den andra starkare klappningen passade Henrik på för att icke höras, och släppte sig varsamt ned på andra sidan. Här började åter en vandring, ännu besvärligare än förut, emedan

Digitized by Google

häckar och grafvar här utgjorde betydligare hinder i det ogenomträngliga mörkret. Ett enda ljus lyste ur ett fönster, som Henrik ansåg tillhöra ett vid gatan beläget hus, och då han förmodade att en port derbredvid skulle finnas, styrde han sin kosa dit; men han bedrog sig. Detta hus var helt litet och låg midt inuti trädgården. Han famlade derföre vidare omkring, i hopp att finna någon utgång; men sedan han ändtligen kommit till ett plank och följt detsamma ett längre stycke, fann han sig åter på den punkt, der han kommit in, hvilket ställe han händelsevis igenkände på ett löst bräde.

Bekymrad öfver den tid, som sålunda onyttigt gått förlorad och fruktande att ännu mera öka den, beslöt han, ehuru ogerna, att åter gå till ljuset och der af någon menniska begära vägledning.

Med den kännedom hans fötter redan egde om vägen dit, gick det nu lättare och snart befann han sig vid dörren till det lilla lusthuset.

Ett lifligt samtal tycktes föregå derinom, och en talande röst föreföll Henrik bekant.

Efter något betänkande öppnade Henrik och trädde in. Det svaga skenet från en lampa vi-

Digitized by Google

sade honom ett temligen rymligt rum, med en sällsamt brokig möblering. Ett skrifbord med uppstaplade manuskripter, en kaffekokare, ett schackspelsbord med inlagda rutor och en mängd blomkrukor voro det, som först ådrog sig hans uppmärksamhet. Ännu besynnerligare förekom honom i detta lusthus ett helt litet rum bredvid, hvartill dörren stod öppen och derur likväl det svartaste mörker gapade, emedan det var utan tak, det vill säga, att det upptill stod i förbindelse med den höga vinden, som efter tidens byggnadssätt upptog åtminstone halfva byggnadens rymd.

En enda menniska fanns i rummet. Det var Svedenborg. Han gick af och an på golfvet och talade för sig sjelf; men icke på det sätt, hvarpå menniskor vanligen tala för sig sjelfva; utan han vände sig tydligen till någon osynlig person, som gick vid hans sida och inväntade för hvarje fråga dennes svar eller ock besvarade han sjelf frågor, som tycktes blifvit honom gjorda. Ja, i några vändningar ömsade han till och med fot för att hålla jemn takt med sin följeslagare.

Henrik visste icke hvad han skulle tro och kände sig något underlig till mods, men Sveden-

Digitized by Google

borg, som icke straxt märkte honom, kände sedan genast igen honom och kom honom med sitt vanliga fryntliga sätt till möte.

— Välkommen min gode vän, — sade han och skakade hjertligt Henriks hand. — Sitt ner ett ögonblick och ursägta att jag icke afbryter ett intressant samtal. Jag skall straxt vara till er tjenst.

Henrik satte sig med stegrad nyfikenhet och Svedenborg började åter vandra af och an, sedan han upphunnit den osynlige som tycktes hafva väntat i andra ändan af rummet.

— Nej ser ni, deri ligger just ert misstag, — sade han, — att ni tror, att det är de naturliga objekterna som inflyta genom de yttre sinnena i själen. Ordningen är alldeles tvertom.

— — — — — — — — — — — — — —

— Ingalunda. Då en älskare ser sin älskarinna, så är det icke hans ögon som itändas och leda hans kärlek in uti själen, utan det är själen och icke ögat som älskar henne. Eller hvem är det annat än själen som gör att ögonen se och att läpparne tala? Om tankan upphör, så sluta ju ögonen att se och läpparne blifva orörliga i samma ögonblick.

— — — — — — — — — — — — — —

Digitized by Google

— Det kommer sig deraf, att ni, lika litet som de lefvande menniskorna, veta hvad Herren låtit mig skåda, nemligen att det gifves en andelig verld, som är alldeles afskild från den naturliga, ehuru de äro hvarandra ändock fullkomligt motsvarande, så att den andeliga är skapad genom en andlig sol, liksom den naturliga verlden genom sin sol.

— — — — — — — — — — — — — —

— Jo det bevisar jag genom sjelfva läran om orsak och verkan. Emedan verlden uti allt, såväl det hela som det aldraminsta, eger bestånd genom solen, så måste verlden vara tillkommen genom solen, ty verldens bestånd bevisar orsaken till dess existens, och det bestående är ett beständigt tillblifvande.

— — — — — — — — — — — — — —

— Den andliga solen verkar alldeles på samma sätt. Den naturliga solen ger värma och ljus, och den andeliga ger kärlek, som är andelig värma, och vishet, som är andeligt ljus. Att ifrån denna andeliga kärleks-elden utgår äfven känbar värma, synes af dess verkningar uti menniskan, isynnerhet der kärleken upphöjes till brinnande nit: ja blodets värma som är lifvets

Digitized by Google

värma så hos menniskor som andra kreatur, är icke annat än af kärleken, som är lifvets orsak.

— — — — — — — — — — — — — —

Jo. Liksom inflytelsen af den naturliga solen verkar på de olika vexterna, så att de blomstra och frambringa frukt allt efter sitt slag, i likhet med deras sammansättningar af fina trådar och kanaler, så verkar den andliga solen på menniskan allt efter hjernans skapnad, dess mångfaldiga väfnader och sammanrullningar uti dess ask- och märglika massor, dess åtskilliga svampaktiga delar, senor och afdelningar samt oräkneliga fina strängar med deras öfverdrag, hvilket allt framskaffar ändeliga ämnen och emottagelser åt andesinnet; ty menniskans förstånd kan icke anses existera i denna yttre verlden annat än så vida dess organer kunna emottaga det andeliga ljuset.

— — — — — — — — — — — — — —

— Tänk vidare, om ni kan vederlägga det. Vi skola snart åter träffas. Jag tackar emedlertid för detta besök.

— — — — — — — — — — — — — —

Efter dessa ord skakade Svedenborg handen på sin osynlige gäst och nalkades derefter det lilla

Digitized by Google

rummet vi nyss beskrifvit, då han efter en liten höflig krusning i dörren steg sjelf in och ropade från tröskeln upp emot den svarta vinden:

— Farväl, farväl!

— — — — — — — — — — — — — —

— Jag ber aldraödmjukast; välkommen åter!

Henrik var frestad att anse sin lärda vän hafva förlorat förståndet, men denna förmodan vederlades deraf, att det ljusaste och redigaste förstånd uttalade sig i alla hans ord, och i hans ögon fanns ingenting af det hemska stirrande, hvarpå man igenkänner blicken af en vansinnig.

Lika litet lät det sig antagas, att han ville bedraga. Hela hans karakter var en borgen deremot, och dessutom hade Henrik hört honom underhålla detta samtal, medan Henrik ännu smög tyst utomkring huset.

Men hvad som ännu mera än allt detta gjorde Henrik tveksam, var att han sjelf i vissa ögonblick tyckt sig se en skymt af den osynliges gestalt och höra det svaga ljudet af en röst. Detta kom sig icke af någon spökrädsla hos Henrik, utan helt enkelt af den menskliga inbillningskraftens art, att fylla hvarje tomt rum, hvars yttre konturer blifvit uppdragna. Om man t. ex.

Digitized by Google

visar oss en silhouette af ett menskligt ansigtes profil; så tycka vi oss, om också dunkelt, se hela ansigtet med dess uttryck och delar, och en hastigt utförd teckning gifver oss en föreställning om ett helt landskap. Här kunde man af Svedenborgs rörelser och tal så noga sluta till den osynliges, att det icke var möjligt annat än att i föreställningen göra sig upp både hur han gick och hur han talade. Ja Henrik märkte till och med att han måste vara något korpulent, emedan Svedenborg hvarje gång sökte än på ett, än på ett annat sätt afhjelpa svårigheten af en något smal passage förbi det stora skrifbordet.

Sedan denne ande var väl affärdad vände sig Svedenborg åter till Henrik.

— Jag visste icke att ni var död — sade han; — förmodligen har ni fallit för någon kula vid Fredrikshall?

— Jag död! — utropade Henrik med ohejdad förvåning.

— Ah, ni är således lefvande — fortfor Svedenborg, utan ringaste förändring; — det fägnar mig rätt mycket. Jag är så van, att vid denna timma icke erhålla besök af andra än aflidna menniskors andar, att jag äfven tog er för

Digitized by Google

en sådan. Om ni lefver, kunde ni således med edra jordiska ögon icke se hvem det var som besökte mig, då ni kom?

— Nej, i sanning!

— Det var den berömde grekiske filosofen Aristoteles; en skarpsinnig man för sin tid, men icke destomindre upphofsman till den irriga läran om gemenskapen mellan själ och kropp genom en physisk inflytelse i stället för en andelig, som af Cartesius först gissningsvis uppdagades, men af mig blifvit bragt till full klarhet. Men ni ser helt förvånad ut, och jag undrar icke derpå, ty ni vet icke, att det har behagat Herren öppna min andes syn för att se upp i himmelen och ned i helvetet, på det okunnighet om dessa ting icke längre måtte tjena menniskorna till undskyllan för tvehågse tro om himmel och helvete.

— Sist jag såg er, var ni en filosof och vetenskapsman, men jag hörde er aldrig tala om en sådan förmåga.

— Nej, jag egde den ej heller då. Liksom Frälsarens lärjungar var jag då en fiskare, uti figurativ bemärkelse; ty i Skriften har hvarje ord en trefaldig bemärkelse och sanning: den himmelska, den andeliga och den naturliga. Den

Digitized by Google

himmelska kunna vi ej till fullo fatta, men väl den andeliga, och uti den betyder *vatten* naturliga sanningar och *fiskar* de som äro uti de naturliga sanningarne. Derföre tog Herren fiskare till sina lärjungar, såsom ock mig, och sade: hädanefter skolen j fiska menniskor. Ty de högre andeliga sanningarne grunda sig på de lägre naturliga.

— Ni kallades då dertill genom en uppenbarelse af Gud sjelf?

— Nej, men en engel visade sig för mig en afton och sade: du äter för mycket, så att din kropp tynger ned din själ; fasta och bed, så skall dig öppnas en insigt till de högre sanningar. Sedan dess lefver jag blott af den enklaste föda och njuter af ett högre ljus.

— Kan ni då se både tillkommande och förflutna ting?

— Nej, framtiden känner Gud allena, och af det förflutna vet jag icke mera, än hvad de aflidna berätta mig. Men jag erinrar mig en sak, som jag kanske genom er kan uträtta, emedan den rörer edra slägtingar. För några dagar sedan träffade jag i andeverlden en nyligen afliden liten gosse vid namn Edvard, son till fältprosten

Digitized by Google

Lomberg. Han sade mig, att han af nyfikenhet ryckt undan ett bref, som fröken Gunhild Rosenfelt kastat på elden, dock utan att hon märkt det. Under sin lefnad läste han det väl och fann det vara skrifvet af konung Carl, hvarföre han gömde det såsom en dyrbarhet i det dubbla locket på en bleckask bland hans leksaker. Men han insåg icke då hvilken vigt detta bref egde för fröken Rosenfelt, och vågade ej heller för någon omtala sitt lilla tillgrepp. Först efter döden har han insett det, och, som han förmodade, att brefvet ännu ligger orördt i bleckasken, lade han på mitt hjerta, att jag, som träffade de lefvande, skulle meddela denna underrättelse för att rädda hennes oskyldigt förklenade ära.

— Om detta bref verkligen finnes, så är ni den underbaraste man på jorden.

— Jag är endast ett himmelens redskap. Men tvifla icke på hvad de döde talat; ty de kunna icke såsom de lefvande, förställa sig, utan säga sanningen och visa sig sådana de äro.

— Men förlåt mig en invändning. Är ni väl sjelf säker, att icke alla dessa syner äro uppjagade ur er egen inbillning och endast feberlika drömmar.

Digitized by Google

— Ser jag då feberaktig ut? Känn om min puls icke slår saktare än er egen, och tro mig, jag har aldrig varit vaknare än i dessa ögonblick, då min själ får förflytta sig i en annan verld. Men säg mig nu, hvad har fört er hit vid denna sena timma. Sannerligen jag förstår, huru ni kunnat förmå min gamla städerska att släppa er in genom porten.

Henrik berättade nu i korthet, men utan förbehåll, anledningen till hans ankomst.

Svedenborg afhörde honom i början med uppmärksamhet, men snart märkte Henrik, att några nya ankomna gäster upptogo hans tankar och omsorger; Henrik såg nu bestämdt ett menskligt ansigte borta vid ett fönster, som likväl genast försvann, och då han började finna sällskapet mindre angenämt, bad han Svedenborg ju förr dess hellre visa honom vägen till gatan.

Svedenborg tog honom vid handen och förde honom emot det lilla rummet, hvarur alla andarne kommo, men Henrik stretade emot, under verklig fruktan att trampa någon af det luftiga herrskapet på fötterna.

— Förlåt mig, — sade han, — men jag kan omöjligt komma ut genom det här svarta hålet i taket.

— Ah! jag glömmer åter att ni icke är död, här är dörren. Ni behöfver endast följa alléen, som går rätt till porten. Farväl.

Han hade knappt hunnit stänga dörren efter Henrik, förrän samtalet derinne åter var i full gång, och Henrik tyckte, att han icke nog fort kunde aflägsna sig från ljudet deraf.

Det svarta mörkret var icke egnadt att lugna hans upprörda inbillning. Han tyckte sig höra steg i mörkret omkring sig, under det ugglan skrek med sitt hesa ljud i trädtopparne.

En öfvernaturlig fruktan grep hans sinne och han for krampaktigt tillsammans, då han hastigt kände sig på en gång fattad i båda armarne af starka händer.

Snart kände han sig dock öfvertygad, att han icke hade att göra med några andar, utan med Håkansson och hans följeslagare, och denna upptäckt, ehuru obehaglig, lugnade honom genast.

— Följ oss, ni är arresterad, — sade Håkansson.

— Jag är militär, och ni är ej min förman. Med hvad rätt vill ni då befalla öfver mig?

— Det skulle ni fått veta, om icke ert rymningsförsök gifvit tillräckligt tillkänna, att ni

Digitized by Google

visste det förut. Undersöken hans fickor, kamrater. Vi måste taga hans papper, innan han kastar något ifrån sig i mörkret.

— Dermed har han redan börjat, — svarade en annan. — Det här släppte han just som vi fingo tag i honom. Jag vet ej hvad det är för slag, men vi få väl se.

— Nu skola vi tåga hem förbi mäster Hufigs gård. Jag vill att de båda dufvorna der skola få veta, att det icke lyckats dem befria deras älskling ur mina klor.

Derefter förde de Henrik bort, och Håkansson tillade sakta åt en af sina handtlangare:

— Då vi komma midt för Hufigs, kan du oförmärkt taga och bränna honom litet med den här glödgade ståltråden på lyktan, så att vi få honom att gifva ifrån sig ett rop af smärta. De skola nog känna igen hans röst.

SLUT PÅ FÖRRA DELEN.

Digitized by Google

Digitized by Google

CARL XII:S PAGE.

AF

L. D. G.

Senare Delen.

STOCKHOLM,
A. BONNIERS FÖRLAG.

Digitized by Google

STOCKHOLM,
TRYCKT HOS L. J. HJERTA, 1847.

Digitized by Google

XVI.

Carl den tolftes död.

»Hvad man än må tänka om Carl XII:s död; det var en slutad lefnad.»

Geijer.

Den dunkla November-solen hade redan fullbordat sitt korta lopp och kastade med blodrödt sken en svag och sorgsen afskedshelsning öfver nejden kring Fredrikshall, hvars vallar och torn i skymningen började sammansmälta till orediga, men väldiga massor, som hotande och trotsigt höjde sig öfver det öde fältet.

Men smygande som en orm slingrade sig i zick-zack de belägrande Svenskarnes löpgrafvar emot hjertat af fästningen. De hade redan nått den punkt, att man icke kunde nalkas längre, utan att vara utsatt för fiendens handgevär, och derföre kunde arbetet icke fortsättas förr än

Digitized by Google

mörkret dolde de angripande, medan de öppnade nya grafvar och uppkastade jorden derutur till skydd mot kulorna.

En trupp soldater, beväpnade med spadar, kommo ock nu långsamt antågande från en närbelägen bergssträckning, bakom hvilken den svenska arméen under dagen var fredad för fästningens kanoner.

Väntande, såsom det tycktes med någon otålighet, på deras ankomst, stod konungen i den redan färdiga löpgrafven, stödd emot bröstvärnet. Några officerare nalkades honom emellanåt, men han sände dem genast bort med befallningar om påskyndande af arbetets början. Denna gång var det likväl behofvet att vara ensam, som mera än något annat föranledde dessa konungens befallningar. Carl den tolfte kände sig, kanske för första gången, oförmögen att beherrska sig sjelf. Dystrare än någonsin lågade den mörka blicken; kallare föllo svettdropparne från hans panna, och hans annars så lugna hållning visade nu starka tecken till en inre, okufvelig oro. Än stampade han med foten, eller slog handen emot värjfästet, än lät han hufvudet nedsjunka och stirrade sorgset, nästan vemodigt mot marken.

Digitized by Google

Han kände inom sig en aning, att hans död var nära, icke en aning hemtad blott ur fantasiens tomma gyckelspel, utan grundad på skriftliga angifvelser om de svartaste stämplingar emot hans lif, som denna dag blifvit lemnade i hans händer. Om de voro sanna eller falska, visste han ej, men de voro åtminstone nog sannolika för att upptaga hans tankar.

Slutligen trädde han handen i sin ficka och upptog någonting derutur, som han med uppmärksamhet betraktade. Det var ett litet porträtt af Gustaf Adolf den store.

»O, måtte det förunnas mig,» utropade han, »att dö såsom du, hjeltedöden på slagfältet, och icke falla för förrädarens falska stygn! Jag har icke såsom du kunnat besegra alla mina fiender, måtte jag åtminstone få stupa för dem — och icke för en svensk hand! Det är den enda död, för hvilken jag ryser!»

Han vände sig derefter något åt sidan, för att låta dagerns sista strålar belysa porträttet, — då han tätt invid sitt axel fann ett menniskoansigte, insvept i en vid kappkrage.

De tankar, som sysselsatte honom, gjorde, att sjelfva Carl den tolfte spratt till och tog ett

Digitized by Google

hastigt steg tillbaka. I nästa ögonblick flög hans svärd ur skidan, och nu var det endast mannen i slängkappan, som skalf.

— Hvem vågar här krypa mig inpå lifvet? — ljöd kungens vredgade stämma.

— Ers Maj:ts trognaste tjenare — blef svaret — som vet den fara, hvaruti Eders Maj:ts dyra lif sväfvar, och derföre vill bevaka dem, som nalkas Ers Maj:t.

— Det ser snarare ut, som ni ville bevaka mig sjelf, — sade kungen, som stuckit in svärdet, så snart han igenkände Håkanssons röst.

— Om icke mina steg gingo så tyst, så skulle andras kanske gå alltför hårdt.

— Hvad har fört er hit ifrån Stockholm?

— Eders Maj:ts befallning, att den unge baron Burguer skulle inställas här.

— Min befallning var, att man skulle skicka hit honom, och icke att föra hit honom. Jag vill tro, att den blifvit åtlydd. Är han här?

— Han är här. Men Ers Maj:t skall förlåta mig, att jag icke tolkat Ers Maj:ts ordalag så, att han skulle försättas i frihet. Heldre ville jag öppna Smedjegårdens alla portar, än utsläppa denne ende förrädare, helst i detta ögonblick, då

Digitized by Google

han skulle finna så många likar, hvilkas planer genom hans list skulle blifva vida farligare, än de nu äro.

— Ni skref om hans stämplingar, men jag tror icke på dem.

— Och likväl har jag de otvetydigaste bevis, Ers Maj:t.

— Låt höra.

— Han reste från Fredrikshall, af uppgifven anledning att sköta familjangelägenheter, men i stället att uppsöka sin familj, begaf han sig först till Wermland, der han umgicks med flera misstänkta personer; for derifrån till Stockholm, och efter en half dags enskildt samtal med grefve Arvid Horn, tager han, under ett falskt namn, pass till Ryssland, men föranledes af någon okänd omständighet att uppskjuta sin resa. Han erhåller under tiden Ers Maj:ts nådiga befallning att genast inställa sig här, men han hörsammar den icke. Då han försuttit den yttersta tiden för sin afresa, går jag med några män att arrestera honom. Så snart han blir oss varse, hoppar han ut genom fönstret och söker undkomma i mörkret, men blir gripen, och befinnes innehafva det falska passet och Eders Maj:ts ordres om afresan.

Digitized by Google

Detta allt är hvad jag kan med vittnen styrka; och hvad anser Eders Maj:t det bevisa?

— Ingenting.

— Eders Maj:t täckes skämta.

— Om han till exempel reste till Wermland för att uppsöka en olycklig förföljd slägtinge, så låg ju ingen osanning i det uppgifna ändamålet med hans resa; och om någon annan trugade på honom ett pass, som han aldrig ämnade begagna, eller om man förhöll honom mina ordres ända till det ögonblick, då han arresterades, så låg ju i allt det der icke någon så förfärligt bindande bevisning om brottslighet?

Håkanssons häpenhet var utomordentlig, då han sålunda såg sig blottad och genomskådad af konungen, i samma stund han trodde sig kunna begagna honom till ett blindt verktyg för sina planer. Han kunde icke fatta på hvad sätt kungen erhållit dessa upplysningar, dem han trodde ingen menniska i verlden ega så samlade. Af kungens fullständiga bekantskap med denna sak, alstrades jemväl hos Håkansson en ovilkorlig fruktan, att han skulle lika väl, om ock lika oförklarligt, känna alla andra ränker Håkansson hopspunnit; och han gjorde sig sjelf den rättvisan att erkänna,

Digitized by Google

det den ädelmodigaste konung i verlden, som kände de innersta bevekelsegrunderna för hans handlingar, icke skulle kunna tillgifva honom det strängaste straff.

Emedlertid förlorade han icke fattningen för mera än ett ögonblick, och så smidig ansåg han sjelf sin egen slughet, att han snart återvann hoppet att leta sig äfven ur denna labyrint, om han blott kunde finna den tråd, med hvars tillhjelp konungen hade kommit honom så på spåren. Men med all sin oförskämdhet vågade han icke framställa någon fråga. Och som han icke visste hvad han skulle säga, gjorde han sig i stället vida mera förvirrad än han i sjelfva verket var, för att tvinga konungen att bryta tystnaden. Dermed vann han dock föga, ty konungen, som länge stumt betraktade honom, yttrade slutligen blott de orden:

— Ni tiger.

Men den som vinner tid, vinner allt, och Håkansson hade nu redan utstakat planen för sitt sätt att gå tillväga.

— Hur skall jag väl våga tala, Ers Maj:t — började han skrymtande. — Jag känner mig färdig att sjunka ned i jorden, då jag ser hela mitt

Digitized by Google

afskyvärda brott yppadt för Edera Maj:t,... utan att kunna säga ett ord,... jag vill icke säga till min ursäkt,... ty jag kan ej ursäktas. Men för hvilken annan än Eders Maj:t, tror jag likväl att jag skulle kunna åtminstone göra mig förstådd. Eders Maj:t ensam, som aldrig älskat någon qvinna, kan icke fatta allt hvad det innebär, då jag säger att denne baron Burguer var min *Rival.* Mitt hat till honom var utom alla gränser. Hade jag varit en krigare, kunde jag med bevarande af alla hederns lagar hafva sänkt stålet i hans bröst och sett hans sista blodsdroppa uttömmas. Hvarföre skulle jag icke då få begagna *mina* vapen? Jag gjorde det icke lömskt och försåtligt; utan öppet förkunnade jag honom en strid på lif och död. Han har segrat, och jag är beredd att lemna mitt hufvud.

— Spar era förklaringar till dess man affordrar er dem. Den dagen kommer väl också. Hvar är Henrik Burguer?

— I byen vid högqvarteret.

— Skynda er då dit. Återgif honom sin värja och tillsäg honom att ofördröjligen inställa sig här. Men kom ihåg, att om icke denna be-

Digitized by Google

fallning genast och punktligt verkställes, så är ni innan morgondagen hängd.

Håkansson var ej sen att aflägsna sig. Jorden tycktes bränna under hans fötter. Dock stannade han ett ögonblick, så snart han kommit ur konungens åsyn, vände sig tillbaka och knöt sin hand.

— Du dåre! — utropade han inom sig, — som låter mig gå lös och ledig bort, på samma gång som du hotar mitt lif! Dock är den dåren ej att leka med. Det är således icke längre för mitt nöje och min egen inre tillfredsställelse, som jag skall spinna min tråd till slut. Det är för mitt eget lifs räddning, som Carl den tolfte måste dö. Dö snart; ty jag fruktar han vet allt. Jag läste i hans blick, att han vunnit insigt om mina planer... Hvem har väl gifvit honom den. Han må bäfva!

Derefter fortsatte han sin väg öfver det skumma fältet, men gjorde snart åter ett uppehåll, då han mötte de båda fransyska officerarne Siquier och Maigret.

Deras samtal med Håkansson var kort men lifligt och åtföljdt af häftiga åtbörder.

Ingen hörde hvad de sade; men då de talat

Digitized by Google

till slut, såg man de tre mörka gestalterne skiljas åt och välja hvar sin kosa.

Håkanssons steg ställdes emot lägret. I hans ansigte målade sig den högsta oro.

— Skulle jag väl hafva missräknat mig på dem, — mumlade han emellan tänderna; — men nej, denna afsky för en gerning, som förut icke varit fremmande för deras tankar, måste vara diktad. Ingendera af dem är dessutom besvärad af något samvete. Kanske äro de, tvertom, just nu resolverade till stegets utförande och derföre desto mera vilja dölja det; men i alla fall synes det, att de icke hafva förtroende för mig. Kanske är det just de, som förrådt mig!... Nej, *de* våga det icke. Dock törs jag icke lita på denna minan ensamt. Min andra måste ock genast tändas. Sedan skall jag med lugn afvakta hvilkendera som förkommer den andra, om icke fiendens kulor vilja hjelpa mig ifrån hela besväret.

Så lugnade han sina upprörda känslor och försvann i mörkret.

Efter en stunds ytterligare samtal, aflägsnade sig Siquier från Maigret och drog sig med långsamma steg emot approchen till fästningen, utan att inträda deruti. Hans ansigte var blekt

Digitized by Google

men beslutsamt. Hans hand lekte med pistolhölstret.

Maigret gick rakt fram till konungen, som ännu stod qvar på samma ställe, der Håkansson lemnat honom.

— Tiden är inne att utstaka den nya linien, — sade han efter en vördnadsfull, men ledig helsning. — Tillåter Ers Maj:t att jag börjar arbetet.

— Ja, jag har redan länge väntat er. Allt går i dag långsamt.

— Inom åtta dagar är fästningen i Ers Maj:ts våld, eller mitt hufvud.

— Vi få se.

Maigret följde derefter konungen omkring i löpgrafvarne och underställde honom sina planer för arbetets fortgång, till dess några grofva kanonskott från fästningen fyllde luften med sitt ljud. Inom kort började derifrån en jemn eld.

— Det är godt att fienden skjuter, — sade konungen, ty det bevisar att han icke längre ser oss för mörkret. Låt oss börja.

Men danskarne hade äfven varit omtänkta på medel emot mörkret, ty inom några sekunder uppblåssade på vallarne en mängd eldar af

Digitized by Google

antända beckkransar, som spridde ett klart sken öfver de närmaste föremålen intill fästningen, under det allt emellanåt glänsande lichtkulor kastades utåt fälten för att äfven upplysa aflägsnare punkter.

— Ah! ridån är uppdragen och spektaklet börjar, — inföll Maigret, som redan gifvit befallning åt soldaterna att följa sig. — Om icke Eders Maj:t vore utsatt för kulorna här uppe på bröstvärnet, så skulle jag utbedt mig att få skryta litet med att visa Eders Maj:t den skyndsamhet, hvarmed vi skola göra den nya approchen i ordning.

Hvar och en, som kände Carl den tolfte, visste att en varning för en personlig fara, var säkraste sättet att förmå honom utsätta sig derför. Också steg Carl genast upp på bröstvärnet några få steg från den redan öppnade kommunikationspunkten för den tillämnade linien. Här valde han sig en plats på den inre doceringen, svepte kappan omkring sig och lade sig så, att han med ena armbogen hvilade på öfversta kanten af bröstvärnet, stödde hufvudet emot handen och riktade sina blickar emot fästningen.

Det skådespel som här utbredde sig för hans ögon var ej heller utan intresse, om än icke värdt en ögonskenlig lifsfara.

Digitized by Google

Fredrikshall med sina belysta torn, hvilkas spetsar dolde sig i den hvita hvirflande krutröken, och de med eldar praktfullt garnerade vallarne, höjde sig i mörkret så vänligt inbjudande, att man kunde trott sig åskåda ett fyrverkeri, anstäldt för att fira någon efterlängtad gästs ankomst, om icke kanonerna och snart äfven handgevären fört ett annat språk.

Helt nära framför konungen och i spetsig vinkel emot den färdiga approchen, anförde Maigret, oförskräckt i kulregnet, en kedja af soldater, som följde honom ut på fältet, en och en, med hvar sin faschin, som tjenade dem till något skydd, under det de med spadarne sökte att skyndsamt gräfva sig ned och uppkasta jorden framför sig till ett säkrare värn.

Nedanför konungens fötter i löpgrafven samlade sig efter hand flera sysslolösa officerare, hvilka, seende sin älskade herre, så blottställd för faran, väl icke vågade framställa en bön till honom att undvika den, men med ängsliga blickar aktade på hans minsta rörelser, i hopp att han ändtligen en gång sjelfmant skulle nedstiga.

Men dertill var Carl den tolfte ej hugad. Liksom en ynglings svärmeri tar en ljufvare flygt,

Digitized by Google

då han lutad emot en mjuk gräsplan hör de lätta sommarflägtarne leka i de susande löfven, så kände sig Carl den tolfte väl till mods i vinterkylan på den frusna vallen vid kanonernas brak och de hvinande kulorna. Sorgerna och bekymren trängdes i bakgrunden och bilder stego fram för hans själ, älskligare än fantasien dem någonsin målat. Han tyckte sig se en huld varelse, som förband hans blödande sår, utan att undersöka dem med smärtande chirurgiska instrumenter, som förstod hans hela väsende, utan att han behöfde göra våld på sin natur med att uttala sina innersta tankar; som visste framlocka alla de milda ljufva känslorna i hans bröst, utan att derigenom förvekliga stålet i hans själ. Med ett ord, han kände en aning om kärlekens gudomliga makt. Han kände sig *menniska* och icke blott *man*. Vid sidan af en älskad qvinna, hvars själs skönhet gjöt sina himmelska strålar öfver honom, tyckte han sig framgå emot fullkomligheten... emot odödligheten, hvars ljushaf hastigt öppnade sig för hans tjusta blick.

Vi kunna icke längre följa flykten af hans tankar; ty endast hans lik ligger qvar på jorden.

Digitized by Google

XVII.

Lifwets wexlingar.

»Blott, djupast i grafven,
Och högst ofvan molnen — der är det lugnt.»

NYBOM.

Uti en eländig koja inom Tistedålens by satt Henrik emedlertid och täljde fångenskapens långsamma timmar. Hans ansigte var blekt och förtärdt, och hans kropp afmagrad; ty följd och bevakad af sin plågoande Håkansson, hade han fått erfara allt hvad fängelset kunde medföra bittert, och ofta lidit brist på det nödvändiga. Dock var det icke de manliga dygderna, som dött af svält hvarken i hans drag eller i hans hjerta. Att oskyldigt lida uppammar stoltheten i högsinta själar, och Henrik hade i sina nesliga bojor vunnit en värdighet i sin hållning och ett lugn i sin blick, som ett äreställe ej skulle skänkt honom.

På bordet framför honom lågo de återlösta perlorna i Gunhilds röda korall-halsband. Hos

Digitized by Google

Gunhild voro ock hans tankar. Endast då han drömde om henne kunde han glömma att räkna minuterna och väga tyngden af de smärtsamma bojor man pålagt honom, såsom en förrädare emot konung och fosterland.

Stegen af en galopperande häst, som stannade utanför huset, väckte hastigt Henriks uppmärksamhet. Skyndsamt stoppade han perlorna hos sig. Ord vexlades med bevakningen och inom kort inträdde en under-officerare med Henriks värja i handen.

Henrik anade genast hvad detta betydde, och utropade hänförd:

— Jag är fri!

I sin förtjusning ville han slå sina händer tillsammans, men ännu höllo de skramlande kedjorna dem tillbaka.

Henrik hade icke bedragit sig. Håkansson, som visste att Carl den tolfte aldrig hotade på skämt, hade icke vågat ett ögonblick fördröja Henriks frigifvande, ehuru han sparade sig sjelf den förödmjukelsen att bringa honom detta glada budskap.

Det var några minuters verk att befria Henrik från sina kedjor; och genast derefter skyn-

Digitized by Google

dade han ut för att fullgöra konungens befallning att inställa sig hos honom i löpgrafvarne. Han brann ock af tacksamhet emot konungen, för dess ädelmod att tro på hans oskuld, utan att han behöfde bevisa den.

Utkommen på fältet befann han sig i ett tjockt mörker, och ehuru Fredrikshalls eldar visade honom målet, försvårades vandringen genom den ojemna markens många hinder. Allt påminte honom lifligt om hans gång genom Hufigs och Svedenborgs trädgårdar den afton han blef gripen af Håkansson.

Äfven nu upptäckte han ett ljus från ett närbeläget fönster och beslöt att begifva sig dit för att söka upplysning om någon lättfunnen väg till fästningen. Snart nådde han den lilla byggnaden och försökte inkomma genom dörren; men den var stängd. Utan att klappa på gick han till fönstret för att se om någon menniska fanns derinne.

Hvilken underbar syn!

Gunhild Rosenfelt var lifslefvande i rummet. Henrik kunde icke tvifla derpå, ehuru han till en början knappt såg mera än rundningen af hennes bortvända axel.

Digitized by Google

Ensam i den nätt möblerade kammaren satt hon i en något framlutad, drömmande ställning, med uppmärksamheten, såsom det syntes, oaflåtligen fästad på något föremål, som hon hade i sina händer.

Ändtligen gjorde hon en liten rörelse på hufvudet, som tillät Henrik att se den ädla grekiska profilen, hvars skönhet han så ofta beundrat. En tår glänste i det svärmande ögat, som genast åter vände sig tillbaka på samma föremål.

Henriks nyfikenhet väcktes. Han steg upp på en af grundstenarne till huset för att komma högt nog att kunna se Gunhilds händer.

Det röda korallbandet, som hon fått af honom, hvilade deruti.

Han påminte sig, huru han sjelf nyss på samma sätt betraktat den andra hälften af samma halsband. Han erinrade sig sina tankar dervid, och genombäfvad af en salig aning, kunde han ej längre beherrska sig, utan ropade högt Gunhilds namn. Han gjorde det med en ton så mild och så kärleksfull, att Gunhild icke ens spratt till af förskräckelse för det oväntade ljudet, utan tvertom skyndade till fönstret med den gladaste förvåning målad på sitt ansigte; och se-

Digitized by Google

dan hon öfvertygat sig, att hon icke hört orätt, öppnade hon genast dörren och släppte in Henrik.

Sedan de hjertligt tryckt hvarandras händer, frågade han:

— Hvad i Guds namn har fört dig hit till Fredrikshall, i fiende land?

Gunhild rodnade och syntes ett ögonblick brydd för svaret.

— Jag visste att du var i fängelse och att en elak tunga skulle svärta dig hos konungen. Jag visste ingen annan som kunde framföra sanningen till hans öron. Lofvad vare Gud; kungen trodde mig!

— Det är således dig jag har att tacka för min befrielse. Och för min skull har du vågat allt detta.

— Du gjorde ju detsamma för mig. Jag var dig skyldig allt af tacksamhet.

— Nej, Gunhild, bekänn att det var icke blott af tacksamhet, utan att du leddes af samma bevekelsegrunder som jag... Du älskar mig!

— Sedan du upphört att älska mig!

— Nej, jag har aldrig upphört och skall aldrig upphöra att göra det!

Gunhild sjönk i Henriks armar.

Digitized by Google

Deras själars missförstånd hade ändtligen en gång blifvit förklaradt, och de införlifvades i detta ögonblick med hvarandra, likt tvenne strömmar, som länge flutit skiljda genom naturhinder, men slutligen träffas och oupplösligen förena sitt lopp.

Hvilken penna skulle kunna måla Henriks känslor, då han tryckte till sitt bröst henne, som utgjort hans hjertas enda dröm, hans lifs hela sträfvan; då han höll i sina armar idealet till hvilket han hittills endast på afstånd vågat se upp med en slags ödmjuk vördnad!

Och hvem skulle väl kunna skildra hvad Gunhild erfor, då hon, som redan försakat hoppet på all glädje i lifvet, kände den älskades hjerta klappa emot hennes; då hon, som af sin lätt hänförda själ och af sin skönhet så ofta varit utsatt för faror af alla slag, och som förlorat tron på sin egen styrka att leda sig derutur, nu hvilade emot ett stöd, som hon visste icke skulle svigta för stormarne.

Det var en stund, som i sig förenade all sällhet jorden kan skänka; men just derföre att dessa stunder låta oss blicka in i evigheten, kunna de här i tiden icke vara mera än ögonblickliga. Det jordiska, det menskliga tränger sig derefter

Digitized by Google

åter på oss med sina vexlande fröjder och bekymmer.

Hos Gunhild bortjagades den oblandade sällheten af ett vemodigt tvifvel, som skymde den himmelska strålglansen i hennes ögon. Hon slet sig från Henriks stumma omfamning.

— Nej, Henrik, — sade hon, — jag är dig icke värdig. Mitt irrande hjerta, som så tanklöst låtit sig vilseledas åt olika håll, måste förefalla föraktligt för ditt ädla trofasta sinne. Du skulle alltid hafva skäl att misstro mig. Du skulle aldrig kunna blifva öfvertygad, att jag älskar dig så gränslöst och så oföränderligt, som jag sjelf känner, att jag gör det.

— Jo, Gunhild, jag är öfvertygad derom. Jag har läst i ditt hjerta från barndomen och tror mig känna det bättre än du sjelf. Hvarje hjerta har sin bildningsperiod, då det vacklar och är ostadigt, likt den unge örnen som börjar spänna vingarne innan han ännu lärt att flyga. Just derföre, att ditt hjerta är mäktigt af så starka och djupa känslor, var det naturligt, att dess första oregelbundna vingslag skulle blifva häftigare och farligare än de svaga försöken af en matt känsla. Men sedan du en gång kommit in i din

bana, då skall du aldrig mera falla derur. Jag är lika säker derpå, som på mitt eget hjerta.

— Jag tror sjelf, att det är så, som du säger; men, kan du verkligen förlåta mig, att jag en gång förskjutit dig.

— Om min stolthet behöfde någon upprättelse derför, huru skulle den väl kunna erhålla någon fullständigare, än då du nu tviflar på, om du är mig värdig. Båda voro vi hvarandra ovärdiga. Mitt fel var, att jag kände mig för svag, ditt, att du trodde dig för stark. Erfarenheten har lärt oss mycket. Mycket återstår, men låtom oss arbeta på att med hvarje dag blifva hvarandra mera värdiga.

— Hvarje ord från dina läppar faller som en lugnande droppa öfver all oro i djupet af min själ. Men ännu en sak Henrik ... Du vet kanske icke, att Maria Hufig också älskar dig, att äfven hon rest hit med sin far och mig, för att rädda dig.

— Det gör mig i sanning ondt... isynnerhet som jag dervid icke känner mitt samvete alldeles fredadt; ty, ehuru jag visst aldrig gifvit henne någon grundad anledning att tro, det jag på något sätt fästat mig vid henne, så var likväl

Digitized by Google

mitt uppförande kanhända icke fullt så försigtigt, som det bordt, vid betraktande af hennes lättrörda hjerta och låga bildningsgrad.

— Och jag, som inbillade mig, att hennes kärlek skulle kunna göra dig lycklig; att du älskade henne, eller åtminstone långt lättare skulle kunna älska henne än mig, — jag understödde hennes öppenhjertigt meddelade förhoppningar om ditt hjerta, och lofvade att medverka till deras framgång. Huru har jag nu hållit detta löfte?

— Lugna dig, Gunhild. Marias tycke skall snart gå öfver, då det mister hoppet. Huru skulle hon kunna vara djupare fästad vid mig, som hon nästan intet känner mera än till utseendet. En kärlek, som uppkommit af ingenting, förgår som ingenting. Icke heller det molnet skall länge förmörka vår kärleks himmel.

— Dessutom kan det ej hjelpas. Jag skulle kunna uppoffra mig sjelf för hennes skull; men jag kan ju icke tvinga dig att älska henne i stället för mig.

— Nej. Har du ännu flera betänkligheter? ty jag ser icke ännu den frid i ditt öga, som nyss glänste der.

— Ja; jag har ännu en betänklighet .... den värsta af dem alla .... Du har glömt, Henrik, att jag är .... en vanhedrad qvinna! .....

— Du är ren och oskyldig; jag vet det och verlden skall veta det.

— Gud, hvad du är god, Henrik, som icke vänder dig ifrån mig ...., som öfver intet förtörnas. Men kom ihåg, att hvarken dina eller mina slägtingar skola tillåta ett giftermål oss emellan.

— Nå väl, min Gunhild, skulle vi icke kunna förblifva hvarandra trogna ändå? Mig är det nog att veta, att du älskar mig.

— O, Henrik! Är det möjligt, att en *man* är mäktig en *så* försakande kärlek; att *du* älskar mig så. Då har jag icke mera några tvifvel, några betänkligheter. Då är jag *din* i döden, om icke i lifvet.

Hon tryckte sin panna emot Henriks axel, för att dölja tvenne klara tårar, som svällde öfver hennes fulla lycksalighet.

Henrik lyfte sakta hennes hufvud upp, och kärlekens första, heliga kyss beseglade deras förbund.

— Du har således talat med konungen om mig? — frågade Henrik efter en stund.

Digitized by Google

— Just i dag lyckades det mig att träffa honom, då han skulle stiga till häst i lägret. Då jag först nämnde mitt namn, såg han på mig med ovilja, men hörde mig likväl med tålamod. Jag berättade för honom alla Håkanssons konstgrepp; jag åberopade till vittne Maria, som stod synlig på afstånd jemte sin fader, och besvor honom vid hans kungliga ära, att icke låta en oskyldig försmäkta i fängelse. Han svarade mig vänligt, att han aldrig trott hälften af det smädefulla förtal, man om dig utspridt, och att han redan gifvit befallning, att du skulle komma hit ifrån Stockholm. Jag vann således mitt mål .... men ack, Henrik .... det var dyrköpt .... jag trodde denna stund skulle kosta mig lifvet.

— Hvarföre, min älskade?

— Konungen gjorde mig en grym förebråelse, som trängde till djupet af min själ, så mycket mera derföre, att jag såg hans välmening dermed.... Han berömde mig för det, att jag på detta sätt sökte godtgöra åtminstone någon del af de sorger, jag gjort mina anhöriga.... Sådana ord äro bittra att höra af sin konung .... af en konung, som man vördar så högt, som jag vördar konung Carl.

Digitized by Google

Gunhild gömde snyftande ansigtet i sina händer; men Henrik stampade af vrede.

— Så har då förtalet sträckt sin giftiga udd ända till konungens öron; men du upplyste honom väl om sanningen?

— Han gaf sin häst sporrarne, då han sagt dessa ord, ty det tycktes göra honom ondt att se min smärta. Dessutom, huru skulle jag väl kunnat urskulda mig?

— Så vill jag göra det. Var icke ledsen, Gunhild. Jag skall öfvertyga konungen. Jag känner hans ädla hjerta; han skall åtaga sig din sak lika ifrigt som jag sjelf; men detta påminner mig, att jag måste skiljas ifrån dig och skynda till konungen.

— Gud! du vill gå ut i kriget, Henrik. Jag hör skotten. Nej, gå icke nu, haf förbarmande med din arma Gunhild!

— Du har icke förr så fruktat kriget.

— Jag älskade då icke dig som nu.

— Dessutom är i dag ingen fara; man går skyddad i löpgrafvarne.

— Att uppsöka konungen, vet jag nog, är detsamma som att ställa sig i värsta kulregnet. Han träffar dig tids nog i morgon bittida. Låt

Digitized by Google

din Gunhild njuta en enda aftons oblandad glädje; Jag har icke känt det på så länge.

— Du vet icke hvad du begär, Gunhild. Kom ihåg, att konungen släppt mig lös, i tillit på min trohet och befallt mig komma till honom, för att rättfärdiga mig. Min ära står på spel.

— Gå då, Henrik, gå! Jag vet bäst, att man med gladare sinne kan våga lifvet än äran. Jag vill be Gud, att han bevarar dig, eller, om du faller, att jag får snart följa dig. Men lofva mig åtminstone att för min skuld icke onödigtvis utsätta dig för faran.

— Frukta ej derför. Det har aldrig varit min sak. Men är du sjelf här i trygghet?

— Ja. Vi bo här hos min värdinna i Christinehamn, som med sin man fältprosten är inqvarterad i detta hus. Maria och hennes far äro på en stund utgångna, men jag väntar dem genast tillbaka. Mig går således ingen nöd på. — Men du ser sjuk ut, Henrik; jag märker det nu först. Hittills hade jag icke hunnit mera än se in i dina trofasta ögon. Min Gud hvad du är blek och affallen.

— Håkansson har hållit mig på mager kost,

Digitized by Google

men gif mig ett stycke bröd att äta under vägen, så är det snart hjelpt.

Med en redan välbeställd liten soldathustrus beschäftighet lagade Gunhild till litet matsäck, så godt hon i hast kunde åstadkomma, och stoppade det i Henriks fickor.

— Kom snart igen, så skall du få bättre, det lofvar jag dig.

— Nå topp, i morgon räknar jag på en god frukost. I afton hinner jag icke komma tillbaka.

Gunhild hade emedlertid hunnit fullborda mönstringen af Henriks person, och funnit åtskilligt smått att ställa till rätta i hans klädsel, hvarpå hon använde alla dessa små omsorger, dem qvinnan aldrig tillåter sig för någon annan än den hon erkänner sig älska, men dem hon för honom också utför med lika mycket behag och till hans verkliga trefnad, som mannens välmenta omvårdnad i småsaker för sin älskarinna är tafatt och blott förorsakar besvär.

Henrik lät henne hållas, under det han lycklig och förtjust endast stod och betraktade den sköna flickans smidiga böjningar omkring honom.

Digitized by Google

— Ack, Gunhild — sade han — om du visste huru ljufva dina lena händer kännas emot de bojor, som nyss fängslat mig.

— Och likväl skall du icke så lätt kunna lösgöra dig från mina bojor, som från de andra.

Väl räckte afskedstagandet ännu några minuter, innan det lyckades Henrik att slita sig lös. Men det var ej ord som vexlades, och deras kyssar vilja vi icke vidare förråda.

Henrik befann sig snart åter på väg.

Huru olika föreföll honom icke nu det nyss så mörka fältet; icke blott derför, att det upplystes af ett klart sken från den uppgående månan, utan isynnerhet derföre, att allt var så ljust och klart inom honom.

Kanonernas dofva åska, som mullrade på afstånd, förskräckte honom icke längre. Ätande med den förträffligaste aptit gick han den till mötes, orädd som en äkta Carolin.

Vägen var emedlertid, icke ens vid månsken, så lätt att hitta, och snart märkte Henrik, att han dragit sig för mycket åt höger till en liten landsväg, som utmed Tistedals-elfven ledde rakt emot Fredrikshalls stad, på en punkt, som ännu icke blifvit angripen af svenskarne. En brant

Digitized by Google

backe på venstra sidan hindrade honom att rikta sin kosa mera åt venster, och han kunde således endast välja emellan att följa vägen framåt, då han möjligen skulle råka ut för någon fiendtlig patrull, eller att vända tillbaka.

I hopp att marken på venstra sidan längre fram skulle blifva något tillgängligare, fortsatte han likväl att ännu följa vägen ett litet stycke. Det inträffade jemväl, och Henrik tog af till venster så fort det lät sig göra, samt började en besvärlig klättring uppför backen. Hastigt märkte han på dess höjd en stor mörk massa, som rörde sig och tycktes ämna sig ned utför sluttningen.

Svenskarne kunde icke sannolikt utföra några krigsrörelser åt detta håll, och Henrik förmodade derföre, att hvad han såg snarare var något danskt detachement, som antingen redan verkställt, eller hade i sinnet något utfall från fästningen. Han fann derföre rådligast att krypa in i något busksnår, emellan ett par stora stenar och i tysthet låta sig passeras af det mörka tåget, som tycktes utgöra omkring tjugo man.

Alltsom de nalkades, kunde Henrik tydligen urskilja, att de med mycken svårighet buro någonting tungt emellan sig, och snart hörde han

Digitized by Google

äfven en svensk officerares röst, som uppmanade sina soldater att gå med all möjlig varsamhet.

Henrik reste sig nu upp utan fruktan, blef anropad och gick sina landsmän till mötes. På en bår buro de ett lik, höljdt i en kappa, med ansigtet doldt af en stor allongeperuk och en i pannan nedtryckt trekantig hatt med officersplymer.

Just då de kommit i bredd med Henrik, snafvade ett par af bärarne på den ojemna marken, så att båren kom att hälla alltförmycket på sned och liket halkade af. Henrik och officeraren, som gick bredvid, räckte båda ut sina armar för att uppehålla det.

Hatten föll dervid af — och Henrik kastade en blick på det bleka, blodiga ansigte, som hvilade emot hans bröst.

— Konungen! — utropade han med ångest.

Hvilken mäktig erfarenhet af det menskliga lifvets motsatser! Några minuter förut hade Gunhild Rosenfelt lutat sitt undersköna, saliga anlete mot samma bröst, som nu måste stödja den döde konungens hufvud.

Ett dystert sorl uppstod bland soldaterna, ty de hade icke heller vetat hvem de buro, förr

Digitized by Google

än de efter Henriks utrop med egna ögon fingo öfvertyga sig derom.

Bestörtningen var för häftig för att den sorgliga färden genast skulle kunna fortsättas. Båren nedsattes och liket höljdes åter med sin lånta beklädnad. De gamle krigarne skockade sig med tårar i ögonen kring deras älskade konungslige hjelte, framstammande sorgens och förtviflans ord, och det dröjde länge innan deras befälhafvare förmådde åter bringa dem till ordning och fortsätta marschen.

Förstummad stod Henrik med korslagda armar och såg det sorgliga tåget aflägna sig.

— Så har han då fallit, Nordens oförliknelige hjelte — utropade han — hvars enda fel bestodo uti ett öfvermått af dygder; den tappraste, den ståndaktigaste, den mest sjelfförsakande, och den i sin vandel renaste man, verldshistorien har att uppvisa. O! huru djupt nedslående är icke den erfarenheten, att det just var hans dygder, hans brist på fel, som ledde hans rike i förderfvet. Men också hvilken lärdom är icke Carl den tolfte för verlden, att äfven den dygdigaste menniska icke är vuxen att vara en envåldsherrskare öfver sina likar. Äfven den starkaste måste stödjas, om

Digitized by Google

han ej skall falla; äfven den visaste rådas. — O, mitt fädernesland! o, Sverige! hvilken framtid går du väl till mötes. Du kan sjelf nu bestämma den. *Friheten* räcker dig sjelfmant sin hand, må du emottaga den; men såsom en *skyldighet*, ej såsom en *rättighet*. Ögonblicket är vigtigt; må hvarje medborgare noggrannt pröfva, innan han nu handlar!

Henrik gick vidare, för att på stället, der Carl XII stupat, dels erhålla en berättelse om förloppet, och dels träffa några bekanta, med hvilka han kunde öfverlägga om rikets ställning.

Han kom till löpgrafven. Ännu spelade det fiendtliga artilleriet lika flitigt, ty fienden visste icke, att det enda skott, som behöfdes för att drifva den svenska arméen på flygten, redan blifvit lossadt. Ännu blänkte dess fyrverkeripjeser och kastade stundtals ett mångfärgadt sken på svenskarnes oroliga ansigten, som samlat sig i samtalande grupper.

Henrik igenkände först några officerare, som stodo tillsammans. Medan han öfverlade inom sig huruvida vördnaden för deras rang kunde tillåta honom att med dem börja samtal, hörde han öf-

Digitized by Google

verste Maigrets röst yttra de orden: »La pièce est finie, allons souper.»

I den upprörda sinnesstämning han sjelf var, fann han denna lättsinniga köld så vidrig, att han, för att undvika detta sällskap, drog sig tillbaka till ett knä på löpgrafven.

En lichtboll, som föll ned i grannskapet, visade Henrik Håkanssons ansigte på några stegs afstånd. Hans drag förvredos till djefvulskt hån, så snart han märkte Henrik.

— Ah! ni kommer en liten stund för sent, för att sqvallra för kungen, min herre — sade han; — intet under, ni ser så surmulen ut.

— Herr Håkansson — svarade Henrik, — vi hafva varit ovänner, och jag har skäl att icke vara er vän; men i denna stund tager fäderneslandet oss alla helt och hållet i anspråk och påkallar, att vi nedlägga våra enskilda tvister. Jag vill förlåta hvad ni gjort mig emot, om ni lofvar mig att icke vidare stämpla emot mig.

— Såå, ni finner er ändtligen benägen att taga till bönboken. Er stolta själ måtte då i sanning finna er ställning förtviflad.

— Min stolta själ skulle icke hafva bjudit eder försoning, om icke vinsten deraf varit på

Digitized by Google

er sida. Kom ihåg, att godtyckets makt är slut; kom ihåg hvad jag vet om er, och att jag deraf kan bevisa tillräckligt, för att belägga er med de fjettrar ni så nedrigt pålagt mig. Och kom ihåg, att jag icke en gång till skall bjuda er tillgift, om ni nu vägrar att emottaga den.

— Må göra då; jag skall emottaga ert anbud, men på ett vilkor.

— Och det är?

— Att ni afstår Gunhild åt mig.

— Afstå; tror ni då, att hon är en handelsvara?

— Jag begär blott, att ni icke beskyddar henne.

— Ni vill således göra henne något ondt?

— Nej tvertom, jag vill föra henne i hennes älskares armar.

— Och denne älskare är?

— Det skall jag ädelmodigt öfverlemna åt henne sjelf att afgöra. Hon skall få välja emellan mig och prins Fredrik ... men, ha! ha! ha! Min Gud hvad ni ser rolig ut. Litet svartsjuk, fruktar jag.

Om icke Håkansson så hastigt efter dessa ord tagit till fötterna, så hade Henrik svarat honom med en värjstöt genom lifvet.

Digitized by Google

— Nå välan då — sade han; — denne man har redan längesedan svurit min och Gunhilds undergång. Jag svär hans tillbaka. Jag vill krama giftet ur ormen, om det också icke kan ske med mindre än att krossa hans hufvud. Icke för min egen hämnd, men derföre, att om något mig vidkommer, skulle Gunhild kanske blifva hans offer.

Henrik såg sig om och fann sig ensam i löpgrafven. Svenskarne hade öfvergifvit arbetet och redan begifvit sig hem. En hemsk känsla genomfor Henrik vid den tanken, att Håkansson kanske någorstädes låg för honom i bakhåll. Huru lätt skulle det icke vara för honom i mörkret att sända en kula genom Henriks hufvud, utan att någon misstanke kunde väckas, att han fallit för annan än fiende-hand.

Dock blygdes han för denna tanke, då han så nyss förut beslutit, att modigt bjuda Håkansson spetsen.

Med raska steg och handen på värjfästet, behjertade han sina föresatser, under vägen tillbaka till lägret.

Digitized by Google

XVIII.

Förklaringarne.

»Feeling, that no human beeing is wholly good, or wholly base, we learn that true knowledge of mankind, which induces us to expect little and forgive much.»

BULWER.

En konungs död är alltid en stor tilldragelse, och ingen har väl varit det mera än Carl den tolftes. Bortgången af en sådan personlighet var redan i och för sig tillräcklig att åtminstone för ögonblicket rycka menniskorna ur deras vanliga tankegång, men ännu mera gripen i sitt innersta måste hvarje svensk känna sig, då han besinnade följderna af detta dödsfall. Ehuru ingen visste hvad som komma skulle, förutsåg likväl hvar och en, att en brytning förestod icke blott i Sveriges yttre politik utan äfven i dess inre statsförvaltning, ja snart sagdt i hvarje enskilds lefnadssätt.

Digitized by Google

Det svenska lägret erbjöd också en tumultuarisk anblick på den mulna morgonen efter den 30 November. Den som icke kände anledningen, skulle trott sig se en armé, som nyss förlorat ett fältslag. Alla befallde och ingen lydde. Soldaterne stodo samlade i stora hopar utan ordning och utan att företaga sig något, medan officerarne höllo rådslag inom husen, och ridande kurirer allt emellanåt sprängde i sporrstreck fram öfver fältet. Väl skulle konungens död ännu vara en hemlighet, men den var likväl i hvar mans mun, och gick omkring i hviskningar, på olika ställen berättad på tusen olika sätt. Med blandade känslor af hopp och fruktan talte alla om den närmsta framtiden, och hvad man skulle företaga sig. Det var ett af dessa afgörande ögonblick, då rikenas öden bestämmas, oftast icke af dem som *tänka bäst*, utan af dem som *handla först*.

På ett enda ställe var det likväl icke dagens stora fråga som upptog sinnena. Det var i den lilla kammaren, der Henrik och Gunhild aftonen förut träffats, och der hon och Maria nu befunno sig. Gunhild hade hela morgonen sökt ett tillfälle att träffa Maria ensam, ty hon ansåg för

Digitized by Google

en skyldighet att icke lemna sin vän i okunnighet om hvad som förefallit emellan henne och Henrik; men följande det gamla sömn-älskande svenska bruket, att icke omtala någonting upprörande på aftonen, hade hon uppskjutit det till följande morgon.

När de nu blifvit allena började hon, icke utan en viss bäfvan:

— Vet du Maria, att Henrik är här och i frihet?

— Hur vet du det?

— Han var sjelf här i går afton.

— Och det har du icke omtalat förrän nu.

— Nej du kom så sent hem, och var så upptagen af den stora nyheten, att jag fann det bäst att dröja tills i dag.

— Hvad tror du jag bryr mig om en kung mer eller mindre, då det är fråga om Henrik. Han frågte väl efter mig?

— Han talte om dig, men icke med det slags intresse, som du menar.

— Nå, nå; det var väl naturligt att han icke ville visa det för dig.

— Gör dig inga falska förhoppningar, Maria.

Digitized by Google

— Bekymra dig icke. En qvinna som är älskad, känner det nästan på luften, eller rättare sagdt på tusen små omständigheter, som ingen annan än hon sjelf kan märka.

— Men hvilka äro väl de omständigheter, hvarpå du märkt Henriks tycke.

— Åh, de äro många de, fastän jag nu icke kan påminna mig dem alla. Och dessutom är jag icke den enda, som märkt det. Mor Eklund och hela raden i Tyska brinken hafva ju sett detsamma, och du sjelf, Gunhild, har ju också alltid trott det.

— Det är sannt, jag trodde att Henriks täta besök hos oss i Stockholm borde tillräknas dig; men om jag bedrog mig; om de i stället skedde för min skull?

Maria fäste sina klara blå ögon frågande på Gunhild, som dervid rodnade starkt.

— Gunhild, — sade hon mildt, — läser jag rätt i dina ögon. Äfven du älskar Henrik?

— Ja, — svarade Gunhild, darrande nästan såsom en förbryterska.

— Stackars Gunhild! Det gör mig i sanning ondt; men jag kan icke hjelpa det, så gerna jag ville; ty det vore omöjligt för mig att af-

Digitized by Google

säga mig honom, det blefve min död; och dessutom, om jag än gjorde det, så skulle han aldrig kunna älska dig. Besinna blott att du varit så godt som Håkanssons, hans dödsfiendes, fästmö. Men i alla fall är det bra synd om dig. Jag kan nog föreställa mig huru svårt det skall kännas att älska Henrik, utan att vara älskad af honom tillbaka. Ingen kan deltaga mera i din smärta än jag, ty näst Henrik är det ingen menniska på jorden jag håller så mycket af som dig. Om mina tårar något kunde lindra din sorg.

— Nej, Maria, den sorg jag känner är icke min egen, utan det är smärtan öfver att nödgas gifva ditt hjerta ett sår, hvilket är mig så mycket mera påkostande i detta ögonblick, som du visar mig en så sann vänskap. Det är likväl min pligt att säga dig, att Henrik i går förklarade, att han älskar mig och vill blifva min make.

— Gunhild! Är detta sanning?

— Har jag någonsin ljugit för dig?

Gunhild väntade att Maria skulle falla i en djup sorg, men hon hade aldrig föreställt sig, att denna kunde yttra sig under form af vrede. Och det var derföre en verklig lättnad för hennes medlidande sinne, då hon märkte, att den

Digitized by Google

enda sinnesrörelse hennes ord väckte hos Maria var en otyglad ondska.

Maria var nemligen, under en ovanligt vacker yta, en af dessa vanliga menniskor, som äro glada, trefliga, godsinta och deltagande för andra, så länge allt går dem väl, men som icke äro nog förädlade i sitt inre att med tålamod och undergifvenhet bära olyckan. Deras hjertan, som ofta sakna djupare och allvarligare känslor, kunna också icke verka större revolutioner inom dem än i lynnet, och *dåligt lynne* är det egentliga, åtminstone första uttrycket af ett sådant hjertas sorg.

Med blossande kinder och gnistrande ögon började Maria, efter en stunds uppehåll åter samtalet.

— Jaså, — sade hon, — det var då för att du skulle få tillfälle till en kärleksförklaring med honom, som du narrade min gamle far och mig att resa denna långa väg, under falska föregspeglingar, att jag skulle blifva gift med din egen käraste. Alltför hyggligt!

— Huru kan du tala så, Maria. Icke visste jag att Henrik var här eller skulle komma hit från Stockholm. Och du kan vara viss, att hade

jag haft den minsta aning, att Henrik älskade mig, jag skulle icke bedragit dig, såsom jag nu, ehuru oskyldigt, gjort.

— Oskyldigt ja! Du visste förmodligen icke heller, att du sjelf var kär i honom?

— Det var en hopplös kärlek, hvars högsta mål var att återgälda någon del af de välgerningar, hvarmed han öfverhopat mig och att om möjligt bereda hans lycka genom din hand.

— Åh ja, den der gamla visan har jag nog hört; men hvad tror du allt detta gör mig. Du bedrar dig, om du tror det gör mig det aldraminsta. Det rör mig inte alls.

— Det skulle vara min största glädje, om det icke gjorde dig sorg.

— Nej visst intet. Jag bryr mig icke om din Henrik mera än om katten. Om han vill ha en, som ena dagen är kär i Carl XII, den andra i Ormsaltaren och den tredje i en liten page-stackare, så skall han gerna få det för mig.

— Maria! Maria!

— Ja, så heter jag. Men intet må du inbilla dig, att vi dröja här längre för din skull; och inte kunna vi släpa dig med oss öfverallt

Digitized by Google

heller. Du får ta dig ut bäst du kan, då du inte vill vara hemma hos din slägt.

— Jag skall alltid med tacksamhet ihågkomma, att ni så länge lemnat mig skydd, då jag var värnlös och förskjuten; men det skulle smärta mig att förlora din vänskap, äfven om vi måste skiljas.

Maria kände att hon varit elak emot Gunhild och blygdes derför; men hennes missnöje med sig sjelf gjorde hennes lynne i detta ögonblick blott ännu ondare. Då hon likväl icke kunde finna ord nog sårande för att reta Gunhild, beslöt hon att åtminstone förvåna henne genom att låtsa en ytterlig likgiltighet för Gunhilds meddelade förtroende, i hvilken afsigt hon tog fram sitt arbete och började sy.

Dermed ville det sig likväl icke rätt bra. Tråden slets genast af och i förtreten deröfver rycktes hela rimsan sönder. Sedan kom ordningen till bordet, som icke stod rätt och stolen, hvarpå hon satt, hvilka skuffades hit och dit, allt under ljudeliga skratt, liksom det varit gruffligt roligt.

Det blef sålunda icke Marias luga, utan dessa utbrott af en riktig barnslig ilska, som

Digitized by Google

väckte den strängt uppfostrade Gunhilds förvåning.

Medan Maria väsnades som bäst upptäckte Gunhild, att Håkansson gick förbi på vägen utanför huset. Hon drog sig hastigt tillbaka från fönstret, innan han blifvit henne varse, gaf ett tecken åt Maria och tilltalade henne med sakta röst.

— Tyst Maria för Guds skull! Håkansson går förbi, och om han upptäcker, att vi kommit hit, blifva vi utsatta för alla hans förföljelser.

Men Maria önskade nu icke bättre än att få göra Gunhild emot, och så litet hon eljest kunde tåla Håkansson, var han henne likväl i detta ögonblick välkommen, emedan hon var öfvertygad, att han åtminstone skulle dela hennes förargelse öfver Henriks och Gunhilds kärlek.

— Jaså, — sade hon, — *du* skall fritt få resa efter din kusin och hafva möten med honom i enrum; men *jag* skall icke få lof att se min kusin en gång.

Derefter sprang hon till fönstret, kastade upp det med häftighet och ropade åt den förbluffade Håkansson.

— Kom in Johan och gratulera Gunhild Ro-

Digitized by Google

senfelt att vara förlofvad med baron Henrik Burguer von Ritterstein.

— Hvilket oförmodadt återseende! — utropade Håkansson, med ett styggt smålöje.

— Och hvilken glad nyhet sedan! Hvar var nu din slughet, käre Håkansson, som icke kunde förekomma, att din egen fästmö gifter sig med din fiende. Men kom in, kom in!

Gunhild sade icke ett ord under allt detta, men på samma gång som Maria gick att öppna dörren till farstun för att släppa in Håkansson, lemnade Gunhild rummet genom en annan dörr, som ledde till hennes slägtinge fältprostinnans eget rum.

Men Håkansson hade ingen lust att på närmare håll utsätta sig för Marias speord och sannolikheten af ett möte med Henrik. Det var honom nog, att han med egna ögon fått genom fönstret se en skymt af Gunhilds gestalt. Hvilken upptäckt för honom, att Gunhild var här! Den som ville fiska i grumligt vatten kunde knapt någonsin önska sig ett friare spelrum än dessa dagar vid Fredrikshall, då ingen hvarken såg eller hörde.

— Jag skall komma så snart jag får bröllopspresenterna i ordning, — svarade han Maria

Digitized by Google

i dörren, och fortsatte sin väg med ett af glädje strålande ansigte.

Då Maria sålunda befann sig ensam och icke fann någon emot hvilken hon kunde vända sin vrede, som i alla fall var i det närmaste uttömd, tog den mildare sorgen ut sin rätt i förening med den nu hastigt väckta ångern öfver hennes ovänliga uppförande emot Gunhild och obetänksamheten att för Håkansson yppa deras tillhåll.

Hon kastade sig på soffan och gret.

Om vi obarmhertigt vilja dissekera Marias sorg i detta ögonblick, så nödgas vi medgifva, att blott en ringa del deraf var den äkta kärlekens. Den bestod nemligen af:

1:o. Smärtan öfver en felslagen beräkning på en fästman, utan särskildt afseende på Henrik;

2:o. Fruktan att det skulle blifva verlden bekant, att hon haft denna beräkning;

3:o. Afundsjukan på Gunhild, som lyckats bättre;

4:o. Misströstan att någonsin få en man, hvars yttre omständigheter voro så lysande som Henriks;

5:o. Harmen att hon under tiden likväl låtit åtskilliga icke föraktliga tillfällen gå sig ur händerna; och först

Digitized by Google

6:o. Det verkliga tycket för Henrik.

Vore blott Maria den enda olyckligt älskande, som sörjt på detta sätt!

Emedlertid hade Carl Rosenfelt under Gunhilds och Marias samtal, af dem obemärkt, inkommit i huset. Den djupa bedröfvelsen öfver hans älskade konungs död hade gjort de ömmare känslorna i hans bröst något vekare än vanligt, och han kände ett oemotståndligt behof att erfara något om sin förskjutna systers öde. Utan den minsta aning att hon var der, begaf han sig derföre till prostinnan, i hopp att af henne möjligen få några underrättelser.

Carl hade just erhållit den upplysningen att Gunhild var i huset, och stod ännu villrådig huruvida han genast skulle begifva sig bort, eller gifva vika för sin hemliga längtan att återse sin syster, då Gunhild steg öfver tröskeln.

Båda måste göra våld på sig sjelfva, då de först skådade hvarandra ansigte mot ansigte för att icke störta i hvarandras armar, men för båda trädde deras sista dystra afsked såsom ett hotande spöke emellan, och de stannade liksom fastväxta i hvar sin ända af rummet.

Digitized by Google

— Hatar du mig ännu, Carl? — yttrade ändtligen Gunhild.

Ännu djupare greps denne, då han åter hörde den darrande silfverklangen af hennes förr så älskade stämma. Dock var ännu ej hans hjertas hårdhet fullkomligt besegrad.

— Nej, tyvärr, — svarade han, — jag kan ej hata dig så, som pligten emot min slägt bjuder.

— Icke så, Carl. Du har ingen rätt att hata mig. Hvad jag må hafva felat inför Gud, inför vår slägt, inför verlden är jag oskyldig.

— Har jag icke med egna ögon sett dig komma från ett möte med denne äreförgätne prins, som nu röfvar Sveriges krona från dess rättmätige arfvinge; har jag icke hört honom säga, att du kommit dit på kallelse genom ett kärleksbref från honom; och har du icke sjelf då medgifvit din brottslighet? ... Men låtom oss ej mera tala derom ... Menniskan är svag. Jag har aldrig känt det förr så som i denna stund ... Jag *kan* ej längre qväfva mitt hjertas röst ... Och huru vill jag då fordra, att du som är blott en qvinna skulle varit starkare än jag .... Välan Gunhild! Jag förlåter dig! Låt oss återvända hem till Beneberg, och gömma oss för verldens blickar ...

Digitized by Google

Att glömmas skall blifva vårt mål, då äran ej mera kan blifva det.

Det var rörande att se den väldiga kamp som målade sig i den höge Carolinens anlete, då han räckte Gunhild sin hand. En tår trängde sig slutligen upp i det manliga ögat och firade der ömhetens första seger, medan den besegrade stolthetens dödsryckningar ännu skönjdes på läpparnes rörelser. . . . .

Men Gunhild mottog icke den utsträckta brodershanden. Hos henne reste deremot stoltheten upp hufvudet, under det likväl hjertats oändliga godhet hvilade i hennes blick.

— Jag tackar dig för den kärlek du nu visar mig. Jag vet huru stark den måste vara för att förmå dig till detta steg. Men på detta sätt kan icke en försoning oss emellan ske. Tror du mig ovärdig att vara din syster... nej afbryt mig icke, jag förstår hvad du vill säga... tror du mig ovärdig att vara en fröken Rosenfelt, så må jag heldre lefva förskjuten, än dagligen köpa din ömhet med hvad du tror vara en uppoffring af din ära. Jag kan ej begära att du skall tro mig nu, ty omständigheterna och min egen anklagelse tala emot mig; men en gång skall det

Digitized by Google

likväl blifva dig uppenbart, att jag icke vanhedrat ditt namn.

— Om du vore oskyldig, hvarföre skulle du icke kunna framdraga ett enda bevis derför?

I detta ögonblick trädde Henrik in i rummet. Vägledd af Gunhilds röst hade han gått dit direkte utifrån utan att passera det rum, hvaruti Maria befann sig.

Gunhild sprang emot honom, fattade hans hand och ledde honom fram till Carl.

— Här är ett bevis, som du ej skall kunna jäfva, — sade hon, — Henrik har begärt min hand. Tror du att hans finkänsliga hjerta, hans ädla väsende skulle vilja ega mig, om jag icke vore en ärlig qvinna.

Henrik tryckte henne till sitt hjerta, men öfver Carls panna drog sig ett svart moln.

— Gunhild! Gunhild! — sade han, djupt förebrående. — Jag kunde förlåta dig att du felat; jag kunde förlåta dig, att du ej eger mod att tillstå ditt fel, om det skedde blott för att ditt rykte ej skulle brännmärkas, men jag kan icke förlåta dig, om du dermed vill bedraga den, som bevisat dig så mycken godhet som Henrik; om du vill bedraga hans ädla lättrogenhet ända

Digitized by Google

derhän, att han, glömsk af sitt namn, skulle offra det för att skyla din skam.

— Nu är du grym, Carl; hård och orättvis i dina tankar. Gud, som skådar i mitt hjerta, är mitt vittne, att jag heldre skulle lefvande begrafvas i jordens djup, än våga att hvila vid Henriks hjerta, om icke mitt samvete sade mig att mitt hjertas låga alltid varit ren.

— Du fordrar bevis, — inföll nu Henrik. — Är icke hela hennes lefnad från den stund du så ovärdigt försköt henne bevis nog på hennes oskuld. Om hon varit prins Fredriks älskarinna, hvarföre skulle hon flytt honom, hvarföre skulle hon ända till detta ögonblick användt sin yttersta omsorg att kunna dölja sig för hans förföljelser.

— Jag känner icke huru hon tillbringat tiden sedan vi skiljdes.

— Men *jag* känner det; och skam nog för dig, att du icke derom underrättat dig. Dock du har trott dig handla rätt, och jag vill icke döma dig. Det är svårt att öfvertyga en klentrogen Thomas, då man icke kan låta honom känna med sina händer; men hör likväl på hela berättelsen om denna olyckliga händelse, jemför

dess minsta omständigheter med hvarandra, och jag tror du skall erkänna, att åtminstone lika mycket talar för, som emot henne, och att de bevis, som kunna styrka min berättelse, åtminstone skola uppväga dem, hvarpå du grundat dina misstankar.

— Gifve Gud, att så vore!

— Låtom oss begynna i början. Ett bref till Gunhild lemnades af en okänd hand i lilla Edvard Lombergs händer.

Henrik vände sig härefter till fru Lomberg, som hittills varit ett stumt vittne till dessa scener.

— Om er son är här, skall han kanske ännu erinra sig att så var förhållandet.

— Min lilla gosse är död — suckade modren.

— Är han död? — utropade Henrik, hvars minne af denna omständighet hastigt väcktes på Svedenborgs berättelse om hans samtal med den döde gossen, en sak som Henrik hittills alldeles låtit falla ur minnet, emedan han satte föga tro till svärmarens andesyner, sedan det första gripande intrycket deraf lagt sig.

— Egde han bland sina leksaker en liten bleckask, med dubbel botten i locket? — frågade Henrik vidare med stigande intresse.

Digitized by Google

— Ja, — svarade fru Lomberg förundrad. — Jag har den ännu förvarad i min resekista.

— Har ni undersökt locket sedan gossen dog?

— Nej visst icke; men hvad i Guds namn kan ni mena med allt detta?

— Jag vet icke sjelf, om det är någon mening dermed, men tag för roskull fram den lilla asken och se efter om der ligger någonting uti locket.

Den ifver, som Henriks ord röjde, väckte allas nyfikenhet och fru Lomberg skyndade sig att efterkomma Henriks önskan.

Der låg verkligen ett bref inneslutet i locket på asken.

Utan att öppna det, tog Henrik, nu fullt troende på Svedenborgs syn, brefvet och lemnade det åt Carl.

— Det var detta bref, — sade han, — som Edvard lemnade i Gunhilds händer. Läs det!

— Nej, Henrik, — sade Gunhild orolig. — Det är omöjligt; jag har sjelf bränt upp det brefvet; — men i detsamma kastade hon ögonen på utanskriften af det bref Carl tog i sin hand. Den stod tecknad med elddrag i hennes minne.

— Min Gud! — utropade hon, — hvilket

Digitized by Google

underverk! Det är verkligen samma bref; hvad betyder detta?

— Det betyder, att en god och allsmäktig Gud vakar öfver de oskyldiga, — svarade Henrik med en djup rörelse.

— Detta är mig ännu allt en gåta, — sade Carl. — Denna stil är mig bekant; jag har läst många general-ordres skrifna af samma hand. Det är general-adjutanten Siquiers.

— Riktigt, — fortfor Henrik. — Sannolikt är det också han som skrifvit brefvet, ty det var han som följde prinsen, då du träffade Gunhild flyende för honom. Det är han som verkställt det nedriga försöket att locka en ung oerfaren flicka med Carl den tolftes namn, som måste vara hvem som helst en borgen, att intet oädelt kunde vara å bane.

Medan Carl läste brefvet berättade Henrik för Gunhild och fru Lomberg hela sitt äfventyr hos Svedenborg och sökte tillika genom frågor vinna upplysning, huruvida icke denne på naturligt sätt erhållit sin kunskap om brefvet. Han erfor ock, att Svedenborg verkligen, kort innan Edvard dog, hade bott hos fru Lomberg i Christinehamn och stått särdeles väl hos gossen, men osannolikt

Digitized by Google

ansåg modren, att han skulle gjort honom något förtroende om brefvet, som han förtegat för modren.

Efter slutad läsning kände sig Carl uppskakad i sitt innersta. Han tviflade icke mera, att en snara varit utlagd för Gunhild, och han var icke den som klandrade, att hon åtlydt en befallning, som hon trodde komma ifrån konungen. Sträng emot sig sjelf, såsom han var emot andra, framställde sig nu inför hans samvete minnet af hans uppförande emot systern med de bittraste sjelfanklagelser. Ovan att uttrycka sina känslor kunde han på länge icke finna ord för sin ånger, men sin ödmjukhet visade han genom det ursprungligaste uttrycket derför. Han kastade sig på knä för Gunhilds fötter.

— Förlåt! Förlåt! — stammade han. — Men du kan icke förlåta en bróder, som så lönat din hulda systerliga kärlek, att han först låtit dig svälta för sin egen skull i din barndom och sedan jagat dig från fädernehuset.

— Stig upp Carl, för Guds skull, — svarade Gunhild, — icke höfves det Carl den tolftes lifdrabant att ligga på knä för en qvinna. Allt är glömdt, och min förlåtelse har du aldrig saknat.

nat. Det var ju mitt eget fel, som icke förr upplyst dig om sanningen.

— Dock ett sätt gifves, — ropade Carl och sprang upp, — att åtminstone till någon del försona mitt brott. Jag vill sänka stålet i landtgrefvens och hans tjenares äreförgätna bröst, och sedan dö!

— Sansa dig Carl, — afbröt Henrik. — Illa skulle du tjena din syster genom mord. Hon skall blifva hämnad nog genom det förakt, som skall träffa bedragarne, genom blotta upptäckten af deras falskhet. Gif mig brefvet och lofva mig att du lemnar Gunhilds rättfärdigande inför verlden åt mig ensam.

— Som du vill Henrik. Du har rätt att befalla i allt hvad som rör Gunhild och icke jag hennes ovärdiga bror. Du har varit för henne hvad jag bort vara, kanske mera än jag kunnat vara, ty himlen har begåfvat dig med ett ljusare förstånd. Kanske skall det lända mig till någon ursägt, att jag vid Gud icke begripit göra bättre än jag gjort, ehuru jag nu efteråt inser huru orätt det varit.

— Gör dig inga förebråelser, — sade Gunhild och smekte honom ömt, — utan gläd dig med din syster öfver den lyckligaste dagen i hen-

Digitized by Google

nes lefnad, då hon återvunnit sin bror och vet sig ega det ädlaste hjerta, som jag tror någonsin klappat i ett manligt bröst.

Vid dessa ord vände hon sig åter till Henrik; men hastigt påminte hon sig Maria, och hennes ömsinta hjerta förebrådde sig att så länge hafva lemnat henne ensam med sin sorg.

Hon skyndade in i andra rummet och fann Maria — sofvande.

Efter en till större del sömnlös natt, som förorsakats af nyheten om konungens död, hade Maria ytterligare blifvit utmattad af morgonens starkare sinnesrörelser, och den kroppsliga tröttheten hade slutligen öfverväldigat den inre smärtan.

Gunhild kunde icke afhålla sig att le och gjorde med dörrlåset ett sakta buller. Hennes finkänsliga godhet låtsade icke märka Marias uppvaknande, och denna, som vid tankarnes återkomst kände sig helt flat öfver sin förtviflade kärleks medgörlighet, drog en djup suck och reste sig upp, liksom Gunhild hade stört henne i de svårmodigaste betraktelser. Samtidigt med lugnet hade likväl ock hennes hjertas naturliga godhet återintagit sin plats, och rodnande af blygsel tryckte hon Gunhilds hand, under böner om

Digitized by Google

förlåtelse för hennes vildsinta uppförande undersmärtans första utbrott.

Under loppet af dagen, som våra vänner till större delen tillbragte tillsammans, upptäckte Maria, att Carl Rosenfelt var en vida vackrare karl än Henrik och innan aftonen var hennes största bekymmer, huru hon skulle kunna ställa sig djupt sorgsen en så lång tid, som hon ansåg behöfvas för att icke sjunka i Gunhilds aktning.

Prostinnan Lomberg, som hade någon aning om Marias tycke för Henrik, beundrade hennes själsstyrka och sjelfbeherrskning.

Carl Rosenfelt var den ende i sällskapet, som kände sig verkligt bedröfvad. Konungens död hade icke endast tillfogat hans hjerta ett sår, utan äfven afskurit hans bana för framtiden. Han visste icke hvad han mera skulle taga sig till; och de sorgliga betraktelserna öfver hans uppförande emot Gunhild, lägrade sig allt tyngre på hans sinne, ju vänligare hon visade sig emot honom.

Men Henrik och Gunhild voro verkligt lyckliga. Hos ingendera fann man likväl någon egentlig munterhet. De känslor som hos dem anslagits voro dertill alltför allvarliga. Man skulle

Digitized by Google

snarare i allmänhet ansett dem tankspridda, eller rättare sagdt tankfulla; endast då och då flög en hastig ljusning öfver deras anleten, som lät ana hela djupet af den sällhet de kände och som endast kan erfaras af två själar, som förstå hvarannan.

Digitized by Google

XIX.

Prinsen af Hessen.

»Hvad i sin period den högsta punkten sett
Plär också snart sitt förra intet röna.
Kung Carl vi nyss begrof; kung Fredrik vi nu kröna,
Så har vårt svenska ur gått ifrån tolf till ett.»

CEDERHJELM.

Redan dagen efter konung Carl den tolftes död, hade hela den svenska arméen vid Fredrikshall erhållit ordres till återtåg. Detta var medlet, hvarigenom prinsen af Hessen tillvann sig soldaternas bevågenhet, under det han köpte befälets, genom en skändlig delning af krigskassan. Hertigen af Holstein, en yngling af Carl den tolftes anda, men utan hans kraft, rådde väl till krigets fullföljande, men öfverlemnade sig emedlertid åt en overksam sorg öfver förlusten af sin älskade morbror, och svenska hären var så uttröttad af kriget och dess vedervärdigheter, att äfven de som ogillade belägringens upphäfvande

Digitized by Google

och med blygsel sågo fienderna midt för deras ögon ödelägga de med så mycken möda utförda belägringsarbetena, likväl inom sig voro nöjda med denna sakens utgång, allenast deras egna samveten voro fredade från att hafva bidragit dertill.

Också kunde striden om thronföljden i Sverige, vid denna dagens slut, åtminstone inom arméen anses afgjord till prinsens af Hessen eller rättare sagdt hans gemåls fördel. Närmaste följden deraf var en god natt för prinsen, och efter en vederqvickande sömn, se vi honom nu bittida den följande morgonen lemna sitt sofrum vid Torpums herregård, nära Fredrikshall, för att intaga sin frukost och derefter makligt utsträckt på en soffa öfverlemna sig åt angenäma betraktelser öfver den lysande framtid, som log honom emot.

Fredrik var likväl icke egentligen äregirig. Han hvälfde inga vidtomfattande, inga herrsklystna planer i sitt hufvud. Han eftersträfvade en kunglig krona, icke såsom en girig sträfvar efter rikedom, för sjelfva sakens skuld, utan såsom en goddags-pilt, hvilken blott vill njuta af alla de behag, den kan medföra. De besvär-

Digitized by Google

liga regeringsomsorgerna ansåg han snart sagdt som en vinst att slippa och drömde sig i stället ett lif af praktfulla lustbarheter, midt ibland hvilka han med sin kungliga glans tjusade hofvets och landets döttrar, af hvilka Gunhild Rosenfelt såsom den skönaste äfven spelte sin role i hans drömmar.

En adjutant anmälde sekreteraren Håkansson.

— Jag har ingenting otalt med den karlen, — sade prinsen förtretad — och detta är icke min timma för uppvaktningar. Dock låt honom komma in. I dessa dagar är det nödvändigt att göra sig gemen.

Håkansson inträdde och stannade vid dörren ödmjukt bugande.

Fredrik, som älskade vackert folk, fixerade hans fula drag med ovilja.

— Ert ärende? — sade han torrt.

— General-adjutanten Siquier, gaf mig för någon tid sedan i uppdrag, att skaffa Ers Kongl. Höghet upplysningar om en fröken Rosenfelt. Jag har kommit hit för att fullgöra detta uppdrag.

Lika motbjudande som Fredrik fann det att hafva Håkansson till sitt hjertas förtrogne, lika

Digitized by Google

oemotståndligt retade likväl det antydda ämnet för samtalet hans nyfikenhet. Med den likgiltigaste ton, han förmådde antaga, svarade han derföre:

— Godt! Har ni funnit hennes vistelseort?

— Ja.

— Nåå?

— Ers Kongl. Höghet... Detta är en ömtålig sak.. Tag icke onådigt upp, att jag gör upp mina vilkor innan jag redogör för hvad jag vet.

— En ömtålig sak? Era vilkor? Jag förstår er icke. Skrif er räkning, och den skall bli betald; men säg utan vidare omsvep, hvad ni vet.

— Eders Kongl. Höghets vilja är min lag. Fröken Rosenfelt är i lägret vid Tistedalen. Hon bor hos sina slägtingar fältprosten Lombergs, och är förlofvad med pagen baron Burgner von Ritterstein.

— Förlofvad, — skrek Fredrik ursinnigt, men hejdade sig genast och tillade med sin förra ton: — Hon behöfver då inte min vård. Har ni något mera att säga mig?

— Nej, icke nu. Men jag skulle haft mycket, om Ers Höghet satt en gnista förtroende till sin underdåniga tjenare...

Digitized by Google

— Huru vill ni begära, att jag skall hafva förtroende för en person, som jag icke känner. Gör er förtjent af mitt förtroende och ni skall hafva det.

— Med Ers Höghets nådiga tillstånd vågar jag tro, att jag redan i den delen gjort något. Det har icke varit en så alldeles lätt sak, att taga reda på denna fröken, som under ett obekant namn hos ett fattigt borgarefolk i Stockholm dolt sig för Ers Höghets blickar.

— Hvarföre skulle hon behöfva dölja sig för mig?

— Ers Kongl. Höghet!

— Säg ut hvad ni menar.

— Jo derföre att denna flicka är rädd om sitt rykte, och sedan hon en gång blifvit förskjuten af sina slägtingar för Ers Höghets skuld, skulle all gemenskap med Ers Höghet i verldens ögon satt en fläck på hennes rykte.

— Hvad säger då verlden nu om henne?

— I början, efter det lilla uppträdet vid Christinehamns grindstuga, ansåg man henne för Ers Höghets älskarinna; men då detta sedermera icke bekräftat sig, börjar man att undra och vet icke rätt hvad man skall tro. Men .... jag

Digitized by Google

ber ännu en gång om nåd för det jag talar så dristigt, ... jag fruktar, att om baron Burguer nu åtager sig hennes sak, blir den icke framställd i den fördelaktigaste dager för Ers Höghet.

Prins Fredrik började gå af och an öfver golfvet.

— Det är verkligen ledsamt, — sade han glömmande sitt sällskap. — Jag har icke handlat ädelt emot denna flicka, och straffet kommer nu. Uppdagandet af detta äfventyr i detta ögonblick kan skada mig mycket.

— Naturligtvis, — fortsatte Håkansson — söker hennes blifvande man, att så högljudt han kan förkunna hennes oskuld, och i de mörkaste färger utmåla de förföljelser hon utstått.

Fredriks oro ökades. Han blef helt varm, och svettdropparna trängde sig fram på hans panna.

Håkansson teg en stund, till dess han ansåg thermometern hafva stigit högt nog. Då yttrade han:

— Såsom en trogen tjenare djerfves jag derföre bedja Ers Höghet, att för sin egen skuld ställa denna sak till rätta.

Digitized by Google

Fredrik stannade hastigt och såg på Håkansson.

— Och tror ni väl att detta numera är möjligt?

— Det gifves ett sätt, men, efter min tanka, också blott ett enda.

— Och det vore?

— Det är att verkligen göra fröken Rosenfelt till er älskarinna.

— Det vore ju att förvärra det onda, då blotta försöket redan kan skada mig så i allmänna tänkesättet.

— Hvarför skadar försöket Ers Höghet? Jo derför; att det varit riktadt emot en aktningsvärd fröken. Men om nu denna fröken skulle upphöra att vara så aktningsvärd; icke räknar verlden så strängt med en liten vanlig kärleksaffär.

— Ni har icke så orätt; ... men hvad båtar det? Ni känner icke fröken Rosenfelt, hon är icke såsom andra unga flickor, utan kall och oböjlig. Dessutom, om hon är på väg att göra ett godt parti, så är det ju dåraktigt att tro sig kunna beveka henne.

— Visserligen har det numera sina svårigheter. Jag hade likväl gjort upp en plan, som

Digitized by Google

det var min mening att underställa Ers Höghet; men det är kanske bäst att låta hela saken falla. Ers Höghet är stark nog för att stå emot en sådan stöt af förtalet.

— Nej, säg icke så. Man bör aldrig göra sig säker. Och dessutom ... vore er plan utförbar, så skulle jag af många skäl önska genomdrifva den. Låt mig höra.

— Välan. Jag förutser att Ers höghet skall finna många inkast och anmärkningar, men jag tror, att en del af dem skola förfalla, om Ers Höghet täcktes tillåta mig utveckla min plan till slut, och att Ers Höghet då skall erkänna, att det gifves intet annat sätt att komma till det åsyftade målet. — Jag känner fröken Rosenfelt. Hon är icke så kall och oböjlig, som Ers Höghet tror. Endast under loppet af detta sista år har hennes hjerta klappat varmt, ja lidelsefullt för tre olika personer. Den förste var Salig Hans Maj:t, och jag tillskrifver Ers Höghets otur med henne endast denna däraktiga känsla, som för tillfället bemäktigat sig hela hennes själ. Den andra var Ers Höghets underdåniga tjenare, som står här. Ers Höghet drar på munnen, då jag säger det, men jag skulle likväl med vittnen

kunna styrka, att hon ännu i detta ögonblick varit min trolofvade, om icke en äldre barndoms böjelse för denna Burguer, som länge varit bortglömd, åter hastigt flammat upp. Han är nu som sagdt den tredje inom året! Man gör således orätt uti att anklaga hennes hjerta för någon hårdhet, men hvad denna qvinna eger i mera än vanlig grad, är ömtålighet om sitt rykte. Det är denna slags skygghet, som man oftast finner hos de starkast passionerade själar. Den som vill vinna henne, måste derföre först och främst ställa så till, att hon i den delen ingenting har att frukta; och Ers Höghet skulle sannolikt ej misslyckats, om Ers Höghet ej härutinnan felat.

— Ni tyckes ganska grundligt hafva studerat hennes karakter, men ännu har jag ej hört ett ord om den utlofvade planen.

— Hvad jag sagt har varit nödvändigt för att sätta Ers Höghet i tillfälle bedöma den grund, hvarpå hvarje plan emot henne måste byggas med hopp om framgång. Mitt förslag är i korthet detta. Ers Höghet utfärdar en generalordre för mig att vid återtåget ur Norrige besörja om alla hären följaktige fruntimmers transport. På sådant sätt kan ingen misstanka väckas, och jag

sättes i tillfälle att skilja fröken Rosenfelt från baron Burguers beskydd, hvilken dessutom torde få särskilda ordres att följa någon corps. Under den allmänna villervallan finner jag lätt tillfälle att afskilja vår fröken från de andra fruntimren, och en gång i mitt våld, då hon ser sig ensam i fiendeland, der hon vet, att jag kunde låta henne försvinna och qväfva alla misstankar blott med en uppgift att en fiendtlig patrull skjutit henne eller tagit henne till fånga, — i denna belägenhet skall hon låta föreskrifva sig hvad som helst. Men man får ej tänka blott på ögonblicket, utan äfven på framtiden och göra sig försäkrad, att hon ej gör allarm, då hon en gång återkommer till Sverige och kan träffa de sina. Hennes hjerta kan endast vinnas småningom, men hennes mun måste bindas genast. Detta kan endast ske genom att fästa henne med oupplösliga band, som af ingen klagan kunna slitas, men som tillika gifva henne en aktad ställning i samhället. Korteligen. Genom löfte om ett godt pastorat, och genom hotelser vid er onåd förmår Ers Höghet en prest att redan denna afton viga henne med mig.

— Med er!

Digitized by Google

— Med mig. Jag måste sednare, men ännu i afton resa åter till Stockholm och anförtro min hustru i Ers Höghets vård under resan efter; och Ers Höghet förlänar mig sedan så snart sig göra låter ett adeligt namn, på det jag må kunna föra min fru på hofvet. Hvad säger Ers Höghet om denna anläggning?

Fredrik gick några slag innan han svarade.

— Den är minsann sinnrik nog. Jag finner den verkligen förträfflig och vill blott i en enda omständighet göra en liten ändring. Det vore synd att besvära er med att vigas vid fröken Rosenfelt; jag vill i stället göra det sjelf.

— Ers Höghet! — utropade Håkansson med oförställd förvåning, då han märkte på tonen, att prinsen icke skämtade.

— Det förvånar er?

— Ja i sanning. Ers Höghet är ju redan förmäld.

— Har ni icke hört talas om att furstar äfven kunna förmäla sig till venster.

— Men för Guds skuld besinna Ers Höghet, hvilken förargelse sådant skulle väcka.

— Naturligtvis skulle detta hållas hemligt.

Digitized by Google

— Då skulle det åter icke medföra åsyftad verkan på fröken Rosenfelt. Ett hemligt giftermål skulle icke rättfärdiga henne i verldens ögon. Och hon kan uppoffra allt, men icke sitt rykte.

— Jag är rädd ni misstager er deruti. Min tro är, att hon fruktar mera sitt eget samvete än verldens omdöme.

— Hvad är väl samvete, Ers Höghet, annat än presternas namn på fruktan för verldens omdöme; men om det verkligen skulle finnas ett sådant samvete, som Ers Höghet menar; skulle det väl lugnas genom ett giftermål med en förut gift man?

— Åtminstone lika mycket som genom ert förslag; och utan egenkärlek smickrar jag mig, att hon heldre skall gå in på mitt. Men, som sagdt är, i allt öfrigt går jag in på ert, adelskapet inberäknadt.

Håkanssons bestörtning och raseri öfver denna oväntade vändning af hans plan voro outsägliga, då han fann att prinsen på intet vilkor ville afstå derifrån. Hans afsigt hade nemligen endast varit att genom blå dunster förskaffa sig prins Fredriks hjelp att tvinga Gunhild till ett giftermål med sig, och han viste nog, att han sedan skulle kunna

Digitized by Google

skyllа på Gunhilds bestämda nekande att foga sig efter prinsens önskan. Genom prinsens förändring skulle han sjelf gå miste om det rof han fångat. Likväl vågade han icke gifva sina känslor luft eller vägra att utföra prinsens önskningar, dels emedan prinsens onåd i denna tidpunkt kunde blifva honom högst farlig och dels emedan företaget, äfven efter dess förändrade plan, alltid skulle gifva honom hämnd både på Gunhild och Henrik.

Han fogade sig således efter nödvändigheten och uppgjorde närmare omständigheterna för sakens utförande. Prinsen skref sjelf de nödiga ordrerna, och sedan man slutligen öfverenskommit om stället, dit Gunhild skulle föras, tog Håkansson afsked och ilade bort.

Prins Fredrik såg särdeles lifvad ut efter hans bortgång, och gick ännu en stund fram och tillbaka, gnolande på en munter tysk visa, innan han befallde fram sin ridhäst för att begifva sig till lägret.

Okunnig om dessa anslag, hade emedlertid Henrik och Carl Rosenfelt öfverenskommit att

följa Gunhild hem till Beneborg. Vid middagstiden hade Henrik begifvit sig bort för att anskaffa en vagn, och medan Gunhild jemte Hufig och hans dotter i skymningen voro som bäst sysselsatte med inpackningen af deras saker, hördes ock verkligen ljudet af hästar och vagnar, som stannade utanför porten. Men i stället för Henrik, som väntades, inträdde en under-officer, som höfligt tillkännagaf, att han i anseende till arméens skyndsamma uppbrott fått befallning, att ofördröjligen på sina medföljande trossvagnar afhemta samtliga fruntimren, för att i säkerhet föra dem ur det fiendtliga landet.

Fru Lomberg och Maria voro förtjusta öfver denna artiga omtanka och Carl Rosenfelt hade icke heller någonting deremot att invända. Endast Gunhild var icke nöjd, egentligen derföre, att hon icke visste hvad Henrik tänkte om saken. Hon bad derföre att åtminstone få dröja till dess han kom hem, men under-officeren förklarade, att han icke vågade afvika från de bestämda föreskrifter, som blifvit honom gifna, och Carl försäkrade henne, att det icke lönade mödan att göra vidare invändningar. I stället lofvade han att invänta Henrik, och med honom komma

Digitized by Google

efter, så att de kunde åter träffas vid den första stationen, hvarpå under-officern uppgaf namnet.

I största hast blefvo sakerna lastade på de båda vagnarne, och under-officern anviste fru Lomberg och Maria att taga plats i den främsta samt Gunhild ensam i den eftersta, hvilken var mindre men något beqvämare än den andra.

Gunhild föreslog, att hon och Maria skulle i stället åka tillsammans i den främsta, men icke en gång detta medgaf den obeveklige föraren, som uppgaf, att hans ordres innehöllo, att fröken skulle hafva den bättre vagnen, och då de i alla fall skulle följas åt, tyckte han att intet skäl fanns till en ändring deruti.

Gunhild intog då sin plats vid sidan af en körsven insvept i en tjock vargskinspels, som tillika med den neddragna mössan helt och hållet dolde hans utseende vid den skumma belysningen.

Sedan en trupp ryttare af omkring tjugo man ryckt fram och såsom eskort fördelat sig till hälften framför och till hälften efteråt på något afstånd, så satte sig tåget i rörelse.

En kall vintervind hven öfver fältet, himlen hotade med urväder och vagnarne skakade

Digitized by Google

häftigt emot den frusna marken. Allt föreföll Gunhild otrefligt. Icke ett ord vexlades emellan henne och hennes ledsagare på vagnen, förr än de lemnat de spridda kojorna, som omgåfvo utfartsorten, och kommit ut på en fri plats. Men då, efter att med en hastig blick öfvertygat sig, att ingen var nära, vände han sig åt henne, kastade tillbaka sin pelskrage och sköt upp mössan, under det han med en bekant röst, som kom blodet att stelna i hennes ådror, utropade:

— Fröken Gunhild! känner ni mig?

Det var Håkansson, ehuru han i sin nuvarande drägt mera liknade ett af skogens vildaste djur än en menniska.

Då Gunhild icke svarade, fortfor han.

— Mins ni hvad jag sade, då vi sista gången talades vid. Jag sade, att ni skall blifva min, eller er lott blifva värre än döden. Jag ämnar nu hålla mitt ord. Redan denna afton skall ni för evigt tillhöra mig eller prins Fredrik.

Håll, olycklige! Jag följer er intet längre.

— Gör gerna buller; det hjelper er föga, om ni med era rop nu skulle kunna sammankalla hela den svenska hären, så skulle ingen af dem — icke en gång Henrik Burguer von Rit-

Digitized by Google

terstein våga att räcka ut en arm för att rädda er, ty det är på prinsens befallning ni här föres, och prinsen är nu Sveriges verklige konung.

— Svenskarne skola icke tåla nidingsverk, ej en gång af sin konung.

— Sakta, sakta; ännu har han ju icke gjort er något ondt. Der är ju blott en huld omvårdnad han visar er att föra er i säkerhet. Men lita på mig; innan ni får verklig orsak att klaga, blir ni förd till ett ställe, derifrån edra rop icke skola höras.

— Man skall icke våga det.

— Hvad vågar man? Det finnes väl någon ed, hvarmed man kan binda er tunga, och om ni skulle vägra att aflägga den...

— Ja, jag vägrar.

— Så skall en dolk eller en pistolkula binda tungan ännu säkrare. Kom ihåg, att vi äro i fiendens land, och att han gör beständiga utfall. Man behöfver blott kasta ert lik på marken, så skola åtminstone icke svenskarne göra någon undersökning om ert dödssätt.

— Och det är *ni*, som gillrat denna snara, som ämnar mig ett sådant öde.

Digitized by Google

— Ja, jag nekar det icke; men det är också jag, som vill rädda er derutur, om ni vill blifva min. Jag vet, att ni afskyr mig, och likväl fordrar jag, att ni skall älska mig. Ni kan det om ni vill. Det är sannt, att jag är en skurk, om ni mäter mig med samma trånga mått, som vanliga menniskor. Små själar begå små felsteg. Men en kärlek så stark, så mäktig, som den jag känner för er; hvad tror ni den bryr sig om dessa lumpna skrank, som den menskliga småförnuftigheten uppdragit emellan rätt och orätt. Det finnes ingen gerning så nedrig, intet vågstycke så stort, som jag icke skulle våga för att ega er. Men älska mig! Låt oss fly in i Norrige. Vi skola välja en liten leende dal emellan skyhöga fjellar till vår bostad; och ni skall finna mig from som ett lamm. Ni skall se mig afsvära ära och makt, ja sjelfva hämnden öfver mina fiender, blott för att helga mitt lif åt er. Ni skall göra mig till en god menniska; för er skull skall jag tro på en Gud. — Gunhild, känn er sjelf rätt. Det är för en sådan kärlek er höga starka själ är skapad.

Gunhild hade under det Håkansson talade oförmärkt lossat banden, som tillhöllo hennes kappa

Digitized by Google

och satt färdig att afkasta den och hoppa ur vagnen, men det låg i Håkanssons ord någonting stort, liksom i hans fulhet någonting starkt, som för ögonblicket fängslade henne och förmådde henne att gifva honom ett svar innan hon försökte att rymma.

— Fåfängt söker ni att öfvertyga mig, att ni hyser för mig en verklig kärlek. De största ansträngningar för att med våld röfva den man älskar, bevisa icke så mycken styrka i kärlek, som den minsta *försakelse*. Försaka mig, sök att vinna min aktning, och jag skall tro, att ni älskar mig.

— *Försaka?* Nej det kan jag ej. Men huru kan ni våga dagtinga med mig. Darrar ni icke för ert öde? Der borta vid korsvägen tar jag af till venster och skiljer er från ert sällskap. Passera vi den punkten, innan ni gifvit er åt *mig* så är ni förlorad, antingen det gifves en Gud i himmelen eller icke.

Med ett lätt hopp stod Gunhild på backen och sprang hastigt, som en jagad hind, emot ryttarne som följde efter, på ett par stenkasts afstånd.

Digitized by Google

— Beskydda mig! — ropade hon till anföraren, — man bedrager mig och vill förderfva mig. Följ mig tillbaka, eller låt mig ensam få vända om.

— Sansa er, min fröken — blef svaret. — Ingen menniska vill er något ondt, vi äro tvärtom befallda att sörja för er säkerhet.

— Ni känner då icke denna nedriga menniska, som körde för mig, han vill skilja mig ifrån mitt sällskap.

— Det är Hans Kongl. Höghets befallning, och sker endast för att öfver natten skaffa er en bostad mera värdig er adliga rang.

— Men jag *vill* icke skiljas ifrån dem.

— Det gör mig ondt, att jag icke kan foga mig efter er vilja, men ni känner, att en krigare måste lyda sina förmäns befallningar. Var emedlertid lugn; intet ondt skall hända er.

Håkansson, som icke kunnat lemna hästarne, hade vändt med vagnen och höll nu bredvid Gunhild.

— Vi hafva ingen tid att förlora, — sade han. — Sitt upp min fröken, och tvinga mig ej till obehagliga åtgärder.

— Nej jag åker icke med er.

Digitized by Google

— Herr sergeant! Ni känner edra ordres. Lyft henne upp på vagnen och låt en af ert manskap komma hit och hålla henne qvar.

Denne befallde verkligen två af sitt manskap att sitta af för att fullgöra Håkanssons önskan, då i detsamma tvänne nya ryttare anlände i starkt traf.

— Henrik! — utropade Gunhild hänryckt och stod ögonblicket derefter vid sidan af hans löddriga häst.

Han hade hemkommit till Lombergs qvarter straxt efter familjens afresa och genast tillika med Carl satt efter dem.

— Gud vare lofvad, att du kom, — fortfor Gunhild. — De vilja bortsläpa mig med våld. Det är Håkansson, som åker der.

— Hvilka ären j, — frågade Henrik med vrede, — som vågen hota en svensk fröken med våld?

— Här är icke fråga om våld, herr baron, — svarade höfligt underofficern, som tycktes igenkänna Henrik. — Fröken har sjelf godvilligt följt oss, och det var först nu, hon hoppade af vagnen och vill tillbaka. Ni finner, att vi icke kunde lemnat henne ensam här, äfven om vi ej haft

Digitized by Google

bestämda ordres att föra henne till uppgifvet ställe.

— Hvad hafven j för ordres?

— Att eskortera samtliga de svenska fruntimren i lägret genom fiendtliga landet. Och förlåt mig herr baron, men mig tyckes, att en sådan omvårdnad borde vinna snarare tacksamhet än motstånd.

— Nå väl, min bästa herre. Fröken Rosenfelt är tacksam för er goda vilja, men hon behöfver icke er hjelp.

— Herr baron. Jag kan icke vika från mina ordres.

— Hvem har gifvit dessa ordres?

— Hans Kongl. Höghet, svenska arméens generalissimus.

— Han eger ej någon rätt att befalla öfver fröken Rosenfelts personliga frihet. Hon hörer ej till svenska arméen.

Alla häpnade öfver dessa ord, som man tyckte innebära ett slags majestätsbrott, och sjelfve Carl Rosenfelt darrade för tanken på ett subordinationsbrott.

Håkansson reste sig nu upp i vagnen och framsträckte ett papper.

Digitized by Google

— Nå, så måtte *ni* då åtminstone höra till svenska arméen. Här är en ordre skrifven af Hans Kongl. Höghets egen hand, som befaller er att genast inställa er vid general Dükers brigad.

— Ni misstager er, herr Håkansson, — svarade Henrik, — såsom salig konungens page, står jag icke under prins Fredriks befäl, och tar ej eller emot ordres af honom. Ni kan stoppa dem på er och återlemna dem vid tillfälle.

— Men besinna hvad ni gör, herr baron, — inföll underofficern, — kom ihåg att Hans Kongl. Höghet i detta ögonblick är icke blott arméens, utan hela landets högste styresman.

— Jag erkänner icke det. Till dess Sverige eger en lagligen utkorad konung eller drottning är det rikets råd och ingen annan, som eger föra styrelsen i riket. Visa mig en befallning af dem och jag lyder, eljest icke.

Anföraren såg frågande på Håkansson, hvilken icke syntes mindre tvehågsen, men slutligen vände sig till Gunhild med följande ord:

— Min fröken, om ni sätter något värde på denna mannens lif, så förmå honom att afstå från sitt högförrädiska tal. Han har derigenom redan mångfaldigt förverkat sitt hufvud. Men vi

Digitized by Google

vilja låtsa som vi icke hört hvad han sagt, allenast ni godvilligt följer oss och han aflägsnar sig.

— Jag skall aflägsna mig, — svarade Henrik, — men i sällskap med henne.

— Sätt henne upp på vagnen sade Håkansson till ryttarne.

De båda afsuttna ryttarne rustade sig dertill.

— Den första, som vågar upplyfta sin hand emot henne, skjuter jag för pannan! — skrek Henrik och spände sin pistol.

Carl Rosenfelt sade härvid intet, men hans hand grep om fästet på slagsvärdet, och de angripande ryggade tillbaka kanske mera för hans fruktansvärda blick, än för Henriks ord.

Den sistnämnde begagnade ögonblickets stillhet för att tilltala ryttarskaran.

— Besinnen hvad j förehafven, godt folk, — sade han, — man vill bedraga er att utföra en skändlig gerning. Eller tron j, att man skulle förfara på detta sätt om fråga vore endast att lemna fröken Rosenfelt skydd? Hvarföre skulle man då skilja henne från sitt sällskap; hvarföre skulle man då gifva henne en förklädd bedragare till kusk; hvarföre skulle man så ifrigt vilja aflägsna oss hennes anhöriga? Nej, afsigten är att röfva

Digitized by Google

från mig, min trolofvade; och era svenska hjertan skola icke låna sig till en sådan låghet.

Befälhafvaren för den lilla truppen vände sig till Håkansson och sade:

— Min instruktion innehåller, att jag i oförutsedda fall, skall begära edra föreskrifter.

Håkansson var synbart villrådig, om han skulle våga fullfölja sitt företag längre.

— Jag gifver er ännu ett ögonblick att besinna er, om ni vill lyda eller dö, — sade han till Henrik.

— Det är ni sjelf, som tyckes behöfva besinningstid, — svarade denne lugnt.

— Hugg ned honom! — ljöd nu Håkanssons stämma befallande, men icke utan osäkerhet.

Ingen af manskapet rörde sig. En af dem höjde sin röst.

— Der borta ser jag Hans Kongl. Höghet rider sjelf med sitt följe. Vi vilja af hans egen mun höra om det är hans vilja, innan vi utföra en sådan gerning.

Håkansson hade icke hört dessa ord förr än han lemnade vagnen och skyndade emot prinsen.

— Min Gud, hvad skall det väl blifva af oss! — snyftade Gunhild.

Digitized by Google

— Frukta intet Gunhild, — tröstade henne Henrik. — Jag känner prinsens ställning. Han skall icke våga röra ett hår på våra hufvuden sedan saken fått en sådan offentlighet; ty han vet att han äfventyrar sin krona, genom ett på en gång så laglöst och upprörande förfarande, som ett våld emot våra personer. Emot sin vilja skall han nödgas nu blifva vår beskyddare.

Håkansson återvände snart, skärande tänderna af en illa kufvad ilska. Honom följde prins Fredrik med de sina, och då han framkom till stället, yttrade han med den förbindligaste artighet.

— Man har alldeles missförstått min befallning, om man tillfogat er något obehag, eller velat bortföra er, min fröken, emot er vilja. Min önskan var endast att kunna tjena er genom det skydd jag var i tillfälle att lemna. Jag visste icke, att ni var omgifven af edra anhöriga, och sålunda ej behöfde det. Emedlertid kan det ju ej skada, att några man följa, emedan vägen ej är fullkomligt säker för fiendtliga patruller. Jag ställer denna lilla styrka under baron Burguers befäl, äfvensom vagnen till er disposition. Sekter Håkansson torde vara af den godheten att följa oss.

Digitized by Google

Lefve Hans Kongl. Höghet Prinsen af Hessen! — ropade en röst ur ryttarskaran, och hela truppen instämde med ett lifligt hurra.

Prinsen tackade vänligt och aflägsnade sig åter.

En ryttare satte sig upp på vagnen för att köra för Gunhild, och Håkansson fick taga hans häst för att följa prinsen, men måste innan han kom på väg lida mycken smälek.

Då han kom för nära en af ryttarne, gaf denne honom med låtsad våda ett risp af sin sporre öfver näsan; en annan skämtade öfver att han väl hört talas om ulfven, som dolde sig i fårakläder, för att synas frommare, men att Håkansson för samma ändamål dolt sig i ulfvakläder, och då Håkansson ändtligen kom upp på hästryggen helsades han af en munter skrattsalfva, som otvunget framkallades, af den löjliga figur han gjorde såsom ryttare i vargskinnspelsen.

Utan att med ett ord bemöta hånet red han i sporrstreck bort.

Våra vänner fortsatte derefter resan, utan andra äfventyr än de besvärligheter, som voro

Digitized by Google

förenade med hvarje resa inom Sverige vid denna tid. Carl Rosenfelt förde Gunhild till Beneborg, men Henrik skiljdes ifrån dem i Nerike och tog vägen till Stockholm, dit han begaf sig dels för att göra Håkansson oskadlig, hvilken han visste eljest skulle fortsätta sina stämplingar, dels för att i tid besvärja de stormar prins Fredrik oaktadt sin artiga yta kunde inom sig vara hågad att uppväcka emot dem, samt slutligen för att i denna afgörande tidpunkt strida för fäderneslandets sanna väl, hvartill han kände sig ega större förmåga i hufvudet än i armen.

Digitized by Google

XX.

Henriks hemkomst.

»Si au milieu de ma course, je venais à heurter quelque idée, je la suivais, ou elle voulait me conduire, si bien que, du bout de l'Ocean, je rebroussais subitement jusque sur le pré voisin, ou sur la manche de mon habit.»

R. Töpffer.

Mera än ett halft år förflöt, innan omständigheterna tilläto Henrik att lemna Stockholm, och först under högsommaren återfinna vi honom, en het Juli-morgon, på vägen emellan Nyköping och Stjernholm, ensam, med sin trogna gångare vänd emot det älskade hemmet, som Henrik icke sett sedan han första gången skildes derifrån för att kasta sig ut i verldshvimlet. Väl var tidrymden sedan dess jemförelsevis obetydlig, men så stora förändringar hade derunder föregått, utom och inom honom, att han tyckte sig hafva varit borta alltsedan han var en späd gosse.

Digitized by Google

En lågväxt furuskog stängde ännu åt alla sidor utsigten, men väl hundrade gånger flögo Henriks tankar den trötta hästen i förväg, följande den välbekanta vägens alla krökningar och dröjande vid hvarje kulle, hvarje buske, som snarare kunde vara vissnad eller utgången i verkligheten än i Henriks minne. Den långa raka alléen, som ledde till Stjernholm, tillryggalade hans tanke på detta sätt, så fort som hans häst flyttade fram den ena foten, oaktadt nästan hvarje träd deruti i sin ordning föresväfvade honom; men vid afvägen till Beneborg stannade han, redan i tankan villrådig hvarmed han först skulle låta sin fantasi frossa, antingen återseendet af Gunhild eller sin ankomst till Stjernholm.

Men fantasien är en roman-författare, som ehuru den alltid låter sin läsare på förhand ana slutet, likväl gerna gömmer det bästa till sist, och fastän Gunhilds bild i bakgrunden oupphörligt sväfvade för Henriks själ, fortsatte han likväl i tankarne först vägen till Stjernholm, liksom han fann, att han måste göra i verkligheten.

Redan tyckte han sig passera förbi stallet och såg kusken i dörren, undrande hvarför icke Måns var sin herre följaktig till hemmet. Sedan

Digitized by Google

Henrik berättat, att han måst lemna Måns i Nyköping, emedan hans häst var uttröttad af den hastiga ridten från Stockholm, släppte han likväl icke kusken med mindre än att han följde Henrik med sina blickar, sedan han ridit förbi och bakifrån beundrade huru väl Henrik satt till häst och huru mycket han lagt ut i bredd öfver axlarne.

Han passerade sedan fram emellan de täta häckarne och såg redan genom spjälarne till staketet på gården några vänliga ansigten blicka emot sig ur fönstren, men likväl icke sin faders, som väl genom bref blifvit underrättad om hans ankomst, men omöjligen kunde vänta honom så tidigt på dagen. Genom några kraftiga språng uppför trappan, lyckades han att förekomma hvarje förberedelse och öfverraskade sin far just vid frukostbordet. Kanske hade Henriks hungriga mage sin del i valet af ett sådant ögonblick för det efterlängtade mötet emellan far och son. Åtminstone uteglömdes icke, såsom en detalj i taflan, en ganska smaklig anrättning, grupperad kring en stor filbunke. . . . .

Efter den första helsningen, som med all sin hjertlighet icke kunde ske utan en viss berük-

Digitized by Google

nad högtidlighet, visste Henrik, att hans far genast skulle kasta sig in på politiken och vilja höra nyheter från Stockholm, dit han sjelf längesedan skulle begifvit sig för att deltaga i alla planritningarne för den nya samhällsbyggnaden, om icke en envis podager hindrat honom derifrån. Henrik uppdrog då för honom en berättelse om ställningen i landet, sådan han uppfattat den. Han beskref huru alla, med friheten på tungan, endast sträfvade att tillrycka sig sjelfva makten. Ingen ville sjelfmant gifva efter något till dem, som voro under honom, men väl sträfvade den högre adeln att försvaga konungamakten, den lägre adeln att komma till samma rättigheter med den högre, samt de ofrälse stånden att upphäfva hela adelns företräden, under det de enskilda medlemmarne af dessa korporationer inbördes voro splittrade med nästan ännu mera bitterhet, och sökte hvar och en att komma upp på den andras bekostnad. Politiken, från att vara en kronans fredlysta tillhörighet, hade blifvit i i hast upplåten till en allmänning, på hvilken alla trängdes för att deraf för egen del draga den största möjliga vinst. Intet parti fanns så fullkomligt oegennyttigt, så rent fosterländskt,

att Henrik ville svärja dess fana, men då alla så småningom ordnade sig till partier, kunde han icke ensam uträtta något och ofta hade han måst uppoffra sin egen öfvertygelse om fäderneslandets sanna bästa, och göra medgifvanden till andras åsigter för att vinna något, heldre än förlora allt. Detta hade gifvit Henriks fredliga själ afsmak för det offentliga lifvet, och ju tydligare han insåg att det onda kom till största delen deraf, att alla ville blifva statsmän, ju lifligare kände han hågen växa att sjelf draga sig tillbaka och blifva en af dessa »stilla i landena», på hvilkas dygder folkets lycka i sin grund hvilar.

Sedan Henrik genom framställningen af dessa sansade åsigter ökat det angenäma intryck hans återseende väckt hos fadren, tänkte han genast begagna det gynnsamma tillfället för att utbedja sig fadrens tillåtelse till hans trolofning med Gunhild Rosenfelt, derom han hittills icke vågat gifva fadren förtroende. Han anade att ett moln härvid skulle draga sig öfver fadrens panna och att den lilla lifliga mannen skulle springa upp från sin stol samt med kraftiga både ord och åthörder förehålla Henrik, att han, en Burguer von Ritterstein, kunde vilja ingå förbindelse med en

Digitized by Google

fröken, om hvilken man haft åtskilligt att säga. Men Henrik såg också i andanom den lugna hållning, med hvilken han skulle möta alla inkast af denna art, och ådagalägga att Gunhilds ära blifvit fullkomligen återupprättad i allmänna omdömet.

Han skulle nemligen berätta, huru han en dag begifvit sig att uppsöka Siquier för att ställa honom till ansvar för det bref han skrifvit till Gunhild i Carl XII:s namn. Anländ till det hus hvaruti Siquier bodde, fann han utanför på gatan en folksamling och såg midt i hopen en halfklädd mansperson med ett blekt, förvirradt utseende, hvilken under alla tecken till sinnesyrsel framstammade brutna ord, som med den största begärlighet uppfattades af de kringstående. Kommen närmare igenkände Henrik i denna person just den han sökte. Han fann således att i detta ögonblick hans ärende ej kunde uttrattas, men dröjde likväl af nyfikenhet.

— Nå! — utropade den sjuke, efter en stunds uppehåll. — Hvarföre gripen j mig icke, och kasten mig i det djupaste af alla edra fängelser. Ansen j kanske icke; att ett konungamord är tillräckligt att göra mig saker till döden? Veten då,

att jag gjort mycket annat ondt. Är det ingen af eder, som känner fröken Gunhild Rosenfelt? Det var jag som i konung Carls namn befallde henne inställa sig i grindstugan vid Christinehamn för att locka henne i prins Fredriks armar,.... det var jag som intalade honom mod, då han skyggade tillbaka för nedrigheten,.... det var jag som utspridde att hon fallit, som svärtade hennes rykte och gjorde henne olycklig och förskjuten af de sina, ehuru en renare Guds engel aldrig vandrat på vår jord. Räknen j också detta för ingenting? Nej, binden mig... Döden mig!

På detta sätt rasade den olycklige emot sig sjelf, till dess att han af några polisbetjenter blef åter införd i sina rum, i hög tid, ty den ständigt växande folkmassan hotade att slita honom i stycken, såsom af egen bekännelse förvunnen, att hafva varit delaktig i Carl den tolftes död. Förgäfves sökte man att lugna dem. En läkare talade ut genom fönstret och försäkrade att icke den ringaste betydelse låg uti denna feberyrsel, som var ganska vanlig i sjukdomar af den art, hvaraf hans patient led. Ingen trodde honom; man tillskref hans onda samvete och icke sjukdomen dessa ord, som hvar och en djupt fäste

Digitized by Google

uti sitt minne, och hvilka snart som en löpeld flögo från mun till mun genom hela staden.

På intet sätt skulle sålunda Siquier kunnat gifva Gunhild en mera lysande upprättelse, hvarpå Henrik skyndade sig att taga fasta, derigenom att han styrkte Siquiers berättelse om Gunhild med sjelfva brefvet, som han visade för flera personer, bland andra för sin gamle beskyddare gref Arwid Horn. Denne herre, i hvars förmak Henrik mången gång måst vänta, medan han gjorde bön med sitt tjenstefolk, hade likväl icke lagt de verldsliga beräkningarne å sido, och som förhållandet emellan honom och hofvet redan börjat att blifva spändt, var hela denna sak ett ganska välkommet medel för honom att i någon mån nedsätta prinsens anseende. Han lånade Siquiers bref af Henrik. Hvad han gjorde med det, visste icke Henrik, men inom kort var en sannfärdig berättelse om hela förloppet allmänt såväl spridd som trodd, och det skamliga deruti återföll på de sannskyldige.

Deremot studsade gref Horn, då Henrik omtalade sin plan att anställa rättegång emot Håkansson, och den ifver hvarmed Horn afrådde Henrik från ett sådant steg, utan att uppgifva

Digitized by Google

något enda giltigt skäl, kom slutligen Henrik att misstänka, det Horn fruktade att Håkansson, vid en laglig undersökning, kunde hafva saker att omtala, dem Horn icke ville hafva i dagen. Henrik lät emedlertid icke häraf afskräcka sig från hvad han ansåg för egentliga ändamålet med sin resa till Stockholm, dels af verklig fruktan för Håkansson och för angelägenheten att sätta denne farlige man ur stånd till vidare skurkstreck, men dels ock af ett mindre kristligt hämndbegär att betala honom för de nedrigheter han redan föröfvat. Trotts alla gref Horns föreställningar, uttog Henrik stämning å Håkansson; sjelf uppträdande såsom hans anklagare för politiskt förräderi, förfalskningsbrott och alla slags bedrägerier. Saken gjorde ett oerhördt uppseende, ty man visste, att Håkansson egde mäktiga beskyddare och att den vågade mycket som anföll honom. Mångfaldiga försök gjordes att förmå Henrik nedlägga processen innan den började. Man föreställde honom den fara, för hvilken han blottställde sig, om han icke kunde styrka sina beskyllningar, och omöjligheten att öfverbevisa en så listig och försigtig bof som Håkansson; ty att han var en bof, derom kommo alla öfverens.

Digitized by Google

Då Henrik icke häraf lät sig bevekas, användes till och med hot och befallningar; ja Henrik blef till och med uppkallad till prins Fredrik, som yttrade sin önskan att Henrik skulle lemna Håkansson oantastad. Ej en gång detta förskräckte Henrik, som alltförväl kunde beräkna, huru sakföst han kunde våga att motsätta sig de högstes önskningar under partiernas närvarande ställning.

Inställelsedagen kom och Håkansson infann sig inför domstolens skrank med den sorglösaste uppsyn i verlden, mötande Henrik endast med ett medlidsamt förakt. Hans mod sjönk likväl märkbart innan Henrik läst sin anklagelse-skrift till slut. Den ådagalade icke allenast en noggrann kännedom om en mängd af Håkanssons konstgrepp, dem han icke trodde bekanta för någon menniska, utan den innehöll äfven uppgift på ojäfviga bevis derom. Henrik hade nemligen, innan han stämde sin fiende och denne anade oråd, användt all sin möda och all sin skarpsinnighet att skaffa dessa bevis i sina händer.

Henrik ville nu icke trötta sin far med en vidlyftigare beskrifning på allt detta, utan nämnde endast, att slutet af domstolens första sammanträde blef, att Håkansson häktades, och beslut

Digitized by Google

fattades, att alla hans papper skulle undersökas. Härmed ansåg Henrik likväl icke hafva tillgått alldeles så som sig bort. Håkanssons kort derpå inträffade rymning, trodde han på goda grunder hafva skett med vederbörandes vetskap, och af hans papper kommo endast sådana i dagen, som icke komprometterade någon mera än honom sjelf. Dessa voro emedlertid tillräckliga för att grundlägga ett domslut, hvarigenom Håkansson, såsom en riksförrädare, förklarades fågelfri öfver Sverjges hela rike, och Henrik var fullkomligt nöjd med denna utgång, sedan han gjort sig förvissad, att Håkansson verkligen lemnat fäderneslandet.

Men naturligtvis skulle gamle baron Burguer med intresse fråga efter huru det kunde förhålla sig med Siquiers bekännelse om ett lönnmord på Carl den tolfte. Henrik kunde härpå icke gifva något bättre svar, än hvad hans vän assessor Svedenborg sagt honom, att då i öfrigt inga anledningar funnos till misstanka, bevisade en sådan sjelfanklagelse icke mera, än att någon tanka på ett dylikt dåd en enda gång genomfarit hans sinne; ty ehuru under feberyran svårligen någonting nytt eller alldeles taget ur luften kunde komma för ens sinne, så förlorade man likväl

Digitized by Google

derunder all förmåga att skilja emellan hvad som verkligen händt och hvad man endast tänkt, hvilket just bevisas deraf, att man då talar om, hvad man i sansadt tillstånd skulle vilja förtegat.

För sin del trodde icke Henrik, att Carl den tolfte fallit för en förrädares hand, då så många varit omkring honom vid dödstillfället och ingen då märkt någonting misstänkt.

Nu kom Henrik ihåg, att han låtit sina betraktelser föra sig ifrån det egentliga ämnet, som var hans faders svar på hans begäran om tillstånd att begära Gunhilds hand, men då han nu, för att återvända dit, skulle passera förbi Gunhilds bild, blef hans inbillningskraft bångstyrig och tog med ens ett skutt till Beneborg.

Der svärmade han en stund hänryckt omkring hennes älskande ögon och leende rosenmun, han hörde silfverklangen af hennes stämma, lekte med hennes glänsande lockar, omslöt hennes smärta lif och kände slagen af hennes hjerta, som hvilade emot hans. Men med alla dessa ljufva föreställningar blandade sig likväl en viss hemlig oro, sådan som endast älskande känna då de i den älskades frånvaro icke kunna följa alla dess steg. Tusende olyckor kunde ju hafva

Digitized by Google

händt Gunhild, sedan han sist haft någon underrättelse från henne, ty hon hade icke skrifvit på länge, och i allmänhet hade hennes bref icke varit egnade att lugna en älskares oroliga hjerta. Han genomgick i tankarne innehållet af dessa bref. De andades i ännu högre grad samma ängslan som han sjelf kände; hon tänkte blott på honom och såg blott de faror af hvilka han var omgifven, men lemnade honom i okunnighet om hennes eget tillstånd. Gunhild var ingen brefskrifverska.

Fruntimrens uppfostran gick på den tiden i allmänhet icke mycket ut på litterär bildning; och Gunhilds var i detta afseende mindre vårdad än de flestas af hennes stånd. Häraf kom, att hon med svårighet rörde sig i sjelfva språkets former och hennes bref blefvo derföre fåordiga och stela, icke lika henne sjelf. Dertill kom, att Gunhilds blygsamma väsen icke fann det löna mödan att skrifva om sig sjelf. Hon hade icke besinnat, att brefkonstens största hemlighet just består deruti, att ingen omständighet som rörer oss sjelfva kan vara så ringa, att kännedomen derom är likgiltig för en frånvarande verklig vän. Om det icke vore just utbytet af tankar om alla

Digitized by Google

dessa småsaker, som gör umgänget med dem vi hålla af så angenämt, så skulle vi ju icke sakna dem, då de äro frånvarande, blott vi visste att de mådde väl och kunde brefvexla med dem om allt vigtigt.

Besynnerligt är, att våra vänner, då de skrifva bref så ofta, tala om allt annat mera än om sig sjelfva, hvilket likväl vore det som skulle intressera oss mest, och att deremot författare, för hvilkas obekanta personer allmänheten har intet intresse, röja så mycken håg att tala om sig sjelfva.

Gunhild hade i sina bref visserligen icke med bestämda ord beklagat sig öfver någonting, men Henrik läste deruti emellan raderna en stilla svårmodighet, som på det djupaste smärtade honom. Han fann väl ganska förklarligt, att en själ med så djupa känslor som Gunhilds icke genast kunde återvinna sin naturliga glädtighet efter genomgångna lidanden af den art som Gunhild erfarit; han fann ock, att hennes nedslagenhet till någon del torde kunna tillskrifvas hennes närvarande omgifning. Enligt hvad hon ofta skrifvit, kände sig nemligen hennes bror Carl olycklig på Beneborg. Det nya, overksamma lefnadssättet passade icke för honom, han sörjde ständigt kriget, kung Carl och fäder-

Digitized by Google

neslandets ära; men ännu mera tärde honom kanske samvetsqvalen öfver det sätt, hvarpå han emot Gunhild utöfvat en broders pligter. Gunhild led häraf i dubbelt mått, först såsom ett dagligt vittne till den alltid så ömt älskade broderns sorg och sedermera genom de beständiga påminnelser om sina egna olycksdagar, som broderns sjelfförebråelser hos henne väckte. Henrik dolde icke för sig sjelf, att en vida gladare förklaringsgrund för Gunhilds svårmod låg uttryckt i hennes så ofta upprepade längtan att återse honom oskadd, men han frågade sig ändå med bekymmer om han, som sjelf icke egde något särdeles lätt sinne och saknade ungdomens vanliga naiva munterhet, någonsin skulle lyckas att återkalla glädjen och lyckan i en själ, på hvilken sorgen en gång lagt sina tunga händer. Och likväl kände han sig nu så lefnadsfrisk och så i grunden lycklig, att han icke ville hafva en mjeltsjuk hustru.

Man måste försöka att muntra henne på alla möjliga sätt, tänkte han och började redan fundera, huru han straxt i början skulle finna samtalsämnen som kunde roa henne. Såsom särdeles passande i detta afseende beslöt han att be-

Digitized by Google

rätta, huru han kort före sin afresa en afton gjort en promenad till Tyska kyrkbrinken i half afsigt att der träffa någon af Hufigs, hvilka han icke på länge besökt. Deras bod var väl för tillfället stängd, men han blef ändå icke utan underrättelser om familjen. En säljerska i en närgränsande bod såg först en stund på honom med ett par pratlystna ögon och utbrast slutligen då Henrik åter tänkte aflägsna sig:

— Boden är stängd, herre!

— Ja, jag ser det, — svarade Henrik.

— Men vill herrn ha handskar, så har jag tagit emot några par till försäljning, medan de äro borta.

— Nej, jag vill endast träffa någon af Hufigs.

— Känner ni dem, så vet ni väl också, att det är trolofning der i qväll.

— Hvad säger ni, hvem är det då som förlofvas?

— Maria, vet jag.

— Med hvem då?

— Med mäster Johnsson, bundtmakaren här snedt emot i boden, som ni ser också nu är stängd. Han har länge tyckt om henne, och hon

Digitized by Google

såg honom inte heller så illa an, ända till dess det kom en liten adelsman kan tänka, som alldeles kollrade bort hufvudet på henne. Hon inbillade sig, att han ville gifta sig med henne, och då vi sade henne att det aldrig kunde ske, ville hon till och med inbilla oss att hon var en tysk fröken, den lilla tokan. Men hon blef snart kurerad. Den der adelsmannen han var en sprätthök, som de alltid äro, och så snart han fick ögonen på en riktig svensk fröken, brydde han sig intet mera om Maria.

Här afbröts den talande af en gumma i boden intill på andra sidan, som sträckte fram sin långa och magra hals, och hviskade hörbart äfven för Henrik:

— Men herre Jemine, mor Eklund, känner ni då inte igen personen? Det är ju Marias adelsman sjelf.

Mor Eklund såg litet brydd ut vid denna upplysning, men fortfor ändå med temligen god mine:

— Som jag säger, Maria kom snart ifrån sina griller. Och när hon kom tillbaka från sin resa och fick se huru Johnsson sörjt henne medan hon var borta, så att han blifvit alldeles

mager, blef hon så rörd, så hon gret, och sedan stod icke länge på förrän hon sade honom, att om han ville fria till hennes föräldrar, så skulle hon icke säga nej.

— Nå, Johnsson är väl en bra karl hoppas jag?

— Ja vasserra. Han har två gesäller hemma på verkstaden och har satt upp sin bod utan skuld. Visst kan det gå litet trögt med afsättningen ibland, men så ser han allt efter, att icke malen äter upp hvad han har, så hvad som icke går åt det ena året, är i behåll till det nästa.

Hvad Gunhild och Henrik tillsammans skulle fröjda sig åt att Maria så lätt tröstat sig öfver deras ömsesidiga kärlek, men också deråt att icke denna var af lika lätt bortblåsande art som Marias.

Under sådana betraktelser hade Henrik ridit igenom skogen och framför honom utbredde sig nu det långsträckta åkerfältet, som delades af den raka alléen ungefär i två lika delar emellan Stjernholm och Beneborg. En rysning af glädje ilade genom Henrik, då hans tjusta öga flög öfver de vaggande skördarne från den skogbeväxta

Digitized by Google

kullen, som ännu dolde Stjernholm, till det gamla gråa taket på Beneborg, som riktigt stod qvar på sitt ställe.

Till och med hästen kände igen sig och blef upplifvad. Han klippte med öronen och ökade sjelfmant sin fart, ehuru Henrik ändå tyckte att han nu först gick odrägligt långsamt, och kom i en svår strid emellan sin hemlängtan och sitt medlidande för det trötta djuret. I sin ifver att göra sig lätt i sadeln, förhängde han sig till och med, men till all lycka kunde kusken på Stjernholm icke se det.

Allt syntes nu Henrik i de ljusaste färger. Han begrundade ännu en gång Gunhilds bref och kunde deruti icke längre finna den minsta skymt af melankoli. Hela föreställningen derom, tänkte han, kom från den dystra furuskogen, men glömde, att det leende landskapet, som nu omgaf honom, lika mycket kunde hafva sin del deruti, att han nu såg allting så ljust.

Det förvånade honom att han icke såg en enda menniska på hela fältet. Endast uppe på sjelfva Beneborgs-backen voro några menniskor sysselsatta, såsom det tycktes, med gräfning. Trogen sin föresats, red han förbi Beneborg, sedan han

Digitized by Google

förgäfves sökt att uppsnappa någon skymt af Gunhild. Han kom snart upp för backen, deröfver Stjernholms-vägen ledde, och såg de röda tegeltaken skimra emellan träden, såsom kräftor bland dill upplagda på ett fat. Han red utför samma backe och passerade stallet.

Ingen kusk stod i dörren och inga hästar funnos i stallet.

— Min far hushållar, — tänkte Henrik, — och har släppt alla hästarne på bete; — men likväl föreföll det honom nästan hemskt, att han icke såg någon lefvande varelse.

Den korta, mörka alléen emellan stallet och gården tillryggalade han i galopp med klappande hjerta.

Gården var väl krattad och dörrarne gästfritt öppna, men ingen menniska syntes i fönstren, och ingen var ute på gården.

Henriks närmaste bekymmer var, att ingen tog emot hans häst, ty vid porten fanns ingenting att binda den uti. Då emedlertid allt väntande tycktes förgäfves, steg han af och kastade betslet om solvisaren, som stod midt på gräsplanen framför huset. Sedan skyndade han in. Farstugolfvet var strödt med granris, hvilket endast

Digitized by Google

brukades vid högtidliga tillfällen och hvilket lifligt påminte Henrik, oaktadt hans ängslan, om de söndagar i hans barndom, då Rosenfeltska familjen var bjuden till Stjernholm.

Henriks ansigte ljusnade då han såg nyckeln sitta i dörren till sin fars rum på högra sidan, ty detta hade alltid varit ett säkert tecken, att husets herre var inne.

Han öppnade dörren; men derinne fanns ingen. Allt var äfven här städadt och ordentligt; men att något ovanligt var å färde, kunde Henrik sluta deraf, att baronens skrifbord, en helgedom, som eljest icke fick röras, var alldeles rensadt från papper. Äfven märkte han att ett par väl arbetade silfverstakar, som oföränderligt haft sin plats på bordet, nu voro utbytta emot ett par af messing. Henriks förvåning steg till sin höjd, då han i det inre rummet fann sin fars säng uppbäddad, med nystrukna lakan, derpå synbarligen ingen hvilat.

Han sprang åter ut i farstun och uppför trappan, i hopp att åtminstone i stora våningen träffa en menniska. Han inträdde först i salen. De enda menskliga ögon, som der mötte honom, voro från familje-porträtternas bistra anleten, men

midt på golfvet stod ett stort dukadt bord, fulllastadt med mat.

— Är då allting förtrolladt här! — utropade Henrik, och blef nästan förskräckt för det tomma återljudet af hans ord.

Han rusade igenom de andra rummen. Öfverallt samma tomhet och samma spår af en nyss närvarande mensklig omvårdnad.

En fullkomlig tystnad och stillhet verkar alltid hos menniskan en hemsk känsla, äfven då de äro så naturliga som uti skogens djup eller nattens mörker. Huru mycket mera då en sommarmorgon på ett stort ställe, der allt plägar andas lif och rörelse.

Henriks hjerta blef beklämdt, men ännu ville han söka någon naturlig förklaringsgrund till denna sällsamma folktomhet.

— Här väntas tydligen främmande, — sade han för sig sjelf, — och sannolikt har min far med sitt folk begifvit sig ut att möta dem. Men i köket måste väl åtminstone finnas någon qvar, efter man tänker gifva mat.

Han gick ned i köket. Förgäfves! Fläsksidor, korfvar och nybakadt bröd med mera dylikt låg öfverallt uppstapladt, men allt af osynliga

Digitized by Google

händer. Med en slags förtviflan sprang han nu genom de långa korridorerna i nedra våningen, och tittade in i hvarje rum. De voro alla olästa och försedda med uppbäddade sängar.

Han fattades af en ny idé och skyndade upp i tredje våningen till sina egna rum, derifrån utsigten var friare.

Äfven der var sig allt lika, öppet och tomt, men genom fönstret mötte honom en syn, som förklarade allt.

En rad af galerer låg ankrad på den nästan spegelklara Östersjöviken.

— Ryssarne! — utropade Henrik, som såg den ryska flaggan svaja från bakstammen af den främsta galeren, och nu erinrade sig, att redan innan han lemnade Stockholm, underrättelse ankommit att en rysk skärgårdsflotta visat sig vid rikets stränder, dervid man likväl fäst särdeles vigt och hvilket tills nu alldeles fallit Henrik ur minnet.

Nu fattade han klart sin fars försigtiga politik att lemna hus och hem för den fruktade gästen, men genom välfägnad söka beveka honom att skona stället från eld och förstörelse.

Han såg nu bemannade båtar från galererna nalkas Stjernholms brygga.

Digitized by Google

— Här är bäst att i tid laga sig undan! — utropade Henrik och skrämde sig sjelf med blixtens hastighet utför trapporna.

Ögonblicket derefter kastade han sig upp på sin häst och galopperade åter bort från det hem, till hvilket han nyss med så mycken längtan nalkats.

Digitized by Google

XXI.

Återseendet.

»Soyez comme l'oiseau, posé pour un instant
Sur des rameaux trop frêles,
Qui sent ployer la branche, et qui chante pourtant,
Sachant qu'il a des ailes!»

VICTOR HUGO.

Jagad af tusende orediga farhågor, eggade Henrik sin flämtande häst att anstränga sina yttersta krafter på den lyckligtvis helt korta vägen till Beneborg.

Redan på afstånd märkte han, att här icke rådde samma öppna tomhet som på Stjernholm. Det arbetades tvertom ganska ifrigt på ställets befästande. Gården af naturen belägen på en låg, men åt alla håll temligen brant sluttande kulle, var genom hufvudbyggnaden med sina flyglar instängd på största delen af tre sidor, och på den fjerde, som förut endast skyddats af ett stadigt, högt trädstaket, var nu innanför staketet uppförd

Digitized by Google

en slags förskansning af stockar och stenar till en full mans höjd, deremellan man nu som bäst sysselsatte sig att fylla jord. Det närmast gården belägna ladugårdshuset befanns nedrifvet, såsom det syntes lika mycket för att lemna materialier till denna förskansning, som för att beröfva en angripande fiende skydd bakom dess väggar. På alla punkter hade man försökt försvåra inträdet så godt man kunnat, och luckorna till de yttre fönstren voro alla igenskrufvade.

— Man kan af blotta nalkandet till dessa ställen, — tänkte Henrik, — genast bedöma hela olikheten af min fars och Carl Rosenfelts karakterer. Den ene lefver för att undvika faran, den andra för att trottsa henne. Och likväl hafva de det gemensamt, att ingendera kan rätt trifvas henne förutan. Ingendera älskar det fredliga lugnet såsom jag. O! huru har jag icke längtat efter denna dag såsom målet för mina drömmar om ett lif i tanken, i naturen och i kärleken; huru har jag icke drömt om underhafvandes välsignande anleten i denna byggd, om råmande boskap på denna äng och om gyllene skördar på dessa fält. Och nu hafva i stället menniskorna gömt sig, — i skogen eller bakom vallar; bo-

Digitized by Google

skapen ligger slagtad för att i min faders salar tjena till spis åt rikets argaste fiender, som inom några ögonblick kanske skola härja allt med eld och svärd! Snart skall jag kanske sjelf vara i deras våld. De skola kanske träda mig upp på en af dessa gärdesgårdsstörar, och låta mig der drömma min dröm till slut.... Dock är ej detta mitt största qval, min största fruktan. O Gud! måtte blott Gunhild vara i säkerhet. Jag ryser vid den tanken, att det jernhufvudet, hennes bror, behållit henne qvar vid Beneborg och tänker låta henne undergå faran af ett ryssarnes anfall, som icke kan misslyckas!

Då Henrik kommit till sluttningen af den lilla Beneborgs kullen, blef han på militäriskt vis anropad af en hes stämma, hvarpå han igenkände den gamle Lennart, som höjde sitt bistra sönderskjutna ansigte öfver bröstvärnet bakom gårdsgrinden.

— Känner du icke igen mig, Lennart, — frågade Henrik till svar på hans anrop.

— Här är icke fråga, om *jag* känner er, utan om *ni* känner lösen, — svarade Lennart buttert.

— Nej, huru skulle jag kunna känna den?

Digitized by Google

— Då vill jag råda er, att icke låta er häst gå ett enda steg längre.

Härvid spände Lennart en bössa, och fäste sedan sin blick på Henrik, i lugn afväktande, hvad han skulle taga sig till.

— Men är du rasande, — utropade Henrik, och såg sig om, nästan fruktande, att han på samma gång jemväl kunde hotas bakifrån af ryssarne: — Jag är ju husets och ditt herrskaps vän.

— Om ni är *fästningens* och *kommendantens* vän kan vara osäkert; ty åtminstone är er far i stället en ryssvän, som undfägnar dem med gästabud i stället för kulor och krut.

— Anmäl mig för kommendanten, — fortfor Henrik, som fann nödvändigt att behandla saken lika högtidligt som Lennart.

— Jag lemnar icke min post.

— Nå så ropa ut korporalen då.

Detta förslag satte Lennart uti icke ringa bryderi, ty han kunde icke neka, att det var i fullt militärisk anda; men likväl kunde det icke följas af den enkla orsaken, att i hela fästningen fanns ingen korporal, — en omständighet som Lennart likväl naturligtvis icke ville yppa för en

Digitized by Google

så misstänkt person, som Henrik. Denne anade likväl sammanhanget och uppmanade Lennart att åtminstone ropa på någon af arbetarne vid andra ändan af gården för att få ärendet uträttadt, men härpå erhöll han det korta svaret:

— De hafva annat att göra än springa ärender.

— Men huru skall jag då komma in, — sade Henrik otålig.

— Ni skall icke komma in.

Sålunda skulle Henrik troligen länge förgäfves hafva nödgats underhandla med den envise invaliden, om icke Carl Rosenfelt händelsevis uppkommit på barrikaden och med ett utrop af glädje igenkänt honom.

— En mera välkommen gäst, — sade han, — kunde aldrig nalkas hit. Det fattades i sanning endast din ankomst för att göra denna dagen till den lyckligaste i mitt lif.

— Lycklig? Jag vet mig aldrig varit hotad af en större olycka. Men säg mig ett ord blott. Gunhild är väl i säkerhet?

— Ja! Hon är här!

— Här! Min Gud hvarför har du icke i tid räddat henne!

Digitized by Google

— Hvar skulle hon väl vara säkrare än här, der mina och dina armar gemensamt skola försvara henne.

— Tänker du verkligen försvara dig här emot hela den ryska styrkan?

— Ja visst. Men kom in, så få vi vidare talas vid.

— Huru kommer jag då in?

— Medge, att det icke är så lätt, — sade Carl triumferande, — men om du släpper din häst och låter honom sörja för sig sjelf på ängen, så skall jag kasta öfver nyckeln till grinden åt dig och sedan skola vi försöka att lyfta upp dig här i hörnet.

Ehuru Henrik ogerna lemnade sin vackra häst så handlöst, gjorde han likväl såsom Carl ville och stod snart bredvid honom på bröstvärnet. Henrik hade aldrig sett Carls ansigte strålande af en så liflig glädje.

— Jag skall säga dig, — sade Carl, och lutade sig förtroligt intill Henrik, — hvarför jag i dag känner mig så lycklig. Det är icke blott hoppet att ännu en gång få lyfta armen emot fäderneslandets fiender, ehuru sanningen att säga, om jag blott tänkte på mig sjelf, vore detta icke

Digitized by Google

hvad som minst skulle fröjda mig. Men, ser du, hvad som under hela denna tid legat blytungt på mitt samvete, har varit mitt ovärdiga uppförande emot Gunhild, denna ljusets engel, hvars fötter jag icke är värdig att kyssa och som jag likväl med en så omensklig hårdhet behandlat. Jorden brände under mina fötter vid tanken derpå och mig återstod endast den önskan att åt henne få offra mitt lif och sålunda försona mitt brott. Dertill såg jag likväl föga utsigt, ty tiden var fredlig, och litet förstod jag att göra henne det husliga lifvet trefligt. Jag märkte snart, att de beqvämligheter jag sökte skaffa henne, gjorde henne outsägligt mindre glädje, än om hon kunde få göra sig något besvär för din skuld. Det förtänker jag henne icke, men det gjorde mig allt mera nedstämd, och visade mig i ännu klarare dager hela onyttan af mitt lif. Men lika oförmodadt som hastigt har lyckan varit mig huld, då dessa sjöröfvare kommit att hota våra hus och hem. Nu skall jag kanhända få gjuta min sista blodsdroppa för Gunhild.

— Besynnerliga menniska, — svarade Henrik. — Hvad tror du väl Gunhild har för båt-

nad deraf, att du fruktlöst offrar ditt lif? Bäfvar du icke för hennes öde sedan du fallit?

— Jag har alltid med lugn lemnat i vår Herres hand, hvad som skall ske efter min död; men så länge jag lefver skall jag försvara Gunhild. Mina tappra gossar här och du sjelf skola nog göra det sedan. Hvad vill du för öfrigt jag skulle göra. Kanske sjelfmant utan svärdsslag lemna henne åt de bofvarne.

Nej, fly med henne inåt landet.

— Fly? Derpå hade jag i sanning aldrig tänkt. Långt oförsigtigare hade det dessutom varit. Huru lätt kunde vi icke då hafva stött på någon af dessa ströfvande skaror, som till lands följa deras flottas framfart. Gunhild hade då varit förlorad. Omöjligt skulle det ock hafva varit att finna något gömställe för henne, som icke ryssarne, vägledda såsom de äro af förrädarne, skulle funnit. Ryktet har kommit, huru de i hela Norrköpingstrakten genomsökt hvarje fläck och skonat intet. Deremot har man på många ställen lyckats skrämma dem, blott man visat sig sinnad att möta våld med våld. Jag måste bekänna, att hvad jag mest fruktar, är att de icke våga angripa oss här.

Digitized by Google

— Det missödet skulle jag kunna bära, — svarade Henrik bittert, — men du kan vara lugn derför. Dessa onödiga försvarsanstalter skola nog reta dem tillräckligt, att åtminstone sätta eld på hela rucklet. Det skall icke kosta dem mycket besvär, men skall tvinga oss att välja emellan att brinna inne eller gifva oss i deras våld.

— Det är lättare sagdt än det skall blifva gjordt att tända eld på Beneborg. Du glömmer, att vi få att göra med en vild oordnad hop, som åtminstone till lands icke eger något artilleri. Den som vill sätta eld måste derföre komma hit intill och göra upp brasan sjelf; men jag tänker han skall finna det varmt nog utan brasa, om han kommer för nära.

— Huru många män har du här?

— Fjorton, utom vi båda. Tio försvara med lätthet denna linien. Två ställer jag vid hvardera hörnet emellan flyglarne och stora huset. Du och jag hjelpa till, hvar det bäst behöfs. Dessutom har jag sju pigor och två pojkar, fördelade uppe på vindarne, dels för att släcka om man skulle lyckas sätta eld i taket, såsom i Bender, och dels för att kasta sten på ryssen, om han

Digitized by Google

försöker öppna luckorna och komma in genom fönstren, ehuru de sitta så högt, att han icke räcker utan stege. Vatten och sten har jag låtit bära upp i öfverflöd. Finner du icke dessa anordningar goda?

— Jo! så goda som omständigheterna det medgifva. Hade jag ett par friska hästar, skulle jag likväl ännu i detta ögonblick framför allt detta föredraga att med Gunhild skynda härifrån. Ja, ännu är det kanske icke för sent att till fots fly in i skogen. Jag vet klyftor här helt nära, dit jag tror ryssen skall få svårt att hitta. Hvar är Gunhild? Jag måste genast träffa henne.

— Men besinna då att ryssarne redan längesedan äro landstigna. Inom några minuter svärma de hela trakten omkring.

— Jag tror det ej. Välfägnaden på Stjernholm skall nog uteslutande sysselsätta dem en stund. Vi behöfva icke gå tjugo steg förr än vi äro dolda i skogen. Sedan uppehålla de sig något här, medan vi hinna komma undan. Men ögonblicken äro dyrbara.

Utan att vidare afvakta Carls invändningar hoppade Henrik härefter ned på gården och skyndade till stora byggningen för att uppsöka

Gunhild. Carl såg hans ifriga steg och sade för sig sjelf:

— Hade jag icke sett honom, vid vida kinkigare tillfällen än detta, visa mera både mod och lugn än jag sjelf, så skulle jag nästan tro honom vara rädd.

Derefter begaf han sig åter till sitt folk, som nu just lade sista handen vid befästningsarbetet.

Henrik inträdde i salen och fann den mörk genom de tillskrufvade fönsterluckorna; men från ett inre rum, hvars fönster vette åt gårdssidan, inträngde en ljusstrimma genom den öppna dörren. Han gick deråt, men stannade snart betagen af skönheten i den tafla, som utbredde sig för hans öga uti infattningen af dörren till det ljusare rummet.

I en ländstol satt gamla fröken Kerstin med den fromma blicken oafvändt fästad på en stor bibel, den hennes åldriga händer knappt förmådde uppbära. Vid hennes fötter låg Gunhild på knä, med sammanknäppta händer och de himmelska ögonen lyftade emot höjden. Ingen tviflare skulle vågat neka, att det gifves ett samband i bönen emellan Gud och menniskan, om han skådat det

Digitized by Google

gudomliga uttrycket i denna blick, som på en gång uppsände hela djupet af sin ängslan och nedhemtade nästan synliga strålar af tröst och lugn, hvilka afskilde från själen den jordiska smärtan i klara tårar, som, ännu nästan andliga och utan kropp, lika stjernfall halkade ned öfver rosenkinderna.

Äfven Henrik sjönk på sina knän och hans hjerta öppnade sig för den Allsmäktige. Dock kunde han icke slita sin blick från Gunhild. Der var redan uppställd en Jakobsstege på hvilken en engel mötte honom, och han tyckte sig känna sin själ, lyftad på hennes vingar, flyga upp emot ljusets rymder, der allt blef honom så klart, att han blygdes för den hemska oro och fruktan hvarför han så nyss varit ett rof.

Till en början var Henrik så förflyttad ur sinneverlden, att han icke märkte att Gunhild bad högt, och att det just var hennes ord, som gjorde det möjligt för hans själ att i en så fullkomlig samklang följa hennes på dess himlafärd. Han kom först till besinning deraf då hon slutade sin bön med dessa ord:

— O! hade det blott blifvit mig förunnadt, att ännu en gång se Henrik; att tacka honom

för allt hvad han gjort för mig, ... att säga honom, huru han skall blifva min sista, min enda tanke här på jorden, — det skulle då icke hafva varit så svårt att dö, — ehuru gladt lifvet så nyss log emot mig. Dock tackar jag Dig, Gud, att åtminstone Henrik icke är utsatt för denna fara. . . . . . .

— Nej Gunhild, — utropade nu Henrik och sprang emot henne. — Tacka i stället Gud, för det jag är här, och att vi kunna följas åt i döden, om icke lifvet. . . . . .

Slutna i hvarandras armar gafs för dem icke mera hvarken himmel eller jord. Henrik hade ingen annan fruktan, än den, att Gunhild skulle draga sina läppar tillbaka ifrån hans, och Gunhild fruktade intet. Säkerligen skulle icke deras sällhet varit så hel, så oblandad, om de återsett hvarandra i ett mindre afgörande ögonblick, ty en enda orsak till glädje, är den äfven aldrig så stor, förslår sällan att utplåna alla våra otaliga farhågor och bekymmer, om icke dessa förut blifvit uppslukade af en enda stor fara, som på en gång kan undanrödjas. Det är derföre, som den menskliga själen ofta först i döden utvecklar sin fulla frihet. . . . .

Digitized by Google

Fröken Kerstin, som var af den gamla tiden, då ungdomen uppföddes strängt, hade icke utan ogillande kunnat åse Henriks och Gunhilds stumma omarmning, men hennes goda hjerta kunde icke göra nog våld på sig sjelf för att genast afbryta den outsägliga lycka, hvaraf de ungas ansigten strålade. Emedlertid tyckte hon snart, att det kunde vara nog, och sade fogligt, men allvarsamt:

— Kommen ihåg, kära barn, att ni icke ären riktigt förlofvade ännu. Det der går inte an. Tänk om någon komme in, hvad skulle han tro.

Förtrollningen var bruten och tanken på den hotande omgifningen trängde sig åter emellan de båda älskande. Dock hade denna stund af fullkomlig lycka trängt för djupt in i deras sinnen för att så hastigt kunna alldeles utplånas.

— Förlåt oss faster, — svarade Gunhild fröken Kerstin, utan att vända den ännu saligt leende blicken ifrån Henrik. — Låt stundens högtidlighet ursäkta oss. Kanske är det sista gången jag skådar in i min Henriks trofasta ögon. Eller tror du, Henrik, att bror Carl kan försvara oss här emot Ryssarne?

Digitized by Google

— Nej. Jag kan icke dåra mig med det hoppet. Här väntar oss döden, eller hvad som värre är att lefvande falla i deras händer.

— Icke det åtminstone. Se Henrik. Här står Carls krutfjerding. Genom fönstret har jag utsigt åt gården. Så snart anfallet börjas, tänder jag detta ljus. Då jag ser Carl falla.... och.... dig.... falla.... går jag med ljuset intill krutfjerdingen. Men tro icke, att jag skall förhasta mig med dess påtändande. Icke förr än de trängt in i huset, skall jag spränga det i luften, — och hämnas din död, ... och följa dig tätt i spåren.

— Ha! Der känner jag igen dottern af hjeltestammen! Du, en qvinna, vill skörda en lager, för hvilken de tappraste krigare bäfva tillbaka; och vid Gud, jag är öfvertygad din hand skulle icke darra. Den som så kan älska äran....

— Huru kan icke den älska dig!

— O! Gunhild, med hvilken stolthet, hvilken glädje vet icke du att uppfylla hela min själ. Huru mycket lugnare känner jag mig icke i detta ögonblick, omgifven af tusende dödar, än då jag sista gången såg dig här, då den enda sorg, som tärde mig, var den att icke ega ditt hjerta. Hvad mera, om vi skulle nu dö!.... Dock vi få icke

Digitized by Google

trottsa försynen. Så länge räddning gifves, vore ditt förslag ett sjelfmord. Vi måste genast fly härifrån.

— Hvart?

— Till skogen. Hinna vi blott femtio steg härifrån, så känner jag igenväxta vägar, derifrån ingen kan bemärka oss. Vi måste sedan dölja oss i en bergsklyfta en half fjerdingsväg härifrån, den jag som gosse upptäckt och många gånger i drömmar tänkt mig såsom en tillflygtsort för fienden. Årstiden är lyckligtvis sådan, att man der kan tillbringa en natt eller två, och längre skola ryssarne sannolikt icke dröja i grannskapet. Du och faster måste genast laga er i ordning.

— Skola vi då lemna Carl åt sitt öde?

— Fåfängt skulle det vara att öfvertala Carl till flygt. Dessutom vore det nu för sent. Redan tre personer hafva svårt att obemärkt smyga sig bort och flera kunna vi omöjligt vara. Carl måste kämpa för sitt folk, som han öfvertalat att stanna här.

— Nej, han har ingen öfvertalat. De hafva alla bedt derom. Men jag inser att ditt förslag är det klokaste, såsom allt hvad du gör. Eller hur faster?

Digitized by Google

— Jo, mina vänner, — svarade fröken Kerstin. — Jag nekar inte till, att jag ryser för att stanna här.... Visst icke för det jag är rädd om lifvet ... men vi kunna så litet uträtta, och jag har ej mod att se menniskor slagtas. Henrik har dessutom rätt, att man icke bör sjelfmant gifva sig till spillo.

— Laga er då hastigt i ordning. Litet mat i ett knyte och ett par kappor är allt hvad som behöfves. Och kom i håg, att hvarje sekunds försprång är dyrbart.

Men fröken Kerstin Rosenfelt var icke van att räkna tiden efter sekunder. På de sista tjugo åren hade hon ingen gång behöft skynda sig, men destomera blifvit slaf af sina aldrig afbrutna vanor. En inskränkt verkningskrets och ett inskränkt förstånd, som dessutom riktat all sin omsorg på andliga ting, hade ock gjort det omöjligt för henne att någonsin se det praktiska lifvets förhållanden i stort. Småsaker hade der upptagit all hennes uppmärksamhet, under det hennes rent christeliga sinne deruti inlade den högsta osegennytta, ordentlighet och ihärdighet, med ett ord alla de dygder, som i dessa småsaker kunde rymmas. Icke under då, att hon ej nu, för det

enda vigtiga, att skyndsamt komma bort, kunde lösgöra sig från tanken på alla andra bestyr, som hon ansåg förut böra uträttas. — Gunhild stod redan färdig, innan den gamla ännu beslutat sig, antingen hon först skulle gå i klädkammaren eller handkammaren; hvilkendera af pigorna hon skulle undervisa om bästa sättet att förbinda sårade, hvilka tröstande afskedsord hon skulle säga till allt folket; om hon skulle ega mod att taga farväl af Carl, eller skiljas från honom utan afsked o. s. v.

Henrik såg med den högsta otålighet hennes obeslutsamhet, och bad Gunhild för all del skynda på henne, medan han för ett ögonblick gick ut för att undersöka, om ingen fiende ännu nalkats så nära, att han kunde upptäcka deras flygt.

Han sprang upp på barrikaderingen, der Carl stod med sina raska bönddrängar, hvilka som bäst voro sysselsatta att ladda sina bössor. Carl afhörde icke utan missnöje Henriks plan, men han satte sig icke deremot.

— Du må råda öfver henne; ty du har förr visat, att du har förstått det bättre än jag. Måtte du icke eller denna gång misstaga dig. Gå då genast. Helsa Gunhild och faster. Det skulle

blott kosta på oss att taga afsked. Säg Gunhild, att det enda jag sörjer öfver, är att tillfället beröfvas mig att vara henne nyttig, deråt jag gladt mig så mycket.

— Din önskan kan aldrig bättre uppfyllas, än om du genom försvarandet af denna plats sysselsätter fienden så länge, att vi hinna komma undan.

— Det är sannt. Ryssen kan icke komma in i skogen på denna sidan på någon annan väg än här förbi. Du återger mig mitt goda lynne. På en god stund skall ingen här slippa fram.

Henrik hade under tiden låtit sin blick spejande genomforska hela nejden, och fann med tillfredsställelse, att ännu ingen lefvande varelse var synlig, med undantag af hans egen häst, som i all maklighet betade det frodiga gräset. Derefter vände han sig emot sjön och betraktade den ryska flottiljen, hvars i festoner uppgigade galersegel gjorde en vacker effekt emot de gröna skogbeklädda holmarne i bakgrunden.

— Jag ser en båt lägga ut från venstra stranden af viken, — sade han hastigt. — Hafva de då icke alla landstigit vid Stjernholm?

Digitized by Google

— Alla utom denna enda båten, — svarade Carl, — hvilken gick i land just nyss. Förmodligen försmå de icke heller att plundra och bränna den lilla hvita stugan der.

— Det är ej bra. Derifrån kunna de på några minuter komma hit, dolda af skogen. Jag begriper icke hvarför Gunhild och mester dröja.

Henrik sprang åter in och fann fröken Kerstin ungefär lika långt hunnen, som när han lemnade henne. Dock hade Gunhild lagat ett litet knyte äfven åt henne i ordning.

— Se så. Nu kunna vi omöjligt dröja längre, följen mig, — sade Henrik nästan befallande.

— Vänta blott ett ögonblick. Jag måste taga fram litet lärft till förbindningar, i fall det behöfs.

— Kasta blott fram alla nycklar, så kunna de sjelfva taga hvad som behöfves, — svarade Henrik allt otåligare; men som fröken Kerstin framhärdade i sin föresats och linklädsskåpet var i samma rum, lät han sig ännu nöja med detta lilla uppehåll.

Olyckligtvis var skåpet fullt och hvad man söker ligger aldrig öfverst. Den ena packan togs ut efter den andra, och som allt skulle ske med

Digitized by Google

sådan skyndsamhet, råkade mera än ett duktyg falla på golfvet. Fröken Kerstin kunde naturligtvis icke tillstädja en sådan oordning som att låta det ligga, och som hon böjde sig med någon svårighet, gick det icke så fort att åter taga upp det nedfallna.

Henrik stampade af otålighet och då fröken Kerstin, sedan hon väl tömt skåpet, ändå icke funnit hvad hon sökte, utan började veckla upp ett par rullar för att se, hvilkendera som var trasig och således kunde uppoffras, kunde Henrik icke längre styra sig, utan sparkade till stolen, der allt linnet var uppstapladt, så att packorna flögo flera alnar utåt golfvet.

— Det är visst värdt att våga lifvet för några gamla linnetrasor! — skrek han, — kom säger jag eller vi äro förlorade.

— Detta utbrott af häftighet hos den eljest så foglige Henrik, väckte hos fröken Kerstin den yttersta förvåning, som förvandlade sig i en verklig fruktan, då hon vände sig emot honom och mötte hans vredgade blick. Hon vågade icke mera befatta sig med sina lakan och dukar, utan åtnöjde sig med att gifva den tillkallade pigan en vink att lägga allt i ordning.

Digitized by Google

— Nu är det endast min psalmbok, som fattas. — sade hon derpå lugnande till Henrik — Den ligger uppe på mitt rum, och jag skall på ögonblicket vara tillbaka.

— Kan icke jag springa efter den, — bad Gunhild.

— Nej, du finner den icke, men det skall icke stå på två minuter.

— Vi hafva icke en fjerdedels sekund att förlora, min nådigaste moster, — upprepade Henrik, nästan förtviflad, — såvida vi vilja rädda våra lif.

— Ja säga hvad du vill; min psalmbok kan jag icke vara utan, — svarade fröken och skyndade sig ut.

— Nå, må då kärngen gå hvart hon vill, — utropade Henrik. — Kom Gunhild, vi vänta icke längre på henne.

— Henrik! Henrik! — svarade Gunhild djupt bedröfvad öfver Henriks sätt att bemöta hennes så djupt vördade faster, ty icke en gång Gunhild kunde fullkomligt inse vigten af skyndsamhet. — Det kan icke vara din mening, att vilja lemna faster qvar.

— Jo, det är mitt fullkomliga allvar. Bättre

Digitized by Google

är väl, att åtminstone du blir räddad, än att ni båda förgås. Hon skall dessutom hafva svårt att gå nog fort i skogen.

— Så få vi gå så långsamt, att hon orkar följa oss. Säkert är åtminstone, att jag icke går ett steg längre än hon följer med.

Henrik såg, att Gunhild var bestämd, och äfven nu midt under sin hetta höll han hennes hjerta räkning derför. Utan att vidare säga ett ord, sprang han efter fröken Kerstin, hann henne i trappan, fick den förskräckta gumman om lifvet och bar henne tillbaka innan hon visste ordet af. Likväl kunde hon icke afhålla sig från att ropa:

— Jag *måste* gå efter min psalmbok.

— Nej, säger jag, — svarade Henrik, och då han ändtligen nedsatte henne åter på golfvet, tillade han:

— Om ni gör det alldraminsta uppehåll; om ni icke genast följer mig, utan att ens se er om, så bär jag er härifrån med våld.

Henriks ton och hela väsende voro härvid så befallande, att hvarken fröken Kerstin eller Gunhild vidare vågade den minsta invändning, utan följde Henrik ut på gården till ena hörnet

Digitized by Google

emellan stora byggnaden och den ena flygeln. Här var en möjlighet att komma ut, emedan man ställt en liten stege upp emot den uppkastade förskansningen, uppför hvilken Henrik förde de båda fruntimren, hvarefter han med tillhjelp af en på stället placerad karl lyfte öfver stegen och ställde den utanför staketet, så att man derpå kunde nedstiga.

Gunhild begagnade detta ögonblick för att med tårade ögon vinka sin kanske sista afskedshelsning till sin bror snedt öfver gården, men fröken Kerstin tordes numera af blind lydnad för Henrik icke se sig tillbaka.

Carl Rosenfelts gestalt syntes något böjd framåt. Gunhild visste, huru djupt rörd han skulle vara för att icke hålla sig rak.

— Så Gunhild! — sade Henrik, ännu lika brådskande, — Gå du ned först.

Gunhild satte foten på stegen, men hastigt drog Hendrik henne tillbaka.

— Det är för sent. Vi måste stanna, — sade han och pekade emot skogen, der man såg folk röra sig emellan trädstammarne. De tycktes med rask gång nalkas från sjöstranden.

Digitized by Google

— Min Gud! — utropade fröken Kerstin med ångest. — Det är då jag som vållat er och allas vår ofärd genom min långsamhet.

— Åh nej, — svarade Henrik tröstande och utan att mera visa tecken till vrede. — Detta är mycket bättre än om de upphunnit oss i skogen.

Gunhild kastade en blick af outsäglig ömhet på Henrik, då hon hörde hans godsinta ord. Hon hade aldrig sett honom *ond* förrän nyss och detta hade smärtat henne, emedan det då förefallit henne såsom ett karaktersfel, att man kunde blifva ond på en god menniska. Nu insåg hon, att hvad hon tagit för ondska, endast varit en energisk ifver att nå det föresatta målet, och att en häftighet af denna art måste uppstå hos hvarje kraftig natur, då hinder resa sig upp emot hans vilja; men att rätta kännetecknet emellan en småsint och en hög karakter ligger deruti, att den förres vrede oftast först börjar, då den sednares slutar, nemligen då olyckan är skedd.

Henrik hade emedlertid icke vändt sina blickar från skogen. Gunhild såg honom blekna och hans läppar darra. Kärleksfullt lutade hon sig intill honom och sade:

Digitized by Google

— Du är orolig Henrik, och utan tvifvel har du allt skäl dertill; men jag vet icke hur det kommer sig. En inre röst talar så gladt inom mig. Jag har aldrig känt mig så lycklig som i dag, och jag hoppas derföre på en god utgång.

— Gifve Gud, att din aning ej bedrager dig, — svarade Henrik vemodigt; — mig hafva aldrig utsigterna synts så mörka. Känner du den mannen, som tittar fram derborta bakom trädstammen?

— *Håkansson!* — utropade Gunhild med fasa.

— Ja, det är han. Jag hoppades i det längsta att jag såg orätt, men då du äfven igenkänner honom, lider det intet mera tvifvel.

— O! ja, det är han. Jag skulle känna honom på ännu längre håll för den nedböjda, kattlikt lurande ställningen af hans hufvud. Men hur har han då kommit hit? Tror du att han är ryssarnes fånge?

— Visst icke; snarare deras ledare. Hans hatfulla sinne kunde aldrig finna ett mera gynnande tillfälle för sin hämnd emot oss, än att göra gemensam sak med denna härjande skara

af fäderneslandets fiender. Jag igenkänner hans listiga beräkning deruti, att han på en bakväg smyger sig hit med några man, för att om möjligt bemäktiga sig din person, innan du hunnit fly. Mitt enda hopp hittills var, att ryssarne icke skulle bry sig om att kosta tid och folk på denna plats, som för dem icke kunde ega något värde; men detta hopp har nu försvunnit. För intet pris i verlden skall Håkansson nu vika härifrån, och du känner honom tillräckligt för att veta det vi hafva allt att frukta både af hans klokhet och hans nedrighet.

— Ja, tusende gånger mera fruktar jag honom ensam än hela den ryska hären, och likväl förtviflar jag icke. Är icke du här? Har icke du redan många gånger stridt med Håkansson och alltid besegrat honom? Du skall äfven göra det nu. Du har alltid misstrott dina egna krafter, men jag vet hvad du förmår uträtta.

Dessa ord uttalades med en sådan hängifvenhet och djup förtröstan, att de till och med elektriserade Henrik; ty ingenting uppfordrar en ädel själ till kraftigare verksamhet än det förtroende hvarmed den af andra omfattas.

— Jag skall åtminstone försöka att försvara

dig, — sade han och tryckte en kyss på Gunhilds panna; — Håkanssons och ryssarnes väg till dig skall åtminstone gå öfver mitt lik.

— Och af mig skola de då jemväl endast finna ett lik.

— Lofva mig likväl, att du icke verkställer ditt uppsått förrän i det yttersta ögonblicket; icke så länge du ser mig vid lif.

— Frukta icke, så länge du lefver är mig lifvet för kärt, att jag sjelfmant skulle skilja mig derifrån. Jag vill sitta i fönstret, med ögonen fästade på dig och be för ditt lif. Kanske skall Gud för min skull gifva någon kula, som hotar dig, en annan riktning.

Håkansson och de honom följaktige ryssarne hade emedlertid nästan orörliga hela tiden stått och betraktat den lilla gruppen på vallen af Beneborgsgården. Förmodligen hade de svårt att göra sig klart, att man af dessa små trädbyggnader velat bilda en fästning för att uthärda en belägring.

— Skjuter din bössa skarpt, min gosse? — frågade Henrik en af de båda karlarne, som utgjorde besättningen i detta hörn.

— Vet jag? — blef svaret. — Jag tror visst hon skall vara från Stjernholm; ty nådig baron

Digitized by Google

lånte vår kapten alla sina skjutgevär, innan han for sin väg.

Henrik hade emedlertid tagit bössan och innan någon anade hans afsigt, lossade han skottet emot Håkansson.

— Ha! ha! ha! — skrattade de båda bonddrängarne, — se, så de gno hela sällskapet. Och han med röda håret, som till och med låter mössan bli efter sig!

— Afståndet var för långt, — sade Henrik i det han med ögonen följde Håkansson, som med en förtviflad brådska sprang tillbaka inåt skogen. — Ett förfluget infall och en förflugen kula. Likväl tror jag icke han skall komma oss så nära på en stund, ty skottet var rätt sigtadt, och om jag ej bedrager mig, fick han någon känning af det. Hade kulan blott haft aldrig så litet mera kraft, jag skulle aldrig med så godt samvete hafva dödat någon menniska!

Carl Rosenfelt hade icke väl hört smällen, förrän han skyndade dit, derifrån ljudet kom.

— Hvad står på! — ropade han och sprang upp på vallen. — Har fienden attackerat er från ett bakhåll? Men jag tror du redan drifvit honom på flygten?

Digitized by Google

— Endast några spioner, — svarade Henrik; — men nu stanna vi likväl qvar hos dig, och om du vill slåss för Gunhild, skall det icke bli jag som hindrar dig.

Carl omfamnade Henrik och kunde knappt styra sin glädje.

— Jag tycker om den der krusningen på din läpp, — sade han, — och ville icke byta bort den emot tjugo mans förstärkning i besättningen. Jag har sett den en gång förr, ehuru i skumrasket. Det var då den skälmen Håkansson ville röfva Gunhild vid Fredrikshall.

— Han vill det ännu; det var efter honom jag sköt.

— Verkligen! Nå tänk om vår Herre skulle förunna mig den nåden att få klyfva hans hufvud. Dock det vore för stor lycka för en menniska!

Carl och Henrik hjelpte härefter fruntimren åter ned på gården, och Henrik kunde under nedstigandet icke underlåta att med en hemlig tillfredsställelse till sig sjelf ställa den frågan:

— Är det då verkligen möjligt, att jag skulle vara så dugtig, att en af Carl den tolftes tappraste bussar uppväger krusningen af min läpp emot

tjugo man! Jag som sjelf alltid ansett mig såsom en kruka!

Från besättningen på långsidan af gården hördes nu hastiga rop:

— Ryssen kommer! Ryssen kommer!

— Till vapen! — ropade Carl och sprang upp till sin plats midt för grinden.

Men Henrik dröjde ännu några ögonblick. Han följde Gunhild till dörren. Der tryckte han med värma hennes hand och sade:

— Farväl Gunhild. Jag räknar icke på att i detta lifvet mera trycka din hand. Din bror gaf mig i uppdrag att säga dig, det du skulle vara hans sista tanke. Jag behöfver icke säga dig, att du skall blifva äfven min.

— Farväl du mitt hjertas älskade! Om det så är himmelens vilje. O! jag skulle vilja lefva ännu länge, länge, endast för att få tid att visa dig huru djupt jag älskar dig, för att få egna hela mitt lif åt dig. Jag har ju icke kunnat göra någonting för dig, och du som gjort allt för mig. Se Henrik, det är hvad som gör skilsmässan bittrast för mig.

— Icke så, Gunhild, jag har mera att tacka dig för, än du mig.

Digitized by Google

— Du skämtar.

— Skämta i detta ögonblick! Nej, är det icke endast min kärlek till dig, som utvecklat hela min själ, som lärt mig att trotsa och besegra hinder, som lärt mig att besegra mig sjelf och min klenmodiga natur; med ett ord, som gjort mig till en man?

— O! Henrik. Räknar du på detta sätt, så blir min skuld ännu större. Är det icke endast åskådandet af din öfverlägsenhet, som gjort mig till en ödmjuk qvinna; är det icke....

Henrik afbröt hennes ord med en eldig kyss, och stod ögonblicket derefter vid Carls sida.

Digitized by Google

XXII.

Beneborgs förstöring.

»Den sin styrka öfverspänner
Blott föreviger sitt fall.»
SILFVERSTOLPE.

Det enda, som för Henriks ögon, då han först uppkom på vallen, bådade fiendens ankomst, var ett moln af damm, som likt en väldig ande i ständigt vexlade skepnader sakta nalkades, än med en jättes hotande åtbörder, än med en smygande drakes vågformiga rörelser, alltid hemlighetsfullt och ogenomträngligt.

— Det ser ut att vara en betydlig hop, — anmärkte något missmodigt en af de tio karlarne, som nu uppställt sig i en kedja på vallen.

Den orubblige Lennart, som stod honom närmast, svarade snäsigt:

— Jag är icke i stånd att se en enda.

Digitized by Google

— Nej, icke jag heller, — svarade den förste: — men då de röra upp så mycket damm, kan man nog begripa, att det skall vara mycket folk också.

— Prat! Så mycket damm gör du Pehr, hvar gång du sätter Brunte på språnget med höskaket.

Ett ljudeligt skratt af kamraterna belönade detta Lennarts lyckliga infall och Pehr fruktade mindre ryssarne än att vidare utsätta sig för Lennarts spefulla ord.

Carl, som hört samtalet, tog nu till orda:

— Låtom oss göra såsom i kung Carls tid, gossar! Då räknade vi aldrig andra ryssar än dem vi dödat.

— Det är sannt, kapten! — svarade Lennart med entusiasm. — Och jag vet flera gånger det hände, att der lågo flera döda qvar, än det fanns lefvande då slaget började.

— Då slogen j ihjäl några två gånger, — invände en annan.

— Icke just det, men emedan det var så många som voro huggna i flera stycken, så hände det, att man räknade hvardera biten för en hel karl, om man i hastigheten icke såg hvart han passade.

Digitized by Google

En vindfläkt ryckte nu undan en flik af damm-molnet och visade en mörk massa af beväpnade män, som i oordnade hopar, under skrål och skratt, långsamt närmade sig till Beneborg.

— De tyckas finna sig väl af din faders förplägning på Stjernholm, — sade Carl till Henrik; — men dessa äro icke många, knappt femtio. Förmodligen hafva de andra stannat qvar på Stjernholm. Jag ser det röker ännu ur skorstenarne der.

— Jag väntar i hvarje ögonblick att se hela mitt barndoms älskade hem gå upp i lågor, — svarade Henrik. — Du ser att de redan tändt eld på grindstugan på andra stranden.

En svart, af eldtungor slickad rök syntes ock verkligen derifrån uppstiga.

— De bofvarne! — fortfor Carl. — Men vi skola här gifva dem ett annat byttöl.

— Hur har du ordnat försvaret? — frågade Henrik.

— Ganska enkelt. Först gifva vi dem en salva ur våra handgevär, då de komma midt emellan de båda stora stenarne der. Sedan taga vi hvar sin af dessa utlagda långa hummelstörarne och sticka dem i magen emellan spje-

Digitized by Google

larne på staketet, om de vilja försöka klättra öfver. Skulle detta ändå lyckas dem, så hugga vi ned med sablarne hvar och en som söker bestiga denna inre vall. På det sättet ser jag ingen möjlighet att någon af dem skall komma in.

Derefter vände sig Carl till manskapet och fortfor:

— Lägg er ned nu bakom bröstvärnet, gossar, ty känner jag ryssen rätt, så skjuter han i rappet, om han eljest märker oss; vi skola spara våra kulor tills de med säkerhet kunna träffa.

Henrik och Carl ställde sig ock bakom de till skydd för fienden uppspikade plankorna.

Redan voro ryssarne så nära, att man kunde urskilja deras långa bruna rockar med röda skärp, deras höga mössor, långa skägg och gula tillplattade ansigten.

— Ha! jag känner igen dem, — skrek Lennart utom sig af förtjusning. — Det är precist samma kosacker som voro med vid Krasnacnt och stodo dernere vid lilla bäcken, herr kapten minnes, samma rockar och mössor, och ansigten sedan. De äro hvarandra så lika allihop i synen, som en hop surkart under ett äppleträd. Men olika namn hafva de likväl, och bräcka dugtigt

Digitized by Google

på tiunnen skall man; om någon skall kännas vid dem.

Medan Lennart så jollrade, hade de främsta af fienden, under lika sorglös marsch, kommit emellan de båda stenarne Carl utmärkt, och han kommenderade nu:

— Gefähr!

Skotten smällde. Två ryssar föllo och blefvo qvarliggande, men hela den öfriga skocken kastade sig hastigt omkring femtio steg tillbaka, der väl halt gjordes, men under en tumultuarisk oreda med skrik och synbar bestörtning öfver ett sådant emottagande.

— Ladda genast, så hinna vi gifva dem en salva till! — ropade Henrik, i samma ögonblick han såg att ryssarne drogo sig tillbaka.

— Du har rätt, — sade Carl, — jag höll på att glömma det af bara fröjd öfver det första lyckade afslaget af stormningen.

— Hvad mig beträffar, — sade Lennart, så behöfver jag icke ladda om, ty jag hade tankarne på annat håll, så jag, förbanna mig, rakt glömde bort att skjuta; men den som gömmer så har han. Den gången blef det två gräsätare, men en till skall jag svara för.

Digitized by Google

Ryssarne hastade emedlertid icke med sitt förnyade anfall, och deras rådplägningar tycktes icke leda till något resultat förrän de förstärktes af ett litet antal, som kommit fram på slätten från Beneborgs-skogen, likväl alltid hållande sig utom skotthåll. Det led intet tvifvel, att dessa voro Håkansson och hans följeslagare, helst en af dem var barhufvad och klädd i svensk drägt. Man såg huru han ifrigt med den venstra armens rörelser understödde sitt samtal med befälet, och kort derefter delade sig styrkan i tvenne delar, deraf den mindre drog sig uppåt skogen, påtagligen för att samtidigt med hufvudanfallet, bakifrån angripa Beneborg. Med en verklig lättnad i sinnet såg Henrik, att Håkansson sjelf ensam begaf sig bort och fortsatte vägen emot Stjernholm. . . . .

Den qvarblifvande truppen ordnade sig någorlunda, men företog intet i massa. Deremot började en spridd eld ur deras handgevär, så snart någon af besättningen på den lilla fästningen något blottade sig. Men afståndet var för stort för att medgifva en säker sigtning, så att någon skada icke skedde, ehuru mera än en planka spjelkades af kulorna. Lennart roade sig med

Digitized by Google

att emellanåt sticka fram sin redan en gång förr genomskjutna mössa på bösspipan, och hade verkligen det nöjet att få en kula till igenom henne.

— Jag fruktar att bakhållet börjar operera först, — sade Henrik efter en stund, — och de skola snart öfvermanna oss der borta i hörnen.

— Jag anser de punkterna bäst försvarade, — genmälde Carl, — dels emedan stängseln der är vida högre, och dels derföre att hålen äro så trånga, att knappt mera än en i sender kan försöka ett anfall. Två man på hvardera stället kunna der med lätthet afhålla huru stor styrka som helst, och dessutom har jag der mina raskaste gossar, bland andra två soldater, som förstå sig på leken af gammalt.

— Men två man äro snart undanskjutna och sedan är vägen fri.

— Det är sannt, men då hafva de i alla fall gjort sin skyldighet och mera kan man icke begära.

»Ringa tröst,» tänkte Henrik, men han sade intet.

Det visade sig snart, hvarföre ryssarne dröjde med anfallet, ty en ordnad trupp, till antalet

Digitized by Google

åtminstone dubbelt större än den förut varande styrkan, anlände nu från Stjernholms-vägen och uppställde sig med fronten emot Beneborg.

Man kan icke undra att modet något sjönk hos några af de unga svenska bonddrängarne, som icke voro vana att skåda döden i ansigtet, då de sågo denna massa af minst tvåhundra man rusta sig till stormlöpning emot dem, som sammanräknade icke fyllde antalet af tjugo.

Carl såg den verkan fiendens uppställning gjorde på sinnena och fann lämpligt uppmuntra dem med ett litet tal, ehuru han visste med sig, att talarekonsten aldrig utgjort hans starka sida.

— J ären väl icke försagde, gossar, — sade han, — för det ryssarne äro så många. Det är ren vinst, ty då löpa vi icke fara, hvarken att skjuta bom eller hugga i sten, som man säger, och ju flera lik vi få att stapla upp här, ju större höjd få de andra att speta öfver. Rysсen är också, skall jag säga er, beskaffad på samma sätt som en fårskock, bara en springer, så springa alla de andra, och nu är det alltid mera att förmoda, att det ibland många finnes en kruka som börjar springa, än om de voro få. Dessutom veten j sjelfva bäst, att det går lätt

Digitized by Google

för några stycken att komma in genom en dörr, men äro der många, så blir det trängsel, och ingen kommer fram. Jag tänker ryssarne skola icke kunna röra armarne om vi få dem alla här in emellan flyglarne. Friskt mod derföre, gossar, så stort fält har jag sett er slå af förr på en förmiddag!

Men den öfverhängande faran var för stor att kunna slås bort med skämt från något sinne, som icke egde ett så helt och hållet *blindt* mod som Carl och Lennart. Sjelf märkte ock Carl, att hans ord gjorde föga eller ingen verkan, utan att modlösheten tvertom tilltog, och han vände sig derföre till Henrik sägande:

— Du måste tala till dem, ty om ryssen angriper dem i denna sinnesstämning, så är jag icke säker att de stå qvar på sina platser.

Dyster, som en dödens profet och med ett förfärande lugn i tonen, började Henrik:

— J finnen det föga sannolikt, att vi länge skola kunna försvara oss emot denna mångdubbelt starkare massa; icke sannt? Jag åtminstone finner det omöjligt. Men hvad mera? Vi äro omringade och allt för noga bevakade för att numera kunna fly. Men invänden j tilläfventyrs,

Digitized by Google

vi kunna sträcka vapen och anropa deras nåd. J veten, att ryssarne under deras framfart ingenstädes skonat oskyldiga qvinnor och barn. Är det väl då troligt att de skulle skona oss, som satt oss till motvärn och redan utgjutit deras blod. Om icke Herren underbart hjelper oss, så är derföre efter menskliga beräkningar för oss ingen räddning i något fall att hoppas. Men hvilket är väl bättre då, antingen att sjelfmant sträcka fram sina blottade händer för att låta dem stympas och gifva den blodtörstige fienden det nöjet att långsamt plåga oss till döds, att slita inelfvorna ur våra kroppar och spetsa oss på gärdesgårdsstörarne längs vägen, eller att falla med svärdet i handen och låta vår sista blodsdroppa flyta, icke till ryssarnes förlustelse, utan till Sveriges och vår egen ära. Nej, vi vilja icke dö nesligt, utan låtom oss gripa fast om våra vapen och rikta dem emot fienden så länge vi ännu ega kraft nog att lyfta dem från marken. Vi skola då åtminstone få en lätt död, ty så länge man är sysselsatt att sjelf gifva hugg, känner man föga de hugg man får. Och vi skola tillika få en skön, en ärofull död. Ty så länge två stenar af dessa byggnaders grundmurar ännu ligga uppå hvar-

Digitized by Google

andra, skall det talas om oss, antingen att vi här sjelfmant läto oss instängas, men sedan icke vågade slåss, eller ock att vi utan fruktan för öfvermakten manligt offrade våra lif för att försvara hvad som borde vara oss dyrbarast på jorden, vår ära, vårt hem, våra qvinnor. Mödrarne skola visa denna plats för sina barn och mana dem att efterfölja oss; skalderna skola sjunga vårt lof, och våra anhöriga skola yfvas öfver att tillhöra vår stam.

Henrik slutade och ingen yttrade vidare ett ord, men alla kände sig genomträngda af detta hopplöshetens mod, som är det fastaste af allt. Hvar och en syntes göra sin ställning så säker, som möjligt och man läste i hans anletsdrag den mest bestämda föresatts att icke vika en hårsmån tillbaka. Endast Lennart tycktes denna ohöljda framställning af deras förtviflade belägenhet icke gå djupare till sinnes, ehuru äfven han ganska väl insåg dess sanning.

»Må göra då», tänkte Lennart ganska lugnt, »jag vet icke hvarför det ej kan vara så bra att dö i dag som en annan dag».

På Carl gjorde deremot Henriks ord ett djupt intryck, emedan han hyste det största förtroende

Digitized by Google

till Henriks omdöme. För en stund förlorade han verkligen hoppet; men det fanns hos honom för mycket kroppslig kraft för att länge lemna rum för en sådan sinnesstämning. Han kände på sina muskler i armar och ben och kunde slutligen icke afhålla sig från att ännu en gång taga till ordet:

— Låt oss icke misströsta om utgången, gossar, om vi strida såsom Henrik Burguer uppmanat oss. Jag vet icke hvad som hindrar mig att slå ihjäl tjugo ryssar lika väl som en, och om jag *vill*, att ingen ryss skall komma upp här, så ser jag icke heller någon möjlighet för honom att göra det.

Den naiva känsla af sin egen styrka, hvarmed Carl uttalade dessa ord, förfelade icke att väcka likartade känslor hos hans kamrater. Blotta den omständigheten, att man står på en höjd och väntar sin fiende nedifrån, bidrager otroligt att ingifva ett medvetande af öfverlägsenhet, och dertill kom nu, att hvar och en visste med sig, det hans kroppskrafter voro mera än vanliga, ty inga andra hade velat deltaga i det äfventyrliga värfvet att stanna qvar vid Beneborg.

Få menniskor kunna väl vara fruktansvär-

Digitized by Google

dare, för deras fiender än de, som, på samma gång de anse sig hafva intet att hoppas, känna sig starka som lejon, och det var liksom ryssarne haft en aning om den allvarsamma lek, som väntade dem, ty då deras anförare nu ändtligen kommenderade till stormlöpning, rörde sig manskapet icke ur stället. Han begagnade likväl ett annat medel än Carl och Henrik att elda de sinas mod. Man såg ryska befälet en stund med dragna sablar fuktla de motsträfvige, derefter hördes ett nytt kommandoord, och nu rusade hela skaran framåt, eggade af rop, icke olika dem en kusk använder mot en istadig häst.

Henrik kastade en blick tillbaka, för att ännu en gång uppsnappa en skymt af Gunhilds bild. Hon satt i fönstret, blek som en lilja, och bredvid henne stod ett tändt ljus, om hvilket hennes högra hand tycktes krampagtigt sluten. Han kände sig lugn, i den vissheten att hon icke skulle falla i Håkanssons och ryssarnes händer. Då han åter vände sig om, voro ryssarne ånyo midt för de båda stenarne, der de förra gången afvisades. Äfven nu mottogos de der af Carls och hans krigares kulor. Henrik, som endast hade ett par pistoler, sparde ännu sina skott.

Digitized by Google

Väl stupade jemväl nu ett par ryssar, men de öfrigas mod tycktes betydligt växa, sedan den persen väl var öfverstånden och de sågo, att nederlaget i sig sjelf var ganska obetydligt.

Redan voro de framme vid staketet och deras bistra ansigten grinade emellan spjelarne lika vilda djur bakom gallret i en bur. Deras timmermän skyndade sig fram med yxor för att hugga ned staketet, under det de ryske soldaterne skjöto. De våra, som emedlertid gripit till hummelstörarne, sökte icke utan framgång förhindra timmermännens arbete, ty mera än en släppte yxan för att icke återtaga den, men som störarne ej kunde rätt handteras, utan att de som skötte dem något höjde sig öfver bröstvärnet, blefvo de dervid utsatte för de emot dem blott på tio stegs afstånd riktade skotten, och två af den från början alltför glesa besättningen lågo snart orörliga sträckta till marken.

På detta sätt dröjde det likväl en god stund, innan man kunde hugga igenom både den grofva grundstocken till staketet och isynnerhet den öfre, i hvilken spjelarne voro fästade, och hvilken var omkring tre alnar högt öfver marken, så att den endast kunde nås med yxan hållen öfver hufvu-

Digitized by Google

det. Några ryssar, som funno detta gå alltför långsamt, försökte ock att hjelpa hvarandra öfver, men då den förste, som kom upp, förlorade jemvigten och föll ned åt inre sidan, der han blef liggande med ett afbrutet ben, förlorade de andra hågen att fortsätta detta försök, och afvaktade staketets fällande, hvilket mycket mera oafbrutet fortgick, sedan man slutligen ryckt till sig alla hummelstörarne, så att något vidare hinder icke mötte för arbetet.

Svenskarne hade i stället än en gång laddat sina bössor, och då fienden ändtligen lyckats att få omkull några alnars längd af staketet, samt i massa rusade in genom öppningen, mottogos de af några skarpa skott, deraf intet förfelade sin man.

Svärmen var emedlertid nu innanför staketet och började löpa till storms uppför vallen, hvilket för svenskarne hade den fördelen att fienden icke längre kunde nyttja sina gevär af farhåga att skjuta sina egna.

Här började ett handgemäng. Otaliga ansprång gjordes af ryssarne, som alla voro snälla klättrare, och otaliga gånger kastades de tillbaka af svenskarnes kraftfulla och täta hugg. Ingen

Digitized by Google

utvecklade härvid en större fortfärdighet, styrka och vighet än Henrik. Det var ett skådespel, hvaraf man i smått kan se en afbild i ett brinnande talgljus, der en mängd svart smolk med rastlös ihärdighet rusa upp emot veken, men ständigt kastas tillbaka, då de dröja en stund liksom för att hemta nya krafter och sedan ånyo börja samma lek. Den uppmärksamme åskådaren undgår det likväl icke, att ehuru ett aldrig minskadt antal ständigt ses falla tillbaka, så måste det dock lyckas några att hålla sig fast deruppe, emedan antalet eljest skulle ökas i oändlighet, allt som ljuset nedbrinner. Så gick det äfven här. Ryssarnes mängd var för stor för att i längden kunna afhållas af svenskarnes ringa antal, och ehuru hvarje ögonblick någon ryss stöttes tillbaka utför den branta vallen, så kunde man icke hindra att flera andra kommo upp, och striden emot dem blef svårare på samma gång man icke längre hade fördelen af en högre position.

Henriks sidokamrat på den venstra sidan hade redan fallit och platsen i stället blifvit intagen af fiender, mot hvilka Henrik hade allt att göra för att värja sig, då han hastigt kände sig

Digitized by Google

gripen omkring ena benet af ett par starka händer, som ryckte honom med en sådan våldsamhet, att han förlorade jemnvigten och föll framstupa utför vallen midt ibland de jubilerande fienderna.

Hans första tanke var: *det är slut;* hans andra: nu tror Gunhild att jag är död; men den tredje, då han kände att han slutat falla: jag är oskadd! Och med en otrolig snabbhet var han åter uppe, ryckte ned ett par ryssar, som försökte klättra upp och fick af deras motstånd nog motvigt emot sin egen tyngd för att åter komma upp på höjden. Här var redan fullt af fiender, men nästan i samma ögonblick gaf han en ryss ett sabelhugg, sköt med pistolen i venstra handen en annan genom lifvet och stötte till en tredje för bröstet med den ena foten, så att alla tre tumlade ned.

Derigenom fick Henrik så mycket andrum, att han kunde kasta en blick till Gunhilds fönster. Hon hade rest sig upp och stod med ljuset i handen. Oaktadt afståndet undgick honom icke, huru en ljusstråle flög öfver hennes ansigte, då hon återsåg Henrik, och löste den mörka förtviflan, som redan hade stelnat hennes drag. Hon

Digitized by Google

nickade åt honom och satte åter betydelsefullt ned ljuset i fönstret.

Henrik vände sig åter om emot fienden och fann ögonblicket temligen lugnt, liksom ett ihållande dagsregn nästan alltid skänker mellanstunder af jemförelsevis vida mindre häftighet. Han fann Carl nära bredvid i en trött ställning hvilande mot sitt svärd.

— Jag visste du skulle göra underverk, — sade Carl med bruten stämma. — Men jag ser nu, att ingenting hjelper. Med mig är det förbi. Jag har en kula i bröstet och min venstra arm är afslagen. Dock om de ville skynda sig, skulle jag kanske ännu hinna göra ett hugg med den högra, innan jag lägger ned den för alltid.

Han förmådde icke längre stå, utan satte sig ned, allt med svärdet i handen och blicken riktad emot fienden.

— Vi äro icke många qvar, — fortfor han. — Dock vi hafva gjort ett vackert arbete. Sedan kungen dog, tror jag ej något bättre blifvit gjordt. Dock det var en dårskap, du sade det förut. O, Herre! straffa icke Gunhild och Henrik för min dårskap!

Henrik ville tala, men förmådde det icke af

Digitized by Google

rörelse. Hastigt föll honom en tanke in. Han tog sin hvita näsduk, satte den på spetsen af ett gevär och reste det i höjden, såsom ett tecken att han ville parlamentera med fienden.

Men ryssarne hade allt för väl kommit underfund med fästningens svaghet och voro för mycket förbittrade öfver den stora förlust de lidit, för att vilja afhöra några fredsförslag. Henriks flagga blef i stället signalen till ett nytt anfall, hvilket denna gång afvärjdes vida mindre kraftigt än förut. Inom kort stodo åtminstone tjugo ryssar på vallen.

Henrik hade knapt hunnit göra sig lös från en som anfallit honom från venstra sidan, då han hörde Carls rossliga stämma uttala några ord, dem Henrik icke kunde uppfatta. Han vände sig deråt och fann Carl utsträckt på marken. En ryss, som ville anfalla Henrik, steg i detsamma upp på hans bröst. Henrik hörde huru benen krossades deruti.

En sprittning i lemmarne och den tappre Carl Rosenfelt var icke mer!

Emellan hans mördare och Henrik började en skarp fäktning, till dess att ett ångestskri, omisskänneligt af Gunhilds klingande röst, nådde

Henriks öron. Han såg till fönstret. Ljuset stod på sitt ställe, men Gunhild fanns der ej mera. En kosack lutade i stället sin rygg emot fönsterkarmen.

Utan besinning flydde Henrik nu från den plats han så länge och ärofullt hade försvarat. Med ett enda språng hoppade han utför vallen och sprang öfver gården med en nästan öfvermensklig snabbhet. Hvarken han sjelf eller någon annan visste rätt huru det gick till, men en fönsterruta hördes klinga och ögonblicket derefter stod Henrik i rummet, der Gunhild nyss hade suttit.

Der var fullt af kosacker, som, i början häpna öfver det sätt hvarpå Henrik inkom, overksamma betraktade honom. Genom den öppna dörren till salen såg Henrik huru några andra kosacker, som buro Gunhild afsvimnad, voro sysselsatta att lyfta ut henne genom ett fönster. Ursinnig rusade han emot de honom omgifvande kosackerna för att slå sig igenom till Gunhild; men härtill förslogo likväl icke hans redan starkt medtagna krafter. Han blef öfvermannad och träffades slutligen i pannan af ett slag med en bösskolf, så att han för ett ögonblick förlorade

Digitized by Google

sansningen och dignade ned. Sannolikt skulle man icke lemnat honom, så länge ännu en gnista lif hos honom fanns qvar, om icke hastigt en stark, qväfvande rök brutit sig in genom väggen från ett rum näst intill och tydligt ådagalagt att huset i den ena ändan var antändt och stod i ljusan låga. En af ryssarne, som märkt den öppna krutfjerdingen i rummet, gjorde sina kamrater uppmärksamma derpå, och det behöfdes icke mera för att förmå dem hals öfver hufvud rymma huset. . . . .

Henrik reste sig åter med svårighet upp, ty ehuru han förunderligt nog icke erhållit ett enda djupare sår, var han likväl så slagen och hvad man kallar mörbultad i hela kroppen, att lederna knappt ville göra sin tjenst. Den qväfvande röken, som numera hindrade honom att se, och de redan genom väggen inbrytande lågorna tvingade honom att draga sig tillbaka genom farstun ut på gården. . . . .

Här fann han församlad den lilla återstoden af Beneborgs invånare, som räddat sig undan fiendens svärd. De utgjordes numera endast af fröken Kerstin, Lennart, tre andra män och två pigor samt en tio års gosse. Alla voro på det

högsta villrådige hvad de skulle taga sig till. Stora huset och ena flygeln brunno redan, och man förutsåg att den tilltagande hettan på gården snart skulle blifva outhärdelig. På flygt var ej att tänka, ty hela ryska styrkan hade, sedan den lemnade stället, slutit en ring deromkring, och åskådade i stillhet branden, skenbarligen i afsigt att hindra deras offer att rädda sig.

— Jag går ut och ger mig på nåd och onåd åt ryssarne, — sade en af drängarne. — De kunna icke göra mig något värre, än det som händer mig här, att brinna upp lefvande.

De flesta tycktes häruti instämma, och sågo frågande på Henrik. Han behöfde icke mera än påminna sig, att Håkansson var en af ryssarnes ledare, för att blifva besluten, att på intet vilkor sjelfmant öfverlemna sig i deras våld.

— Jag vet i sanning icke hvad jag skall råda, — sade Henrik. — För min del kryper jag ned i den hvälfda källaren under denna flygel. Möjligen skall elden icke dit inträuga.

En förfärlig knall skakade nu luften. Bjelkarne i stora huset brakade, ena sidan af taket störtade ned, och ur öppningen framströto de fräsande lågorna med ohejdadt raseri.

Henrik skyndade till källardörren och såg sig emot sin förmodan följd af fröken Kerstin, Lennart och den unga gossen. De öfriga deremot gingo till en genombruten punkt på vallen, för att öfverlemna sig åt ryssarne.

— Om någon af er träffar er fröken, — ropade Henrik efter dem, — så säg henne att jag lefver, och skall lefva endast för att söka befria henne. Och bed henne framförallt söka alla tillfällen att gifva mig tecken hvar hon finnes.

Man begaf sig härefter ned i källaren, der en sval fuktig luft angenämt mötte dem, och Henrik tillstängde den tjocka jerndörren, hvarigenom det yttre rummet, eller den så kallade svalen, blef alldeles mörk, men sjelfva den inre temligen rymliga källaren upplystes något af tvenne små gluggar uppe vid taket.

Några matvaror hängde i taket, men föröfrigt utgjordes hela källarens innehåll af en öltunna och ett par träbänkar, hvaraf Henrik flyttade fram den ena för att bereda sig utsigt genom en fönsterglugg.

De fem, som mera hoppats på fiendens än lågornas gunst, voro nu utkomna på fältet och nalkades i bönfallande ställningar de rundtom-

Digitized by Google

kring uppställda ryssarne. De båda flickorna försvunno straxt för Henriks ögon ibland lederna, men icke så karlarne. Några ryssar grepo uti dem och släpade dem tillbaka emot de brinnande husen, på det ställe der elden värst rasade. Då de kommo närmare kunde Henrik väl icke längre följa deras rörelser, men af de olyckliges sönderskärande ångestskri och den ryska truppens spända uppmärksamhet och lifliga skrattsalvor, var icke svårt att sluta, det man hade kastat dem i lågorna och fröjdade sig vid skådespelet af deras dödsryckningar.

Med fasa lemnade Henrik sin plats och satte sig på den andra bänken bredvid fröken Kerstin, som tyst och undergifvet med hopknäppta händer bad till Gud.

— Var moster inne i rummet när de grepo Gunhild? — frågade han.

— Ja, — svarade hon med en djup suck, — Gunhild vände sig aldrig från fönstret, så att hon hvarken hörde eller såg huru de bröto upp fönsterluckan, oaktadt jag ropade åt henne i min förskräckelse. Så snart de kommo in, smögo de sig rakt på henne, liksom det just varit henne som de sökte, och jag är säker att hon icke alls

Digitized by Google

märkte, det någon var uti rummet förrän de togo fatt i henne. Då ropte hon *Henrik*, men svimmade af med detsamma, och de buro bort henne, men mycket varsamt togo de uti henne. Jag sprang genast ut för att kalla på dig, men kom aldrig längre än ut på gården.

Henrik satte båda händerna för ansigtet för att liksom gömma sig undan den grymma föreställningen om Gunhild i Håkanssons och ryssarnes våld. Dock hoppades han, att Håkansson åtminstone till en början skulle skydda henne för ryssarnes misshandling, kunde han blott snart komma henne till undsättning. Men härtill såg han ingen utväg, äfven om han skulle lyckas att rädda sitt eget lif ur sin närvarande belägenhet, hvilket knappt var att hoppas. Elden hade nemligen redan hörbart fattat uti huset uppöfver dem och stenväggarne i källaren voro redan så upphettade, att man icke kunde luta sig deremot. Men ryssarne höllo allt sin ring sluten.

Den lilla gruppen i källaren skulle utgjort ett icke ovärdigt föremål för en målares pensel. Det låg i ansigtsuttrycken en karakteristisk skilnad emellan den oupphörligt gråtande gossens förtviflan, fröken Kerstins emot himmelen städse

Digitized by Google

vända tankar, den gamle Lennarts sorgsna men orubbliga liknöjdhet och Henriks ännu kämpande och med planer för verksamhet sysselsatta sinne. Deras ömsesidiga tystnad gjorde ock ett hemskt afbrott emot den larmande fiendens och den hväsande eldens buller utanför.

Till allas förvåning hörde man hastigt den yttre källardörren öppnas; ett starkt eldsken bröt in genom öppningen, och emot de röda lågorna tecknade sig konturerna af en mörk manlig gestalt, hvarefter dörren stängdes och allt blef svart såsom förut.

Oviss om den ankomne var vän eller fiende, fattade Henrik ännu en gång sitt dragna svärd och gick emot dörren, i det han med hög röst frågade:

— Hvem der?

En röst svarade ur mörkret ödmjukt på tyska språket:

— En rysk officer som anropar ert medlidande.

— Vårt medlidande? Ni öfvar ett grymt skämt, — svarade Henrik, som trodde att ryssarne upptäckt deras tillhåll och utskickat den främmande för att slagta dem.

Digitized by Google

— Långt derifrån. Jag blef sårad, då jag stormade vallen, af en ung man, som skuffade mig ned så att jag föll inåt gården, der jag maktlös blef en lång stund liggande. Jag såg huru de mina lemnade stället, sedan de satt eld derpå och huru några af de tappra svenskarna kort derefter gingo att lemna sig i deras våld, under det att j togen er tillflygt hit. Ingen hörde mina rop och jag förmådde icke släpa mig öfver vallen. Snart fattade ock elden i dess myckna trädvirke och stängde all utväg. På alla sidor fann jag mig omgifven af eldvågor dem vinden förde emot mig och nästan förbränd lyckades jag ändtligen komma hit. Ni kan döda mig om ni vill, och jag medger, att efter den grymhet mina landsmän utöfvat, har jag ingen rätt att begära ett bättre bemötande, och likväl, om ni tänker som jag, skall ni icke förakta att förvärfva, ej en gång fiendes eviga tacksamhet.

Henrik påminte sig nu, att bland dem han nedstött från vallen verkligen varit en officerare, som fallit inåt gården, och vid hvars ädla ansigtsdrag Henrik hade fäst sig, helst de andras utseenden till största delen varit mer eller mindre vederstyggliga. Detta i förening med främ-

Digitized by Google

lingens ord ingaf Henrik förtroende, och intagen såsom han var af ett enda mål för sina sträfvanden, svarade han genast.

— Af oss skall ni ingenting behöfva frukta, och om detta hvalf, såsom jag hoppas, motstår elden, kan ni snart återvända till era landsmän. Jag är öfvertygad att ni då icke skall förråda vårt gömställe. Och om ni vill så kan ni då göra mig den största tjenst ni någonsin kunnat tillbjuda en menniska.

— Måtte jag kunna uppfylla er önskan. Åtminstone skall jag visa er att jag vill det.

— Bland era fångar är en fröken Rosenfelt; min bön är att ni ville bjuda en lösen för hennes frihet, jag ville nästan säga huru stor som helst, men 1000 hårda daler skulle jag kunna lemna inom tjugofyra timmar och 10,000 inom några veckor.

— Fröken Rosenfelt fången? Oroa er icke för henne. Henne skall intet ondt vederfaras.

— Icke? Jag anser mig likväl ega skäl att frukta allt för henne.

— Det finnes redan förut en person ibland oss som lifligt intresserar sig för hennes öde, som eger makt att rädda henne, nemligen en

Digitized by Google

svensk öfverlöpare, hwilken såsom vägvisare och rådgifvare gjort oss ganska vigtiga tjenster, samt förvärfvat sig rättmätiga anspråk på vår befälhafvares tacksamhet. Redan ifrån första ankomsten hit förbehöll han sig såsom sin enda belöning, en fånge — och denna var fröken Rosenfelt. Han tänkte öfverraska henne och fick några man i följe med sig hit, men fann stället försvaradt och blef sjelf sårad i den högra armen, då han vågade sig för nära. Det var han, som emot vår befälhafvares vilja och i öfrigt följda plan, genom den högsta enträgenhet förmådde honom att med storm taga detta ställe. Han gjorde det till ett vilkor för sitt framtida biträde. Den enda som tycktes ligga honom om hjertat var fröken Rosenfelt; alla andra borde dödas, men hon tagas lefvande. Jag tager derföre för afgjordt, att han blir hennes beskyddare, ehuru jag icke känner hans bevekelsegrunder.

Hela denna framställning öfvertygade Henrik, att den fremmande höll sig vid sanningen och menade uppriktigt. Sedan han fört honom in uti den inre källaren och satt sig bredvid honom på den midt på golfvet framdragna bänken, öppnade Henrik derföre sitt hjerta och upp-

lyste sin nye förtrogne om hela hans och Gunhilds förhållande till Håkansson och de skäl de hade att frukta denne sednare. Den unge ryske officeraren uttryckte sin lifliga afsky för Håkanssons planmessiga nedrighet, och sade:

— Denne man ingaf mig motvilja från första ögonblicket, hvilken ökades allt efter som jag såg, huru han uppmanade mina tyvärr alltför villiga landsmän, hvilka alla han synes hafva svurit ett dödligt hat. Emedlertid besitter han öfverlägsna egenskaper, såsom ni sjelf säger, och har förvärfvat sig mycket inflytande hos vår general, så att jag fruktar vi på underhandlingens väg ingenting skola vinna. Men vi måste befria er trolofvade genom list, och jag skall icke anse för ett förräderi emot mitt fäderneslaud att dervid vara er behjelplig.

— O! hvilken nåd af himmelen, som sände er hit. Men tror ni väl, att det skall blifva en möjlighet att bedraga Håkanssons vaksamhet?

— Nej icke Håkanssons, från honom måste ni sannolikt i alla händelser taga henne med våld, men ryssarnes vaksamhet gifves det olyckligtvis ett medel att insöfva, och det heter — *bränvin.* Kan ni skaffa mig sådant i tillräcklig

Digitized by Google

mängd, så åtager jag mig att på några timmar upplösa all krigstukt och all ordning inom truppen. Kunde vi sedan blott finna något medel att afleda befälets och de få nyktres uppmärksamhet, så tror jag nästan jag skulle kunna bringa saken derhän, att ni finge afgöra den ensamt med Håkansson.

— Ha! komme jag en gång så långt!

Efter långa öfverläggningar och sedan fröken Kerstin lemnat den upplysning, att uti en af källrarne på Stjernholm, den baron Burguer trott fienden icke kunna upptäcka, fanns en större myckenhet starka drycker förvarad, beslöt man att Sabraskin, så hette den ryske officeraren, skulle utan de öfriga officerarnes vetskap låta uppbryta dörren och visa manskapet på den förvarade skatten. Henrik skulle under tiden samla ihop några män och dölja dem i närmaste skogsbacke, derifrån de genom trumning eller annat krigiskt buller borde gifva ryssarne anledning att frukta ett anfall. Sjelf skulle Henrik utmed en häck i trädgården smyga sig fram till ett noga beskrifvet gömställe helt nära intill Stjernholmsgården, der Sabraskin skulle gifva honom vidare underrättelser om sakernas ställning och hvad

Digitized by Google

som borde göras. Allt detta borde ske i skymningen redan samma afton, emedan ryssarne efter all sannolikhet följande morgon skulle åter inskeppa sig för att fortsätta sitt vikingatåg.

— Men ett måste ni lofva mig, — sade Sabraskin sedan de slutat sitt aftal, — och det är, att ni icke begagnar det tillfälle jag gifver er, att tillfoga de mina någon annan skada än hvad som är nödvändigt för att vinna ert ändamål, och att ni i ingen händelse blottställer mig såsom en förrädare.

Naturligtvis gick Henrik in härpå. Det gjorde honom till och med ett stort nöje, att han kunde skänka Sabraskin sin aktning såsom fiende, på samma gång han begagnade honom såsom bundsförvandt. De unga männen tycktes med ett ord ega så likstämmiga själar, att ett verkligt vänskapsband knöts dem emellan under de timmar, de ännu nödgades vänta i källaren innan väggarne började något svalna och öfriga tecken förmärktes att elden snart rasat ut.

Det öfriga sällskapets förundran att se Henriks förtroliga samtal med en ryss var i början icke ringa, helst ingen af dem förstod ett ord af hvad som talades, men då ryssen förhöll sig fred-

Digitized by Google

ligt, förlorade de så småningom sin fruktan för honom. Och den menskliga naturen, som är för svag att länge orka rätt djupt känna ens sin olycka, kom dem snart till hjelp. När gossen gråtit ut hela sitt förråd af tårar, kände han sig hungrig och började angripa ett stycke rökt kött, hvars lukt stack honom i näsan. Lennart, hvilken tiden slutligen blef lång, sträckte sig ut på golfvet och föll slutligen i en god sömn. Fröken Kerstin, som alltid med uppmärksamhet aktade på sina krämpor, fann att hennes hjertklappning lagt sig och kände sig helt nöjd deråt. Henrik var för mycket lifvad af hoppet att kunna rädda Gunhild för att mera känna någon smärta. Både Henriks och Sabraskins i drabbningen lidna kroppsskador voro dessutom af den art, att de af några timmars hvila till det mesta återställdes. Inom den mörka källaren i jordens djup herrskade sålunda en större belåtenhet, än någon skulle kunnat föreställa sig under dylika omständigheter, och aldraminst kunde de vaktande ryssarne ana, att midt under de rykande grushögarne, deruti de trodde alla sina fiender begrafna, smiddes ännu djerfva planer att besegra dem. För att undgå misstankar fann Sabraskin rådli-

gast att begifva sig ut, innan ryssarne ännu för hettans skull vågade nalkas de nedbrända husen. Med svårighet, men varsamt, öppnade han och Henrik med svärden den nästan glödgade källardörren. Sedan de gjort sig förvissade, att ruinerna ännu skylde det inre af gården till en manshöjd, och att man der utan fara för elden numera kunde vistas, gick Sabraskin ut och sköt åter till dörren efter sig. Han drog derefter fram en mängd halfbrända stockar och staplade dem upp öfver den låga dörren, som var anbragt i lutande plan emot en framskjutande mur, i afsigt att afvända all uppmärksamhet derifrån.

Detta lyckades också, ty ehuru efter en kort stund flera röster hördes inifrån gården, tycktes ingen hafva lust att närmare nalkas de brända lemningarne efter husen. Genom fönstergluggen såg Henrik snart till sin obeskrifliga glädje, huru hela den ryska styrkan bröt upp, och styrde kosan emot Stjernholm. Ännu väntade han likväl en half timma af farhåga att någon vakt kunde blifvit qvarlemnad, ehuru ingen på denna sidan var synlig. Slutligen arbetade han åter försigtigt upp dörren och, efter att hafva öfvertygat sig det ingen fiende syntes till, släppte

Digitized by Google

äfven ut sina olyckskamrater. Med blandade känslor af glädje öfver deras nästan underbara räddning och det först nu till full klarhet vaknade medvetandet om de oersättliga förluster de redan lidit, skådade Henrik omkring sig på Gunhilds förstörda barndomshem och styrde sina steg till den punkt af vallen der hennes bror slutat sin lefnad. Här fann han väl i askan lemningar efter en mängd menniskoben, som ännu spridde omkring sig en gräslig stank, men hvilka som hade tillhört vän eller fiende kunde numera ingen urskilja.

Anblicken var sorglig, men här var ingen tid att anställa betraktelser. Mycket skulle uträttas innan den redan långt framskridna solen sjunkit nedom horisonten, och Henrik var icke den som ville eftersätta detta; men som vi hoppas, att läsaren känner något deltagande för Gunhilds öde, vilja vi nu föra honom till henne och för en stund lemna Henrik på egen hand.

Digitized by Google

XXIII.

Räddnings-försöket.

»Vilja är minst hälften af kunna.»

ALMQVIST.

Då Gunhild första gången slog upp sina ögon, efter det hon af fiendehand blifvit röfvad hemifrån, mötte hennes ännu omedvetna blick några föremål, som syntes henne bekanta. Det var några fåglar väfda i en gobelins-tapet. Hon mindes bestämdt, att hon förr en gång undrat huru de svaga grenarne kunde uppbära en så kolossal uggla, som der satt omgifven af papegojor och skator. Hennes härigenom nyväckta minne framställde till sig sjelf allt flera frågor och slutligen ehuru ännu alltid utan oro denna: Hvar är jag? Sjelfmedvetandet var härmed kommet i full verksamhet, och hon vände hastigt hufvudet ifrån väggen för att af några omgifvande föremål få

Digitized by Google

hjelp att reda sina tankar. Det första hon märkte var ett kärl fullt af blod, och det andra, att hennes egen arm var förbunden. Man hade slagit henne åder. Ett skäggigt ryssansigte böjde sig nu ned framför henne med uttryck af en verklig glädje öfver de tecken till lif hon visade. Ett svagt anskri undföll Gunhild och hennes hufvud föll åter tillbaka.

Allt var henne nu klart. Hon var ryssarnes fånge i ett rum på Stjernholm och Henrik troligen död!

Likväl förvånade det henne, att man så vårdade sig om henne, och att Håkansson icke ännu bemäktigat sig henne såsom sitt rof. Men, tänkte hon, troligen vill han icke börja pläga sitt offer, förrän det eger fullt medvetande deraf, och det är endast derföre man använder omsorg på mitt återfående. Jag vill låtsa mig vara död, eller om jag verkligen skulle döda mig?... Men huru?... och dessutom vet jag icke ännu bestämdt om Henrik är död, och han har förbjudit mig att bära hand på mig sjelf så länge han lefver... Får jag blott visshet att han väntar mig i himmelen, så skall han icke länge behöfva vänta på sin brud. O! min Gud, icke kan det vara ett

Digitized by Google

brott att rädda sig undan det förfärliga öde, som beredes mig här.

Hon låg stilla och orörlig. Alltemellanåt kände hon ryssens hand på sin panna eller puls, men i öfrigt stördes hon icke.

Det dröjde en lång stund innan dörren öppnades, men derefter hörde hon till sin fasa Håkanssons röst tala några för henne obegripliga ord med hennes skötare, hvilken omedelbart derefter lemnade rummet. Troligen hade hon icke kunnat undertrycka en färgskiftning i ansigtet, ty Håkansson tilltalade henne med hånande stämma:

— Behagar min fröken för ett ögonblick afbryta sin dåning. Jag har en nyhet att berätta er, som utan tvifvel skall göra er stort nöje.

Gunhild reste sig hastigt upp och följde den fruktansvärde med ögonen utan att yttra ett ord. Med en hemlig glädje såg hon, att han hade den högra armen i band.

— Ni visar ingen nyfikenhet att höra min nyhet?

— Nej, — svarade Gunhild sorgset, men utan bitterhet, — jag har ingen anledning att tro, det ni skulle meddela mig den, om den vore glädjande för mig.

Digitized by Google

— Huru kan ni så misskänna er gamle vän! Likväl rörer min nyhet baron Henrik, för hvilken jag trodde ni icke var så helt och hållet likgiltig.

— Jag förstår. Han är död!

— Nej icke ännu såsom jag tror. Men man håller på att steka honom, och det säges att köttet blir bättre om man sätter steken lefvande på spettet. Jag skall ha den äran att servera er deraf till aftonen. Det är synd att vi här icke hafva utsigten åt Beneborg, vi skulle då tillsammans njuta af det vackra skådespelet. Ni kan icke tro hvad elden tar sig väl ut emot den gröna skogen.

— O! att äfven jag fått brinna upp i dessa lågor! Men lofvad vare Gud, att åtminstone Henrik icke fallit i era händer.

— Jag medger det var en liten otur, att han icke lät taga sig, det korsade mina beräkningar på en mera förfinad hämnd. Ni ser hvad jag talar uppriktigt. Jag hade ämnat låta honom, behörigen bunden förstås, betrakta huru jag trycker er till mitt ännu alltid älskande hjerta. Jag tror det skulle gjort honom nöje; men man måste trösta sig. Dessutom hyser jag det hoppet,

Digitized by Google

som ni säkert delar med mig, att han ännu efter döden skall känna sin salighet ännu högre af att från himmelen njuta denna anblick såsom overksam åskådare.

— Odjur! Har ni då ingen mensklig känsla i ert bröst!

— Ni är orättvis, eller har er ädle Henrik uteslutande privilegium att utöfva sin hämndgirighet, under det ni vill att jag skall tacksamt kyssa riset. Han skall saklöst få röfva från mig min älskarinna, skända mitt namn, drifva mig i en evig landsflygt från mitt fäderneslând och slutligen trakta efter mitt lif med en lönnmordisk kula, ehuru den endast råkade krossa min arm. Allt detta är förmodligen ridderligt och hjeltemodigt, derföre att *han* gjort det; men om *jag* skulle försöka något dylikt, så finner ni det straxt vara skurkstreck, eller huru era vackra benämningar låta.

— Henrik har aldrig handlat emot er annat än för sjelfförsvar.

— Prat! — svarade Håkansson, som icke längre kunde behålla den iskalla ton, i hvilken han börjat, utan nu återtog sitt naturliga sätt att tala, dervid hans skärande stämma obehagligt

Digitized by Google

dämpades af en slags beslut, som alltid antydde att hans sinne var häftigt upprördt. — Inbilla ni er att Henrik stridt för en så lumpen sak, som sjelfförsvar! Jag gör honom den rättvisan, att erkänna honom vara en beslägtad själ med min. Striden emellan honom och mig har varit om ingenting annat än *er sjelf*. Det var bådas mål, och derför skydde vi inga medel. Hans börd och yttre ställning drogo er på hans sida, — icke hans karakter, ty det var en gång ni älskade mig lika högt som honom. Lyckans skiften hafva sedan vexlat och fört än den ene än den andre närmare till målet. Det är jag, som nu slutligen segrat. Icke öfver ert hjerta men öfver min fiende; och det är mig nog. Ja, det till och med smickrar mera min egenkärlek att se er såsom min slafvinna, än såsom min hustru. Ni är i alla fall *min*.

Det var för mycket för den stolta Gunhild att höra. Glömmande allt utom sin förolämpade värdighet, reste hon sig upp med en majestätisk hållning och skänkte Håkansson en blick full af vrede och förakt.

— Jag är ingens slafvinna, — sade hon, — och minst ett sådant kreaturs.

Digitized by Google

— Vackert, vackert min lilla vän. Jag skall blifva en god herre, — sade Håkansson, som försökte återtaga den falskt smilande tonen och närmade sig Gunhild samt klappade henne med venstra handen under hakan.

— Aflägsna er, eller jag dödar er! — svarade Gunhild med en lejoninnas raseri och grep med detsamma uti en hög ljusstake, den hon hotande höjde i luften.

Då Håkansson emedlerlid häraf icke lät sig afskräckas, utan ville fortsätta sina näsvisheter, träffade Gunhild med ett säkert måttadt slag det sårade stället, af hans högra arm, och aftvingade honom ett utrop af smärta, som snart efterträddes af ett ursinnigt raseri.

— Jag skall då en gång för alla späka dig! — skrek han och kastade häftigt upp dörren till farstun.

Hvad han ropade och hvad han talade förstod icke Gunhild; men rummet fylldes inom några ögonblick af män med vildt utseende, som vände sina stygga blickar från Håkansson till Gunhild.

Hon kastade sig på knä för dem, pekade på deras svärd och på sitt bröst, bönfallande, att de

Digitized by Google

ville genomborra henne. Men Håkansson hade knapt märkt denna hennes rörelse, förrän han syntes ångra den gifna befallningen, och körde åter ut den inrusande skaran, endast lemnande tvänne skildtvakter vid dörren att hålla ett vaksamt öga på Gunhild. Sjelf skyndade han jemväl bort, troligen för att söka läkarehjelp för sin arm, som tycktes tillfoga honom en olidlig plåga.

Gunhild lemnades härefter åter ett par timmar i ro, under hvilken tid hon förgäfves eftertänkte något annat medel än döden att rädda sig undan Håkanssons hat eller kärlek.

Det led emot aftonen, men i Stjernholmshuset tycktes ingen hågad att dela naturens hvila. Stoj och buller tilltogo der tvertom med skymningen. Sabraskin hade låtit öppna vinkällaren och upphemtade derifrån ett par dussin buteljer förträffligt franskt vin, hvaruti han föreslog de öfriga officerarne att dricka ett glas för Beneborgs ärofulla stormning och hans egen underbara räddning i dess aska. Alla samtyckte med förtjusning, och snart befann sig hela befälet lustigt klingande med glasen kring ett bord i

Digitized by Google

stora salen. De visste icke, att källaren äfven innehållit tvenne stora fat bränvin och att dörrarne blifvit lemnade öppna; och glädjen i salen blef snart så högljudd, att larmet utanför icke stort märktes.

Sjelf var Sabraskin den förste, som bröt laget, såsom han sade, för att hemta frisk luft. Han svepte en slängkappa omkring sig och begaf sig ut på gården. Öfverallt mötte han druckna, och de få nyktra han märkte, uppmanade han att fira dagens glädje. Derefter fortsatte han vägen öfver gården utför en stentrappa ned i trädgården. Han kom snart till häcken der han stämt möte med Henrik, och gaf det öfverenskomna tecknet, med en lång hostning. Tecknet besvarades riktigt, men till Sabraskins bestörtning tittade en kossackmössa fram ur de täta löfven.

— Jag är förrådd, — tänkte han och slog handen våldsamt emot värjfästet, men igenkände i detsamma Henriks röst, som bad honom för all del icke göra buller. — Hvad betyder denna drägt? Det ser ut som ni ville göra er till ryss i stället för mig, som i dag handlar såsom svensk.

Digitized by Google

— Jag tänkte, — svarade Henrik, — att jag lättare skulle undgå att blifva bemärkt på detta sätt, och derföre tog jag mössan och rocken af en kossack, som blifvit skjuten utanför Beneborgsgården.

— Ett förträffligt infall, som skall underlätta möjligheten att få er in i huset, ty ända upp på vinden måste jag hafva er, om min plan skall lyckas. Och likväl är ni knappt nog förställd, för att våga er öfver gården, der hundrade ögon kunna följa er, deraf alltid något ännu icke ser skumt. Det är fördömdt med denna ljusa natt!

— Jag kan komma in i huset utan att gå öfver gården.

— Huru är det möjligt?

— Jag följer denna häck ända till gafveln af stora huset. Der är en dörr till källaren, och nyckeln ligger säkert på sitt vanliga ställe bredvid. Källarvåningen går under hela huset och jag kan komma upp i farstun straxt bredvid stora trappan.

— Ingen nöd då! I gångarne är det skumt nog och dessutom nu en fullkomlig villervalla. Gör er bara drucken. Svara med ett knytnäf-

Digitized by Google

slag, om någon talar er till och skynda er upp på vinden till höger. Der finner ni godt om gömställen. Jag skall ombesörja, att fröken Rosenfelt blir förd till ett rum deruppe emellan vindarne, och då tid blir skall jag låta höra af mig. Men har ni kunnat samla något folk i granskapet?

— Ja, genom en lycklig tillfällighet, fann jag det redan samladt, så snart jag kom från elden. Jag hade redan i morse lemnat min dräng qvar i Nyköping. Han kom några timmar sednare och fann Beneborg belägradt. För att komma mig till undsättning, skyndade den trogna tjenaren till närmaste byar och lyckades verkligen skaffa ett tjog raska bonddrängar, som ryckte emot Beneborg, men kommo för sent att göra gemensam sak med oss. Jag har äfven anskaffat en trumma och ett par vallhorn, hvarmed de skola gifva signaler till anfall från backen på andra sidan, så snart klockan slår tio.

— Allting är ju då i bästa skick. Till verket derför, vi hafva ingen tid att förlora.

— Har ni sett Gunhild Rosenfelt?

— Nej; men jag vet, att hon för närvarande

Digitized by Google

är lemnad i ro. Håkansson har nog att göra med att sköta sin blessyr.

De skildes åt för att hvar på sin väg söka inkomma i huset.

Emedlertid hade de ryssar, som Håkansson under det otyglade utbrottet af sin vrede släppt in till Gunhild, icke glömt den sköna svenskan, och allt som brännvinet uppeldade deras inbildningskraft växte hågen hos dem att återse henne. De funno obilligt, att Håkansson, en svensk öfverlöpare, skulle hafva den bästa delen af bytet och började slutligen trängas utanför hennes dörr, med begäran att blifva insläppta.

Håkansson, hvilken likt draken rufvade på sin skatt, ehuru han icke ville vidare utsätta sig för förödmjukelsen af Gunhilds närvaro förr än hans arm blifvit återställd, kom genast tillstädes för att afvisa de oförskämde och förbjöd de inuti rummet hos Gunhild posterade vakterne att öppna den lästa dörren. Ryssarne läto sig dock häraf icke afskräckas. Under svordomar och hotelser emot Håkansson började de använda våld på dörren, som ock slutligen gaf vika för de påträn-

Digitized by Google

gande våldsverkarne. Sabraskin, som på förhand uppmanat till detta företag, låtsade nu, som han händelsevis gick förbi i korridoren och Håkansson skyndade att påkalla hans hjelp. Med svårighet lyckades det Sabraskin att åtminstone för ett ögonblick åter bringa till ordning sina druckna landsmän, hvilka redan stormat inpå Gunhild. Han fattade henne i handen liksom för att föra henne undan, men tryckte oförmärkt någonting i hennes hand, under det han med ett finger på sina läppar gjorde henne tecken att vara försigtig.

Gunhild öppnade sin hand och fann deruti en af de röda korallerna i Henriks halsband. Hon kunde icke undertrycka en mine af häftig öfverraskning, och en blick på Sabraskin, som frågade om denna perla betydde, att han medförde Henriks sista helsning, eller om den möjligen kunde betyda, att han var vid lif och att ännu hopp gåfves att de skulle återse hvarandra.

Detta hemliga förstånd emellan Sabraskin och Gunhild undgick icke Håkanssons falköga, och för hans svartsjuka sinne framställde sig genast den misstanken, att Gunhild beslutat öfverlemna sig åt Sabraskin för att blifva befriad

från Håkansson. Det ligger likväl i svartsjukans natur, att i det längsta söka dölja sig, för att ostördt kunna söka, hvad den likväl minst af allt vill finna, och Håkansson låtsade derföre med tacksamhet antaga Sabraskins förslag att föra Gunhild upp på ett af vindsrummen och der dölja henne, emedan han icke tilltrodde sig att här i längden kunna skydda henne. Med ett par silfvermynt öfvertalade Håkansson de båda gubbarne, som hållit vakt i Gunhilds rum och icke ännu kommit åt något bränvin, att följa; och så satte det lilla tåget sig i rörelse. Då Håkansson ännu icke vågade nalkas Gunhild på ett par alnars afstånd, af fruktan att ännu en gång såras af den vredgade Diana, bjöd Sabraskin henne sin arm. Vakterne gingo förut för att bana väg i den mörka farstun, der en massa menniskor trängdes under ett förfärligt larm. Håkansson följde efter i hack och häl, lutande sig framåt med giriga blickar för att upptäcka den minsta handtryckning, som kunde vexlas med Gunhild och hans inbillade rival.

Man lyckades ändtligen komma fram till vindstrappan och sedan var uppgången obehindrad. Emellan de stora vindarne innehöll den

Digitized by Google

öfversta våningen i frontispisen, utom Henriks rum, som voro belägna åt sjösidan, endast tvänne rum emot gården, och i det ena af dessa, som befanns alldeles tomt, infördes Gunhild af sina följeslagare. Knapt voro de inkomna förr än ett skarpt skott hördes från skogen midt emot, hvilket genast derpå besvarades från en backe på högra sidan. Under den allmänna tystnad, som vid dessa oväntade oljud uppkom, kunde man tydligen höra trumning och signaler af jägarehorn gifvas ifrån båda hållen.

Nu blef en fullkomlig bestörtning! Man trodde att en svensk armé var i antågande, och huru skulle man möta den under den närvarande villervallan? Äfven Sabraskin visade sig förskräckt och skyndade sig ut. Officerarne sammankallades till krigsråd; men under det man der öfverlade om hvad som borde göras, fattade en del af manskapet beslut i förväg och begåfvo sig i stor oordning på flygt emot sjöstranden för att ombord på sina fartyg undkomma den hotande fienden. Krigsrådet fann vid anblicken häraf icke eller någon annan utväg öfrig än att gifva befallning om skyndsamt uppbrott. Allt hvad som kunde göras var att se till det ingen glömdes

qvar och att de, som ännu hade sina sinnens redliga bruk, hjelpte de öfverlastade på väg.

Håkansson ensam syntes icke frukta någon fiende. Han egde noggrann kunskap om hela landet och visste, att ingen militärstyrka fanns i grannskapet, hvaraf han ganska riktigt slöt, att hvad han hört endast varit skrämskott. Han ville gerna sökt härom öfvertyga Ryssarnes befälhafvare, General Urbanowitz, men han vågade icke en minut lemna Gunhild, och fann heller just ingen särdeles skada skedd, om man begaf sig ombord, der krigstukten alltid var strängare och han skulle slippa Sabraskins farliga sällskap. Emedlertid beslöt han att dröja bland de sista, som öfvergåfvo Stjernholm, för att icke ännu en gång utsätta sig för trängseln, och sökte på allt sätt lugna sina båda Ryssar, som genast ville begifva sig på flykten. Med motvilja och icke utan misstro emot Håkansson, i hvilken de alltid sågo en Svensk, läto de öfvertala sig att stanna en stund, då i alla fall ingen fiende ännu syntes till,

Gunhild, hvars utslocknade hopp blifvit väckt till lif genom Sabraskin, greps åter af en dödlig ängslan, då han lemnade henne. Äfven detta märkte Håkansson, och han kände sitt hat och

Digitized by Google

sin hämndlystnad emot Gunhild deraf drifna till en gränslös höjd, ehuru ännu alltid förenade med en lidelsefull kärlek. Han ville gifva sina känslor luft, men han sökte förgäfves efter några ord, som skulle nog djupt kunna såra henne, och han fruktade att nu såsom alltid förr komma till korta emot hennes stolta svar. Han teg derföre och röjde endast sina känslor genom sina lömska hatfulla blickar.

Sabraskin hade icke väl sett sina landsmäns flygt vara i full fart, förr än han åter sprang upp för trappan och begaf sig in på den högra vinden. Här förnyade han sitt förra tecken till Henrik, och hade den glädjen att höra det besvaradt, och se Henrik framträda från sitt gömställe bakom en takstol.

— Bort med kossackrocken nu! — sade Sabraskin. — Nu gäller det att vara svensk. För nu allt väsen ni kan. Skrik på svenska och regera några sekunder; och kom sedan efter mig hit in i rummet, der finner ni er trolofvade, för hvilken jag tusende gånger ville våga mitt lif.

Då Sabraskin uttalat dessa ord, ryckte han sjelf omkull en stol, på hvilken voro uppstaplade en mängd gamla träd-ramar, som med brak föllo

Digitized by Google

i golfvet. Derpå lossade han ett skott ur en pistol och sprang in i Gunhilds rum.

— Förräderi! — ropade han med högsta förskräckelse målad på sitt ansigte. — Fly, fly! hela vinden är full med svenskar!

Derifrån hördes ock verkligen ett rasslande af vapen och ropet: *ned med moskoviterne!*

Den ena af ryssarne, var genast på dörren och rusade utför trappan utan att se sig om. Den andre dröjde ännu och tycktes afvakta Håkanssons rörelser.

Håkansson märkte genast, att Sabraskin var mera angelägen att skrämma de öfriga på flygten, än att undfly sjelf, och då han från Sabraskin vände sin blick emot Gunhild och fann henne hänryckt af glädje, emedan hon redan igenkänt Henriks röst, genomflög honom den misstankan, att allt var ett anslag af Sabraskin för att röfva Gunhild ifrån honom. Utom sig af raseri drog han fram en pistol och vände den emot Sabraskin. Men han hindrades i sitt uppsåt af den i rummet qvardröjande ryssen, hvilken länge följt honom med ett misstänksamt öga och nu, då han såg Håkansson rikta vapen emot en rysk officer, stack en lång krokig knif in till

Digitized by Google

handtaget i Håkanssons kropp under bröstet och ristade upp hans inelfvor med ett långt drag af det skarpa vapnet.

— Du är förrädaren. Dö som en hund! — utropade ryssen på sitt tungomål, och då i detsamma en sidodörr öppnades och en svensk visade sig, flydde han ut genom andra dörren med sin blodiga knif.

Håkansson såg på sitt blod, som i strålar forsade ur det djupa såret. Han såg att det var döden, och han kände det äfven, ty inom några få ögonblick öfvergåfvo honom krafterna, så att han sjönk ned på en stol. Dock slocknade icke hos honom ännu hatet:

— Ha! jag dör! — skrek han med en ryslig vildhet — just då jag var så nära vid målet. Dock, triumfera icke, Gunhild .... Jag har i alla fall segrat .... Du skall åtminstone icke trycka Henrik till ditt hjerta, om du också undgår mig. ... Din Henrik är lefvande bränd, Gunhild, och derför har du att tacka mig.

Härvid lyfte han sina ögon emot Gunhild för att ännu i dödsminuten njuta af en tillfredsställd hämnd. Men hvilken syn mötte hans slock-

Digitized by Google

nande ögal Gunhild låg i *Henriks* armar, nästan sanslös af salighet.

— Nej, det är icke möjligt! — utropade han och gnuggade sig med händerna i ögonen. — Eller skulle det väl verkligen gifvas en... gudomlig rättvisa, som på mig utkräfver den förfinade hämnd, jag tillämnat min rival! .... Död och helvete!

Han störtade framstupa på golfvet. Henrik och Gunhild vände sig med afsky från hans ohyggliga dödskamp, och funno midt framför sig Sabraskin, som varit ett stumt ögonvittne till deras återseende.

— Jag vet mig icke hafva känt mig så nöjd med mig sjelf öfver någon handling, som öfver mitt förräderi, hvarigenom ni blifvit återskänkta åt hvarandra, — sade Sabraskin, rörd nästan till tårar. Särskildt vände han sig derefter till Henrik och yttrade: — O! du trefallt lycklige, som får sluta till ditt hjerta en så himmelsk varelse. Hennes skönhet har genomträngt mitt innersta väsende med en renande låga, som, jag känner det, aldrig skall slockna.

Henrik tryckte med värma hans hand och uttryckte sin eviga tacksamhet för sin och Gun-

Digitized by Google

hilds lika ädle som förslagne räddare; och Gunhild, som icke var mäktig det tyska språket, räckte honom äfven sin hand, med ett obeskrifligt uttryck af välvilja, men blef nästan förlägen, då den unge ryssen kastade sig på knä och med lika mycken ödmjukhet som hänförelse kysste den honom räckta handen.

— Jag måste skynda till de mina, — sade han till Henrik, i det han åter reste sig upp, — och vi skola aldrig återse hvarandra. Men ni skall derföre icke vägra mig, att anse mig såsom hennes trogne fastän hopplöse riddare för alltid, och att tänka på denna kyss uppå hennes oförlikneliga hand såsom det dyrbaraste minnet i mitt lif.

Hans röst var vid dessa ord så vek, att Henrik icke kunde taga dem för skämt, och endast med bortvänd blick kunde Sabraskin slita sig ifrån det ideal af qvinlig fullkomlighet, som hans svärmiska själ tyckte sig hafva funnit förverkligadt uti Gunhild.

Sabraskins genljudande steg hördes utför alla trapporna, och Henrik slöt deraf, att huset redan var tomt på ryssar. Han och Gunhild skyndade sig derföre att lemna det rum, som oskärades af Håkanssons döda kropp.

Digitized by Google

Gunhild stödde sig vid Henriks arm, medan de gingo utför trapporna. Hon tryckte den fastare till sig, då hon sade:

— Är det väl verkligen möjligt, att jag åter eger dig? Det förefaller mig, att min lycka är för stor, att icke vara blott en dröm.

— Tyvärr Gunhild måste du vakna derifrån, för att erfara, att du lidit stora förluster.

— *Jag* har icke lidit några förluster, om blott du ännu står mig åter.

— Säg icke så. Ditt hem är brändt ... och din broder död.

— Men *du* lefver, — och *ditt* hem är oskadt.

Nu var det Henriks ordning att trycka Gunhilds arm till sig.

— Tror du, — fortfor Gunhild efter ett litet uppehåll, — att alla faror nu äro öfverståndna, att ingen mera vill rycka dig ifrån mig?

— Jag tror det med Guds hjelp. För mina ögon ligger nu första gången lifvet klart framför oss.

— Då är jag lugn. Henrik jag tror allt, hvad du tror. Du är mitt allt. Jag fruktar, att jag älskar dig mera än Gud vill, att man skall älska någon menniska.

Digitized by Google

— Låtom oss älska blott det goda hos hvarandra, så kunna vi icke älska hvarandra för mycket, ty vi älska då Gud på samma gång, och den enes kärlek skall då alltid vara en eggelse för den andra att blifva densamma värdig.

De voro nedkomna på gården. En matt aftonrodnad upplyste ännu i vester den dunkla himmelen, men häckarne kring gården hade mörknat till ogenomträngliga massor.

Från sjöstranden hördes skrik och slammer från ryssarnes båtar, dock allt mer och mer aftagande; men från landsidan genljudade trummans och vallhornens musik allt starkare, och triumferande nalkades den lilla svenska truppen, som redan genom utskickade kommit underfund med ryssarnes flygt. I spetsen satt Måns till häst, närmast följd af de tre musikanterne. Så kom den gamle Lennart. Derefter fjorton muntra drängar, med gärdesgårdsstörar burna såsom gevär på axlarne.

De marscherade alla upp på gården och blefvo icke litet förtjuste, då de der funno Henrik och Gunhild, hvilka utgjorde alla underhafvandes stolthet och glädje.

— Nå Gud vare lof! — sade den hederlige

Digitized by Google

Måns — att jag fick återse min unge baron igen; och att den förbannade Ryssen åtminstone måste skona Stjernholm, eftersom han skulle komma åt Beneborg.

— Det beror på hvad man menar med *komma åt* — inföll dervid Lennart, hvars andra natur det var att litet skryta med sina bedrifter. Jag skall be, att man kommer ihåg, att Ryssen aldrig var mästare af platsen. Baron och jag försvarade oss hela tiden i källaren, och begåfvo oss icke derifrån, förr än fienden begifvit sig på flygten. Vi gjorde till och med der en krigsfånge.

— Som vi nu hafva utvexlat emot fröken här, — tillade Henrik. — Men hvar är gamla fröken?

— Hos min far i Lilla Bene, — svarade en röst ur hopen.

— Godt, jag skall då föra den unga också dit öfver natten. Men några af er måste stanna qvar här, och skrämma ryssen. Tänd upp ljus i alla fönster, som kunna synas ifrån sjön, och håll noga vakt på hvad de taga sig till. Jag hoppas de segla i dagningen, men skulle de åter gå i land, så låt dem göra hvad de vilja och

Digitized by Google

laga er ni blott undan i tid, vi hafva stridt tillräckligt emot dem för vår ära. Och nu tack för i qväll, gossar. Vi behöfva många dagar innan vi hinna sedan tala till slut om denna.

Den krigiska ungdomen uppstämde ett kraftigt hurra; Henrik bjöd Gunhild armen och förde henne till den närbelägna bondgården Lilla Bene.

Sommarnattens ljumma flägtar susade sakta i lindarnes kronor. De flitiga bien surrade ännu genom luften, släpande hem dagens skörd af honung. Åkerskärans enformiga ljud mätte tidens gång lika jemt som pendeln på ett ur; allt var så saktmodigt efter den blodiga dagen; till och med det dofva bullret från tyska flottan förmildrades genom afståndet till ett vänligt godnatt.

Naturens frid tycktes instämma i de båda älskandes samklang. Naturens mest rasande stormar skulle ej eller kunnat störa dem.

Digitized by Google

XXIV.

Slut.

»Hafva en öm, ljuf, innerlig själ att gråta ihop med, att le ihop med, att älska, njuta allt jordiskt med — det är nog, det är målet, det är hvila af sällhet.»

THORILD.

Följande morgon hade den ryska flottan redan lemnat Stjernholmsviken; längre fram på dagen kunde man se hvilken väg den tagit, ty öfver skogen höjde sig en tjock svart rök, hvars vidd och långvarighet lemnade intet tvifvel, att det var Nyköping som brann. På Stjernholm blef man icke mera oroad af de fruktansvärda gästerna, och ställets invånare började så småningom krypa fram ur sina gömställen. Sist anlände äfven ställets egare, den äldre baron Burguer, som hållit sig dold längre in i landet till dess han ansåg faran öfverstånden.

Fader och son återsågo hvarandra med hjertlig glädje efter en lång skilsmässa, och Henrik

Digitized by Google

måste omständligt berätta för sin far den föregående dagens alla äfventyr, dem fadren med ett hemligt välbehag öfver sin son afhörde, ehuru han, sedan Henrik slutat, med en förebrående ton yttrade:

— Detta är lönen för all den möda jag haft ospard på din uppfostran. Alla de förståndiga grundsatser jag hos dig sökt inpregla, hafva således inte tjenat till annat än att göra dig till den öfverdådigaste sälle.

— Visst icke min far. Ingen kan vara försigtigare än jag och mera älska lugnet; men jag fick ju icke rådrum att fly, förrän rysarne voro vid Beneborg, och sedan hade det varit en dårskap.

— Nå låt vara med Beneborgs-affären, ehuru du åtminstone bort försöka att få kapitulera på drägliga vilkor, innan våld användes; jag säger ändå mindre derom; men huru vill du försvara ditt förtviflade tilltag att sjelfmant sticka hufvudet i odjurets gap, och smyga dig hit in midt ibland fienden, straxt efter sedan du endast genom en försynens underbara skickelse, undgått en hotande död?

— Min far! Det var ju för att rädda Gunhild från en säker undergång!

Digitized by Google

— Aha! Det är således den skon som klämmer ännu! Hör på min gunstige herr son. Jag har följt dig närmare än du tror, under hela den tid vi varit skilda. Jag har gjort mig underrättad om alla dina företag, och har alltid funnit samma bevekelsegrund för de dårskaper du begått, hvilka i sanning hvarken varit få eller ringa. För hennes skull har du icke blott utsatt dig för personliga faror, du har trotsat sjelfva Carl den tolfte, då du öfvergaf honom i Fredrikshall för att uppsöka henne, hvars rykte då icke var det bästa; och för hennes skull är det slutligen som du till och med stött dig med det nuvarande hofvet. En gräns måste en gång sättas för dessa galenskaper.

— Och hvad ämnar ni göra derför? — frågade Henrik orolig, men fast besluten att icke låta den sonliga lydnaden tysta hjertats röst.

— Efter noggrannt öfvervägande tror jag icke att det gifves mera än ett medel, och det är, att du med det aldraförsta gifter dig med henne.

Henrik föll sin far om halsen, men denne sköt honom temligen ovänligt ifrån sig och fortfor:

Digitized by Google

— Nå, nå! Jag beklagar Gunhild, om du tänker klämma henne som mig, i förhållande till dina känslor för oss båda. Men hör mina vilkor, de äro hårda nog.

— Jag underkastar mig med glädje hvilka som helst.

— Vi få se. Som jag säger, vet jag intet medel att förmå dig icke ständigt uppföra dig som en ursinnig för Gunhilds skull, annat än att gifva dig tillfälle se henne så mycket dig lyster. Då tänker jag det snart skall lägga sig med den häftiga kärleken. Emedlertid kunde det dessförinnan hända, om du fick föra din unga fru till Stockholm, att du rände värjan igenom den första, som helt oskyldigt vågade lyfta sina ögon emot henne. Du har dessutom under ditt sednaste vistande der ådagalagt din fullkomliga oskicklighet för det politiska lifvet, och redan genom din oförsigtighet förspillt en stor del af de förbindelser, hvaruti regeringen står hos mig. Af dessa skäl fordrar jag, att du lemnar tjensten och håller dig stilla på landet.

— Min far! Jag begär icke bättre! — utropade Henrik och hotade fadren med en ny omfamning.

Digitized by Google

— Vackert, vackert! Sjelf ämnar jag deremot åter ingå i det allmänna lifvet och söka bota hvad du förderfvat. Jag trifves dessutom icke längre i denna overksamhet, sedan det är något att göra för ett hufvud i rikets värf. Du får således öfvertaga Stjernholms skötsel, men som du vet har jag ej annan förmögenhet och kommer att ännu bättre behöfva mina inkomster i Stockholm än här. Du bör likväl kunna gå ut med ett temligen drygt arrende, om du nu får hela Beneborgs egendom med Gunhild, sedan hennes bror gått sitt gifna öde till mötes. Vet du, skadan var icke stor på de träruckleu som der brunnit ned, ty i alla fall borde Beneborgs gärde läggas i sambruk med Stjernholms. Huru finner du detta förslag?

— Det öfverträffar mina djerfvaste önskningar.

— Såå? Isynnerhet derigenom att du slipper hafva mig qvar i grannskapet, kan jag tänka.

Detta samtal afbröts af Måns, som kom och berättade att man vid rummens ordningsställande uppe i huset efter ryssarne, hade i det stora gästrummet uppe i vindsvåningen påträffat ett lik af ett så förfärligt utseende, att hvarken Måns

Digitized by Google

eller någon af det öfriga tjenstfolket vågat fatta uti och nedbära det. Baron Burguers nyfikenhet väcktes, och medan Henrik skyndade till Gunhild för att förkunna henne deras lycka, steg baronen uppför trapporna för att se den namnkunnige ränksmidaren och sin sons hätskaste fiende. Under vägen grälade han hela tiden på Måns öfver den ömkligheten att icke våga vidröra en död menniska, fast hon icke precist var någon skönhet. Måns mente att baronen icke skulle finna det underligt, då han sjelf fick se.

Anblicken af den döde var också i sanning gräslig. Han låg framstupa på golfvet i en ström af sitt eget blod, men med ansigtet vridet åt sidan. Uttrycket deruti var på en gång så lefvande och så afgrundslikt, att man hade lika svårt att tro, det man hade framför sig en död, som att det var en menniska. De synliga stora tänderna, och sättet hvarpå läpparne voro uppdragne från munnen, liknade mera ett vilddjur af kattslägtet, färdigt att bitas. Under det yfviga, rödaktiga håret tecknade sig det likbleka ansigtets skarpa konturer på ett underbart hemskt sätt emot det mörkröda blodet på golfvet, och ehuru döden lagt sin glasartade hinna öfver sjelfva

Digitized by Google

emaljen i ögonen, sprutade likväl ännu de röda ögonlocken det giftiga hatets eld.

Sjelfve den fördomsfrie baron Burguer måste göra våld på sig för att på nära håll nalkas liket. En mäktig driffjeder öfvervann likväl snart hans motvilja; han förmodade nemligen, att en person, som i lifstiden varit använd i så många hemlighetsfulla värf som Håkansson, borde ständigt bära hos sig vigtiga papper, och så stor var baronens håg att blifva invigd i hvarje politisk intrig, att han för att ensam tillegna sig de upptäckter, som här kunde vara att göra, började sjelf att undersöka Håkanssons fickor.

Allt hvad han fann der, var endast några gudeliga klagorop öfver den oförtjenta olycka Håkansson måst undergå till följd af elaka menniskors förföljelser, för hvilka han dock ädelmodigt utbad den Högstes förlåtelse. Den listige hade sålunda alltid varit beredd på, att man skulle misstänka honom och undersöka hans gömmor. Men baronens undersökning åstadkom likväl, att tjenarne genom husbondens exempel så mycket öfvervunno sin rädsla, att de bortskaffade liket, sedan de skyddat sig för dess åsyn genom att svepa en duk deromkring. Hos ingen af dem

utplånades likväl någonsin intrycket af denna bild; ofta grinade den emot dem i mörkret, och under de första dagarne trädde den till och med fram för dem midt på dagen, helst under måltiderna.

Rummet, deruti Håkansson dog, har alltsedan varit beryktadt för sina spökerier. Till och med i sednaste tider har man der stundom om nätterna hört jemmerrop från en qvidande karlstämma. En sägen går, att ingenting bådar säkrare lycka, än att få höra denna röst, emedan det smärtsammaste qval den spökandes afundsjuka sinne kan erfara är att nödgas se en lycklig menniska, och ett häftigare utrop af lidande afpressas honom i samma mån som rummets invånare väntas af någon stor glädje. Rummet bär också ännu i dag namn af *Stora glädjen*.

En af Henriks närmaste omsorger blef att låta samla de spridda lemningarne af de fallne vid Beneborg och ledsaga dem till deras sista hvilorum, hvartill en plats invigdes straxt bredvid. Lennart tilltrodde sig väl att kunna skilja ryssarnes ben ifrån svenskarnes, emedan han påstod att de förres ryggknotor alltid hade märken efter knutpiskan, och ansåg att dessa icke

Digitized by Google

för att fånga dem, men det var icke lika svårt att slita sönder hela snaran och på det sättet befria sig. Också kunde baron Burguer aldrig uppnå den af honom så mycket eftersträfvade riksråds-värdigheten; men han förlorade aldrig hoppet derpå; han tyckte sig med hvarje dag allt närmare målet, och denna beständiga själsspänning gjorde hans oroliga själ säkert lyckligare än om han fått sina önskningar uppfyllda.

Fröken Kerstin stannade qvar på Stjernholm och lyckades snart inöfva sig i nya vanor, som blefvo henne lika kära med dem, som brunnit upp vid Beneborg. Hennes lif förflöt så afmätt och stilla, som innehållet af hennes droppflaska, den hon anlitade för sjukdomar, som hon fruktade att få. Hvarje droppa, som föll derifrån, afspeglade himmelens ljus, till dess att ingen mera fanns qvar.

Den gamle Lennart uppnådde en mycket hög ålder, såsom han sjelf sade, emedan han hade så få lemmar qvar, att han icke kunde arbeta så raskt på sin död, som en frisk och färdig. Öfverallt en välkommen gäst, och isynnerhet ungdomens älskling, gick han omkring i gårdarne och berättade om kung Carl och slaget vid Kras-

Digitized by Google

naent. Söndagsaftnarne plägade han samla bygdens drängar kring stenhögarne efter det fordna Beneborg och beskref omständligt ryssarnes stormning, som han ansåg hafva totalt blifvit afslagen, fastän elden olyckligtvis kom lös och ödelade hvad fienden icke förmådde.

Och slutligen hafva vi några ord att tillägga om Henrik och Gunhild.

Deras korta, men stormiga utflygt i lifvet hade lärt dem båda att älska lugnet; dock icke overksamheten. Att försköna och förbättra naturen blef Henriks käraste arbete; att förbättra sina underhafvandes belägenhet och *moralitet*, hans ifrigaste sträfvan. Huru otaliga svårigheter, hade han icke der att bekämpa; och huru uppfriskades icke hans sinne af den minsta framgång i dessa företag, som sällan lönades med fullkomlig otack. Den som känner en husmoders pligter på landet, vet också att Gunhild hade fullt upp att göra. Äfven hon fann behag uti de husliga göromålen, och visste att inlägga en poësi deruti, som gaf dem ett högre värde. Deras lif, var enformigt, om man så vill, — men det mest enformiga deraf bestod uti den aldrig störda trefnaden och belåtenheten.

Digitized by Google

Deras lycka skapades likväl icke egentligen af dessa yttre omständigheter, dem mången eger och flera kunde ega. Den låg inom dem sjelfva och i deras kärlek. Lifvets skola hade hos dem rättat åtminstone de skarpaste felen i deras natur och uppfostran. Henrik hade blifvit en man, som icke längre misstrodde sina egna krafter, utan att han derföre förlorat något af den blygsamhet och finkänslighet, som utgör mannens likaväl som qvinnans skönaste prydnad. Och utan minskning af styrkan eller spänstigheten i sin själ hade Gunhild af erfarenheten lärt, att hon var en qvinna, som samhället, om icke naturen, förbjudit att helt och hållet leda sig sjelf. Sedan deras själar så blifvit danade för hvarandra, kunde ock deras kärlek slå rötter genom hela lifvet, oberoende af ungdom och skönhet. Den hade ock blifvit pröfvad och förädlad genom ansträngningar och försakelser, som lärt dem att sätta sin högsta njutning icke uti att få mest, utan att gifva mest, — den säkraste grundvalen för lyckans boning i menniskors hjertan.

Väl hade sorgen och bekymren för alltid beröfvat dem den barnets, intet ondt anande, glädtighet, hvars skära färgton, en gång vidrörd, al-

Digitized by Google

drig mera återkommer. Lifvets allvar hade tryckt sin stämpel på hela deras väsenden; och likväl kände dem ingen, som icke medgaf, att han väl ofta sett gladare menniskor, men aldrig lyckligare.

Digitized by Google

NOTER.

Stjernholm, som i sednare tider undergått stora förändringar, är här skildradt i närmaste öfverensstämmelse, dels med författarens eget minne från sin barndom af dess utseende och dels med en på stället förvarad äldre beskrifning, som jemväl lemnar upplysningar om dess grundläggare Silfverstjerna och följande egare. Det skonades af ryssarne 1719 och en svag tradition fortlefde, åtminstone för några år sedan, att detta skett till följd af den välfägnad som uppdukades af det öfvergifna ställets invånare. Det berättades likväl, att en gammal gumma qvarstannat, och att ryssarne för henne uttryckt sin belåtenhet, med upprepandet af ordet: »*dobra*, *dobra*».

Af Beneborg synes numera endast spår efter stengrunden, och ehuru icke med visshet kan sägas, om det blef brändt af ryssarne, har det likväl upphört omkring denna tid.

Dessa båda gods, som från början lydt tillsammans, blefvo under första hälften af adertonde seklet återförenade uti en baron Burguer von Rittersteins hand, hvilken i sitt gifte med en fröken Rosenfelt erhållit Beneborg. Se *Riddarhusets Genea-*

Digitized by Google

logiska Tabeller. I riksarkivet finnes ock en samling bref från baron C. J. Burguer på Stjernholm till Ulrika Eleonora, deruti han kort efter Carl XII:s död åberopar sina gjorda tjenster för att erhålla någon högre ställning. I öfrigt äro personerna, med dessa båda numera utdöda slägters namn, i berättelsen diktade.

Svedenborg förekommer här hela tiden under detta namn, ehuru han först år 1719 vid sitt adlande antog detsamma, i stället för sin faders biskopen Svedbergs. Likaledes kan anmärkas, att Svedenborg, så vidt man vet, först flera år sednare, än här är framställdt, uppgaf sig vara andeskådare. För att göra bilden af hans personlighet fullständigare har detta händelsernas sammanträngande skett och torde ursägtas. Den som läst Svedenborgs skrifter skall finna, att de flesta uti hans ord inlagde tankar äro derifrån lånade. Hans ledning af arbetena vid fartygens transporterande till Idefjorden är historisk. Om hans samtal med Carl XII i matematiska ämnen finnes ett intressant bref från Svedenborg infördt i *Nordbergs Historia*, och flera anekdoter äro om honom förvarade, af trovärdiga personer meddelade, om huru han upptäckte papper, hvilkas gömställen ingen menniska kände, ehuru det här berättade exemplet naturligtvis är diktadt.

Digitized by Google

Fredrik den förstes karakter är här kanske något misshandlad, ehuru samtidiga historieskrifvare hafva mycket att förtälja om hans kärleksäfventyr. Se bland annat härom *Facta hörande till Revolutions-historien efter Carl XII:s död.* Hans förbindelse och formliga giftermål med fröken Taube tyckes äfven förutsätta ett icke särdeles ömtåligt samvete i den delen.

Siquier tyckes hafva varit en lättsinnig Roué, som dog i uselhet i Frankrike, derifrån flera tiggarbref till Ulrika Eleonora ännu efter honom i riksarkivet förvaras; men föröfrigt vet man om honom intet ondt, och anledningarne emot honom att hafva föröfvat Carl XII:s mord äro alltför små, för att förtjena den vigt man dervid fästat. Emedlertid var han icke blott under sin lefnad, utan har äfven varit i historien, åtminstone ända till våra dagar, ett föremål för dessa ohyggliga misstankar; och det torde derföre icke böra läggas en novell-skrifvare till last, om han framhåller honom i en sådan misstänkt halfdager, som i sjelfva verket hvilat öfver honom; helst Siquier sjelf dertill kan anses hafva gifvit en slags rättighet genom sin egen bekännelse under feberyrseln; äfvensom hans yttrande till Voltaire: att han skulle varit i stånd att döda Carl XII, men att han icke *vågat* det; tyckes antyda att det afskyvärda i brottet icke skulle förefallit honom mest afskräckande.

De invälda anekdoterna om Carl XII äro till största delen sanna, såvidt de angå honom; men i öfrigt tillämpade på berättelsens personer. Så var det t. ex. superintendentens fru i Carlstad, som ville göra kungen den försmådda presenten af linne; hoffröknarne, som han nöp blå i armarne under lekarne i Christinehamn, och pagen Stierneld, öfver hvilken han bredde sin egen kappa om natten, etc. Se Lagerbring; *Facta till Revolutionshistorien*, m. fl.

Sedan nästan alla svenska historieskrifvare och största delen af allmänheten ända hittills varit ense uti den tron, att Carl XII blifvit lönnmördad, har helt nyligen Paludan Müller nästan lika allmänt gjort en motsatt åsigt gällande, åtminstone såvidt man får döma af de många recensionerna öfver hans förtjenstfulla arbete. I sjelfva verket har också Müller kritiskt ådagalagt haltlösheten af de många hvarandra motsägande rykten och misstankar, som kringlupit om hjeltens död; äfvensom han, genom nästan alldeles fullständigt framläggande af de historiska källorna, satt hvarje läsare i tillfälle att, blott med denna lilla bok i handen, sjelf fatta sitt omdöme i saken. Instämmande med Müller, att ingen grund, som fullt håller profvet, finnes för antagandet af ett lönnmord, kunna vi likväl icke medgifva, att all anledning till misstankar ännu är qväfd. Müller har kommit till

detta resultat till en stor del genom att frånkänna tróvärdighet åt en besigtning, som år 1746 hölls å Carl XII:s lik, hufvudsakligen på den grund, att ingen läkare vid densamma var närvarande. Detta inkast är också utan tvifvel af vigt, men månne icke i alla fall detta besigtningsdokument, som är underskrifvet af tre ansedde män, hvilka företagit besigtningen just för att erhålla någon upplysning om dödsorsaken, — icke är den mest bestämda och trovärdiga uppgift vi hafva om Carl XII:s dödssår, och åtminstone fullt kan mätas med omdömen af ett par åsyna vittnen, som endast sågo såret blodigt vid månskenet en November-natt, och derpå dessutom lemnat högst ofullständiga beskrifningar. Nu innehåller detta dokument, dels att ingående såret var ganska litet, och dels, hvarvid vi fästa ännu mera vigt: att skottet gått in på *högra* sidan. Enligt Carlbergs berättelse, åt hvilken alla tillerkänna fullkomlig trovärdighet, låg konungen i det ögonblick han blef skjuten på den inre sluttningen af ett bröstvärn, som var ämnadt till skydd emot fästningens eld, på *venstra* sidan, hållande venstra handen under kindbenet och hufvudet upprätt öfver kronan af bröstvärnet, och med ansigtet *något* vändt emot fästningen. Om man tänker sig denna ställning, så skall man finna, att ett skott från fästningen måst träffa

Digitized by Google

konungen antingen framnult hufvudet, eller snarare på venstra sidan, efter som han endast vände hufvudet något emot fästningen och venstra sidan af hela hans kropp i öfrigt var deråt vänd. Carlberg uppgifver ock att skottet från denna sida ingått, i den förmodan, att det kommit antingen från fästningen eller den nya löpgrafven, som var emellan konungen och fästningen. Äro nu både besigtningsinstrumentet och Carlbergs berättelse om kungens ställning fullkomligt noggranna, så har konungen blifvit skjuten, icke från fästningen, utan från motsatta sidan. Man har funnit detta omöjligt, då flera officerare stodo bakom kungen vid hans fötter. Men dessa officerare stodo i bottnen på en löpgraf, och konungen låg högst uppe på bröstvärnet. En lönnmördare skulle således ganska väl kunnat finna en tjenlig plats någorstädes på andra sidan grafven och låta sin kula gå öfver de bortvända officerarnes hufvuden. De omständigheter Müller anför för att göra sannolikt, att såret ursprungligen varit större än besigtningsinstrumentet upptager, hålla icke heller fullkomligt streck. Att en gipsmask af Carl XII visar ett större hål, bevisar nemligen föga, då den naturligtvis endast kan angifva hudens söndrighet, hvaremot besigtningen säger, att hålet sågs och *kändes*, hvilket antyder, att man just fäst sig vid *benen*, såsom äfven synes af beskrifningen på utgående såret,

Digitized by Google

derom säges, att kanterne af benen voro i en sådan ställning, att skottet nödvändigt måste derigenom hafva utgått. Om såret i öfrigt, såsom Müller framkastar, undergått förändring af tiden, så är väl sannolikt, att det derigenom snarare förstorats än förminskats, genom alla de mjukare delarnes sammantorkande. En ny besigtning af liket vore således af vigt för historien, emedan deraf bör i någon mån kunna utredas åtminstone hvad förtroende den gamla besigtningen förtjenat. — Åtskilliga andra anmärkningar af mindre vigt skulle kunna göras emot Müllers kritik, såsom hans antagande, att inga misstankar om lönnmord uppkomme förrän långt efteråt. Af Carlbergs berättelse synes likväl, att han redan samma afton hade besynnerliga tankar om konungens dödssätt, och i en *Berättelse om Regementsförändringen 1719*, som förmodas vara af riks-rådet Carl Gyllenborg, och finnes intagen i *Westeriska Märkvärdigheter*, Del. 2, pag. 142, anföres; att Carl XII:s lik före begrafningen, som skedde den 26 Februari 1719, fick beskådas; »och om Hans Maj:ts död gingo då åtskilliga tal; somlige mente, att han på något förrädeligt sätt blifvit afdagatagen» &c. Likaså finner Müller Maigrets trovärdighet vinna stöd af La Mottrayes berättelser, ehuru de stå i ganska stor strid med hvarandra, just i fråga om Maigrets samtal med konun-

Digitized by Google

gen, och således synes förutsätta, att Maigret sjelf berättat saken på flera olika sätt, hvarigenom också en misstanka blifvit häftad vid hans namn. — Hvad Müller emedlertid visat, är att man icke har rätt att misstänka *någon* af de uppgifne banemännen, och i sjelfva verket utgör detta också en stor anledning att icke heller misstänka sjelfva saken.

De misstankar vi emedlertid i berättelsen tillåtit oss hvälfva på H å k a n s s o n, torde dock vara temligen oskyldiga, då Håkansson aldrig funnits till, på samma gång som de ändå äro i det närmaste lika trovärdiga, som alla andra man uppdukat till och med i våra historiska läroböcker.

Liksom hufvudpersonerna äro i öfrigt de enskilda händelserna i denna bok icke hemtade ur verkligheten, men förf. hoppas, att läsaren *skall* finna dem icke osannolika för sin tid, och att föröfrigt historien är rådfrågad i många af äfven de minsta detaljerna.

Slutligen måste förf. göra en ursägt, för det han i mottot på titelbladet: »Den Carolinska tiden är mig kär», något stympat Tegnérs början af Axel:

»Den gamla tiden är mig kär
Den gamla Carolinska tiden.»

Orsaken har varit den, att det för förf. gifves en ung Carolinsk tid, som är honom ännu kärare än den gamla, och som lånar sitt namn, icke af C a r l utan af C a r o l i n e.

Stockholm i Oktober 1847.

SLUT PÅ SEDNARE DELEN.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

YC 129547

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google